

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

BIBLIOTEKA UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

INSTYTUT BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

BIBLIOTHECA NOSTRA

RADA NAUKOWA

JAN MALICKI - przewodniczący (Uniwersytet Śląski), ANTONI BARCIAK (Uniwersytet Śląski), NADIA CAIDI (University of Toronto), GIUSEPPE CATALDI (Università degli Studi di Napoli „L'Orientale”), ELŻBIETA GONDEK (Uniwersytet Śląski), JANUSZ ISKRA (Akademia Wychowania Fizycznego w Katowicach), MARIA ANNA JANKOWSKA (University of Idaho), MILAN KONVIT (Slezská univerzita, Opava), DARIUSZ PAWELEC (Uniwersytet Śląski), MIRCEA REGNEALĂ (Universitatea din București), IRENA SOCHA (Uniwersytet Śląski), WOJCIECH ŚWIATKIEWICZ (Uniwersytet Śląski), JACEK WÓDZ (Uniwersytet Śląski)

REDAKCJA

JOLANTA GWIOŹDZIK – redaktor naczelny (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ), MARIA KYCLER – redaktor (Biblioteka UŚ), MARIUSZ PACHA – redaktor (Biblioteka Główna AWF), KATARZYNA BARAN – sekretarz (Biblioteka Główna AWF)
JOANNA STARZAK, DAMIAN ZIÓLKOWSKI (Biblioteka Główna AWF), ANETA DRABEK (Biblioteka UŚ), AGATA MUC, BOGUMIŁA WARZACHOWSKA (Biblioteka Teologiczna UŚ), MARTA KUNICKA (Biblioteka Wydziału Prawa i Administracji UŚ), HANNA LANGER, IZABELA SWOBODA (Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UŚ), MONIKA MOSZCZYŃSKA-GŁOWACKA (Biblioteka Główna Politechniki Śląskiej), IZABELA JURCZAK (Biblioteka Wyższej Szkoły Humanitas w Sosnowcu), HANNA BATOROWSKA (Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie), GRAŻYNA TETELA (UŚ), MAGDALENA GWIOŹDZIK (Uniwersytet Śląski) – TŁUMACZENIE ABSTRAKTÓW

CZASOPISMO POWSTAJE PRZY WSPÓŁUDZIALE
SEKCJI BIBLIOTEK SZKÓŁ WYŻSZYCH STOWARZYSZENIA BIBLIOTEKARZY POLSKICH
PRZY ZARZĄDZIE OKRĘGU W KATOWICACH

CZASOPISMO UKAZUJE SIĘ W WERSJI DRUKOWANEJ (REFERENCYJNEJ) ORAZ ELEKTRONICZNEJ

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII WYCHOWANIA FIZYCZNEGO
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

BIBLIOTEKA UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

INSTYTUT BIBLIOTEKOZNAWSTWA I INFORMACJI NAUKOWEJ UNIwersYTETU ŚLĄSKIEGO

BIBLIOTHECA NOSTRA

ŚLĄSKI KWARTALNIK NAUKOWY

NR 2 (44) 2016

ARCHITEKTURA INFORMACJI

KATOWICE 2016

REDAKTOR TEMATYCZNY
HANNA BATOROWSKA

REDAKCJA JĘZYKOWA
Emilia Musiał (język polski), Magdalena Gwioździk (język angielski)

KOREKTA
Grażyna Tetela, Monika Moszczyńska-Głowacka

TŁUMACZENIE I REDAKCJA ABSTRAKTÓW
Małgorzata Gwadera, Magdalena Gwioździk

WYDAWCA
Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach
© Copyright by Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki
w Katowicach 2016

ADRES REDAKCJI
Biblioteka Główna Akademii Wychowania Fizycznego
im. Jerzego Kukuczki w Katowicach
ul. Mikołowska 72 A, 40-065 Katowice,
tel. 32 207 51 35

WERSJA ELEKTRONICZNA
<http://www.bibliothecanostra.awf.katowice.pl>

Czasopismo dostępne jest na licencji CC-BY-SA 3.0 Polska



REDAKCJA TECHNICZNA,
SKŁAD I ŁAMANIE
Firma Usługowa „VIOLETPRESS”

DRUK
Poligrafia AWF im. Jerzego Kukuczki,
ul. Mikołowska 72 C, 40-065 Katowice
Nakład: 170 egz.

Zapraszamy zainteresowane instytucje do zamieszczania informacji
o swojej ofercie na łamach Bibliotheca Nostra.
Kontakt: tel. 32 207 51 35, e-mail: bibliothecanostra@awf.katowice.pl

ISSN 1734-6576
e-ISSN 2084-5464

SPIS TREŚCI

ARCHITEKTURA INFORMACJI

ARTYKUŁY • 10

Stanisław Skórka *Nowe wyzwania architektury informacji* • 10

Ewa Głowacka *Propozycja modelu badań funkcjonalności serwisów WWW bibliotek cyfrowych opartego na zasadach architektury informacji* • 23

Barbara Kamińska-Czubała *Design of educational information space in the perspective of information science* • 33

Paulina Motylińska *The Information Architecture of the Search Interface in the International Children's Digital Library* • 43

Hanna Batorowska *Perceived self-efficacy vs. actual level of training in personal information and knowledge management. A research report* • 61

Anna Górská *Dewey Decimal Classification – less-known facts and sources* • 90

Magdalena Wójcik *Ekonomia doświadczeń a usługi informacyjne* • 101

MATERIAŁY • 112

Urszula Knop *Zmiany w udostępnianiu czasopism polskich wyższych uczelni technicznych na przykładzie zasobów De Gruyter Open w BazTech i katalogach OPAC* • 112

RECENZJE I OMÓWIENIA • 126

Helena Więckowska: *bibliotekarz, historyk, bibliolog* / pod red. Jadwigi Koniecznej i Magdaleny Rządkowolskiej (Agnieszka Gołda) • 126

SPRAWOZDANIA • 133

Hanna Batorowska *Konferencja „Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym. Teoria i praktyka”* • 133

Maria Kycler, Bogumiła Warzachowska *Seminarium szkoleniowe „Stare druki i ich konserwacja”* • 139

Przemysław Kasperkiewicz, Aleksandra Maruszczyk *Czterodniowy Seans z Książką na Narodowym... Sprawozdanie z VII Warszawskich Targów Książki* • **145**

WYDARZENIA • 158

BIBLIOTEKA AWF w KATOWICACH
MATERIAŁY • ZBIORY • WYDARZENIA

INFORMACJE • 164

Aktualny wykaz czasopism dostępnych w bibliotece głównej AWF im. Jerzego Kukuczki w Katowicach • **164**

Bazy danych dostępne w Bibliotece Głównej AWF im. Jerzego Kukuczki w Katowicach • **168**

NOWOŚCI W ZBIORACH • 169

Wykaz książek zarejestrowanych w Bibliotece Głównej AWF w Katowicach w II kwartale 2016 roku • **169**

WYDAWNICTWA AWF • 179

CONTENTS

INFORMATION`S ARCHITECTURE

ARTICLES • 10

Stanisław Skórka *Information architecture – the new challenges* • 10

Ewa Głowacka *The concept of analysis digital libraries WWW services usability based on information architecture principles* • 23

Barbara Kamińska-Czubała *Design of educational information space in the perspective of information science* • 33

Paulina Motylińska *The Information Architecture of the Search Interface in the International Children's Digital Library* • 43

Hanna Batorowska *Perceived self-efficacy vs. actual level of training in personal information and knowledge management. A research report* • 61

Anna Górska *Dewey Decimal Classification – less-known facts and sources* • 90

Magdalena Wójcik *Experience economy and information services* • 101

MATERIALS • 112

Urszula Knop *The changes in sharing Polish technical universities' journals with the use of an example of De Gruyter Open sources in BazTech and OPACs* • 112

REVIEWS AND DISCUSSIONS • 126

Helena Więckowska: *a librarian, a historian, a bibliologist* / ed. by Jadwiga Konieczna & Magdalena Rzadkowolska (Agnieszka Gołda) • 126

REPORTS • 133

Hanna Batorowska *„The information culture as an interdisciplinary field. Theory and practice (Teoria i praktyka)” – a conference* • 133

Maria Kycler, Bogumiła Warzachowska *„The old prints and their maintenance” – seminary* • 139

Przemysław Kasperkiewicz, Aleksandra Maruszczyk *Four days book performance at the National Arena. 7th Warsaw Book Fair's report* • **145**

EVENTS • 158

**LIBRARY OF THE ACADEMY OF PHYSICAL EDUCATION (AWF) IN KATOWICE
MATERIALS • COLLECTIONS • EVENTS**

INFORMATION • 164

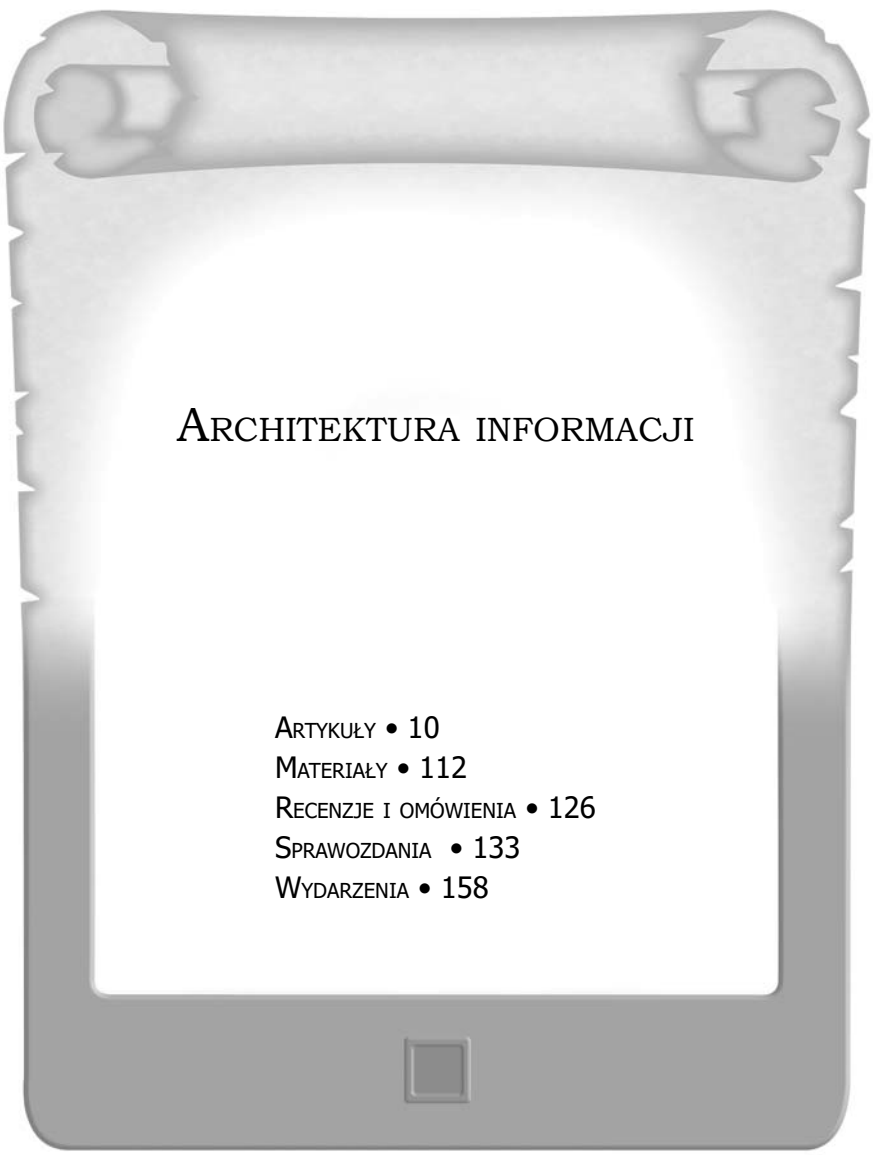
A current register of periodicals available at the Main Library of the Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice • **164**

Data bases available at the Main Library of the Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice • **168**

NEWS IN THE COLLECTION • 169

Books registered in the Main Library of The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice (Biblioteka Główna AWF) in the 2nd quarter of 2016 • **169**

AWF'S PUBLISHING NEWS • 179



ARCHITEKTURA INFORMACJI

ARTYKUŁY • 10

MATERIAŁY • 112

RECENZJE I OMÓWIENIA • 126

SPRAWOZDANIA • 133

WYDARZENIA • 158

NOWE WYZWANIA ARCHITEKTURY INFORMACJI

Jeśli kiedykolwiek próbując czegoś użyć pomyślelicie:
„dokąd mam iść?” lub „to nie ma żadnego sensu”
to znaczy, że napotkaliście problem z architekturą informacji...²

Wstęp

Bogactwo form informacji pozyskiwanej za pomocą urządzeń mobilnych, ekranów dotykowych, laptopów, smart watch'ów niesie ze sobą wiele wyzwań. Wpływa również na olbrzymi przyrost informacji i jej postaci, zwiększając jednocześnie możliwości interakcji użytkownika z systemami informacyjnymi. Dziedzina, która wychodzi naprzeciw problemom zarówno różnorodności form komunikacji, jak i ich ilości jest architektura informacji (AI).

1. Czym zajmuje się architektura informacji?

Architektura informacji (AI) od początku istnienia nie była terminem jednoznacznym, powodem była m.in. wieloznaczność pojęć: „informacja”, „architektura”, „komunikat” itp. Termin użyty był już na początku lat siedemdziesiątych w instytucie badawczym Xerox PARC, w którym zatrudniona była grupa specjalistów zwanych architektami informacji (The Architects of Information) (PARC a Xerox Company). Pojęcie „architektura” już od końca lat pięćdziesiątych pojawiało się obok pojęć „komputer” i „system” (Ronda León, 2008). Ale dopiero od połowy lat siedemdziesiątych za sprawą

¹ Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Biblioteka Główna. Instytut Nauk o Informacji.

² Cytat ze strony *What is Information Architecture?* (b.d.). Pobrane 24 października 2015 z: <http://www.iainstitute.org/what-is-ia>.

Richarda Saula Wurmana zaczęto je stosować wraz z terminem informacja w odniesieniu do dyscypliny i profesji zajmującej się organizacją informacji i ułatwianiem znajdowania dróg dotarcia do niej.

Na przestrzeni kilkudziesięciu lat powstało wiele definicji tej dyscypliny. Z racji ograniczonych ram niniejszego artykułu przytoczono jedynie te, które wskazują na szeroki wachlarz problemów z jakim styka się ta dyscyplina, a zarazem wyrażających charakterystyczne cechy, które mogą w przyszłości wytyczać odmienne kierunki jej rozwoju.

Na wstępie rozważań nad określeniem, czym jest AI wspomnieć wypada o definicji, wskazującej na relacje pomiędzy nową dyscypliną a bibliotekoznawstwem i architekturą, polegające na zastosowaniu ich zasad do projektowania stron WWW (Dillon, Turnbull, 2005, s. 1–9). AI w szerokim znaczeniu nazywana jest sposobem, w jaki organizowane są części jakiejś całości w celu ułatwienia ich zrozumienia (Covert, 2014, s. 13). W tej lakonicznej definicji zaakcentowano dwa ważne wątki, tj.: organizację informacji i ułatwienie zrozumienia. Są to wspólne punkty wielu innych definicji AI, np. Donny Spencer (2010, s. 4), Petera Van Dijcka (2003, s. 80). Druga z wymienionych cech AI może być dwojako interpretowana:

- z punktu widzenia użytkownika – jako poprawne zinterpretowanie sensu przekazywanej informacji oraz logiczności struktury komunikatu i zasad jakie towarzyszą jego odczytaniu,
- z punktu widzenia architekta informacji – jako dociekanie, jaką postać i strukturę należy nadać komunikatowi, aby odbiorcom ułatwić percepcję zakodowanej w nim treści oraz wyjaśnić zakodowany w niej sens (czyli zbadanie, jak rozumuje odbiorca).

Inną, często wymienianą, właściwością AI jest ułatwianie odnajdywania drogi do informacji (Wurman, 1997, s. 2; Bawden, Robinson, 2012, s. 143; Wodtke, Govella, 2009, s. 1–5), dlatego też projektowanie systemów nawigacji jest jednym z podstawowych zadań realizowanych przez architektów informacji (Wodtke, Govella, 2009, s. 1) (Spencer 2011, s. 4–5). Aspekt projektowy jest bardzo często poruszany w definicjach (Dijck Van, 2003, s. 12) (Morrogh, 2003, s. 6), ale nie jest jedynym zadaniem, jakim zajmuje się architektura informacji, zalicza się do nich również ewaluacja i wdrażanie przestrzeni informacyjnych (Dillon, 2002, s. 821). Najczęściej jednak przytaczaną właściwością AI jest wspomniana organizacja informacji, która określana jest mianem: organizacji zawartości (ang. *content organisation*) (Spencer, 2010, s. 4), praktyką decydowania o sposobie aranżacji fragmentów całości (What is Information Architecture?), albo szerzej – zarządzaniem informacją (Evernden, Evernden, 2003, s. 1; Morrogh 2003, s. 6).

Pod koniec 2015 r. ukazała się czwarta edycja najczęściej cytowanej z tego zakresu książki pt. *Information Architecture for World Wide Web* (Rosenfeld, Morville, Arango, 2015, s. 24), której wcześniejsze wydania wytyczyły jeden z kierunków rozwoju tej dyscypliny i profesji. Autorzy naj-

nowsze wydanie zatytułowanego *Information Architecture for World Wide Web and Beyond* definiują AI jako:

1. projekt konstrukcyjny udostępnianych środowisk informacji,
2. syntezę systemów organizacji, etykietowania, wyszukiwania i nawigacji w ekosystemach cyfrowych, fizycznych i międzykanałowych (ang. *cross-channel ecosystems*),
3. sztukę i naukę kształtowania produktów informacyjnych i doświadczenia wspierającą użyteczność, wyszukiwalność i zrozumienie,
4. wschodzącą dyscyplinę i społeczność praktyków koncentrującą się na wprowadzaniu zasad projektowania i architektury do krajobrazu cyfrowego (Rosenfeld, Morville, Arango, 2015, s. 24).

Architektura informacji ma jeszcze inny kontekst, wymieniony w drugiej definicji – synteza elementów składowych struktury komunikatu, dzięki którym odbiorcy rozumieją budowę danego przekazu, bez trudu rozpoznają z jakiego rodzaju informacją mają do czynienia (strona www, czasopismo, akt prawny itp.). Innymi słowy to właśnie elementy składowe AI sprawiają, że „informacja informuje”³. W zależności od kontekstu, w jakim postrzega się AI można mówić o wielu koncepcjach opisujących komponenty składające się na kompleksową architekturę informacji, są to m.in.:

1. architektura danych, systemów i komputera (Carter, 1999, s. 182-185),
2. zawartość, komunikacja, kontekst (Hubert-Miller, Burnett, 2006),
3. tempo, czas i rytm (Dillon, 2005, s. 27,29),
4. synteza struktury informacji, przepływ informacji (np. narracja) i dialektyka informacji (Picone, Powell, 2015, s. 320),
5. osiem kluczowych czynników AI: kategorie, rozumienie, prezentacja, ewolucja, wiedza, odpowiedzialność, przetwarzanie, meta poziomy (Evernden, Evernden, 2003, s. 28-29),
6. systemy: organizacji, etykietowania, wyszukiwania i nawigacji (Rosenfeld, Morville, Arango, 2015 s.).

W ogólnym modelu architektury komunikatu można wydzielić jego: treść, kod i strukturę. Treść – jest esencją i zawartością komunikatu, np. opis bibliograficzny monografii, kod – zbiorem znaków, symboli i ich znaczeń, np. alfabet, cyfry, znaki specjalne, terminologia, słowa kluczowe itp., struktura – kształtem (układem) zależnym od rodzaju kodu, kontekstu i typu użytkownika, np. kompozycja i format opisu bibliograficznego, w którym ustalono kolejność poszczególnych elementów opisu, wyróżnienie tekstu itp. (il. 1, 1a). Projektowanie komunikatów – lub inaczej architek-

³ W języku angielskim rdzeniem wyrazu *information* jest czasownik „(to) inform” - informować, R. S. Wurman wykorzystał tę właściwość i w książce *Information architect* (1997 s. 16) stwierdził, iż dobrze zaprojektowana informacja spełnia swoje zadanie czyli informuje o czymś użytkownika.

Badania jako podstawa projektowania user experience / Iga Mościchowska, Barbara Rogoś-Turek.

Mościchowska, Iga.
Opis 1 spośród 1.

Adres wydawniczy: Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 2015.
Opis fizyczny: 493 s. : il. kolor. ; 24 cm.
Hasła przedmiotowe: Projektowanie zorientowane na użytkownika.
Konsumenci -- postawy -- badania.
Oprogramowanie -- opinia publiczna -- badania.
Portale internetowe -- opinia publiczna -- badania.
Urządzenia elektroniczne -- opinia publiczna -- badania.

Hasło dodatkowe: Rogoś-Turek, Barbara.
Wydawnictwo Naukowe PWN.

ISBN: 978-83-01-18315-8

Brak zamówień na egzemplarz.
[Dodaj do schowka](#)

Liczba ocen: 0

Egzemplarze	Rekord MARC	Recenzje	Szczegóły	Dodatkowe informacje
Autor	Mościchowska, Iga.			
Tytuł	Badania jako podstawa projektowania user experience / Iga Mościchowska, Barbara Rogoś-Turek.			
Adres wydawniczy	Warszawa : Wydawnictwo Naukowe PWN SA, 2015.			
Opis fizyczny	493 s. : il. kolor. ; 24 cm.			
Hasła przedmiotowe	Projektowanie zorientowane na użytkownika. Konsumenci -- postawy -- badania. Oprogramowanie -- opinia publiczna -- badania. Portale internetowe -- opinia publiczna -- badania. Urządzenia elektroniczne -- opinia publiczna -- badania.			
Hasło dodatkowe	Rogoś-Turek, Barbara. Wydawnictwo Naukowe PWN.			
Uwagi	Indeks.			
ISBN	978-83-01-18315-8			

II. 1. Przykłady prezentacji opisu bibliograficznego monografii w katalogu bibliotecznym i księgarni internetowej. Źródło: katalogup.cyfronet.pl

BADANIA
JAKO PODSTAWA PROJEKTOWANIA
USER EXPERIENCE

Iga Mościchowska, Barbara Rogoś-Turek

Badania jako Podstawa Projektowania User Experience (Miękka)

★★★★★ 5.00 [6 ocen] [Sprawdź recenzje](#)

Wydanie: Warszawa, 1, 2015
Autor: Iga Mościchowska, Barbara Rogoś-Turek
Wydawca: Wydawnictwo Naukowe PWN
Typ oprawy: miękka

Cena-detaliczna: 89,00 zł
64,97 zł
Cena zawiera podatek VAT.
Oszczędzasz 24,03 zł

Stan magazynowy:
Duża ilość

Kupuję »

Dodaj do schowka
Wysyłka: 24h
Dostawa i płatność

Dostępne formaty i edycje	Rok wydania	Cena
eBook (Mobi, Epub)	2015	39,90 zł 65,68 zł
Książka (Miękka)	2015	89,00 zł 64,97 zł

20 zł
Płać BLIKIEM w PWN! zyskaj 20 zł

Słowa kluczowe: User Experience tworzenie produktów interaktywnych badania użytkowników

Opis **Dane szczegółowe**

Kategorie: Książki » Publikacje akademickie » Nauki ekonomiczne » Zarządzanie, organizacja, strategie
Książki » Publikacje akademickie » Nauki ekonomiczne » Ekonometria i badania operacyjne
Książki » Publikacje akademickie » Nauki techniczne » Projektowanie
Książki » Literatura naukowa i popularnonaukowa » Książki naukowe

II. 1a. Przykłady prezentacji opisu bibliograficznego monografii w katalogu bibliotecznym i księgarni internetowej. Źródło: księgarnia.pwn.pl

tura informacji – dotyczy więc formowania trójwarstwowej konstrukcji, której podstawę stanowi treść i kod a zwieńczeniem jest struktura.

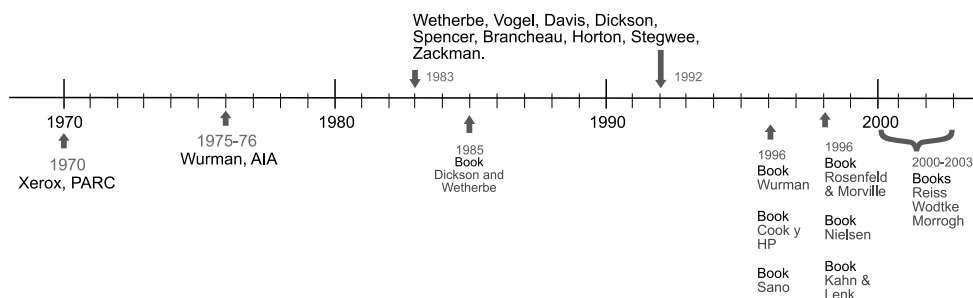
2. Początki AI

Jak już wspomniano, nazwa „architektura informacji” pojawiła się w latach sześćdziesiątych XX w. Jednak próby nadania informacji czytelnego układu dla odbiorcy podejmowano znacznie wcześniej, tj. od czasu gdy człowiek nauczył się komunikować. Zachowane do dziś artefakty, za pomocą których utrwalano i przekazywano ludzką myśl pozwalają dostrzec intencje przejrzystego i logicznego utrwalania informacji przez skrybów, pisarzy, bibliotekarzy i drukarzy, co uzależnione było oczywiście od możliwości technicznych dostępnych w danej epoce. Przykładami są m.in. zachowane do dziś papirusy z hieroglifami ułożonymi w kolumnach czy malowanie białym kolorem postaci kobiecych. Swój układ treści posiadały również gliniane tabliczki z pismem klinowym. Przejawiał się on w postaci wyodrębnionych fragmentów i sektorów oznaczonych specjalnymi liniami. W Bibliotece Aleksandryjskiej znajdować się miał spis dziedzin wiedzy uznawany za pierwszy system klasyfikacji (tzw. *Pinakes*) opracowany przez Kallimacha z Cyreny (ok. 305 r. p.n.e. – ok. 240 r. p.n.e.). Był to także prawdopodobnie pierwszy system informacyjno-wyszukiwawczy, w którym oznakowano poszczególne zwoje papirusowe za pomocą etykiet, zw. *titulus* lub *index* (Dahl, 1968, s. 21) – zawierających nazwisko autora oraz pierwsze słowa tytułu. W komunikacji ustnej również nietrudno dostrzec strukturę zawartych w niej informacji. Współczesnym przykładem takiej formy może być m.in. automatyczny system obsługi klienta składający się m.in. z funkcji i kategorii odczytywanych przez lektora, obsługiwanych za pomocą klawiatury telefonu (Skórka, 2013, s. 401–413). Innym przykładem jest radiowy serwis informacyjny, w którym z reguły wiadomości podaje się wg następującego schematu: wstępne skróty informacji, pełne informacje, wiadomości sportowe, prognoza pogody (Skórka, 2015, s. 266).

Pojęcie „architektura informacji” spopularyzował w 1975 r. Richard Saul Wurman, architekt, który ostrzegając o zbliżającym się „tsunami danych” do „brzegów naszej cywilizacji” (Wurman, 1997, s. 15) wysunął jednocześnie propozycję przeciwdziałania temu zjawisku poprzez wyłonienie specjalistów, których nazwał architektami informacji. Termin architektura w połączeniu z innymi tematami o zbliżonym kontekście stosowany był jednak wcześniej m.in.: architektura baz danych, systemu, software’u lub sieci (Ronda León, 2008).

Na rozwój AI wpływ miała również podjęta w latach osiemdziesiątych w Pentagonie decyzja, na podstawie której od roku 1991 wszystkie instrukcje obsługi i katalogi sprzętu stosowanego przez armię amerykańską miały być gromadzone w postaci elektronicznej. Oznaczało to rozwój technologii

informacyjnej, a także konieczność wypracowania metod organizowania i opisywania tego typu dokumentacji, a także tworzenie łączących je logicznych połączeń hipertekstowych (nawigacji) w celu łatwiejszego ich odnajdywania w bazie danych (Lenk, 2011, s. 101).



II. 2. Kamienie milowe ewolucji koncepcji architektury informacji wg R. Rodrigo León. Źródło: http://www.rodrigorondaleon.com/documents/Information_architecture_historical-conceptual_analysis.pdf

W latach 80-tych architektura informacji zyskała dodatkowe znaczenie, stając się synonimem zarządzania informacją (Brancheau, Wetherbe, 1986) (il. 2), zwaną również architekturą informacji w przedsiębiorstwie (ang. *enterprise information architecture*). W tym znaczeniu AI to dyscyplina opisująca teorię, cele, wskazówki, standardy, zwyczaje i czynniki do zarządzania informacją jako zasobem (Evernden, Evernden, 2003, s. 1), służąca planowaniu zaspokajania potrzeb informacyjnych danej organizacji w celu świadczenia wysokiej jakości usług (Carter, 1999, s. 183) (Evernden, Evernden, 2003).

3. Koncepcje

Wśród wielu specjalistów od użyteczności (ang. *usability*) dominuje pogląd, iż AI jest etapem projektowania serwisów internetowych, w wyniku którego powstaje struktura (hierarchia) informacji w nim zawartych (Dijck Van, 2003; Spencer 2010). Inżynierowie od użyteczności uznają architekturę informacji za jeden z elementów składowych obszernej dziedziny zwanej projektowaniem doświadczeń użytkownika (ang. *user experience design*) (Belam, 2010; Garret, 2011, s. 29). Podobnie jak budynek składa się z fundamentów, kondygnacji, fasady, ścian i dachu, tak samo zdaniem niektórych specjalistów architektura informacji jest jednym z podstawowych składników użytecznej i funkcjonalnej witryny internetowej.

Jedna z niewielu prób przedstawienia różnych koncepcji architektury informacji wyróżnia odmiany tej dyscypliny i profesji wg trzech aspektów: pro-

jektowania informacji, systemów informacyjnych i nauki o informacji (Resmini, Rosati, 2011). W innym ujęciu AI wywodzi się z projektowania informacji – dziedziny zajmującej się wizualizacją danych lub myśli, w celu przekazania odbiorcom złożonych informacji w sposób, umożliwiający łatwe i szybkie jej przyswojenie oraz zrozumienie (Smiciklas, 2014, s. 13) (Shedroff, 1999, s. 267).

Na podstawie analizy różnych poglądów na temat AI przedstawionych w cytowanej tu literaturze przedmiotu możliwe jest pogrupowanie propozycji interpretacji znaczenia AI wg trzech wymiarów (tab. 1):

1. przedmiotu zainteresowania,
2. wpływów zewnętrznych (innych dyscyplin),
3. niezależności i samodzielności dyscypliny.

Tab. 1. Zestawienie trzech wymiarów w koncepcjach znaczenia architektury informacji

Przedmiot zainteresowań	Wpływy zewnętrzne (inne dyscypliny)	Niezależność i identyfikacja
Strony internetowe: • systemy organizacji informacji, • nawigacji, • wyszukiwania • etykietowania	bibliotekoznawstwo, informatologia, informatyka, ekonomia, projektowanie graficzne	Profesja, umiejętność praktyczna skupiona na opanowaniu technik i metod tworzenia użytecznych stron ułatwiających zaspokojenie potrzeb użytkowników
Informacja w każdej formie (przestrzeń informacyjna): • Treść • Kod • Struktura	dziennikarstwo, semiotyka, komunikacja, architektura, grafika informacyjna, komunikacja wizualna, edytorstwo, marketing, zarządzanie	Samodzielna dziedzina wiedzy badająca zjawiska związane z analizą, badaniem i projektowaniem przestrzeni informacyjnych oraz ich wpływu i odbioru przez użytkowników
Użytkownik i jego zachowania, zwyczaje, cele, preferencje	psychologia, socjologia, antropologia	

Źródło: opracowanie własne

Z punktu widzenia pola zainteresowania AI zajmuje się projektowaniem, badaniem i ewaluacją serwisów internetowych oraz przestrzeni informacyjnych – a szczególnie organizacją informacji, planowaniem ścieżek użytkowników, budowaniem systemów komunikacji wizualnej, np. na dworcach, w urzędach, a także w środowiskach cyfrowych. Znaczenie i funkcja architektury informacji podlega różnym interpretacjom w zależności od

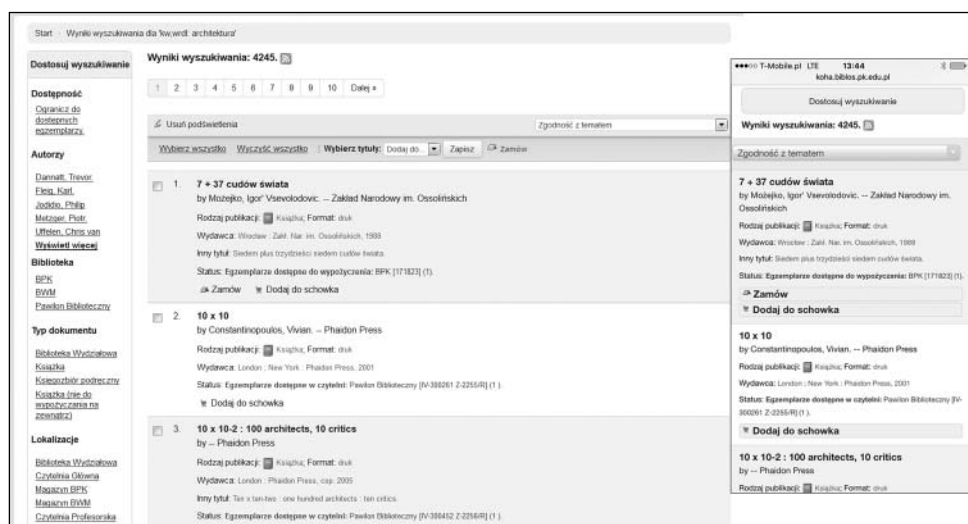
rodzaju dyscypliny np.: architektury, projektowania i wizualizacji informacji, ekonomii, informatyki, bibliotekoznawstwa i informatologii, semiotyki, teorii komunikacji, zarządzania, psychologii. Na podstawie trzeciego kryterium – niezależności i samodzielności dyscypliny – AI rozpatrywać można jako autonomiczną dziedzinę z własnym polem badawczym, terminologią i metodologią lub jako profesję i umiejętność praktyczną – rzemiosło – której zadaniem jest badanie, analizowanie i projektowanie informacji z uwzględnieniem potrzeb i zachowań użytkowników (zob. tab. 1).

4. Przyszłość AI

Architektura informacji jako młoda dziedzina może rozwijać się w wielu kierunkach, o których była mowa wcześniej. Obszarami od niedawna zaistniałymi w życiu codziennym, w których AI może odegrać szczególnie istotną rolę to m.in.: aplikacje mobilne, Internet rzeczy oraz zasoby typu *big data* i *linked data*. Lista obszarów może być znacznie dłuższa, jednak ze względu na ograniczone ramy niniejszego artykułu omówione zostaną tylko trzy powyżej wspomniane.

Zastosowanie AI do tworzenia i oceny funkcjonalności aplikacji mobilnych (m-aplikacji) jest szczególnie istotne ze względu na rosnącą popularność urządzeń mobilnych (tj. smartfonów, tabletów, czytników e-booków). Od roku 2013 liczba użytkowników korzystających z Internetu za pomocą urządzeń przenośnych przewyższa liczbę użytkowników laptopów i PC-tów (Kolenda, red., 2015, s. 19). Wyzwaniem dla projektantów są również, m.in.: różnorodność systemów operacyjnych, zmieniające się wielkości ekranów dotykowych (il. 3) oraz właściwość urządzenia mobilnego, często wykorzystywanego do celów prywatnych, zawierającego dane osobiste, aplikacje spersonalizowane wg upodobań właściciela telefonu lub tabletu. Zjawisko to nie pozostaje bez wpływu na końcowy efekt projektu interfejsu oraz interakcję użytkownika z urządzeniem. Zasady projektowania m-aplikacji związane są z przestrzeganiem norm dotyczących interfejsów haptycznych (dotykowych). Rynek mobilny i związane z nim uwarunkowania są specyficzne do tego stopnia, że architektura informacji w projektach mobilnych doczekała się już swojej nazwy – mikro-AI (mAI) (Nielsen, Budiu, 2013, s. 144).

Kolejnym wyzwaniem stojącym przed architektami informacji, poniekąd związanym z obsługą urządzeń mobilnych, staje się tzw. Internet rzeczy (ang. *Internet of Things, IoT*), czyli sieć łącząca ze sobą nie tylko ludzi i serwery, ale przede wszystkim przedmioty (np. domowe urządzenia elektroniczne, samochody, sprzęty medyczne, drony, automatykę domową, miasta itp.) w celu wzajemnej komunikacji (Miller, 2016, s. 22–23). *IoT* nie jest nową siecią globalną, za jego sprawą jednak, zmienia się charakter przedmiotów podpiętych do sieci, posiadających funkcję wzajemnej komunikacji i wymiany danych – nazwanych z tego powodu inteligentnymi (Porter,



II. 3. Fragment strony wynikowej katalogu elektronicznego w systemie Koha (Biblioteka Politechniki Krakowskiej). Z lewej widok z ekranu komputera z prawej – z aplikacji mobilnej. Źródło: opracowanie własne

Heppelmann, 2015, s. 38). Ludzie przyzwyczaili się do obsługi urządzeń za pomocą interfejsu graficznego obsługiwanego m.in. za pomocą myszki lub gestów – w przypadku paneli dotykowych. Internet rzeczy wnosi nowe wymagania – konieczność obsługi wielu obiektów za pomocą jednego interfejsu. Inteligentne wytwory ludzkiej działalności składają się z trzech części: fizycznej (np. elementy mechaniczne i elektryczne), inteligentnej (czujniki, mikroprocesory, nośniki danych, systemy operacyjne, interfejsy) i nawiązującej łączność (porty, anteny, protokoły) (Porter, Heppelmann, 2015, s. 40–41). Nowe funkcje przedmiotów w *IoT* obejmują: monitoring, sterowanie i optymalizację (Porter, Heppelmann, 2015, s. 42–44). Niewykluczone, iż fakt zaistnienia komunikacji między urządzeniami a nie wyłącznie między urządzeniem a człowiekiem, okaże się kamieniem milowym w ewolucji AI. Systemy informacyjne urządzeń będą wymieniać się danymi i wchodzić wzajemnie w interakcje, w wyniku których dostarczone będą dane, na podstawie których człowiek będzie podejmował decyzje. Zapewnienie użyteczności połączonych ze sobą inteligentnych urządzeń będzie uzależnione m.in. od wprowadzenia reguł standaryzacji sprzętu, dopasowania go do potrzeb odbiorców, umożliwienie aktualizacji (Porter, Heppelmann, 2015, s. 30–31). *IoT* wkroczył również do bibliotek, m.in. w postaci urządzeń typu RFID. W ewolucji AI zarysowuje się więc trend technologiczny odbiegający nieco od przyjętego dotychczas humanistycznego, w którym podstawowym zadaniem jest podporządkowywanie efektów projektu człowiekowi i jego potrzebom.

Pojawia się jednak pytanie, na które trudno dziś odpowiedzieć, czy taka koncepcja mieścić się będzie jeszcze w sferze zainteresowań architektów informacji, czy już specjalistów od programowania np. robotów?

Zarządzanie wieloma urządzeniami wiąże się z tzw. zjawiskiem *big data* – przetwarzania i analizy ogromnych zasobów danych w celu ułatwienia podejmowania decyzji. Surowe dane stają się coraz częściej stosowaną formą przechowywania zasobów informacyjnych, współczesnym trendem w archiwizacji i udostępnianiu treści zw. *big data* – polegającym na przetwarzaniu i analizie ogromnych zasobów danych. Na rozwój AI wpływ wywierają m.in.: wzrost ilości informacji, różnorodność źródeł i produktów bazujących na informacji (oferty, informacje o cenach, warunki umowy itp.), szybkość przekazu informacji, technologiczna zależność, pracowników odpowiedzialnych za procesy informacyjne, jakość informacji (R. i E. Evernden, 2003, s. 15-16). Łączenie różnorodnych zasobów w sieć semantyczną powiązaną odnośnikami – w skrócie *linked data*, ułatwia użytkownikowi dostęp do wielu zasobów z jednego miejsca (interfejsu) np. multiwyszukiwarki (Godby, 2015). Metoda ta opiera się na fundamentalnych dla Internetu technologiach, np. protokoły HTTP, RDF i standardzie URI, jej wprowadzenie wymaga podobnie jak w *IoT* integracji zasobów w jedną sieć. Wspólna komunikacja możliwa jest dzięki kompatybilności pomiędzy urządzeniami oraz integracji zasobów w nich przechowywanych. Przykładami takich projektów są, np.: WorldCat (OCLC), British National Bibliography, Library of Congress Data Service oraz NUKAT.

Zakończenie

Architektura informacji jako proces projektowania oraz dyscyplina wpisuje się w konstruktywistyczną i jednocześnie strukturalistyczną koncepcję świata, w której człowiek buduje swoją wiedzę doświadczając i przetwarzając informacje. Z drugiej zaś strony stara się zrozumieć zjawiska w otaczającym świecie próbując odczytać ich strukturę.

Na bazie powyższych rozważań nietrudno dostrzec, iż AI jest nadal kształtującą się dyscypliną z ciekawą perspektywą dalszego rozwoju. Nowe formy przekazu informacji i związane z tym trendy poszerzają pole zastosowania architektury informacji. Jednak oprócz wspomnianych już cech różnorodności postaci i nadmiaru informacji zauważyć trzeba jeszcze jedną – nietrwałość. Nie chodzi tylko o fakt, iż współcześnie treść przekazywana i odbierana jest za pomocą urządzeń wymagających źródeł energii, ale również o nieustannie pojawiające się nowe treści „zasłaniające”, lub stopniowo spychające poprzednio opublikowane w niebyt lub do tzw. archiwów, z których po pewnym czasie znikają. Przechowywanie informacji staje się nie mniej ważnym od projektowania wyzwaniem dla specjalistów z obszaru AI.

W ostatnich latach daje się zaobserwować ewolucję w kształceniu na studiach z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w kierunku architektury informacji (Latham, 2002). Oprócz Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, kierunek o tej nazwie uruchomiły Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Jest to również dowód atrakcyjności omawianej tu dyscypliny, dzięki której tradycyjne obszary nauki zyskują nowe oblicze, a tym samym perspektywy dalszego rozwoju.

Bibliografia

- Hubert-Miller, A. de, Burnett, K. (2006). The IA of Potentiality: Toward a Grounded Theory of Information Architecture Philosophy, Theory and Research. *Bulletin of the American Society of Information Science and Technology*, 32(6), 10–12. DOI: 10.1002/bult.2006.1720320605.
- Bawden, D., Robinson, L. (2012). *Introduction to information science*. London: Facet Publishing.
- Belam, M. (2010). What is “Information Architecture”? Pobrane 29 czerwca 2016, z: <https://www.theguardian.com/help/insideguardian/2010/feb/02/what-is-information-architecture>
- Brancheau, J. C., Wetherbe, J.C. (1986). Information architectures: methods and practice. *Information Processing & Management*, 22(6), 453–463. DOI: 10.1016/0306-4573(86)90096-8.
- Carter, H. (1999). Information architecture. *Work Study*, Vol. 49, 5, 182–185.
- Covert, A. (2014). How to Make Sense of any Mess. CreateSpace Independent Publishing Platform.
- Dahl, S. (1968). *History of the Book*. (2nd English Ed.). Metuchen: The Scarecrow Press.
- Dijck, P. Van (2003). *Information Architecture for Designers: structuring websites for business success*. Mies: RotoVision SA.
- Dillon, A. (2002). Information architecture in JASIST: Just where did we come from? *The Journal of American Society of Information Science*, 53(10), 821–823. DOI: 10.1002/asi.10090.
- Dillon, A. (2005). Pace, Timing and Rhythm in Information Architecture. *Bulletin of the American Society for Information Science and Technology*, December/January, 27,29.
- Dillon, A., Turnbull, D. (2005): *Information architecture*. W: M. Drake (Ed.), *Encyclopedia of library and information science*. 2nd edition. Update suppl. 1, (s. 1–9). Boca Raton: Taylor & Francis.
- Evernden, R., Evernden, E. (2003). *Information First: Integrating Knowledge and Information Architecture for Business Advantage*. Burlington: Elsevier Butterworth-Heinemann.
- Garret, J.J. (2011). *The Elements of User Experience. User-Centered Design For The Web And Beyond*. Second edition. Berkeley: New Riders.
- Godby, J. (2015). Is your library a “Thing”? *Next Space*, 24, February 2015. Pobrane 29 czerwca 2016, z: <http://www>.

- oclc.org/en-US/publications/next-space/articles/issue24/isyourlibrary-athing.html
- Kolenda, P. (red.). (2015). *Perspektywy rozwojowe. Mobile online w Polsce: 2015*. Warszawa: ICAN Institute.
- Latham, D. (2002). Information Architecture: Notes Toward a New Curriculum. *Journal of the American Society for Information Science*, 53(10), 824–930. DOI: 10.1002/asi.10097.
- Lenk, K. (2011). *Krótkie teksty o sztuce projektowania*. Gdańsk: Wydaw. Słowo/obraz/terytoria.
- Miller, M. (2016). *Internet rzeczy. Jak inteligentne telewizory, samochody, domy i miasta zmieniają świat*. Warszawa: Instytut Maszyn Matematycznych.
- Morrogh, E. (2003). *Information Architecture. An emerging 21st Century Profession*. Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Nielsen, J., R. Budiu, R. (2013). *Funkcjonalność aplikacji mobilnych. Nowoczesne standardy UX i UI*. Gliwice: Helion.
- PARC a Xerox Company. Pobrane 19 maja 2016, z: <http://www.parc.com/about>
- Picone, R. A. R., Powell, B. (2015). A New Information Architecture: A Synthesis of Structure, Flow, and Dialectic. W: S. Yamamoto (red.), *Human Interface and the Management of Information. 17th International Conference, HCI International 2015, Los Angeles, CA, USA, August 2-7, 2015, Proceedings, Part I*. Cham : Springer, 320-331. DOI: 10.1007/978-3-319-20612-7_31
- Porter, M.E., Heppelmann, J. E. (2015). Jak inteligentne produkty z dostępem do sieci zmieniają konkurencję. *Harvard Business Review Polska*, Marzec, 37–62.
- Resmini, A., Rosati, L. (2011). *A Brief History of Information Architecture*. *Journal of Information Architecture*, 2(3). Pobrane 29 czerwca 2016, z: <http://journalofia.org/volume3/issue2/03-resmini/>
- Ronda León, R. (2008). *Arquitectura de Información: análisis histórico-conceptual*. Pobrane 8 maja 2016, z: http://www.rodriгорondaleon.com/documents/Information_architecture_historical-conceptual_analysis.pdf
- Rosenfeld, L., Morville, P., Arango, J. (2015). *Information Architecture: For the Web and Beyond* (Fourth Ed.). Sebastopol: O'Reilly Media.
- Shedroff, N. (1999). *Information Interaction Design: A Unified Field Theory of Design*. W: R. E. Jacobson (red.), *Information design*. Cambridge, MA: MIT Press. 267-292.
- Skórka, S. (2015). *Architektura informacji - krótki przewodnik*. W: S. Cisek, A. Januszko-Szakiel (red.), *Zawód infobroker : polski rynek informacji*. Warszawa, Wolters-Kluwer. 260-275.
- Skórka, S. (2013). *Systemy nawigacji w przestrzeni mówionej : analiza porównawcza*. W: B. Sosińska-Kalata, E. Chuchro (red.), M. Luterek (współpr.), *Nauka o informacji w okresie zmian: praca zbiorowa*. Warszawa: Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. 401-413.
- Smiciklas, M. (2014). *Infografiki: praktyczne zastosowanie w biznesie*. Gliwice: Helion.
- Spencer, D. (2010). *A practical guide to information architecture*. Penarth: Five Simple Steps.

What is Information Architecture? The Information Architecture Institute. Po-
brane 17 czerwca 2016, z: [http://www.
ia institute.org/what-is-ia](http://www.ia institute.org/what-is-ia)

Wodtke, Ch., Govella, A. (2009). *Informa-
tion Architecture: Blueprints for the Web,
Second Edition*. Berkeley: New Riders.

Wurman, R. S. (1997). *Information Archi-
tects*. New York: Graphis Inc.

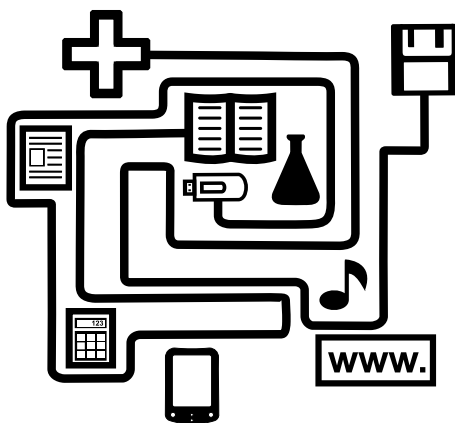
Stanisław Skórka

Information architecture – the new challenges

Abstract

Information architecture (IA) is a field that meets the diversity of communication forms and amounts of information problems in the contemporary world. In a number of IA definitions two crucial things are emphasized: information organization and facilitation of understanding. The basic model of information (communication) architecture consists of: content, code and structure. The areas in which AI can play an important role are: mobile applications, Internet of things and the big data and linked data resources.

Key words: Information architecture, communication architecture, information systems



PROPOZYCJA MODELU BADAŃ FUNKCJONALNOŚCI SERWISÓW WWW BIBLIOTEK CYFROWYCH OPARTEGO NA ZASADACH ARCHITEKTURY INFORMACJI

Wstęp

Obecnie funkcjonujące projekty bibliotek cyfrowych mają bardzo różnorodne zasoby pochodzące z różnych źródeł, przede wszystkim bibliotek, muzeów i archiwów. Biblioteki te są systemami kompleksowymi, składają się z kilku złożonych komponentów, takich jak zbiory, infrastruktura techniczna, użytkownicy oraz środowisko, dla którego biblioteka jest tworzona. Dlatego przy ocenie ich jakości analizie podlega bardzo wiele elementów. Przede wszystkim zakres kolekcji, metadane, ontologie, kategorie i preferencje użytkowników, architektura systemu, zarządzanie kolekcją. Biblioteki cyfrowe, tak jak inne źródła elektroniczne, oprócz przydatnych i dobrze kształtowanych zasobów, muszą również charakteryzować się użytecznością i funkcjonalnością, o których w dużej mierze decyduje doskonalenie i rozwój narzędzi wyszukiwania, interfejsu systemów informacyjnych, telekomunikacji, rozwoju kolekcji multimedialnych. W artykule przedstawiono próbę zastosowania podstaw i zasad architektury informacji do ukształtowania modelu oceny funkcjonalności bibliotek cyfrowych.

Metodologia oceny jakości bibliotek cyfrowych – stan badań

Metodologia oceny jakości bibliotek cyfrowych znajduje się w fazie kształtowania i rozwoju. W takich badaniach można stosować kryteria oceny przygotowane do analizy wszelkiego rodzaju systemów informacyjnych, a przede wszystkim stron WWW. Proponowane zestawy wskaźników mogą służyć głównie do analizy interfejsu biblioteki cyfrowej. Pierwsze z wykazów kryteriów pojawiły się w połowie lat 90. XX w. i są do dziś

¹ Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Instytut Informacji Naukowej i Bibliologii.

rozwijane oraz modyfikowane. Jak wskazują Małgorzata Janiak i Monika Krakowska (Janiak, Krakowska, 2011, s. 101-108), spośród najbardziej znanych należy wymienić projekty przygotowane przez Carolyn Caywood (1996), Jane Alexander i Marshę Tate (1996, s. 49-54) i innych. Z projektów instytucjonalnych, najbardziej rozpowszechniony jest zestaw kryteriów przygotowanych przez serwis Social Science Information Gateway (SOSIG) – obecnie zamkniętego serwisu INTUTE (A list of quality selection criteria, 1999). Stanowi on co prawda zbiór kryteriów dla budowy systemów typu *subject gateways*, ale po pewnej adaptacji przyjęte w nim kryteria można również zastosować do oceny bibliotek cyfrowych.

Jedną z najbardziej syntetycznych prac dotyczących płaszczyzn i elementów oceny analizowanych zasobów jest opracowanie Tefko Saracevica (2004), w którym autor po przeanalizowaniu 80. raportów z badań bibliotek cyfrowych i studiów dotyczących metodologii tych badań, przedstawił listę kryteriów i wskaźników stanowiących zarys standardu ich ewaluacji. T. Saracevic kryteria te przyporządkował do następujących płaszczyzn: użyteczność, cechy systemu, wykorzystanie, kryteria etnograficzne oraz inne.

Ważnym aspektem oceny bibliotek cyfrowych jest ich badanie z punktu widzenia użytkowników. Zestawy kryteriów takiej oceny przygotowali m.in. Robert J. Sandusky i Hong Iris Xie. Kryteria zestawione przez Sandusky'ego zostały podzielone na 6 grup dotyczących:

- 1) publiczności – jej zasięg, kompetencje, specjalizacja i wiedza oraz dopasowanie do grupy odbiorców,
- 2) instytucji tworzących biblioteki cyfrowe – ich przynależność (rządowe, kontrolowane przez inne nadrzędne instytucje itp.), typ, model ekonomiczny oraz cel swojego istnienia,
- 3) dostępu - model opłat, widoczność, trwałość, spójność,
- 4) zawartości – elementy tworzące całość, kompletność, pertynencja i relewancja, spójność, organizacja, specjalizacja, oryginalność kolekcji,
- 5) usług – ich charakteru w zakresie aktywności oraz interakcji,
- 6) projektowania i utrzymywania biblioteki – estetyka, aktualizacja, adekwatność w stosunku do oczekiwań aktualnych użytkowników (Sandusky, 2002).

Hong Iris Xie do najważniejszych kryteriów oceny bibliotek cyfrowych w aspekcie ich użytkowników zalicza:

- 1) użyteczność interfejsu, m.in. sposoby wyszukiwania, nawigacji, pomoc, wygląd, dostępność,
- 2) jakość kolekcji cyfrowej – jej zakres, kompletność i aktualność,
- 3) jakość usług – misja, przeznaczenie,
- 4) skuteczność działania systemu – skuteczność i efektywność wyszukiwania, relewantność, precyzja i odwołania do innych obiektów,
- 5) pozyskiwanie opinii użytkowników (Xie, 2008, s. 1346-1373).

Duży wkład w przygotowanie podstaw metodycznych oceny jakości bibliotek cyfrowych miały publikacje i standardy wydane pod auspicjami międzynarodowych organizacji oraz instytucji bibliotecznych. Wśród programów finansowanych przez Unię Europejską trzeba wymienić projekt Minerva i Athena.

Od początku 2004 r. problematyką rozwoju i oceny bibliotek cyfrowych zajmuje się też 55-osobowa grupa specjalistów z różnych krajów, którzy współpracują w ramach projektu DELOS częściowo finansowanego przez Komisję Europejską z Information Society Technologies Programme. Celem całego projektu jest koordynacja badań dotyczących bibliotek cyfrowych oraz popularyzacja ich wyników poprzez organizację konferencji i warsztatów. Jednym z założeń inicjatywy DELOS było utworzenie metodologii oceny bibliotek cyfrowych. Jako podstawę prac przyjęto ustalenia Saracevica, a dalsze rozwijanie metodologii opiera się na kilku założeniach, takich jak:

- elastyczność zakresu, obszarów i kryteriów oceny,
- udział w niej praktyków i użytkowników,
- tworzenie metodologii na bazie dotychczasowego dorobku innych projektów: TREC, CLEF, INEX, NTCIR².

W ramach omawianego zagadnienia należy też wspomnieć o dokumencie IFLA/UNESCO Manifesto for Digital Libraries, który został opracowany w 2007 r. za prezydencji Claudii Lux. W grudniu 2010 r. Manifest przeformulowano i przyjęto w styczniu 2011 r. na konferencji ogólnej UNESCO (IFLA/UNESCO Digital Library Manifesto, 2014). W publikacji zdefiniowano pojęcie bibliotek cyfrowych, sprecyzowano cele ich rozwoju oraz sformułowano zasady tworzenia, kształtowania dostępu oraz ochrony kolekcji cyfrowych. Również w 2007 r. amerykańska organizacja standaryzacyjna National Information Standards Organization (NISO) opublikowała trzecie wydanie przewodnika tworzenia „dobrych kolekcji cyfrowych” – *A Framework of Guidance for Building Good Digital Libraries* (A Framework of Guidance, 2007). Przewodnik przedstawia ogólne zasady budowania wartościowych zasobów cyfrowych, związane z planowaniem i implementacją projektów cyfrowych w odniesieniu do czterech obszarów: kolekcji, obiektów, metadanych oraz inicjatyw.

Jedną z nowszych prac z omawianego zakresu jest też praca Ying Zhang, która wyodrębniła najważniejsze elementy oceny i połączyła je w sześć głównych grup:

² The Text REtrieval Conference (TREC) – prowadzone od 1992 r. przez National Institute of Standards and Technology (USA) coroczne konferencje i warsztaty związane z oceną wyszukiwania pełnotekstowego; The Cross-Language Evaluation (CLEF) – forum, kampania i warsztaty prowadzone od 2000 r., poświęcone ocenie dostępu do informacji oraz ocenie systemów informacyjno-wyszukiwawczych; Initiative for the Evaluation of XML Retrieval (INEX) – projekt zapoczątkowany w 2002 r., prowadzony przez Schloss Dagstuhl/Leibnitz Center for Informatics; NTCIR – projekt warsztatów dotyczących badań związanych z dostępem i wyszukiwaniem informacji, realizowany od 1997 r. przez National Center for Science Information Systems (NACSIS) we współpracy z Japan Society for Promotion of Science (JSPS).

- 1) kontekst – zrównoważony rozwój, współpraca i wsparcie w zakresie zarządzania,
- 2) użytkownik – wydajność systemu, wyszukiwanie zakończone sukcesem, satysfakcja,
- 3) usługi – dostępność, niezawodność, szybkość reakcji, przydatność dla docelowych użytkowników, łatwość wyszukiwania,
- 4) interfejs – łatwość użycia, spójność, skuteczność,
- 5) zawartość – dostępność, bezbłędność, przydatność dla użytkowników w celu osiągnięcia określonych celów,
- 6) technologia – niezawodność i łatwość obsługi (Zhang, 2010).

W Polsce w 2010 r. został opublikowany przez Bibliotekę Narodową przewodnik *Digitalizacja piśmiennictwa* (Paradowski, red., 2010) jako rezultat projektu badawczego Elektroniczne Archiwum Zabytków Piśmiennictwa Polskiego. Dokument przedstawia standardy postępowania w procesie digitalizacji oraz najważniejsze zalecenia dotyczące strony WWW projektu cyfrowego.

W 2011 r. w polskiej literaturze przedmiotu pojawiła się praca Lidii Derfert-Wolff – *Jak posługiwać się biblioteką cyfrową?* (2011) – przedstawiająca kluczowe, według autorki, elementy oceny bibliotek cyfrowych. Skupiła się ona na elementach oceny z punktu widzenia użytkownika, pominęła ogólne cechy systemu oraz perspektywę etnograficzną badań, dodała natomiast wskaźniki cech bibliotek, które pojawiły się wraz z rozwojem Web 2.0. Zaproponowane grupy wskaźników wyraźnie eksponują przyjętą perspektywę badawczą. Są nimi:

- jakość kolekcji – opis kolekcji jako całości, w tym informacja o prawach autorskich i prawach dostępu, organizacja zasobów, opis obiektów cyfrowych (metadane), wiarygodność i dokładność;
- interfejs użytkownika – tożsamość serwisu (zapewnienie użytkownikowi podstawowych informacji niezbędnych do identyfikacji całego serwisu – czytelna nazwa i zwięzła misja serwisu, określenie grup odbiorców, dane kontaktowe oraz przyciągające uwagę elementy graficzne, np. logo), funkcjonalność, w tym wyszukiwanie i przeglądanie zasobów według indeksów, dostępność dla jak najszerszego grona odbiorców i użyteczność (łatwość korzystania z podstawowych funkcji serwisu – intuicyjna nawigacja, ułatwianie dostępu do poszukiwanej informacji oraz zapewnienie zrozumiałej dla użytkownika komunikacji serwisu);
- możliwości i techniki wyszukiwawcze – wyszukiwanie pełnotekstowe, możliwość wyszukiwania według różnych kryteriów i list wyboru, korzystania ze słowników kontrolowanych, indeksów, ograniczania wyszukiwania według różnych kryteriów, techniki wyszukiwawcze i techniki przetwarzania tekstu, system odpowiedzi (sugestii);
- prezentacja wyników wyszukiwania – ogólna informacja o rezultatach wyszukiwania, różne opcje wyświetlania listy wyników, grupowanie

i szeregowanie, dalsze ograniczanie wyszukiwania według zadanych kryteriów, prezentacja opisów obiektów, możliwość zachowywania i cytowania rezultatów wyszukiwania, obsługa różnych formatów plików, dostępność narzędzi do ich odczytu;

- dodatkowe usługi – elementy Web 2.0, specjalne uprawnienia dla zarejestrowanego użytkownika, dostępność raportów i statystyk, inne funkcje i usługi (Derfert-Wolff, 2011, s. 195).

Interesujący zestaw obszarów badania użyteczności serwisów bibliotek cyfrowych przedstawiła w swojej rozprawie doktorskiej Karolina Żernicka (Żernicka, 2015). Są nimi:

- tożsamość serwisu WWW biblioteki,
- budowa serwisu WWW biblioteki cyfrowej,
- usługi w serwisie WWW biblioteki cyfrowej,
- cechy funkcjonalne serwisu WWW biblioteki cyfrowej.

Proponowany model badań

W bibliotekach cyfrowych architektura informacji pełni kluczową rolę. Zasady i standardy stosowane w tej dziedzinie mogą stanowić dobre kryteria oceny funkcjonalności serwisów WWW omawianych zasobów. Przy analizie bibliotek cyfrowych z punktu widzenia ich architektury informacji badamy sposób organizacji informacji, nadawania nazw rozpoznawczych (etykietowania elementów informacyjnych) oraz schematów poszukiwania w systemie informacyjnym (nawigacji i wyszukiwania), czyli najważniejsze obszary z zakresu budowy i funkcjonalności stron WWW bibliotek cyfrowych. Dzięki zastosowaniu zasad i reguł, którymi kierują się architekci informacji, możliwe jest dotarcie do informacji spełniających oczekiwania użytkownika, podnosi się jakość świadczonych usług. Dlatego przetestowanie funkcjonowania takich zasobów przy zastosowaniu obszarów i kryteriów opartych na strukturach analizy stosowanych w architekturze informacji wydaje się cennym uzupełnieniem proponowanej dotąd metodologii badań. Chciałabym zatem zaproponować zespół takich dodatkowych kryteriów oceny i przedstawić możliwości ich zastosowania na przykładzie jednej biblioteki cyfrowej. Wybrałam Kujawsko-Pomorską Bibliotekę Cyfrową jedynie ze względu na fakt, że jest mi najbliższa z uwagi na instytucje uczestniczące w jej tworzeniu.

Proponuję następujący model badań (zestaw obszarów i kryteriów oceny)³:

- 1) Tożsamość serwisu (system identyfikacji tożsamości serwisu):
 - nazwa, logo,
 - instytucje prowadzące bc, misja.

³ Opracowanie własne na podstawie Morville P., Callender J., *Wzorce wyszukiwania. Projektowanie nowoczesnych wyszukiwarek*, Gliwice 2011. Rosenfeld L., Morville P., *Architektura informacji w serwisach internetowych*, Gliwice 2003.

2) System organizacyjny:

- układ strony i rodzaje menu (paski i zakładki nawigacyjne, menu pionowe, menu dynamiczne, menu rozwijane),
- struktury organizacyjne:
 - model hierarchiczny (taksonomiczny),
 - model bazodanowy,
 - model hipertekstowy,
- schematy organizacyjne:
 - dokładne schematy organizacyjne (alfabetyczny, chronologiczny, geograficzny, itp.),
 - niejednoznaczne schematy organizacyjne (temat, zadanie, audytorium, metafora, hybrydy).

3) System etykietowania:

- rodzaje etykiet: tekstowe, obrazkowe (graficzne), wśród tekstowych:
 - łączy kontekstowe,
 - nagłówki,
 - możliwości wyboru w systemie nawigacyjnym,
 - hasła indeksowe (słowa kluczowe).

4) System nawigacyjny:

- rodzaje nawigacji:
 - globalna,
 - lokalna,
 - kontekstowa,
 - nawigacja semantyczna,
 - nawigacja społeczna,
- pomocnicze systemy nawigacyjne:
 - mapy serwisów,
 - indeksy,
 - przewodniki,
 - wyszukiwanie,
 - możliwość tagowania,
 - możliwości eksportu wyników wyszukiwania i metadanych.

Do obszarów ściśle powiązanych z architekturą informacji (system organizacji, etykietowania, nawigacji i wyszukiwania) dodałam jeszcze analizę tożsamości serwisu uznając, że jest to ważna cecha identyfikacyjna, która wpływa także na możliwości poruszania się po serwisie.

Przystąpmy zatem do analizy serwisu KPBC według ustalonego zestawu kryteriów. Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa (Oprogramowanie: dLibra 5.8.2):

1. Tożsamość serwisu.

Głównym elementem witryny jest widoczny u góry ekranu granatowy pasek, na którym ukazana jest nazwa biblioteki. Elementy określające toż-

samość serwisu widnieją nie tylko na banerze głównym serwisu, ale również na jego podstronach. Informacje o projekcie oraz cele jego utworzenia i instytucje współtworzące KPBC znajdują się w zakładce *Opis projektu, Uczestnicy projektu*. Nazwa biblioteki wskazuje na regionalny charakter zasobów.

System identyfikacji tożsamości serwisu KPBC nie budzi zastrzeżeń. Elementy określające tożsamość serwisu zastosowano zgodnie z obowiązującymi standardami. Są to: logotyp, pełna nazwa biblioteki oraz misja serwisu. System identyfikacji serwisu jest spójny, czytelny, jednolity dla całego serwisu.

2. System organizacyjny.

W KPBC zastosowano prawostronny układ strony i dwa rodzaje menu – pasek nawigacyjny u góry oraz lewostronne menu pionowe. Strukturę organizacyjną serwisu stanowi drzewo hierarchiczne kolekcji (zasób główny wraz z podkolekcjami). Mamy zatem do czynienia z modelem taksonomicznym. Dodatkowo, kolekcja jest zorganizowana w system bazodanowy umożliwiający wyszukiwanie poszczególnych zasobów w kolekcjach. W pasku nawigacyjnym, który występuje na stronie głównej i wszystkich podstronach istnieje następujący podział: *Strona główna, Kolekcje, Nowe Konto, Logowanie, Kontakt*. Wskazuje to na zastosowanie schematu hybrydowego – połączenia schematów audytorium oraz zadania. W panelu lewostronnym bocznym zastosowano menu wertykalne hierarchiczne. W każdej z czterech wyróżnionych kolekcji (*Regionalia, Materiały dydaktyczne, Dziedzictwo kulturowe, Archiwalia*) występuje układ (schemat) tematyczny dostępu do proponowanych zasobów. Mamy też do czynienia ze schematem chronologicznym (*ostatnio dodane*) a także – alfabetycznym, który dotyczy wyszukiwania w indeksach według nazw: tytułów, twórców, słów kluczowych.

Organizacja treści Kujawsko-Pomorskiej Biblioteki Cyfrowej nie budzi zastrzeżeń. Serwis spełnia wszystkie wymogi projektowania systemów organizacyjnych przyjętych w architekturze informacji.

3. System etykietowania.

W KPBC zastosowano głównie etykiety tekstowe. Do systemu etykietowania trzeba jeszcze zaliczyć: słowa kluczowe, tytuły publikacji oraz nazwy autorów publikacji. Występują też elementy graficzne (etykieta łączy do FB, logotyp KPBC, okładki książek jako łączy do ich tekstów).

Wygląd etykiet w serwisie jest spójny, konsekwentny pod względem graficznym dla całego serwisu. Poprawność językowa etykiet nie budzi zastrzeżeń. Etykiety serwisu opisują jego zawartość. Są zgodne z umieszczoną pod nimi treścią.

4. System nawigacyjny.

Górny pasek menu powtarza się na każdej stronie i jest narzędziem nawigacji globalnej. W badanym serwisie występują też elementy nawigacji

lokalnej – w menu bocznym w poszczególnych kolekcjach (podział na różne grupy tematyczne). Na każdej stronie znajdziemy również elementy nawigacji społecznej (*Najczęściej przeglądane*). Z pomocniczych systemów nawigacji należy wymienić indeksy (tytułów, twórców, słów kluczowych) oraz wyszukiwarkę. Funkcjonujące rozwiązania nawigacji w serwisie są standardowe. Wiemy, gdzie się znajdujemy, co jest dostępne w danym miejscu. Bez względu na to, w jakim miejscu serwisu się znajdujemy, u góry strony występuje niezmiennie w swej zawartości menu główne i za pomocą przycisku *Strona Główna* następuje powrót na główną stronę serwisu. Wyszukiwarka zapewnia możliwość wyszukiwania prostego oraz zaawansowanego. Przy wyszukiwaniu prostym zapewniony jest system podpowiedzi. Wyszukiwanie zaawansowane ułatwia dobrze skonstruowany formularz, opcja stosowania synonimów oraz system pomocy przy formułowaniu zapytań. Wyniki wyszukiwania można kopiować, drukować, dodać do zakładek, wyeksportować do różnych serwisów społecznościowych. Istnieje możliwość tagowania zasobów. Można też eksportować metadane. Zatem system nawigacji i wyszukiwania w całym serwisie działa poprawnie i jest zgodny z wymaganiami dobrej architektury informacji.

Zakończenie

Proponowany model badań może stanowić dobre uzupełnienie metodologii oceny funkcjonalności serwisów WWW bibliotek cyfrowych. Ukazuje uporządkowane i ważne z punktu widzenia budowania dobrych zasobów cyfrowych obszary i kryteria oceny. Z pewnością w trakcie jego stosowania warto mu się dokładniej przyjrzeć i jeszcze uszczegółowić. Można go traktować jako odrębne narzędzie badawcze, które spełnia określone cele (badania aspektu użyteczności serwisu). W takim przypadku znajdzie też zastosowanie w analizie benchmarkingowej różnych systemów. Zakładam również, że może pełnić funkcję elementu metodologii oceny jakości bibliotek cyfrowych jako złożonych systemów informacyjnych.

Bibliografia

- Caywood, C. (1996). *Library Selection Criteria for WWW Resources*. Pobrane 24 kwietnia 2016, z: <http://web.archive.org/web/20051001072656/http://www.keele.ac.uk/depts/aa/landt/lt/Internet/criteria.htm>
- Derfert-Wolff, L. (2011). *Jak postugiwać się biblioteką cyfrową?* W: H. Hollender (red.), *Cyfrowy świat dokumentu: wydawnictwa, biblioteki, muzea, archiwa*. Warszawa: Centrum Promocji Informatyki.
- A *Framework of Guidance for Building Good Digital Libraries* (2007). (3rd ed.) Pobrane 19 maja 2015, z: <http://www.niso.org/publications/rp/framework3.pdf>

- IFLA/UNESCO *Digital Library Manifesto* (2014). Pobrane 19 maja 2015, z: <http://www.ifla.org/digital-libraries/manifesto>
- Janiak, M., Krakowska, M. (2011). Ocena bibliotek cyfrowych – kryteria jakości. W: *Konferencja Polskie Biblioteki Cyfrowe 2010: Poznań, 20-21.10.2010 r.* (s. 101–108). Poznań: Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe.
- A list of quality selection criteria: a reference tool for Internet subject gateways* (1999). Pobrane 19 maja 2015, z: <http://www.ukoln.ac.uk/metadata/desire/quality/for-report-2.html>
- Morville, P., Callender, J. (2011). *Wzorce wyszukiwania: projektowanie nowoczesnych wyszukiwarek*. Gliwice: Helion.
- Paradowski, D. (red.) (2010). *Digitalizacja piśmiennictwa*. Warszawa: Biblioteka Narodowa. Pobrane 19 maja 2015, z: <http://www.bn.org.pl/download/document/1342175805.pdf>
- Rosenfeld, L., Morville, P. (2003). *Architektura informacji w serwisach internetowych* (Wyd. 2). Gliwice: Helion.
- Sandusky, R. J., (2002). *Digital Library Attributes: Framing Usability Research*. Pobrane 19 maja 2015, z: <http://web4.cs.ucl.ac.uk/uclic/annb/docs/Sandusky35.pdf>
- Saracevic, T. (2004). *Evaluation of digital libraries: An overview*. Pobrane 19 maja 2015, z: https://comminfo.rutgers.edu/~tefko/DL_evaluation_Delos.pdf
- Tate, M., Alexander, J. (1996). Teaching Critical Evaluation Skills for World Wide Web Resources. *Computers in Libraries*, 16(10), 49–54.
- Xie, H. I (2008). Users' Evaluation of Digital Libraries (DLs): Their uses, their criteria, and their assessment. *Information Processing & Management*, 44(3), 1346–1373. DOI: 10.1016/j.ipm.2007.10.003.
- Zhang, Y. (2010). Developing a Holistic Model for Digital Library Evaluation. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 61(1), 88–110. DOI: 10.1002/asi.v61:1.
- Żernicka, K. (2015). *Ocena jakości polskich bibliotek cyfrowych*. Toruń. (Rozprawa doktorska przygotowana pod kierunkiem dr hab. Ewy Głowackiej, prof. UMK). Pobrane 7 września 2016, z: <https://repozytorium.umk.pl/handle/item/2384>

Ewa Głowacka

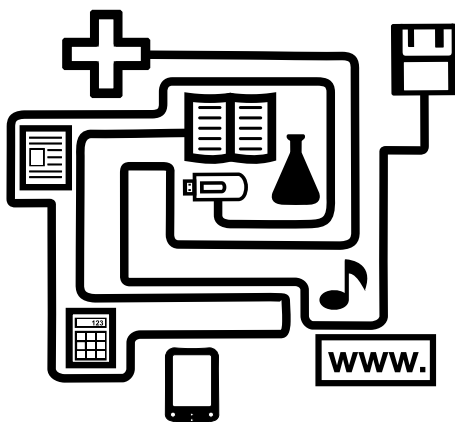
The concept of analysis digital libraries WWW services usability based on information architecture principles

Abstract

The methodology of assessing the quality of digital libraries is in the stage of formation and development. Such studies can apply evaluation criteria prepared to analyze all kinds of information systems and most of all web pages. One of the most synthetic work on planes and

assessment elements is work of Tefko Saračević 2004. An important aspect of the evaluation of digital libraries is their study from the point of view of the users. Sets criteria for such an assessment prepared, among others, Robert J. Sandusky and Hong Iris Xie. A large contribution to the preparation of methodical evaluation of the quality of digital libraries were publications and standards issued under the auspices of international organizations and institutions library. In this article I assert that the information architecture in digital libraries plays a key role. The principles and standards applied in this field can provide useful criteria for assessing the quality of these resources. I try to present a draft model of such research, and an example of its use. I think that this way the research can be a good complement to other assessment models and to the functionality of websites of these systems.

Key words: digital libraries, information architecture, model of testing



DESIGN OF EDUCATIONAL INFORMATION SPACE IN THE PERSPECTIVE OF INFORMATION SCIENCE

Educational information space is a part of the infosphere consisting of a collection of textual, visual, audio and multimedia files designed to educate students, using the methods adjusted to their level of education, about the world in accordance with the recognised cultural values. Due to the importance of this infosphere for each community it is justified to care for its quality which manifests itself in the theoretical cogitation and the undertaken research. The development of sciences about information and, in particular, information science, information ecology, information culture and information architecture offers a new research prospect. Information science, information architecture and information ecology enable to answer important questions by providing the theory and research tools that can be used in research on textbooks and students as users of the information space.

Educational information space in view of the information ecology is a user-friendly area. This area should feature sustainable development which does not pose risks arising from information overload (Babik, 2014). This means that in the design of the space understood both broadly and narrowly, the demands of information ecology resulting from research on files and their users should be taken into account.

Information science indicates what new opportunities of investigating educational files are opened up by semantic information theory (Floridi, 2013; Kamińska-Czubala, 2013). In this theory, information comprises simple sentences appearing in the text or speech, which state about an object and which constitute the answer to the question. This understanding makes it possible to combine sentences (information) in more or less complex structures of the information service, portal, vertical portal, inter-

¹ Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Instytut Nauk o Informacji.

linked with relations that represent the organisation of knowledge in the human mind. The information science uses linguistic and semantic tradition of research on the semantic relations. The issue of semantic relations examined in the context of cognitive psychology, logic, linguistics, artificial information-retrieval languages, classification, and categorization contributes to the improvement of the information systems, which can be used in the study of e-textbooks (textbooks transformed into websites). While investigating textbooks, special attention must be paid to relations between large segments of text, relations that are important in the process of information indexing and retrieval, as well as in constructing ontologies and information synthesis. The publication *Semantic Relation in Information Science* (Khoo, Na, 2006) provides a comprehensive overview of theoretical deliberations about different aspects of semantic relations examined from the perspective of information science. Analysis of generic, partitive, mereologic and associative relations reflected, e.g. in thesauri, will enable to determine what relations between parts of the text book centred around certain key words are; what relations are most frequent, what the role of associative relations in the learning process is.

Information architecture deals with the design of information space but also examines the effects of designing different web pages, looking for the best solutions. The search for best practices has commercial motivations, however, the transfer of experience from the study of functionality and usability of web sites to the field of education may prove helpful in the improvement of school textbooks and may produce postponed results. Design of clear structures of knowledge without redundant information recalls a mind map and studying from a well-elaborated, informative textbooks may be crucial in the process of self-learning as it helps students to develop habits of selecting and organizing information. The research of Hanna Batorowska (2009), revealed that the most difficult task is to differentiate between the necessary and redundant information. This skill is the basic feature of a man showing information maturity (Batorowska, 2013, 2014), who has high information culture in the information society.

At this point, it should be recalled that the architecture of information includes among its practical and scientific interests, the knowledge organization, which turns out to be essential in creating useful structures connecting information that may be accessed on the website by using different types of navigation.

Keeping these academic features in mind, a textbook is perceived as a structure consisting of single pieces of information - answers to questions about the object, which can be a character or a historical event, a physical phenomenon, a chemical compound, forming concentrations related by means of navigation systems. The individual sentences that state about objects are linked by means of associative, partitive and generic relations.

Information architecture deals with, *inter alia*, designing navigation systems or connections between the electronic file structure elements that form a hypertext structure. The navigation system can be compared to a system of corridors, stairs, lifts, providing access to any room in a large public building. Navigation in hypertext systems follows the ways of connecting information by means of relations in the system of human knowledge. Hypertext systems can therefore be regarded as models of knowledge and memory structures resembling a mind map. It has both metaphoric and practical implications. A textbook transformed into a hypertext for research purposes (text connected by means of a navigation system) enables to conduct a series of experiments.

Tests may concern the structure of the textbook, information density on individual pages, the quality of information, and relations found in the text. Comparative studies between text books will enable to acquire knowledge and establish norms and standards that they should meet to perform their functions at its best. They will also enable to determine how much information is procedural, and how much is declarative.

Navigation system copies, in the necessary simplification, a complex system of relations that occur between pieces of information (individual sentences that state about the object) concentrated around keywords.

The assumptions of the semantic information theory enable counting pieces of information on individual pages of the textbook and searching for an optimal model to specify information density of the text. The information density metric can be calculated using a similar procedure as in the case of the Robert Gunning's Fog Index. The Fog Index specifies, in fact, the relationship between the number of words in a sentence, and the number of difficult words which are long words, i.e. three- and four-syllable words: T-the difficulty of the text shall be determined by variables T_w and T_s

$$T = 0.4 \times (T_w + T_s)$$

where T_w is the average sentence length (measured by the number of words in a sentence),

T_s -the percentage of three-syllable or longer words

The results obtained using this formula as well as the Flesch-Kincaid formula were verified through empirical psycholinguistic research. The method of measuring text readability was adapted to the needs of the Polish language by a team of Włodzimierz Gruszczyński seeking an automatic method to measure readability of Polish non-literary texts (Gruszczyński, Broda, Nitoń, Ogrodniczuk, 2015).

Therefore, this simple and effective tool designed and tested by Gunning allows the user to determine text readability, based on the assumption that long compound-complex sentences, containing polysyllabic words require more effort to be understood.

Pace and quality of text understanding do not depend solely on the number of syllables per word and researchers who develop readability measures are fully aware of it. Nevertheless, the usefulness of this simple tool encourages users to benefit from it as it helps to avoid blatant errors in preparing the texts that facilitate easy and unambiguous communication.

Due to the above-mentioned reasons, the Fog Index can be modified and information density index can be introduced by substituting the number of long words in Gunning's formula with the number of pieces of information in the examined sample, e.g. 100 words. For the sample of text it is possible to formulate a finite number of questions and answers to default questions occurring in the text shall designate the amount of information which the reader must recognize. The transformed Gunning's formula would have the following form:

$G_i = 0.4 \times (T_w + T_i)$ where G_i stands for information density, T_w - mean sentence length, and T_i is the ratio of pieces of information to a number of words in the investigated sample. The disadvantage of this method is that it is impossible to count information automatically. However, the analysis carried out by the researcher, offers interesting opportunities to determine the share of different types of information in the texts considered to be easy or difficult.

$G_i = 0.4 \text{ (number of words/number of sentences + (the amount of information A/number of words + the amount of information B)/number of words)}$

The results calculated on the basis of the above formula facilitate comparing textbooks in terms of intelligibility and may comprise a starting point in the study of their users.

It can be questionable whether any issue can be communicated in a clear way, whether simplifications make sense only in the early stages of education, or when we want to reach a wide audience but these questions can only be answered after conducting experiments that examine the quantity and quality of information in the texts that were subjected to comparative analyses and readability and usefulness tests.

Beautiful popular-science and scientific narratives which have the aesthetic and cognitive impact may be the reference point for school texts whose difficulty should be adjusted to children and teenagers perceptive abilities. Thus, the metrics play the auxiliary role describing standards which need to be considered in non-literary, informative texts to ensure effective communication.

Information architecture also deals with problems of information visualization, which may be useful in studies of individual educational documents, e.g. through graphical representation of structures and using colours to highlight different relations. It will enable to compare structure visualization and the semantic fields of the document (Batorowska, Kamińska-Czubala, 2016) considered to be very good with another one,

whose content is tedious and uninteresting to read. The transformation of the text book into the website will enable to identify errors as regards the organisation of information space or establishing principles that should guide authors of textbooks.

Not only the heuristic and expert analyses have large research potential. Interesting results in terms of learning about users habits come from successfully applied user behaviour maps, personas, task models and context studies. One can imagine benefits from comparative analyses performed with, for example, the benchmark method that was applied by Remigiusz Sapa (2005), to investigate, *inter alia*, the content and the form of the academic libraries websites in the study of text books best suited for each course. With benchmarking it is possible to determine precisely using the objectively constructed scale the differences between objects in designated areas, categories or features. This method can also be used to specify deviations from the standard solutions. The best textbooks can be selected based on the teaching practice or as a result of obtaining the greatest number of weighted points in areas deemed most important.

In turn, usability tests that rely on observation and analysis of the information tasks performed by the users may prove to be useful in identification of texts that are regarded as familiar, tedious, or redundant and structures that according to students and teachers, facilitate extraction and processing of information. Usability tests can be focused on memorizing information or the ability to use information in the tasks of varying difficulty. Researchers interested in this topic, being given the testing opportunity, will obtain data for comparison and gain new knowledge about the processes of collecting, developing and using information in the learning process.

Needs, abilities and preferences of users of digital products are tested in the context of information architecture in the knowledge area called user experience (Chudley, Allen, 2013) supporting the user-focused design. User experience is one of the “fastest-changing and growing areas of digital product design”. It relies, *inter alia*, on contacting people in order to understand their problems and using this information to design attractive products” (Chudley, Allen, 2013, p. 28).

In turn, eye tracking and click tracking will enable to assess which parts of a digital textbook are omitted, and which are of particular interest (Kasperski, Boguska-Torbicz, 2008). The user behaviour analysis on the website (in the e-textbook) will reveal which texts are grasped quickly, and which require more time. The focus studies will support the analysis of existing solutions and alternative design proposals through the application of 5-second tests and collage techniques.

The textbook in the form of a website may be tested to find out how to use graphics and lettering, where and how to present key and ancillary

information to achieve the best teaching results. Users can be tested for ease and speed of searching for information that is available at various levels of the textbook transformed into the website and the application of this information for cognitive and practical purposes.

In the age of liquid modernity and information overload it is necessary to systematically update the content and develop procedures effective in adjusting the textbooks to present and future needs. Peter Drucker (anticipating the development of the post-capitalist society) believed that the biggest change will be the change of knowledge, in its form, content, its understanding, its responsibility and what it means to be an educated person (Drucker, 1999, p. 171). Drucker argued that in the near future the concept of an educated person as such must change and the answer to the question of what it means to be educated will also change (Drucker, 1999, p. 177). His predictions related to changes in the content and the methods of educating. This means that from the general human knowledge it is necessary to select information that comprises true opinions about the world and people. These opinions are in line with the accepted views of science, they are considered basic and important for a particular community. Within the educational framework they comprise the canon of human knowledge of a person educated at a given level.

Preparing young people for effective life and work in the future, that is developing skills adequate to the contemporary challenges, is a difficult task. The groups that elaborate core curricula and textbooks authors face this problem. Responsibility is about the right choice of information from national and international cultural heritage which will allow students to follow and understand the rapidly changing world. Thanks to compulsory education all culture participants build cultural ties, which is reflected in recognition of the same values. This specific scope of knowledge which needs to be acquired in the education system makes that each generation knows and appreciates the work of the same authors and respects people who contributed to history, science and culture. The combination of school and cultural experiences hampers life, education and work in neutral or culturally-distant environment. Creating curriculum frameworks is a responsible task as it requires deciding on which elements of international and national culture need to be introduced into the canon and which need to be rejected. Texts regarded as compulsory in the education system must be changed in accordance with contemporary challenges.

Although young people can acquire large quantities of information depending on individual skills and memory capacity, extending the scope of compulsory knowledge to learn must have limits dictated by intellectual work safety standards. When young people do not have time and energy to develop their own interests, chances that they become future inventors, discoverers or creators diminish. Human mind made mainly to store

and retrieve information becomes idle, tired and discouraged from creative thinking and problem solving. It is not meaningless in the days of information overload. Even a cursory observation indicates that the number of remembered pieces of information is not important for humans if this information does not create a structure that is useful in solving practical or theoretical tasks. In the era of rapid development of science and overcoming xenophobic limitations more and more content of the school curriculum must remain outside the obligatory canon. Pupils must consult these materials on their own if they want to develop interests in a given field. Teachers act as guides and mentors in this process (Rasfeld, Breidenbach, 2015 and Robinson, Aronica, 2015).

Thomas and Brown, the authors of the book *A new culture of learning. Cultivating the imagination for a world of constant change* (Thomas, Brown, 2011) indicate the need for a new culture of learning.

As psychological research indicates information processed linearly remains in brains for a specific period of time. Therefore, one can calculate how much information can be assimilated within eight hours a day, a week, a year. What amount of information causes the discomfort of information overload? If selection of information in the school curriculum is a necessity, the procedures need to be developed to separate necessary information from information that can be skipped or plays the supplementary role.

Publishing textbooks in a digital form on a special platform will facilitate studies not only in the field of information science but also in pedagogy and psychology. Internet access will enable to carry out extensive comparative studies in various areas and to find answers to the following questions: How the position of information in the textbook structure affects remembering and processing of information?

What are the ways of extracting information nested in more or less complicated structures?

To what extent and in what circumstances do visualization of information organization, infographics and illustrations help in the learning process?

How many pieces of information on the textbook page will students describe as familiar, interesting and useful?

Even a simple experiment in which, for example, 200 pieces of information regarded as important were left on the page, would give interesting results. It seems to be interesting to learn what kind of information would be eliminated by the students, and the teachers. The textbook transformed into information service by students of information architecture is a starting point of interdisciplinary and specialist studies.

Information science and information architecture have a number of techniques such as usability tests, focused group interviews, eye tracking, click tracking, and sorting cards. They may play an important role in decid-

ing how much and which information and connected in what way may create the content of websites and traditional textbooks, so how to shape and design this information space.

Designing the educational information space, so also new forms of textbooks and e-textbooks may rely on the experience described in Rosenfed's, Morville's (2003), Kalbach's (2008), Krug's (2006), Nielsen's (2006, 2007) and Tidwell's (2012) textbooks which relates to the design of websites being useful structures for storing information. Individual pages of printed textbooks can be treated as new versions of the information service. And this is not editing in the new packaging but the application in practice of knowledge about the deep semantic structure of popular-science text. There are no obstacles in the near future as to the parallel use of both printed and electronic textbooks purchased concurrently by the Ministry and elaborated by all interested groups of researchers through funded studies.

Bibliography

- Babik, W. (2014). *Ekologia informacji*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Batorowska, H. (2009). *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*. Warszawa, SBP.
- Batorowska, H. (2013). *Od alfabetyzacji informacyjnej do dojrzałości informacyjnej: rozważania o dojrzałości informacyjnej*. Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Batorowska, H. (2014). *Między dorosłością a dojrzałością informacyjną*. In E. Głowacka, M. Kowalska, P. Krysiński (eds.), *Współczesne oblicza komunikacji i informacji: problemy, badania, hipotezy* (p. 337–348). Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu M. Kopernika.
- Batorowska, H., Kamińska-Czubala, B. (2016). Wspomaganie wyszukiwania informacji poprzez wizualizację informacyjnej przestrzeni dokumentu. In: H. Batorowska, Z. Kwiatkowski (eds.), *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym – teoria i praktyka*. T. 2 (p. 244–260). Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP.
- Drucker, P. (1999). *Spółczesność pokapitalistyczna*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Chudley, J., Allen, J. (2013). *Projektowanie witryn internetowych: user experience*. Gliwice: Helion.
- Floridi, L. (2013). *The Philosophy of Information*. Oxford: University Press
- Gruszczyński, W., Broda, B., Nitoń, B., Ogrodniczuk, M., (2015). W poszukiwaniu metody automatycznego mierzenia zrozumiałości tekstów informacyjnych. *Poradnik Językowy* 2, 11–22.
- Kalbach, J. (2008). *Projektowanie nawigacji strony WWW: optymalizacja funkcjonalności witryny*. Gliwice: Helion.
- Kamińska-Czubala, B. (2013). *Zachowania informacyjne w życiu codziennym: informacyjny świat pokolenia Y*. Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Kasperski, M., Boguska-Torbicz, A. (2008). *Projektowanie stron WWW: użyteczność w praktyce*. Gliwice: Helion.

- Khoo, C.S.G., Na, J-Ch. (2006). Semantic relation in information science. *Annual Review of Information Science and Technology*, 40(1), 157–228. DOI: 10.1002/aris.1440400112
- Krug, S. (2006). *Nie każ mi myśleć! O życiowym podejściu do funkcjonalności stron internetowych*. (2nd ed.). Gliwice: Helion.
- Morville, P., Callender, J. (2011). *Wzorce wyszukiwania: projektowanie nowoczesnych wyszukiwarek*. Gliwice: Helion.
- Nielsen, J., Tahir, M. (2006). *Funkcjonalność stron WWW: 50 witryn bez sekretów*. Gliwice: Helion.
- Nielsen, J., Loranger, H. (2007). *Optymalizacja funkcjonalności serwisów internetowych*. Gliwice: Helion.
- Rasfeld, M., Breidenbach, S. (2015). *Budząca się szkoła*. Słupsk: Wydaw. Dobra Literatura.
- Robinson, K. Aronica, L. (2015). *Kreatywne szkoły: oddolna rewolucja, które zmienia edukację*. Kraków: Wydaw. Element.
- Rosenfeld, L., Morville, P. (2003). *Architektura informacji w serwisach internetowych* (2nd. ed.). Gliwice: Helion.
- Sapa, R. (2005). *Benchmarking w doskonaleniu serwisów WWW bibliotek akademickich*. Kraków: Wydawnictwo UJ.
- Thomas, D., Brown, J.S. (2011). *A new culture of learning: cultivating the imagination for a world of constant change*. Lexington: CreateSpace.
- Tidwell, J. (2012). *Sprawdzone wzorce projektowe: projektowanie interfejsów*. Gliwice: Helion.

Barbara Kamińska-Czubala

Design of educational information space in the perspective of information science

Abstract

Educational information space may be considered broadly, globally as the universe of files (knowledge recorded in all types of educational materials such as textbooks, course books, lexicons, school dictionaries and encyclopedias, extracts, maps, exercise books, tables, exam guides, compendia of knowledge, educational films, recordings, albums, lectures, multimedia presentations) used by teachers and students in the process of education or narrowly as space limited to a single document or a set of related educational documents.

This article is intended to show how information science, with its architecture and methodology, would help in shaping such a narrowed educational field. An innovative approach to the process of developing school textbooks was proposed. The first part of this paper points to the necessity of further research on the textbook structure transformed into the Internet medium, which enables any number of independent research teams to conduct interdisciplinary research. The second part presents the fundamental theorems of

informational and structural content, and the third one includes proposals of qualitative research focused on the user.

Key words: Information science, information architecture, educational information space, education for information, school textbooks

Barbara Kamińska-Czubala

Projektowanie edukacyjnej przestrzeni informacyjnej w perspektywie nauki o informacji

Abstrakt

Informacyjna przestrzeń edukacyjna może być rozpatrywana szeroko, globalnie jako uniwersum dokumentów (wiedzy zapisanej we wszelkich typach materiałów edukacyjnych takich jak podręczniki, zbiory zadań, leksykony, szkolne słowniki i encyklopedie, wypisy, mapy, zbiory ćwiczeń, tablice, repetytoria, kompendia wiedzy, filmy edukacyjne, nagrania, albumy, wykłady, prezentacje multimedialne) wykorzystywanych przez nauczycieli i uczniów w procesie edukacji lub wąsko jako, przestrzeń ograniczona do jednego dokumentu lub zbioru powiązanych ze sobą dokumentów o charakterze edukacyjnym. Celem artykułu jest wskazanie możliwości udziału nauki o informacji oraz technik i metod architektury informacji w kształtowaniu owej rozumianej wąsko przestrzeni edukacyjnej. Zaproponowano innowacyjne podejście do procesu projektowania podręczników szkolnych. W części pierwszej wskazano na pilną potrzebę badań nad strukturą podręcznika przetworzonego na informacyjny serwis internetowy, co umożliwi prowadzenie interdyscyplinarnych badań przez dowolną liczbę niezależnych zespołów badawczych. W drugiej przedstawiono podstawowe założenia teoretyczne badań nad informacyjną zawartością i strukturą podręcznika, a w trzeciej propozycje badań jakościowych skoncentrowanych na użytkowniku.

Słowa kluczowe: nauka o informacji, architektura informacji, przestrzeń informacyjna ucznia, edukacja informacyjna, podręcznik szkolny

THE INFORMATION ARCHITECTURE OF THE SEARCH INTERFACE IN THE INTERNATIONAL CHILDREN'S DIGITAL LIBRARY

"I like to read books that make me happy or scared" (girl, age 8)"
"I can't just ask for the red books" (girl, age 7)"
(Druin 2005, p. 38)

Thanks to the widespread incorporation of information technology into the educational process and new technologies presence in every aspect of human life, children have become active members of information society and one of the target consumer groups of the Internet resources. One can find many Internet websites specifically dedicated to children. There are search engines such as Polish Mamuu (Mamuu, n.d.) or American KidRex (KidRex, n.d.), as well as educational portals like Yummy, which was created to satisfy young language learners' needs (Yummy, n.d.). The collections of children literature have also become available in digital libraries, as the one offered by Polona (Polona, n.d.). Additionally, the comprehensive research on children's usage of the Internet is being carried out. The analysis of children information searching skills and information seeking models has been conducted (i.a. Bilal, Bahir, 2007b; Bilal, Sarangthem, 2010; Gossen, Nürnberger, 2013; Hutchinson, Druin, Bederson, 2007; Spink, Danby, Allan, Butler, 2010) as well as the examination concerning children requirements for website interface design (Bilal, 2005; Bilal, Bahir 2007a; Hourcade, 2008) or usability (i.a. Martens, 2012).

The International Children's Digital Library [ICDL] was created in 2002 as a result of the cooperation between an interdisciplinary research team from the University of Maryland in the United States of America and the

¹ Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie. Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej.

Internet Archive (Background & History, n.d.). Nowadays, the ICDL is managed by a non-profit ICDL Foundation (ICDL Foundation, n.d.).

The objective of this article is to analyse the information architecture of the ICDL search interface and visualise it in tables. The analysis of simple and advanced search interface, location and keyword search as well as browsing options of library resources has been conducted. A search interface was chosen thanks to its unique information architecture design, which is not present on other websites. The ICDL main page, information pages and digitalized book interfaces are not in scope of this article. The ICDL search interface was also compared with basic principles of the information architecture design presented by Louis Rosenfeld and Peter Morville.

The information architecture is defined as ‘the combination of the way in which the information is organized, labelled and searched’ (Rosenfeld, Morville, 2003, p. 20). The above definition shows the main aspects of the information architecture: schemes and structures of information organization, labelling, navigation and search systems. This article is focused on the analysis of book attributes scheme available in the digital library, which forms the ICDL main search structure. The description of search structure mentions several examples of interesting elements of graphic design interface, even though they do not constitute a part of the information architecture.

Skórka claims that information architecture design has an effect on the comfort and the ease of use of information resources. “Type and needs of user, the surrounding environment of information [...], type of information transmission, readability, purpose and graphic design” (Skórka, 2004) has an influence on the design of information architecture. The article also presents conditions which have had an influence on the ICDL search interface design structure, and one of the conditions is the way how children search for books in digital libraries. The introductory quotes to this article illustrate well children’s needs of book searching. Children like to find books with red covers, or books with stories causing specific emotions.

The search interface for the International Children’s Digital Library

The team of children between 7 and 11 years old worked on a prototype of the digital library as the College Park Kidsteam. The team of the ICDL started a cooperation with children from Chicago, La Ceiba in Honduras, Munich in Germany and Wellington in New Zealand (College Park Kidsteam, n.d.). Druin in her article „What Children Can Teach Us” described in detail how children were enrolled on the team, the research methods used during the work-like brainstorming method and the whole process of creation of the prototype of the digital library (Druin, 2005). Founders of the ICDL claimed that the children’s participation in designing the process

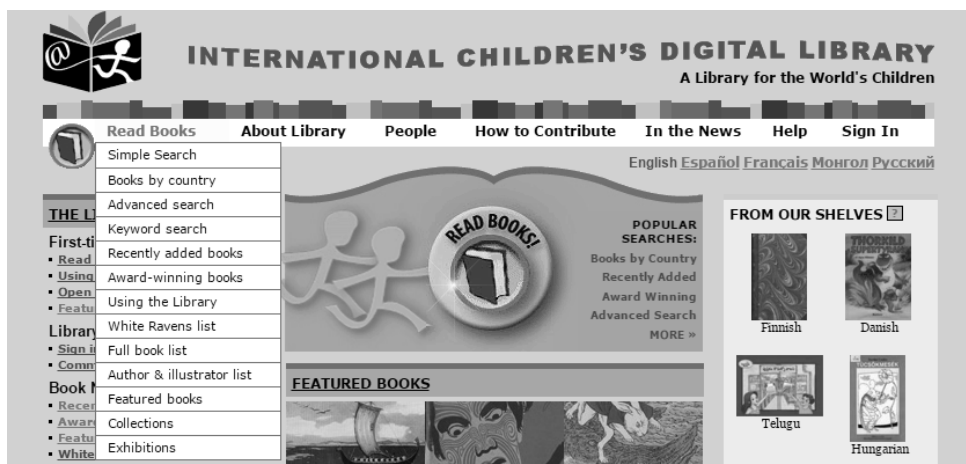
was absolutely essential for that project because the finished product was aimed at meeting young users' needs. Children sometimes have problems with spelling, typing on a computer keyboard, reading fluently, navigating through the websites, making search queries and clicking on small objects on a screen; they also use different book search criteria than the adults so they definitely need alternative interface designs (Hutchinson et al., 2005). The authors distinguished basic differences between children and adults, which could have an influence on the search information process. Among these the authors described differences in information processing such as speed and motor skills, differences in searching and browsing skills, and differences in book selection criteria (Hutchinson et al., 2005). It is stated that children choose books based on the color of the cover and the illustrations. Druin brought research results of a group of 154 children. The results show that children between the ages of 4 and 7 choose books based on the exterior design and children between 8 and 11 years old pay attention to books that evoke strong feelings (Druin, 2005, p. 30). Children's preferences of book searching were included in the interface design and information architecture in the ICDL.

Design and evaluation processes of the search interface in the ICDL were presented by Hutchinson, Bederson and Druin (Hutchinson, Bederson, Druin, 2006). The authors noticed that navigation in hierarchical structures of books' attributes during searching is complicated for children (Hutchinson et al., 2006, p. 106) so the hierarchical structure of books' attributes was replaced by a flat structure in a simple search interface.

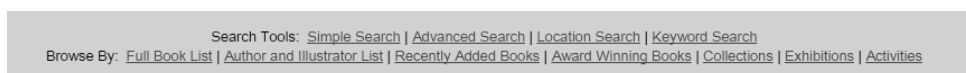
The interface of the main page of the ICDL can be translated into English, Spanish, French, Mongolian and Russian. The search interface is available in 20 language versions which include for example Polish, Arabic, Croatian, Korean, Hebrew, Thai and Persian. Translations are made by volunteers from all around the world in cooperation with the ICDL Foundation. The Polish translation definitely needs verification and proofreading because it includes some mistakes. An example of a mistake is the label of one of the categories of books – the label “plays” was translated into “zabawy”. The category “plays” includes books with theatre plays, however “zabawy” in Polish means fun children's games. Another example of an incorrect translation is the label “rozdziały książek” as translated to “Chapter books”. Chapter books are books divided into short chapters or stories, which contain usually more text than illustrations. The Polish translation “rozdziały książek” suggests that the user can search for a specific chapter of a book.

The ICDL offers four searching tools: a simple search, an advanced search, a location search (by geographic terms) and a keyword search. In addition, users of the ICDL have the possibility to browse digitalized books in six different ways. Searching tools and browsing options are

available from the main menu on the home page of the ICDL with the label „Read Books” (illustration 1) or from the tools list on the bottom of the main page (illustration 2).



II. 1. Home page of the ICDL. Source: (ICDL, n.d.)

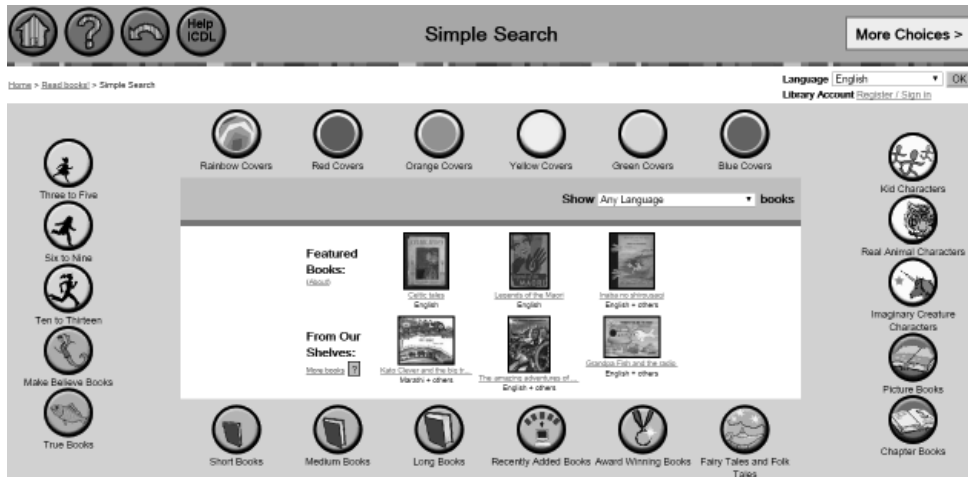


II. 2. List of search and browse tools on the bottom of the main page of ICDL. Source: (Simple Search ICDL, n.d.)

Simple search

The Simple search tool is accessible through an easy to use, colorful graphic interface (illustration 3), designed especially for young library users for unproblematic book searching. Designers of the ICDL interface added a graphical icon to every search option (besides language choice option) for children who are not yet fluent readers. At the beginning of the ICDL the working icons were square, but now finally the icons are round. Square icons were misleading for children because they were almost the same shape as book covers (Hutchinson et al., 2006, p. 108). A search box was placed under the illustrated simple search interface. The search box allows users to search through library resources with keywords in different languages (the search box is not visible at illustration 3). The Simple search interface is based on

a scheme of narrowing search results by book attributes rather than on common and traditional keyword searching. During the first three months since the ICDL was created approximately 90% of searching was realized by graphic interface and only 10% by keyword searching (Druin, 2005, p. 31).



II. 3. Simple search interface in the ICDL. Source: (Simple Search ICDL, n.d.)

Books available in the ICDL were catalogued by both formal and content attributes. The Simple search option allows searching for books by all attributes listed in tables 1, 2 and 3. A division of attributes into formal, content and other attributes is designed for this article. This division does not appear in the ICDL. There is no hierarchical structure of book attributes in a simple search interface. All the graphical search options that are possible to be chosen by the users are presented on one level in two screens. To pass to the second screen it is necessary to choose the option „More Choices >” showed on illustration 3. Among the search options by formal attributes there are search options by cover color, length of text, publication type, illustrations and the language of the text (table 1). The option of searching by the color of a cover is particularly worth mentioning here because it is not a common search option in information systems. Users can choose a book with one basic color cover such as yellow, red or blue, or pick a book with a colorful, rainbow cover. The book length is also important for young users so publications available in the ICDL were divided into short, medium and long books. Additionally, the user can find chapter books, series books, plays and popup books. Unfortunately, the popup books category did not include any book during this study. There is the possibility of searching for books in 59 differ-

Table 1. Analysis of search-information scheme by formal attributes of books in the ICDL

	Formal attributes (pol. cechy formalne)	Particular classification	
1.	Cover color (pol. kolor okładki)	- rainbow (pol. tęczowy) - red (pol. czerwony) - orange (pol. pomarańczowy) - yellow (pol. żółty) - green (pol. zielony) - blue (pol. niebieski)	- purple (pol. fioletowy) - pink (pol. różowy) - black (pol. czarny) - white (pol. biały) - gray (pol. szary) - brown (pol. brązowy)
2.	Length of book (pol. objętość książki)	- short books (pol. książki krótkie) - medium books (pol. książki średniej długości)	- long books (pol. książki długie) - short story (pol. krótka historyjka)
3.	Publication type (pol. typ publikacji)	- series (pol. seria) - popup book (pol. książka rozkładanka)	- plays (pol. sztuka teatralna)
4.	Illustrations (pol. występowanie ilustracji)	- picture books (pol. książki obrazkowe) - comic books (pol. komiks)	- chapter books (pol. książki z rozdziałami (dominuje w nich tekst))
5.	Language of text (pol. język tekstu)	59 language versions, m. in.: - Amharic (pol. amharski) - Chinese (pol. chiński) - Finnish (pol. fiński) - Indonesian (pol. indonezyjski) - Catalan (pol. kataloński)	- Macedonian (pol. macedoński) - Samoan (pol. samoński) - Swahili (pol. suahili) - Tongan (pol. tongijski) - Urdu (pol. urdu)

Source: own study based on (Simple Search ICDL, n.d.)

ent languages. Some books are available both in their original language and translations. The ICDL offers 18 publications in Polish, 6 of them translated into Polish from other languages.

Search criteria based on content attributes includes searching by the type of characters in a book, the type of story, genre and main topic (table 2). Users can find books with kid characters, real animal characters and imaginary creature characters. Books are also divided into “make believe books” and “true books”. The ICDL simple search interface also offers the possibility of searching for books based on genre or topic, but the range of options is not exhaustive. Books are divided into action and adventure books, fantasy and science fiction, mythology and folk tales, fairy tales and folk tales as well as poems, songs and rhymes. There is also the possibility of choosing funny and humorous books or scary horror books.

Table 3 presents other search criteria which are not included in formal and content attributes' groups. Among them there are searching for recently added to the library books and award winning books. Books in the ICDL were reviewed by young readers. Based on their opinions books were divided into 3 categories: books which received three, four or five stars, as well as into the category of books which caused feelings of happiness or sadness. There is also the possibility of narrowing search results by age of eventual reader. The ICDL has three age categories of readers: 3-5, 6-9 and 10-13 years of age.

All of the presented search options including formal, content and other attributes can be chosen together to create complex search queries. A search query is displayed above a search results screen. The chosen icons are marked in the search interface. Options which are not possible to choose stop being active.

It has been decided to add the Polish translation of certain names of book attributes to the tables as a proposition for the future improvement of the Polish translation of the ICDL interface.

Table 2. Analysis of search-information scheme by content attributes of books in the ICDL

	Content attributes (pol. cechy związane z treścią)	Particular classification
1.	Characters (pol. bohaterowie książki)	- kid characters (pol. dzieci) - real animal characters (pol. prawdziwe zwierzęta) - imaginary creature characters (pol. postacie fantastyczne)
2.	World description (pol. sposób przedstawienia świata)	- make believe books (pol. historie fantastyczne (nierealistyczne)) - true books (pol. historie rzeczywiste (realistyczne))
3.	Topic / Genre (pol. tematyka / gatunek)	- action, adventure books (pol. książki przygodowe) - poems, songs, rhymes (pol. wiersze, piosenki, rymowanki) - mythology, folk tales (pol. mitologia, opowieści ludowe) - fantasy, science fiction (pol. fantastyka, science fiction) - fairy tales and folk tales (pol. baśnie i bajki ludowe) - funny, humorous books (pol. książki zabawne, humorystyczne) - scary, horror books (pol. książki przerażające, horrory)

Source: own study based on (Simple Search ICDL, n.d.)

Table 3. Analysis of search-information scheme by other attributes of books in the ICDL

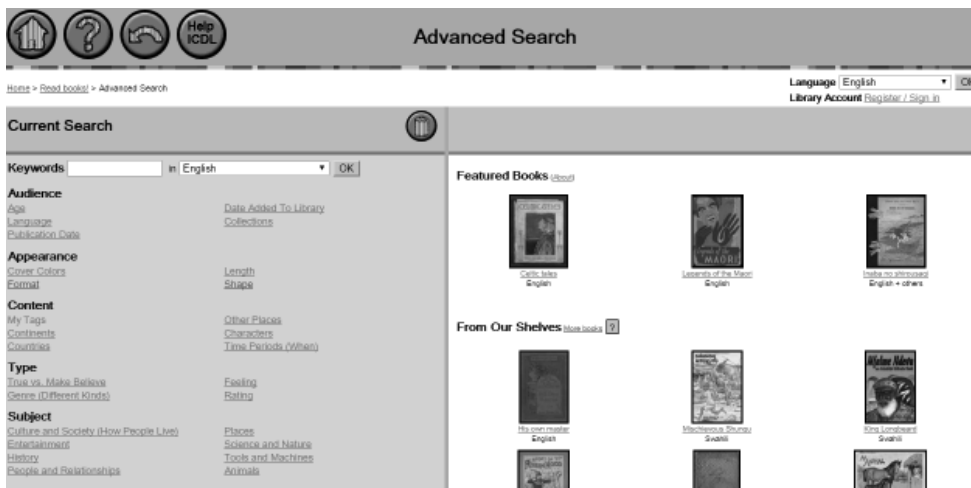
	Other attributes (pol. inne cechy)	Particular classification
1.	Period of time when book was added to the library resources (pol. czas włączenia książki do zasobów biblioteki)	Recently added books (pol. ostatnio dodane książki)
2.	Awards (pol. nagrody)	Award winning books (pol. książki nagrodzone)
3.	Book evaluation (general and in the context of caused feelings) (pol. ocena książki (ogólna i w kontekście wywołanych emocji))	- three star rating (pol. 3 gwiazdki) - four star rating (pol. 4 gwiazdki) - five star rating (pol. 5 gwiazdek) - happy books (pol. książki wywołujące radość) - sad books (pol. książki wywołujące smutek)
4.	Age of a reader (pol. wiek odbiorcy)	- three to five (pol. 3-5 lat) - six to nine (pol. 6-9 lat) - ten to thirteen (10-13 lat)

Source: own study based on (Simple Search ICDL, n.d.)

Advanced search

The advanced search interface includes most of the search options from the simple search interface with the suggestion that it is dedicated for older children or even adult users. Graphic search icons were removed and replaced by standard text labels (illustration 4). At the beginning of the functioning of ICDL, a similar hierarchic search system with text labels and icons was available on the simple search interface but the research showed that children could not use it effectively (Hutchinson et al., 2005). The search box and dropdown list of languages are placed at the top of the advanced search interface. In the middle of the screen the user can find options of narrowing search results by specific book attributes.

The advanced search options were divided into five main groups of book attributes: audience (pol. potencjalni odbiorcy), appearance (pol. wygląd zewnętrzny książki), content (pol. zawartość treściowa), type (pol. typ książki) and subject (pol. charakterystyka przedmiotowa). Each group of attributes includes a more detailed classification at the second and third level. A detailed list of all attributes is presented in table 4. The attributes which are not available in the simple search options are underlined in table 4. Special attention should be paid to the search option by



II. 4. Advanced search interface in the ICDL. Source: (Advanced Search ICDL, n.d.)

subject. Users can choose books about culture and society, entertainment, history, people and relationships, places, science and nature, tools and machines, as well as animals. It is important to note that the subject categories are not disjunctive; for example the category “science and nature” includes the subcategory of “animals”, although there already is a separate category of “animals”. Some subcategories from the categories of “content” and “subject” are also covered. What is more, labels of categories definitely reflect children’s interests instead of a standard library classification. It is easy to notice for example in the “content” category, a category where children can select a type of story, which plot is set “underwater” or in “imaginary places”.

Location search

The ICDL offers the possibility of searching by a certain index of geographical terms (Location Search ICDL, n.d.). To begin searching one must choose a continent from an animated planet Earth or from simple list of all the continents. After that, the search result interface is shown. It includes a presentation of books originating from the selected continent, books about the continent or books whose plot is set on that continent. There is also an option of narrowing search results to a specific country in the selected continent.

Keyword search

The search box which is used to input keywords is available both in the simple search interface and the advanced search interface. The ICDL interface also includes a separate option of a keyword search (Keyword Search ICDL, n.d.). The user can choose a language of a keyword from a dropdown

Table 4. Analysis of search-information scheme in advanced search options in the ICDL

Group of attributes (pol. grupy cech)	Subgroups (pol. podgrupy)	Particular classification (pol. szczegółowy podział wewnątrz podgrup)
I	II	III
Audiences (pol. publiczność, odbiorcy)	Age (pol. wiek)	- three to five (pol. 3-5 lat) - six to nine (pol. 6-9 lat) - ten to thirteen (pol. 10-13 lat)
	Language (pol. język)	59 language versions (pol. 59 wersji językowych)
	Publication date (pol. data publikacji)	- 1500s - 1600s - 1700s - 1800s - 1900-1929 - 1930-1949 - 1950-1969 - 1970s - 1980s - 1990s - 2000s
	Date added to library (pol. data wpływu książki do biblioteki)	- particular months from November 2002 to January 2012 (pol. podział na miesiące (od listopada 2002 r. do stycznia 2012 r.))
	Collections (pol. kolekcje)	- Main Collection - Baldwin Collection - CLRC Collection - Google Books Collection - Jordan Collection - NCLC Collection
Appearance (pol. wygląd zewnętrzny)	Cover colors (pol. kolor okładki)	- rainbow (pol. tęczy) - red (pol. czerwony) - orange (pol. pomarańczowy) - yellow (pol. żółty) - green (pol. zielony) - blue (pol. niebieski) - purple (pol. fioletowy) - pink (pol. różowy) - black (pol. czarny) - white (pol. biały) - gray (pol. szary) - brown (pol. brązowy)
	Format (pol. forma)	- chapter books (pol. książki z rozdziałami) - short stories (pol. krótkie historyjki) - series (pol. serie) - plays (pol. sztuki teatralne) - picture books (pol. książki z obrazkami) - comic books (pol. komiksy)
	Length (pol. objętość)	- short books (pol. książki krótkie) - medium books (pol. książki średniej długości) - long books (pol. książki długie)
	Shape (pol. kształt)	- rectangle (pol. prostokątne) - square (pol. kwadratowe) - wide (pol. szerokie) - narrow (pol. wąskie) - irregular (pol. nieregularny kształt) - tiny (pol. małe)

I	II	III
Content (pol. zawartość)	My tags (pol. własne tagi)	Option available only for logged in users (pol. opcja dostępna tylko dla zalogowanych użytkowników)
	Continents pol. kontynenty)	- Africa (pol. Afryka) - Asia and Middle East (pol. Azja i Środkowy Wschód) - Oceania / Australia (pol. Oceania i Australia) - Europe (pol. Europa) - North America and Central America (pol. Ameryka Północna i Środkowa) - South America (pol. Ameryka Południowa)
	Countries (pol. kraje)	65 countries (i.a. Argentina, Brazil, Denmark, Greece, India, Lithuania, Nepal, Palestine, Rwanda, Sri Lanka, Yugoslavia) (pol. 65 dostępnych krajów (m.in. Argentyna, Brazylia, Dania, Grecja, Indie, Litwa, Nepal, Palestyna, Rwanda, Sri Lanka i Jugosławia)
	Other places (pol. inne miejsca)	- Africa (pol. Afryka) - Europe (pol. Europa) - Asia and Middle East (pol. Azja i Środkowy Wschód) - Oceania / Australia (pol. Oceania i Australia) - North America and Central America (pol. Ameryka Północna i Centralna) - South America (pol. Ameryka Południowa) - oceans (pol. oceany) - imaginary places (pol. wymyślone miejsca) - school (pol. szkoła) - buildings (pol. budynki) - space (pol. przestrzeń kosmiczna) - underwater (pol. pod wodą)
	Characters (pol. postacie)	- adults (pol. dorośli) - kid characters (pol. dzieci) - real animal characters (pol. prawdziwe postacie zwierzęce) - imaginary creature characters (pol. postacie fantastyczne)
	Time periods (when) (pol. czas akcji)	- prehistoryk (pol. prehistoria) - ancient history (pol. historia starożytna) - 500-1500 - 1501-1900 - 1901+ - the future (pol. przyszłość)
Type (pol. typ książki)	True vs Make Believe (pol. sposób przedstawienia świata)	- make believe books (pol. historie fantastyczne (nierealistyczne) - true books (pol. historie rzeczywiste (realistyczne)
	Genre (different kinds) (pol. gatunek)	- fairy tales and folk tales (pol. baśnie i bajki) - action / adventure (pol. książki przygodowe) - mystery (pol. kryminały) - funny / humorous (pol. książki humorystyczne) - Science Fiction / fantasy (pol. Science Fiction / fantastyka) - scary / horror (pol. horrory) - learning books (pol. podręczniki) - plays (pol. sztuki teatralne) - poems / songs / rymes (pol. wiersze, piosenki, rymowanki) - short story collections (pol. krótkie historyjki) - award winning books (pol. książki nagrodzone)
	Feelings (pol. uczucia)	- happy (pol. szczęście) - sad (pol. smutek) - scared (pol. przerażenie) - funny (pol. radość)
	Rating (pol. ocena)	- three, four or five star rating (pol. 3, 4 lub 5 gwiazdek)

I	II	III
Subject (pol. tematyka)	Culture and society (how people live) (pol. kultura i społeczeństwo (jak żyją ludzie))	- customs (pol. obyczaje, tradycje) - mythology / folk tales (pol. mitologia i baśnie ludowe) - religion and beliefs (pol. religia i wierzenia) - arts (pol. sztuka) - school and education (pol. szkoła i edukacja) - jobs and careers (pol. praca i kariera) - government (pol. rząd (polityka)) - wars (pol. wojny) - money and commerce (pol. pieniądze i handel)
	Entertainment (pol. rozrywka)	- painting and sculpture (pol. malarstwo i rzeźba) - music (pol. muzyka) - dance (pol. taniec) - sports (pol. sport) - games (pol. gry) - hobbies and crafts (pol. rękodzieło) - toys (pol. zabawki) - movies and TV (pol. filmy i telewizja)
	History (pol. historia)	- prehistory (pol. prehistoria) - ancient history (pol. historia starożytna) - 500-1500 - 1501-1900 - 1901+
	People and relationship (pol. ludzie i relacje międzyludzkie)	- children and growing up (pol. dzieci i dorastanie) - family (pol. rodzina) - friendship (pol. przyjaźń)
	Places (pol. miejsca (geografia))	- lots of places (pol. kilka miejsc) - Africa (pol. Afryka) - Europe (pol. Europa) - Asia and Middle East (pol. Azja i Środkowy Wschód) - Oceania / Australia (pol. Oceania i Australia) - North America and Central America (pol. Ameryka Północna i Środkowa) - South America (pol. Ameryka Południowa) - oceans (pol. oceany) - imaginary places (pol. wymyślone miejsca)
	Science and nature (pol. nauka i natura)	- animals (pol. zwierzęta) - plants (pol. rośliny) - fossils and rocks (pol. skamieniałości i skały) - land and water (pol. ląd i woda) - weather and seasons (pol. pogoda i pory roku) - space and astronomy (pol. przestrzeń kosmiczna i astronomia) - human body and health (pol. ciało człowieka i zdrowie)
	Tools and machines (pol. narzędzia i maszyny)	- computers (pol. komputery) - land vehicles (pol. maszyny lądowe) - flying vehicles (pol. maszyny latające) - water vehicles (pol. maszyny wodne)
	Animals (pol. zwierzęta)	- lots of animals (pol. różne zwierzęta) - amphibians (pol. płazy) - birds (pol. ptaki) - bugs, worms, spiders (pol. robaki, owady, pająki) - imaginary animals (pol. zwierzęta fantastyczne) - mammals (pol. ssaki) - reptiles (pol. gady) - sea animals (pol. zwierzęta morskie)

Source: own study based on (Simple Search ICDL, n.d.)

list of languages. No indication of the existence of a keyword index or any other information about how the process of keyword adding is organised was found on the ICDL website.

Browsing of the ICDL resources

Besides complex search options, the ICDL offers their users six different ways to browse digitalized books. The first of these is browsing by a list of all the books available in the library. The full book list can be sorted by title, language, name of author or illustrator and publication date (Full Book List, n.d.). There is also the possibility of adjusting the way a book is presented by simply showing its cover to a list of bibliographic descriptions with a short summary of the plot. The second browsing option is access to the list of authors and book illustrators in alphabetical order divided by language (Author and Illustrator List, n.d.). The third way to browse books is by means of a list of books recently added to the library (Recently Added Books, n.d.). The library also includes a list of books which have received a range of different awards, for example awards for illustrations. Currently, the list has 425 award-winning books (Award Winning Books, n.d.). The sorting options of the award-winning books list are the same as the complete book list. The advanced search option lets users to narrow down search results to books derived from specific collections such as: the Main Collection, the Baldwin Collection, The Children's Literature Research Collections, the Google Books Collection, the Jordan Collection and The Northeast Children's Literature Collection (Collections, n.d.). There is also a "Special Collections" label on the collections list, but during the analysis it was out of order. Collections' names are usually related to their respective donor names. An especially interesting way of browsing is the access to six different collections of themes called "exhibitions" (Exhibitions, n.d.). Exhibitions are small collections of related books and syllabuses with tasks and activities for children. Among such exhibitions one can find; 'Celebrating Differences' (pol. Celebrowanie Różnic), 'Clearing the Hurdle!' (pol. Likwidacja przeszkód), 'Everyone Needs Water and Water Needs Everyone' (pol. Każdy Potrzebuje Wody, a Woda Potrzebuje Wszystkich, 'Forever Friendship' (pol. Wieczna Przyjaźń), 'Seasons of Change' (pol. Zmiany Pór Roku), 'Strong Women and Girls Help Make the World Go Round' (pol. Silne Kobiety i Dziewczynki Pomagają Ziemi się Kręcić). The mere titles of the exhibitions indicate that the books included in them introduce young users to important issues and problems, making them an educational asset.

Analysis of information architecture on search interface for ICDL

According to work of Morville and Rosenfeld information architecture is composed by four main systems: organization, labeling, navigation and search systems (Morville, Rosenfeld, 2006, p. 49). Organization systems include organization schemes and organization structures (Morville, Rosenfeld, 2006, p. 58). Information architecture of simple search inter-

face for ICDL, as well as advanced search interface, contains ambiguous organizations scheme. Resources in the ICDL were organized by topic (for example books about animals, science, nature or machines) and by audience (books are divided into users age groups). Organization by subject and audience is a part of a hybrid organization scheme. Simple search interface was designed as a flat organization structure, which can simplify the search process for young library users, whereas advanced search interface includes hierarchical, wide and two-levels structure. Organization structure in advanced search interface is not disjunctive. Another element of information architecture is labeling system. Morville and Rosenfeld claimed that labeling system should be representative, differentiate and definitely user-centric (Morville, Rosenfeld, 2006, p. 85). The user can find both iconic and textual labels in simple search interface for the ICDL. The authors said that iconic labels "can work well for less text-oriented audience, like children" (Morville, Rosenfeld, 2006, p. 97). Advanced search interface which is dedicated for older children and adults includes just textual labels. One of ways to design a good information architecture system is conducting a study with real users of a website (Morville, Rosenfeld, 2006, p. 106). Designers of the ICDL included children into designing process, and that joint effort of adult and children definitely had impact on usability and accessibility of the interface. Third important part of information architecture is navigation system. Only the contextual navigation system which is characteristic for only separate page was analysed in this study. The access path (breadcrumbs) is visible at every page, so users can easily recognize what is they location on a website. An extra menu bar at the bottom of simple and advanced search pages is a tool which could be used by user for an easy access to other search and browsing options. Search system in the ICDL includes simple and advanced search options and complex set of browsing options. The standard search box is placed in both simple and advanced search interface. The box lets users search by keywords. Wide possibilities of narrowing search results (for example choosing specific book cover color) are the stand-out qualities of search options of the ICDL. Morville and Rosenfeld underlined that well designed information architecture should integrate searching and browsing options (Morville, Rosenfeld, 2006, p. 188). The ICDL has been offering four search tools to its users; a simple search option, an advanced search option, a location search option and a keyword search option. Users can also browse library resources in six different ways. The variety of search and browsing options means that both adult and young users of the library can find options most suitable for them. Content, users and context have impact on every element of information architecture (Morville, Rosenfeld, 2006, p. 98), so the analysis of all these aspects is particularly important during the process of design. The user interface of the ICDL and the search information system

were designed based on the research undertaken with the participation of children. As a result both the interface and the system meet the needs of the user. As discussed, the Polish version of the user interface requires verification due to several translation mistakes. It would be welcomed if a new and amended translation was to take children's opinion into consideration. The information and search options structure contains a set of formal and content book attributes and does not resemble a standard library classification. The ICDL's search options reflect the needs of young users. The ICDL's information and search options structure could be successfully implemented into traditional libraries and reading rooms for children. It is suggested that further research should be conducted into the information children behaviors during the use of the ICDL.

Bibliography

- Advanced Search ICDL. (n.d.). Retrieved December 30, 2015 from: <http://www.childrenslibrary.org/icdl/AdvancedSearchCategory?ilang=English>
- Author and Illustrator List ICDL. (n.d.). Retrieved December 30, 2015, from: <http://www.childrenslibrary.org/icdl/AuthorList?ilang=English>
- Award Winning Books ICDL. (n.d.). Retrieved December 30, 2015 from: <http://www.childrenslibrary.org/icdl/TextSearch?term=catIds:265&lang=English&location=everywhere&view=cover&page=1&pgct=12&route=award&sort=title&ilang=English>
- Background & History of the ICDL. (n.d.). Retrieved December 31, 2015, from: <http://en.childrenslibrary.org/about/background.shtml>
- Bilal, D. (2005). Children's information seeking and the design of digital interfaces in the affective paradigm. *Library Trends*, 54(2), 197–208. DOI: 10.1353/lib.2006.0013.
- Bilal, D., Bachir, I. (2007a). Children's interaction with cross-cultural and multilingual digital libraries: I. Understanding interface design representations. *Information Processing & Management*, 43(1), 47–64. DOI: 10.1016/j.ipm.2006.05.007.
- Bilal, D., Bachir, I. (2007b). Children's interaction with cross-cultural and multilingual digital libraries. II. Information seeking, success, and affective experience. *Information Processing & Management*, 43(1), 65–80. DOI: 10.1016/j.ipm.2006.05.008.
- Bilal, D., Sarangthem, S. (2010). Meditating differences in children's interaction with digital libraries through modeling their tasks. *Proceedings of the American Society for Information Science and Technology* 46(1), 1–19. DOI: 10.1002/meet.2009.1450460394.
- College Park Kidsteam of the ICDL. Retrieved December 31, 2015, from: <http://en.childrenslibrary.org/people/kidsteam/collegepark.shtml>
- Druin, A. (2005). What Children Can Teach Us: Developing Digital Libraries for Children with Children. *Library Quarterly*, 75(1), 20–41. DOI: 10.1086/428691.

- Full Book List ICDL. (n.d.). Retrieved December 30, 2015, from: <http://www.childrenslibrary.org/icdl/TextSearch?ilang=English>
- Gossen, T., Nürnberger, A. (2013). Specifics of information retrieval for young users: A survey. *Information Processing & Management*, 49(4), 739–756. DOI: 10.1016/j.ipm.2012.12.006.
- Hourcade, J.P. (2008). Interaction design and children. *Foundations and Trends in Human-Computer Interaction*, 1(4), 277–392. DOI: 10.1561/11000000006.
- Hutchinson, H., Bederson, B., Druin, A. (2006). The evolution of the international children's digital library searching and browsing interface. In: A. Hyrskykari (ed.), *Proceedings of 5th International Conference for Interaction Design and Children (IDC 2006)* (p. 105–112). New York: ACM Press. Retrieved October 1, 2016, from: <http://hci2.cs.umd.edu/trs/2005-33/2005-33.pdf>
- Hutchinson, H., Druin, A., Bederson, B. (2007). Supporting Elementary-Age Children's Searching and Browsing: Design and Evaluation Using the International Children's Digital Library. *Journal of the American Society for Information Science & Technology*, 58(11), 1618–1630. DOI: 10.1002/asi.20646.
- Hutchinson, H. Druin A., Bederson, B.B., Reuter, K., Rose, A., Weeks A.C. (2005). How do I find blue books about dogs? The errors and frustrations of young digital library users. In: *Proceedings of the 11th International Conference on Human-Computer Interaction (HCII 2005)* (CD-ROM) (p. 22–27). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. Retrieved December 31, 2015, from: <http://hci2.cs.umd.edu/trs/2005-27/2005-27.pdf>
- International Children's Digital Library Foundation: A non-profit corporation. Retrieved December 31, 2015, from: <http://en.childrenslibrary.org/about/foundation.shtml>
- Keyword Search ICDL. (n.d.). Retrieved December 30, 2015, from: <http://www.childrenslibrary.org/icdl/Keyword?ilang=English>
- KidRex. Safe Search for Kids, by Kids! (n.d.). Retrieved December 31, 2015, from: <http://www.kidrex.org/>
- Location Search ICDL. (n.d.). Retrieved December 30, 2015, from: <http://www.childrenslibrary.org/icdl/SearchWorld?ilang=English>
- Mamuu. Wyszukiwarka dla dzieci. (n.d.). Retrieved December 31, 2015, from: <http://www.mamuu.pl/>
- Morville, P., Rosenfeld, L. (2006). *Information Architecture for the World Wide Web*. (3rd ed.). Sewastopol: O'Reilly Media.
- Martens, M. (2012). Issues of access and usability in designing digital resources for children. *Library & Information Science Research*, 3(3), 159–168. DOI: 10.1016/j.lisr.2011.12.003.
- Polona. Literatura dla dzieci i młodzieży. (n.d.). Retrieved December 31, 2015, from: <https://polona.pl/search/collection/27/>
- Recently Added Books ICDL. (n.d.). Retrieved December 30, 2015, from: <http://www.childrenslibrary.org/icdl/TextSearch?term=catIds:418&lang=English&location=everywhere&view=cover&page=1&pgct=12&route=recent&sort=title&ilang=English>
- Rosenfeld, L., Morville, P. (2003). *Architektura informacji w serwisach internetowych*. (2nd ed.). Gliwice: Helion.

- Simple Search ICDL. (n.d.). Retrieved December 30, 2015, from: <http://www.childrenslibrary.org/icdl/SimpleSearchCategory?ilang=English>
- Skórka, S. (2004). Architektura informacji czyli stare wino w nowej butelce. *Konspekt* 19. Retrieved December 31, 2015, from: <http://www.ap.krakow.pl/konspekt/19/skorka.html>
- Spink, A., Danby, S., Mallan, K., Butler, C. (2010). Exploring young children's web searching and technoliteracy. *Journal of Documentation*, 66(2), 191–206. DOI: 10.1108/00220411011023616.
- Yummy... Baw się językami! (n.d.). Retrieved December 31, 2015, from: <http://www.yummy.pl/>

Paulina Motylińska

***The Information Architecture of the Search Interface
in the International Children's Digital Library***

Abstract

The International Children's Digital Library set up in 2002 as an effect of interdisciplinary research team cooperation with children. Information architecture and user interface structure of the ICDL reflect the youngest digital library users' needs. The article presents the results of a search-information scheme analysis and how a scheme is designed based on classification of the library books' collection. The scheme was visualized in tables. The ICDL offers its users four main search tools: simple search, advanced search, location search and keyword search. In addition, it is possible to browse books by six different ways: by Full Book List, Author and Illustrator List, Recently Added Books list, Award Winning Books list, Collections and by name of Exhibitions.

Key words: International Children's Digital Library, ICDL, information architecture, user interface, information searching, children, digital library

Paulina Motylińska

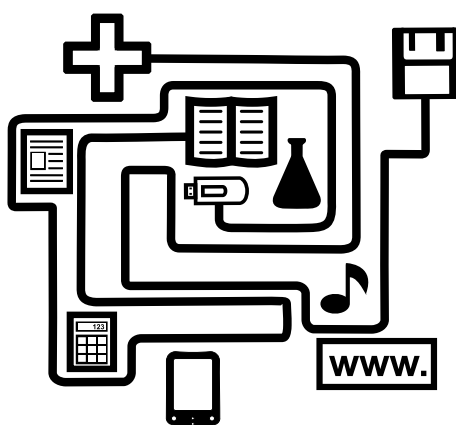
***Architektura informacji w interfejsie wyszukiwawczym
do International Children's Digital Library***

Summary

International Children's Digital Library powstała w 2002 r. jako efekt współpracy interdyscyplinarnego zespołu badawczego i dzieci. Architektura informacyjna i budowa interfejsu użytkownika do ICDL odzwierciedlają potrzeby najmłodszych użytkowników biblioteki cyfrowej. W artykule zanalizowano schemat informacyjno-wyszukiwawczy ICDL oparty na podziale atrybutów zbiorów biblioteki oraz opracowano jego wizualizację w postaci tabel. Strukturę interfejsu wyszukiwawczego porównano z zasadami projektowania

architektury informacji sformułowanymi przez Rosenfelda i Morville'a. Pokazano, że ICDL oferuje swoim użytkownikom cztery główne narzędzia wyszukiwawcze: opcję wyszukiwania prostego, opcję wyszukiwania zaawansowanego, wyszukiwanie przez nazwę geograficzną oraz wyszukiwanie za pomocą słów kluczowych. Pozwalają one na przeglądanie dostępnych książek na sześć różnych sposobów: według pełnej listy książek, listy autorów i ilustratorów, listy ostatnio dodanych do biblioteki książek, listy książek, które otrzymały nagrody, kolekcji i wystaw tematycznych.

Słowa kluczowe: International Children's Digital Library, ICDL, architektura informacji, interfejs wyszukiwawczy, dzieci, biblioteka cyfrowa



PERCEIVED SELF-EFFICACY VS. ACTUAL LEVEL OF TRAINING IN PERSONAL INFORMATION AND KNOWLEDGE MANAGEMENT. A RESEARCH REPORT

Introduction

Alfred Bandura's social-cognitive theory of human behaviour (Bandura, 2007) is an inspiration for many scientists. He assumes that individuals with high sense of self-efficacy "visualize positive results of their actions, while those who doubt themselves most often visualize failure; [this assumption allows to conclude that] individuals with greater conviction of their own abilities (which is not necessarily justified) achieve more success, because they do not fear to take up ambitious tasks" (Kamińska-Czubala, 2016, p. 58; Juczyński, 2000). This paper refers to the results of a data analysis conducted by Barbara Kamińska-Czubala (Kamińska-Czubala, 2013). The analysis focuses on data presenting the level of students' perceived self-efficacy in various information-related activities. The author comments on the information behaviours of Generation Y in everyday life: "high efficiency in securing one's information comfort (...) is a characteristic feature of the information world, in which the respondents live" (Kamińska-Czubala, 2016, p. 71). In her research, the author proves that mutual relations in the information space are seen as less efficient than everyday information actions. Scales designed for that research allowed the respondents to evaluate their competencies with respect to both collecting, searching, selecting, and elaborating information, and transforming it into new information and useful knowledge indispensable in the decision-making process. On the other hand, Kamińska-Czubala devotes little space to the issues of personal information management and information structuration, which would cast light on the methods of knowledge internaliza-

¹ Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej.

tion in the examined environment. Therefore this paper not only presents students' opinions on their level of preparation to efficient functioning in the world of information; their judgments are further tested by analysing the results they obtained while solving practical tasks. Frequently, those results did not confirm the high self-evaluation in a given area of competence. Neither did they significantly influence the sense of self-efficacy; it was revealed in conversations with the respondents, conducted after their practical assignments had been completed and evaluated.

Information competencies in personal knowledge and information management

Information competencies are often analysed from the perspective of skills, possessed by an individual, that guarantee access to relevant information. They are related to such activities as: preparing an individual to take actions that would make them aware of an information gap; specifying the information need, and identifying the sources necessary to satisfy it; and, in the next step, searching, selecting, collecting, and classifying the obtained records, i.e. managing data, facts, documents, etc. In some models of developing information competencies, such actions are included in library competencies, as opposed to technological competencies, which are aimed at decision making based on processed data (Batorowska, 2009, p. 43) and information use for specific purposes. In the latter perspective, the crucial aspect is the process of creating knowledge structures, transforming recorded information into new-value information, which requires good skills in analysis, synthesis, generalization, abstraction, deduction, and interdisciplinary reflection. Both these perspectives on competencies are complementary. They enable managing knowledge and information in an individualized manner, adequately to one's needs, intellectual capabilities, method and tempo of work, and preferred techniques and methods of perception.

Personal knowledge and information management requires not only the above-mentioned competencies, but also the awareness of information culture, which facilitates situating one's information behaviours in the context of current values and attitudes supporting one's own development. How well we are trained in knowledge and information management (K&IM) determines the development of our personality, the ways of pursuing success, and the methods of achieving it (Batorowska, 2015b, p.174).

Personal Information Management is defined as referring to "the practice and the study of the activities people perform to acquire, organize, maintain, retrieve, use and control the distribution of information items (...) for everyday use and to complete tasks (work-related or not) and to fulfil a person's various roles" (Jones, Teevan, eds., 2007, p. 3; Sapa, 2016). Skilful and efficient retrieval of a previously found, searched for, or created information

item in the form of a printed document, e-mail, handwritten notes, hyperlink collection, WWW content catalogue, book contents, abstracts, summaries, factographic lists, bibliographies, etc., requires forming one's own idea of knowledge management and being consistent in systematic development of one's personal information collection (Świgoń, 2012, s. 196). Creating such a collection is not possible without information competencies, like creating new knowledge is not possible without efficient management of one's personal information resources (Materska, 2012).

It is because new knowledge is also created as a result of organizing already stored information, and noticing associations and discovering links between stored pieces of information. Without information competencies, it is difficult to form external knowledge structures, which, as Mariusz Kąkolewicz emphasizes, "serve to extend internal structures: to memorize, consciously organize, and expand internalized knowledge" (Kąkolewicz, 2002, p. 186). His concept of learning through creating External Structures of Knowledge (ESK), whose purpose is to support learning in the era of information society, refers to the concepts of information literacy by Ch. S. Bruce and Ch. S. Doyle, in which information skills are connected with the realization of the information process (collecting, searching, selecting, processing, organizing, storing, presenting, sharing, and utilizing information). These skills facilitate learning mainly through developing personal strategies of K&IM. In the ESK concept, Kąkolewicz combines classical learning techniques with the possibilities offered by modern information and communication technology, stressing the importance of the ability to create notes and include them in the existing structure through creating links, to add new links to existing notes, and to transform them, taking into account various aspects (Kąkolewicz, 2002, pp.189–190). From the assumption about the great importance of developing external knowledge structures in the process of knowledge internalization stems the postulate addressed at teachers. Kąkolewicz suggests that their main task should be training young people in note editing, data structuring with the use of recent IT tools and techniques, and all other activities related to obtaining information and managing information resources.

Over almost fifteen years since that publication, we witnessed a revolution, e.g. in the teaching process being supported by ICT. We saw the introduction of new concepts and teaching methods, adapted to the digital environment, and a dynamic growth of IT infrastructure, yet problems with personal K&IM still constitute the weak link in the education of the young generation. Development of one's own data storage, organization and ranking systems, which would best match one's individual knowledge structures, should be fostered by training in e.g. mind-mapping, knowledge quantification, or creating analytical reports and information synthesis. The significance of content quantification technique and its use in realizing cognitive and practical

tasks is discussed in a series of articles by Adam Wojewódzki and Tadeusz Wojewódzki. The researchers note the value of a quantum of knowledge as a result of intellectual work, which allows them to construct a practical template for information recording (Wojewódzki, Wojewódzki, 2015, pp. 353-356). The quantum is tagged for the problem that initiated the information search; it contains a quote crucial to understand the problem (Wojewódzki, 2014, pp. 423-426), and associations with the quote and with the problem to be solved. Preparing such tags requires that the author of the quantum, apart from being intelligent, should possess specialist information competencies, mainly in analysis and synthesis. Creating a knowledge quantum is similar to working on analytical documents, the so-called "information bricks"; their construction and creation technique is presented by Krzysztof Liedel (Liedel, Piasecka, Aleksandrowicz, 2012, pp. 94-99). Messages of this kind are created basing on the model of "reversed triangle"; in each paragraph the authors must concentrate on the most important content first, and then conclude the paragraph with secondary information. Creating two-paragraph analyses, multi-thread analyses, quanta of knowledge, or record cards facilitates building the tree of knowledge. Students usually build the tree basing on the knowledge structures visualized as mind-maps and info-graphics. Other, more formally specified and refined forms, e.g. based on organization schemes, hierarchies, and faceted structures, are not so popular, due to the requirement to follow strict rules of grammar and controlled vocabulary, compulsory in indexing languages (Batorowska, 2015a, p. 20; Batorowska, 2016).

Research methodology

The present article presents the results of a research study on the perceived self-efficacy in working on and processing information collected by students, and including it in one's own knowledge structures. The research tool, designed for this purpose, was a survey questionnaire. It contained 42 statements of the type "I am convinced that I can..." The questions were supposed to help recreate the impressions that the respondents had while solving tasks in real problematic situations. The statements concerned seven areas of information competencies connected with: dividing a set into elements according to given criteria; labelling and naming sets of elements; assigning elements to a set; content synthesis in the form of conclusions, inferences, generalizations, etc.; creating knowledge structures (mind-maps, hierarchies, etc.); developing informative documents (publications, communiques) that require analytical-synthetic skills; searching for and selecting information. In each of the seven groups of competencies there were statements referring to specific competencies. Statements were coupled with a 6-degree scale of frequency: 1 – I almost never can, 2 – I usually cannot, 3 – I often cannot, 4 – I often

can, 5 – I usually can, 6 – I almost always can. In the questionnaire, the statements were presented in a random order, which allowed the surveyor to notice a potential lack of consistence in the respondents' choices and in their evaluation of their competencies in specific areas.

The research was conducted at the end of the academic year 2015/2016 among 186 students of the Jagiellonian University and the Pedagogical University of Cracow, enrolled in the Faculty of Management and Social Communication, Pedagogy, and Philology. All students were prepared to understand the questionnaire statements correctly: it was concluded judging from their specialization (information architecture, scientific information and library science), or from the subjects covered in the courses they were attending at the time of the survey (methodology of scientific work, diploma paper writing, information technology with elements of information literacy).

The respondents marked their perceived efficacy on the 6-point scale for each mentioned activity; for each respondent it was possible to obtain 252 points in 42 statements. While evaluating the degree of respondents' perceived self-efficacy in the mentioned activities, the total of all points that a statement could obtain was taken into consideration: maximum 1116 points. The percentage distribution revealed that the respondents differed in the level of information competencies in specific areas. Three levels were identified: elementary, intermediate, and advanced. It was assumed that the elementary level is characteristic of those persons whose sense of self-efficacy in a given specific area was the highest, i.e. persons who most often marked 6 and 5 on the scale; the intermediate level is characteristic of persons whose most frequent choice was 4; the advanced level was associated with the most frequent choice of 1, 2, or 3.

In the research, the highest number of points given by the respondents to one statement was 889 (out of the possible 1116 points); the lowest number was 658. Since the difference between the highest and lowest number of points given to one statement was 231, it could be assumed that the limit numbers of particular levels of competency should be separated by 77 points. However, a different assumption was preferred: if a statement on a given activity gained more than 76% of all available points, then it must be concluded performing this activity was associated with a conviction of possessing commonly shared abilities in a degree sufficing to perform the activity. In such a case, the declared level of respondents' competence in a specific area was marked as elementary. The intermediate level was related to a statement gaining 70% to 75% of the maximum available number of points, and the advanced level - less than 70% of the maximum number.

None of the 42 statements described a competence that turn out to be elementary for the whole research sample, although the range 70.1% - 79.7% of the maximum number of points for the statements evaluated at the elementary and intermediate level of efficacy is a good result, indicating a high

level of the declared information competencies (Table 1). To compare, in the study conducted by Kamińska-Czubala as many as 95% of the respondents evaluated their skills in manoeuvring in the information environment very highly (Kamińska-Czubala, 2016, p. 71). However, the set of statements evaluated in that research referred to information activities in everyday life, related e.g. to e-mail, e-commerce, communicators, and multimedia, and not to complicated procedures associated with data structuration, information, knowledge, multi-thread, interdisciplinary reflection on information obtained from different sources, or skills in elaborating data. For instance, in the research presented in this paper, only 27.4% of the respondents concluded that their sense of efficacy in activities aimed at creating structured notes, e.g. a bullet-point list, a compilation, a table, a graph, an organizational scheme, or a semantic map is the highest, and evaluated this skill the highest on the scale, with 6 points (Table 4). That was the highest index obtained in a specific area of competence. This same activity was assigned 5 points ("I usually can") by 33.3% of the respondents, while 30.1% of the students surveyed marked it with the comment "I often can".

Sense of self-efficacy in personal knowledge and information management

The tables included below illustrate in detail the areas of competence in which the respondents feel secure or insecure. The tables list the specific tasks which were judged by the respondents as easy or complicated. The division was carried out according to the ranking list created from the questionnaire data, where the respondents assigned points to particular statements. The ranking list was divided into sets of statements which obtained 6, 5, and 4 points on the survey scale, and one more set including all statements that received 1, 2, or 3 points. On the basis of the number of points assigned, each specific competence was classified into one of the three groups: elementary, intermediate, or advanced. Tables 1 and 2 present the research results according to the seven main areas of competence that were asked about in the survey. Tables 3, 4, and 5 present the results sorted by the number of respondents who evaluated their efficacy in the specific area in a given way. In order to preserve clarity and avoid repetition of already presented data, the tables include extreme frequencies of judgments, where the described activities were: the most difficult for the respondents (marked on the scale as 1, 2, or 3); not difficult at all (marked as 6); or satisfactory (marked 4 or 5).

Tables 1-4 also include tags for the specific areas of competence: a Roman numeral which denotes one of the seven main areas, another number marking the statement within the main area, and the number the statement received in the questionnaire. The last number helps to find data referring to one statement.

Table 1. Ranking of statements (within each main area of competence) according to the number of points awarded by the respondents evaluating their sense of self-efficacy in K&IM

Main area of competence	Tags for the specific areas of competence	Respondents' statements (I know I can:)	Number of points awarded to the statement by the respondents		Level of respondents' competence in a specific area
			The sum of points awarded to a statement by all respondents: in numbers	The sum of points awarded to a statement by all respondents: percentage	
I. Dividing a set into elements according to given criteria	I		IVa	IVb	V
	II	III			
	I.1/1	notice shared characteristics of the set elements	871	78.0	elementary
	I.2/38	categorize objects (notice similarities in diversity)	838	75.1	intermediate
	I.3/35	notice analogy between elements	840	75.3	intermediate
	I.4/27	list specific terms narrowing the main subject	811	72.7	intermediate
	I.5/3	identify the criteria for the set division (into subsets, classes, facets, etc.)	774	69.4	advanced
	I.6/4	notice various contexts of the subject of analysis (and name them)	752	67.4	advanced

I	II	III	IVa	IVb	V
II. Labelling/ naming sets/ elements	II.1/24	notice the inadequacy of the title (header) to the content	875	78.4	elementary
	II.2/11	choose key words to reflect the essential content of the document	864	77.4	elementary
	II.4/6	Give titles to subsets of the main set	857	76.8	elementary
	II.5/7	define names of header fields in tables presenting results of my own research	848	76.0	elementary
	II.3/30	give correct names to multi-element subsets (label the subsets)	791	70.9	intermediate
	II.6/4	notice various contexts of the subject of analysis and name them	752	67.4	advanced
III. Assigning elements to a set	III.1/5	assign elements to a defined set	870	78.0	elementary
	III.2/14	generalize issues discussed in the texts I read	863	77.3	elementary
	III.3/2	Identify the area of knowledge (field, discipline, specialization) to which the analysed problem belongs	846	75.8	intermediate
	III.4/21	abstract (ignore irrelevant or insignificant information)	839	75.2	intermediate
	III.5/31	perceive the problem interdisciplinarily	782	70.1	intermediate

I	II	III	IVa	IVb	V
IV. Synthesis of the content in the form of conclusions, deductions, generaliza- tions, etc.	IV.1/13	make notes in the form of bullet-point lists, compilations, tables, schemes, mind-maps, and other knowledge structures	889	79.7	elementary
	IV.2/17	concisely present a problem, an issue, a subject, etc.	845	75.7	intermediate
	IV.3/20	formulate deductions	828	74.2	intermediate
	IV.4/16	precisely formulate conclusions	826	74.0	intermediate
	IV.5/34	unequivocally and comprehensively characterize a given object (providing its features and their values)	796	71.3	intermediate
	IV.6/15	synthetically present the content of various documents	792	71.0	intermediate
	IV.7/33	describe an object using a specified number of signs (a fixed size text)	777	69.6	advanced
	IV.8/32	describe an object using factographic information	733	65.7	advanced
	V.1/28	create a mind-map	868	77.8	elementary
	V.2/26	establish relations between set elements	818	73.3	intermediate
V. Creating knowledge structures (mind-maps, hierarchies, etc.)	V.3/25	create organizational schemes (hierarchies)	816	73.1	intermediate
	V.4/23	create semantic links between terms and concepts	772	69.2	advanced
	V.5/40	while describing an object in the form of an organizational scheme using key terms, assign the terms to the appropriate level of hierarchy	795	68.0	advanced
	V.6/19	use cross-reference to connect related terms in indexes	736	65.1	advanced

I	II	III	IVa	IVb	V
VI. Creating informative documents (publications, communi- ques) that require analytical/ synthetic skills	VI.1/37	create a correct structure of the contents for the elaborated subject	820	73.5	intermediate
	VI.2/29	design a scientific poster or infographics	820	73.5	intermediate
	VI.3/39	summarize scientific texts	813	72.9	intermediate
	VI.4/8	create abstracts (analyses or summaries presenting the subject and aim of the work, its main issues, methodology, etc.)	805	72.1	intermediate
	VI.5/9	create annotations supplementing the description of the missing elements or clarifying the unspecific fragments of the content (subject)	761	68.2	advanced
	VI.6/18	create indexes (of subjects, sections, terms and concepts, etc.)	731	65.5	advanced
	VI.7/41	develop quanta of knowledge (record cards)	721	64.6	advanced
	VI.8/42	develop analytical reports (communiques)	658	59.0	advanced
	VII.1/22	differentiate between significant (key) words and insignificant ones	874	78.3	elementary
	VII.2/12	specify queries (searches) using key words	862	77.2	elementary
VII. Search for and selection of information	VII.3/10	separate new information from known, redundant, information, which is unnecessary for the comprehension of the new information	843	75.5	intermediate
	VII.4/36	while searching for subject literature in electronic catalogues, formulate a complex query	771	69.1	advanced

Source: own study

Table 2. Ranking list of statements according to the total number of points assigned by the respondents evaluating their sense of self-efficacy in K&IM, divided into sets of statements that received 6, 5, 4, and 1-3 points on the scale, sorted by main areas of competence

Specific area of competence	Respondents' statements (I know I can:)	Number of points awarded to the statements by the respondents, according to the marks on the scale			
		I almost always can (number of points from mark 6 on the scale)	I usually can (number of points from mark 5 on the scale)	I often can (number of points from mark 4 on the scale)	I often / usually cannot, I never can (number of points from marks 1-3 on the scale)
I	II	IIIa	IIIb	IIIc	IIId
I. Dividing a set into elements according to given criteria					
I.1/1	notice shared characteristics of the set elements	258	330	244	59
I.2/38	categorize objects (notice similarities in diversity)	174	320	276	66
I.3/35	notice analogy between elements	180	340	248	72
I.4/27	list specific terms narrowing the main subject	102	335	284	90
I.5/3	identify the criteria for the set division (into subsets, classes, facets, etc.)	96	300	252	126
I.6/4	notice various contexts of the subject of analysis and name them	66	220	324	142
II. Labelling / naming sets / elements					
II.1/24	notice the inadequacy of the title (header) to the content	234	355	244	42

I	II	IIIa	IIIb	IIIc	IIId
II.2/11	choose key words to reflect the essential content of the document	222	365	216	61
II.4/6	Give titles to subsets of the main set	186	385	216	70
II.5/7	define names of header fields in tables presenting results of my own research	240	290	244	74
II.3/30	give correct names to multi-element subsets (label the subsets)	144	265	260	122
II.6/4	notice various contexts of the subject of analysis and name them	66	220	324	142
III. Assigning elements to a set					
III.1/5	assign elements to a defined set	198	380	248	44
III.2/14	generalize issues discussed in the texts I read	168	330	292	55
III.3/2	Identify the area of knowledge (field, discipline, specialization) to which the analysed problem belongs	132	400	260	54
III.4/21	abstract (ignore irrelevant or insignificant information)	192	320	236	91
III.5/31	perceive the problem interdisciplinarily	126	265	252	139
IV. Synthesis of the content in the form of conclusions, deductions, generalizations, etc.					
IV.1/13	make notes in the form of bullet-point lists, compilations, tables, schemes, mind-maps, and other knowledge structures	306	310	224	50
IV.2/17	concisely present a problem, an issue, a subject, etc.	186	340	248	71
IV.3/20	formulate deductions	156	270	244	128
IV.4/16	precisely formulate conclusions	150	320	284	72

I	II	IIIa	IIIb	IIIc	IIId
IV.5/34	unequivocally and comprehensively characterize a given object (providing its features and their values)	120	260	324	93
IV.6/15	synthetically present the content of various documents	150	225	304	113
IV.7/33	describe an object using a specified number of signs (a fixed size text)	108	285	240	144
IV.8/32	describe an object using factographic information	90	215	280	148
V. Creating knowledge structures (mind-maps, hierarchies, etc.)					
V.1/28	create a mind-map	270	340	192	66
V.2/26	establish relations between set elements	162	310	244	102
V.3/25	create organizational schemes (hierarchies)	180	255	272	109
V.4/23	create semantic links between terms and concepts	102	250	276	144
V.5/40	while describing an object in the form of an organizational scheme using key terms, assign the terms to the appropriate level of hierarchy	78	215	332	134
V.6/19	use cross-reference to connect related terms in indexes	102	185	260	179
VI. Creating informative documents (publications, communiques) that require analytical/synthetic skills					
VI.1/37	create a correct structure of the contents for the elaborated subject	186	270	264	100
VI.2/29	design a scientific poster or infographics	288	245	164	123
VI.3/39	summarize scientific texts	138	340	232	103
VI.4/8	create abstracts (analyses or summaries presenting the subject and aim of the work, its main issues, methodology, etc.)	132	275	308	90

I	II	IIIa	IIIb	IIIc	IIId
VI.5/9	create annotations supplementing the description of the missing elements or clarifying the unspecific fragments of the content (subject)	66	270	288	137
VI.6/18	create indexes (of subjects, sections, terms and concepts, etc.)	114	165	288	164
VI.7/41	develop quanta of knowledge (record cards)	96	210	236	179
VI.8/42	develop analytical reports (communiques)	60	130	244	224
VII. Search for and selection of information					
VII.1/22	differentiate between significant (key) words and insignificant ones	228	375	224	47
VII.2/12	specify queries (searches) using key words	210	380	212	60
VII.3/10	separate new information from known, redundant, information, which is unnecessary for the comprehension of the new information	192	335	232	84
VII.4/36	while searching for subject literature in electronic catalogues, formulate a complex query	144	210	288	129

Source: own study

Table 3. Extreme frequencies of statements on self-efficacy in K&IM, describing activities that the respondents found most difficult (marked 1-3 on the scale), sorted by the number of respondents

Most and least frequent difficulties	Statements concerning activities that cause problems to the respondents most often and least often	Number of respondents evaluating the statement		Specific area of competence	Points assigned by the respondents to the statement: 1 often/usually cannot, I never can (1-3 on the scale)
		In numbers	In percentage		
I	II	IIIa	IIIb	IV	V
I. Statements describing activities that cause difficulties to the greatest number of respondents	develop analytical reports (communiques)	89	47.8	VI.8/42	224
	develop quanta of knowledge (record cards)	69	37.1	VI.7/41	179
	use cross-reference to connect related terms in indexes	68	36.6	V.6/19	179
	create indexes (of subjects, sections, terms and concepts, etc.)	62	33.3	VI.6/18	164
	describe an object using factographic information	58	31.2	IV.8/32	148
	describe an object using a specified number of signs (a fixed size text)	51	27.4	IV.7/33	144
	create semantic links between terms and concepts	50	26.9	V.4/23	144
	notice various contexts of the subject of analysis and name them	50	26.9	I.6/4	142
	create annotations supplementing the description of the missing elements or clarifying the unspecified fragments of the content (subject)		26.9	VI.5/9	137
	perceive a problem interdisciplinary	49	26.3	III.5/31	139
	while describing an object in the form of an organizational scheme using key terms, assign the terms to the appropriate level of hierarchy	48	25.9	V.5/40	134

I	II	IIIa	IIIb	IV	V
II. Statements describing activities that cause difficulties to the least number of respondents	Give titles to subsets of the main set	24	12.9	II.4/6	70
	categorize objects (notice similarities in diversity)	24	12.9	I.2/38	66
	choose key words to reflect the essential content of the document	22	11.8	II.2/11	61
	specify queries (searches) using key words	22	11.8	VII.2/12	60
	notice shared characteristics of the set elements	21	11.3	I.1/1	59
	generalize issues discussed in the texts I read	19	10.2	III.2/14	55
	Identify the area of knowledge (field, discipline, specialization) to which the analysed problem belongs	19	10.2	III.3/2	54
	make notes in the form of bullet-point lists, compilations, tables, schemes, mind-maps, and other knowledge structures	17	9.1	IV.1/13	50
	differentiate between significant (key) words and insignificant ones	17	9.1	VII.1/22	47
	assign elements to a defined set	15	8.1	III.1/5	44
	notice the inadequacy of the title (header) to the content	15	8.1	II.1/24	42

Source: own study

Table 4. Extreme frequencies of statements on self-efficacy in K&IM, describing activities that the respondents found least difficult (marked 6 on the scale), sorted by the number of respondents

Activities most and least often mentioned as easy by the respondents	Main area of competence	Statements describing activities that the respondents found easy (I know I can)	Number of respondents evaluating the statement			Points assigned by the respondents to the statement: I often/usually cannot, I never can (1-3 on the scale)
			In numbers	In percentage		
I	II	III	IVa	IVb	V	
I. Statements that mention activities found easy by the greatest number of respondents	IV.1/ 13	make notes in the form of bullet-point lists, compilations, tables, schemes, mind-maps, and other knowledge structures	51	27.4		306
	VI.2/29	design a scientific poster or infographic	48	25.8		288
	V.1/28	create a mind-map	45	24.2		270
	I.1/1	notice shared characteristics of the set element	43	23.1		258
	II.5/7	define names of header fields in tables presenting results of my own research	40	21.5		240
	II.1/24	notice the inadequacy of the title (header) to the content	39	21.0		234
	VII.1/22	differentiate between significant (key) words and insignificant ones	38	20.4		228
	II.2/11	choose key words to reflect the essential content of the document	37	19.9		222
	VII.2/12	specify queries (searches) using key words	35	18.8		210

I	II	III	IVa	IVb	V
II. State- ments that mention activities found easy by the least number of respondents	VI.8/42	develop analytical reports (communiques)	10	5.4	60
	I.6/4	notice various contexts of the subject of analysis (and name them)	11	5.9	66
	VI.5/9	create annotations supplementing the description of the missing elements or clarifying the unspecific fragments of the content (subject)	11	5.9	66
	V.5/40	while describing an object in the form of an organizational scheme using key terms, assign the terms to the appropriate level of hierarchy	13	7.0	78
	IV.8/32	describe an object using factographic information	15	8.1	90
	I.5/3	identify the criteria for the set division (into subsets, classes, facets, etc.)	16	8.6	96
	V.4/23	create semantic links between terms and concepts	17	9.1	102
	V.6/19	use cross-reference to connect related terms in indexes	17	9.1	102

Source: own study

Table 5. Extreme frequencies of statements on self-efficacy in K&IM describing activities in which the respondents feel competent at a satisfactory level (marked 4 and 5 on the scale), sorted by the number of respondents

Most and least frequent statements	Statements that mention activities in which the respondents feel competent in a satisfactory degree	Number of respondents evaluating their efficacy in the activity mentioned, describing it as:			
		I usually can (mark 5)		I often can (mark 4)	
		Statement "a"		Statement "b"	
		In numbers	In percentage	In numbers	In percentage
Statements describing activities in which the respondents MOST OFTEN feel competent in a satisfactory degree	I	IIIa1	IIIa2	IIIb1	IIIb2
	II	80	43.0	83	44.6
	a. Identify the area of knowledge (field, discipline, specialization) to which the analysed problem belongs	77	41.4	81	43.5
	b. while describing an object in the form of an organizational scheme using certain terms, assign the terms to the appropriate level of the hierarchy				
	a. Give titles to subsets of the main set	76	40.9	81	43.5
	b. notice various contexts of the subject of analysis (and name them)				
	a. assign elements to a defined set	76	40.9	77	41.4
	b. unequivocally and comprehensively characterize a given object (providing its features and their values)				
	a. specify queries (searches) using key words	76	40.9	77	41.4
	b. create abstracts (analyses or summaries presenting the subject and aim of the work, its main issues, methodology, etc.)				

I	II	IIIa 1	IIIa 2	IIIb 1	IIIb 2
cont. Statements describing activities in which the respondents MOST OFTEN feel competent in a satisfactory degree	a. differentiate between significant (key) words and insignificant ones	75	40.3	76	40.9
	b. synthetically present the content of various documents				
	a. choose key words to reflect the essential content of the document	73	39.2	73	39.2
	b. generalize issues discussed in the texts I read				
	a. notice the inadequacy of the title (header) to the content	71	38.2	72	38.7
	b. while searching for subject literature in electronic catalogues, formulate a complex query				
	a. concisely present a problem, an issue, a subject, etc.				
	b. create annotations supplementing the description of the missing elements or clarifying the unspecific fragments of the content (subject)	68	36.6	72	38.7
	a. separate new information from known, redundant information, which is unnecessary for the comprehension of the new information				
	b. create indexes (of subjects, sections, terms and concepts, etc.)	67	36.0	72	38.7
Statements describing activities in which the respondents LEAST OFTEN feel competent in a satisfactory degree	a. develop analytical reports (communiques)	26	14.0	41	22.0
	b. design a scientific poster or infographics				
	a. create indexes (of subjects, sections, terms and concepts, etc.)	33	17.7	48	25.8
	b. create a mind-map				

I	II	IIIa1	IIIa2	IIIb1	IIIb2
cont. Statements describing activities in which the respondents LEAST OFTEN feel competent in a satisfactory degree	a. use cross-reference to connect related terms in indexes	37	19.9	53	28.5
	b. specify queries (searches) using key words				
	a. while searching for subject literature in electronic library catalogues, formulate a complex query	42	22.6	54	29.0
	b. give titles to subsets of the main set				
	a. describe an object using factographic information	43	23.1	54	29.0
	b. choose key words to reflect the essential content of the document				
	a. notice various contexts of the subject of analysis (and name them)	44	23.7	56	30.1
	b. notice shared characteristics of the set elements				
	a. synthetically present the content of various documents	45	24.2	56	30.1
	b. make notes in the form of bullet-point lists, compilations, tables, schemes, mind-maps, and other knowledge structures				
	a. design a scientific poster or infographics	49	26.3	56	30.1
	b. differentiate between significant (key) words and insignificant ones				

Source: own study

The sense of self-efficacy in performing the activities listed in Table 1 within the seven main areas of competence was evaluated diversely by the respondents. Judging by the points awarded to particular statements by the students surveyed, it can be concluded that the area in which they see their efficacy as the highest is the second area, related to skills in "labelling sets isolated from a larger set". In this area as many as four tasks were considered elementary (easy), and one task was regarded as slightly more difficult, as it required naming correctly multiple-element subsets, (although it is not always easy to account for the content of all these elements in the superordinate term chosen as the subset title). Also in the third main area, i.e. "assigning elements to a set", most tasks did not seem problematic to the respondents. It was found that they associated two tasks in this area with elementary competencies, three tasks – with intermediate competencies, and considered none of the tasks to be difficult. The respondents expressed most doubts concerning their efficacy in area six, related to "creating various forms of publications that require analytical/synthetic skills" and to the knowledge of their structure, be it a record card, knowledge quantum, annotation, summary, abstract, contents, infographics, scientific poster, or a more complex form, like an analytical report or information synthesis. Also area five raised many doubts as to the satisfactory level of self-efficacy, as this area included tasks that required skills in "knowledge structuration". Greatest problems were associated with the tasks that involved creation of semantic links between terms and concepts, description of a subject in the form of an organizational scheme using key terms and correct assignment of the terms to the given level in the hierarchy, and connection of related terms in indexes, using cross-reference. A confirmation of the respondents' high efficacy in the activities mentioned in particular main areas can be the average number of points per one statement within each main area. The highest mean number of points per one statement, 840, was assigned in section III, next – 837 – in section VII, then 831 in section II, 814 in section I, 810 in section IV, 800 in section V, and the lowest number, 766 points, in section VI.

Table 2 sets together data that allow comparing the sense of self-efficacy in K&IM, taking into account the division into statements marked 6, 5, 4, and 1-3. The highest number of points (over 300 out of 1116) was assigned to statements marked 5 on the scale, which corresponds to the self-evaluation "I usually can" efficiently perform the task; what is more, that was the case in all seven main areas of competence. As for the statements marked 1-3 on the scale, the highest number of points (over 100 out of 1116) was assigned to statements in only two areas, i.e. area five (creating knowledge structures) and area six (creating informative documents that require analytical/synthetic skills). Despite the fact that the

respondents very highly evaluated their efficacy in K&IM, in some tasks that required specific competencies they remained wary about the possibility of achieving complete satisfaction. It can be illustrated by the statements that received less than 100 points in total but were marked 6 on the scale, e.g. "I know I can": notice various contexts of the subject of analysis (and name them); while describing an object in the form of an organizational scheme using key terms, assign the terms to the appropriate level of hierarchy; create annotations supplementing the description of the missing elements or clarifying the unspecific fragments of the content (subject); develop analytical reports (communiques).

Tables 3, 4, and 5 refer to the sense of self-efficacy in K&IM in the context of the number of respondents who evaluated their competences facilitating performance of the described task. Among the statements about the activities that cause problems to the greatest number of respondents we must mention: writing analytical documents (communiques, reports) (47.8%) and creating quanta of knowledge (37.1%). The least respondents – a mere 8.1% - reported difficulties in assigning elements to a defined set and noticing the inadequacy of the title (header) to the content of the document, paragraph, section, etc. Also a mere 9.1% of the respondents found it difficult to differentiate between significant (key) words and insignificant ones and to make notes in the form of bullet-point lists, compilations, tables, schemes, mind-maps, and other knowledge structures (Table 3).

Not only creating structured notes turned out to be easy for most respondents. 25.8% of respondents found it easy to design scientific posters and infographics, and 24.2% found it easy to create mind-maps. On the other hand, only a small percentage of the students surveyed (5.4%-8.1%) considered it easy: to notice various contexts of the subject of analysis and name them; to create annotations supplementing the description of the missing elements or clarifying the unspecific fragments of the content (subject); and to describe an object in the form of an organisational scheme or factographic information (Table 4).

The activities in which the respondents most often feel satisfactorily efficient are: identifying the area of knowledge (field, discipline, specialization) to which the analysed problem belongs, and describing an object in the form of an organizational scheme using key terms and assigning these terms to the appropriate level of hierarchy. The students surveyed declared the least satisfaction with their efficacy in developing analytical reports (Table 5). For example, 47.8% of the respondents believed that they were not efficient in this activity, and only 5.4% of them claimed to have mastered the skill completely (mark 6). In turn, 14% of the respondents stated that they "usually can" produce such documents, and 32.8% - that they "often can" do it. (Tables 3, 4, 5).

Students' actual level of training for personal knowledge and information management.

Data presented in the tables above illustrate a rather good opinion the respondents have on their self-efficacy in the examined areas of competence. 70% of the persons surveyed were further asked to perform additional tasks, aimed at testing their actual qualifications to solve information problems mentioned in particular questionnaire statements. 20% of the original group of respondents were assigned a task designed to reveal their competence in solving a research problem interdisciplinarily. The remaining 50% of the respondents were asked to complete a form containing four exercise tasks. In the first one, a set of terms concerning information society was to be divided into subsets according to a criterion; then the subsets were to be named (labelling subsets). In the second task, an organizational scheme (a classification tree) was to be created for the term "information society", using all the terms mentioned in task one. In the third task, the respondents were to provide a term (key word or key phrase) covering the semantic scopes of all the words listed in the task; they were asked to think of an association all the terms evoke and to express it in one umbrella term. The last task consisted in creating a title for a document on the basis of its contents only; the title needed to be suitable to the content. The respondents were also asked to correct the suggested title, if they considered it inadequate to the thematic scope of the document.

Table 6 below puts together respondents' statements that were selected to be verified in this control follow-up test. The actual level of competence in a specific area was established on the basis of the grade awarded to the respondent in the test. For a correctly performed task, from 0.5 to 1.5 points could be awarded. 0.5 point denoted competences at a satisfactory level (grade DST - satisfactory); 1 point – intermediate level (grade DB – good), and 1.5 points – advanced level (grade BDB – very good). The set of students participating in this test constituted 50% of the original sample of respondents, who belonged to four different didactic groups (93 persons in total). The maximum number of points for all tasks was 558. However, they scored only 208 points, which is a mere 37.3% of the total number of points. Most points were assigned to the respondents for task two (66.5), then for task one (52), task four (46) and task three (44).

A detailed analysis of the control tasks examining the actual K&IM qualifications of the respondents, and a comparison of these results with the perceived self-efficacy data will be presented in another paper, to be published in the "Edukacja-Technika-Informatyka" journal.

Table 6. Statements that were selected for verification in the control test

Main area of competence	Respondents' statements' (I know I can:) examined in the control test	Efficacy in the given area, calculated as a ratio of the points the given statement scored to the maximum number of points to be scored by any statement: In percentage	Level of respondents' competence in the specific area, identified with the sense of self-efficacy in this area	Number of the task in the control test, corresponding to the competence area mentioned in the self-efficacy questionnaire	Level of competence in a specific area, established on the basis of the grade obtained in the control task testing this area of competence
I	II	III	IV	V	VI
I. Dividing a set into elements according to given criteria	notice shared characteristics of the set element	78.0	elementary (very good)	Task 1	good
	categorize objects (notice similarities in diversity)	75.1	intermediate (good)	Task 1	good
	identify the criteria for the set division (into subsets, classes, facets, etc.)	69.4	advanced (satisfactory)	Task 1	satisfactory
II. Labelling/ naming sets / elements	notice the inadequacy of the title (header) to the content	78.4	elementary (very good)	Task 4	good
	Give titles to subsets of the main set	76.8	elementary (very good)	Task 1	satisfactory
	give correct names to multi-element subsets (label the subsets)	70.9	intermediate (good)	Task 3	satisfactory

I	II	III	IV	V	VI
III. Assigning elements to a set	assign elements to a defined set	78.0	elementary (very good)	Task 2	satisfactory
	generalize issues discussed in the texts I read	77.3	elementary (very good)	Task 3	satisfactory
	identify the area of knowledge (field, discipline, specialization) to which the analysed problem belongs	75.8	intermediate (good)	Task 3	satisfactory
	create organizational schemes (hierarchies)	73.1	intermediate (good)	Task 2	satisfactory
V. Creating knowledge structures (mind-maps, hierarchies, etc.)	while describing an object in the form of an organizational scheme using certain terms, assign the terms to the appropriate level of the hierarchy	68.0	advanced (very good)	Task 2	satisfactory

Source: own study

Conclusions

The respondents highly evaluated their self-efficacy in K&IM. The tasks testing the declared level of efficacy verified the positive self-evaluation only in some of the areas of competence, mainly those related to set division, information selection, and labelling. The respondents' good self-evaluation was not confirmed with respect to: assigning elements to a set, creating knowledge structures, giving titles to subsets of the main set, and naming multi-element subsets.

Difficulties in creating logical knowledge structures most often resulted from: the lack of detailed knowledge on the analysed subject (in the research it was the information society); a superficial and monoaspectsual approach to the subject; using stereotypical opinions and colloquial expressions concerning the subject; the assumption that the subject is well-known and thus uncomplicated, and varied experience that the respondents gained in their informational environment.

Nevertheless, according to Bandura's theory, the sense of self-efficacy in performing tasks allows the respondents to defend their stance and look for justifications for the adopted solution. Unfortunately, they frequently do not notice the difference between the value of the adopted solution and the proposal to present the solution in a logical, formalized manner. It is a consequence of functioning in a world dominated by fragmentation, haste, superficiality, novelty, fluidity, and multitasking (Batorowska, 2015b, p. 170).

Bibliography

- Bandura, A. (2007). *Teoria społecznego uczenia się*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Batorowska, H. (2009). *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*. Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Batorowska, H. (2015a). Konsumpcja informacji a sztuka jej przetwarzania. In: J. Morbitzer, D. Morańska, E. Musiał (eds.), *Człowiek – Media – Edukacja* (p. 16–24). Dąbrowa Górnicza: Wyższa Szkoła Biznesu.
- Batorowska, H. (2015b). Zanik umiejętności dostrzegania problemu w ujęciu całościowym i w interdyscyplinarnej refleksji. In: H. Batorowska (ed.), *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym - teoria i praktyka*. T.1. (p. 170–179). Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny.
- Batorowska, H. (2016). Projektowanie struktur informacji w procesie tworzenia wiedzy przez podmiot uczący się. In: S. Skórka (ed.), *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej: projektowanie informacji*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe UP [in press].
- Batorowska, H., Kamińska-Czubała, B. (2016). Wspomaganie wyszukiwania informacji poprzez wizualizację informacyjnej przestrzeni dokumentu. In: H. Batorowska, Z. Kwiasowski (eds.),

- Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym - teoria i praktyka*. T. 2. (p. 242–258). Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny.
- Jones, W.P., Teevan, J. (eds.), (2007). *Personal Information Management*. Seattle and London: University of Washington Press.
- Juczyński, Z. (2000). Poczucie własnej skuteczności – teoria i pomiar. *Acta Universitatis Lodzensis. Folia Psychologia* 4, 11–24.
- Kamińska-Czubała, B. (2013). *Zachowania informacyjne w życiu codziennym. Informacyjny świat pokolenia Y*. Warszawa: Wydawnictwo SBP.
- Kamińska-Czubała, B. (2016). Kultura informacyjna użytkownika informacji – problemy i metody badań. In: H. Batorowska, Z. Kwiasowski (eds.), *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym - teoria i praktyka*. T. 2 (p. 55–73). Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny.
- Kąkolewicz, M. (2002). Zewnętrzne struktury wiedzy – nowa strategia uczenia się. In: W. Strykowski, W. Skrzydlewski (eds.), *Media i edukacja w dobie integracji* (p. 184–196). Poznań: Wydawnictwo eMPI2 2002.
- Liedel, K., Piasecka, P., Aleksandrowicz, T.R. (2012). *Analiza informacji – teoria i praktyka*. Warszawa: Difin.
- Materska K. (2012). Wymiary zarządzania informacją indywidualną. In: B. Sosińska-Kalata, E. Chuchro (eds.), *Spółczesność i sieć informacyjna: problemy i technologie* (p. 65–79). Warszawa: Wydaw. Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich.
- Sapa, R. (2016). Projektowanie badań indywidualnego zarządzania informacją z zastosowaniem techniki oprowadzania (guided tour). W: S. Cisek (ed.), *Inspiracje i innowacje: zarządzanie informacją w perspektywie bibliologii i informatologii*. Kraków: Biblioteka Jagiellońska 2016 [in press].
- Świgoń, M. (2012). *Zarządzanie wiedzą i informacją. Podstawy teoretyczne. Badania w wymiarze indywidualnym*. Olsztyn: Uniwersytet Warmińsko-Mazurski.
- Wojewódzki A., Wojewódzki T. (2015). Wykorzystanie techniki kwantowania wiedzy do realizacji zadań poznawczych i praktycznych. In: M. Kowalska, T. Wojewódzki (eds.), *Infobrokerstwo. Idee, koncepcje, rozwiązania praktyczne* (p. 353–378). Gdańsk: ATENEUM Szkoła.
- Wojewódzki T. (2014). *Komunikacja wiedzy: efektywność i problemowa relewancja*. In: E. Głowacka, M. Kowalska, P. Krysiński (eds.), *Współczesne oblicze komunikacji i informacji: problemy, badania, hipotezy* (p. 421–435). Toruń: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu M. Kopernika.

Hanna Batorowska

Perceived self-efficacy vs. actual level of training in personal information and knowledge management. A research report

Abstract

The article presents the results of a study conducted among students of regular university courses in Humanities and Pedagogy, investigating their perceived self-efficacy in personal information and knowledge management, with a special focus on the methods of stored information resources processing. The respondents' self-efficacy reports, obtained by means of a questionnaire, were compared with their evaluation by the researcher. The basis for the evaluation was a set of practical tasks, illustrating the activities listed in the survey questionnaire in the section *I know I can....*. Analysis of the results confirmed good self-evaluation only in selected areas of activity, e.g. in set division, information selection and information search. Students' efficacy was not confirmed in the areas of: forming knowledge structures, giving titles to main set subdivisions, and giving correct titles to multiple-element subsets.

Key words: personal knowledge and information management, sense of self-efficacy, information competencies, information culture, information behaviours, information processing, knowledge structure, information architecture, empirical research

Hanna Batorowska

Poczucie własnej skuteczności a rzeczywiste przygotowanie do indywidualnego zarządzania informacją i wiedzą. Raport z badań

Abstrakt

W artykule przedstawiono wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów studiów stacjonarnych (humanistycznych i pedagogicznych) na temat postrzeganej przez nich własnej skuteczności w zakresie indywidualnego zarządzania informacją i wiedzą, ze szczególnym uwzględnieniem sposobów przetwarzania zgromadzonego zasobu informacyjnego. Porównano własną ocenę respondentów z oceną wystawioną im przez badającego na podstawie wykonanych zadań praktycznych będących egzemplifikacją działań, o które pytano w zestawie stwierdzeń typu: wiem, że potrafię, umieszczonych w kwestionariuszu badań ankietowych. Analiza danych potwierdziła dobrą samoocenę tylko w wybranych zakresach działań, na przykład dotyczących podziału zbioru na części, selekcji i wyszukiwania informacji. Nie potwierdziła natomiast ich skuteczności w zakresie tworzenia struktur wiedzy, nadawania tytułów działom, na które podzielono zbiór główny czy nadawania prawidłowych nazw działom składającym się z wielu elementów.

Słowa kluczowe: indywidualne zarządzanie informacją i wiedzą, poczucie własnej skuteczności, kompetencje informacyjne, kultura informacyjna, zachowania informacyjne, przetwarzanie informacji, strukturyzacja wiedzy, architektura informacji, badania empiryczne

DEWEY DECIMAL CLASSIFICATION – LESS-KNOWN FACTS AND SOURCES

As the name implies, DDC is strictly associated with the name and genius of its author, Melvil Dewey. However, it should be stressed that foundation for the system had been laid down before Dewey started his activity and it was provided by the XIX-century American library philosophy and in consequence the effect was not so innovative as it appears. Nathaniel Bradstreet Shurtleff, the mayor of Boston, philosopher William Torrey Harris, geologists William Phipps Blake and J. Peter Lesley were intellectuals whose ideas visibly affected the final shape of the Dewey's system.

Axiological foundations for modern classification systems were established in the Renaissance. Before XIX century, development of the library classifications was more a result of social and cultural progress of society than of works aimed at improvement of library catalogues. *Encyclopaedia of Library History* (Wiegand & Davis, 1994) says that classification schemes tended to be dependent on simplified versions of general schemes of the classification of knowledge and there was no identifiable difference between the classification of books themselves and the classification of books in catalogues. Catalogues reflected the arrangement of books on shelves.

Direction of development of the classification schemes was given by the Baconian classification of knowledge, then by the systems of human knowledge formed by the *Encyclopédistes*. Also an increase of availability of books and popularization of reading among lower social classes had their essential role in this process.

Between 1873 and 1876, Melvil Dewey worked out a system which not only served to number and arrange books and pamphlets on the shelves but also was devised for cataloguing and indexing purposes (Dewey, 1876).

¹ Uniwersytet Warszawski, Biblioteka Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Poglądy i opinie autorki nie odzwierciedlają opinii ani stanowiska Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

For the first time in classification history, Dewey indicated subject classes using decimal symbols which showed the subject of the document and not its place on the shelf² and this was an absolute innovation in this field. In his article published in *Library Journal* in 1920 (Dewey, 1920; Wiegand, 1988) Dewey describes the fact of sudden revelation during listening to a Sunday sermon when he “jumped in his seat and came very near shouting ‘Eureka!’” (Dewey, 1920). Unfortunately, it is difficult to believe in this story after having analysed some facts that are presented below.

In Dewey’s time, the quickly developing libraries organized its documents by title, chronologically according to the date of acquisition, or even by its size or colour (Harris, 1995; Battles, 2003). Especially shelving by size appeared practical and facilitated saving space, and it used to be a common practice in the Library of Congress. There were some votes for shelving documents by subject but it was very difficult to define uniform criteria within a vast variety of knowledge classification systems.

Dewey’s decimal classification was not a sudden manifestation of his genius. He cooperated with Charles A. Cutter who created a classification for the Boston Athenaeum before 1873 and quite soon became famous as the creator of the Cutter Expansive Classification, which laid the foundation for the Library of Congress Subject Headings. A decimal system was deployed years before Dewey by Nathaniel B. Shurtleff, the mayor of Boston, who published the *Decimal System for the Arrangement and Administration of Libraries for the public library in Boston* in 1852 (Shurtleff, 1856) which concerned only location of the documents on the shelves. The author describes the system as follows:

Number of alcoves to be multiples of ten; ten ranges of shelves in each alcove; ten compartments or shelves in each range (Shurtleff, 1856).

Dewey himself did not conceal his knowledge of this book and considered the decimal system to be a perfect solution for the classification of documents (Wiegand, 1998). Shurtleff laid greater stress on user’s than librarian’s comfort and thus he gave particular importance to subject cataloguing:

A catalogue of books, carefully prepared on the basis of a uniform system, with the titles in full, and having a sufficient number of cross references to afford needful information to persons seeking for works on all subjects,

² The first division of sciences was proposed by Aristotle and all further structures of knowledge either scholastic or modern descend from that division. It is worth mentioning that Pliny the Elder organized his encyclopedic work *Natural History* in the way which was imitated by XVIIth-century authors of French classifications. Decimal systems had been already in use since the XVIth century, e.g. François Grudé le sieur de La Croix du Maine in his projects of the library, *La Bibliothèque*, à Paris 1584.

and by all authors, is of primary importance to a library, whatever may be its object or magnitude (Shurtleff, 1856).

Later in 1905 Cutter referred to the role of catalogues in a similar way:

The convenience of the public is always to be set before the ease of the cataloguer (...). A plain rule is not only easy for us to carry out, but easy for the public to understand and work by (Cutter, 1904; Moya, 2012).

It is important to be aware that systems of the time were not concerned with metadata but physical objects. The librarian played the key role in supplying knowledge, and the customer of a library was expected rather to “ask a librarian” than to search the catalogues by himself. It was the librarian who knew where the books on particular subject were, so their place on a shelf was the most important piece of information.

Rapidly increasing collections demanded more space. Criteria like Trivium and Quadrivium (Psellos, university of Constantinople, XIth century) or Sacrum and Profanum (Vatican Library) started to be insufficient very early in Europe. In 1498, Aldus Manutius created a catalogue of his publishing house entitled *Libri Graeci impressi* (...) ³ which was divided in five classes: grammar, poetry, logic, philosophy and sacred writings. In the XVIth century Conrad Gessner, called “the German Pliny”, created the first modern taxonomy which was a tool for his *Bibliotheca Universalis* and was an inspiration for Dewey (Sayers, 1944). In the XVIIth century apart from the Baconian classification of knowledge, later used as a base for classification in the United States⁴, various systems emerged in France. In 1627 Gabriel Naudé published *L'Advis pour dresser une bibliothèque* which proposed subject division in classes: theology, philosophy, jurisprudence, medicine, history, mathematics and humanities. In 1675 Jean Baptiste Clément created a disposition of classes which became a core scheme for *Système des librairies de Paris*: theology, jurisprudence, arts and science, literature, history (Naudé, 1627; Bacconnier, 1996). The same classes were used by Jacques Charles Brunet in his bibliographical classification (Sayers, 1944).

Brunet contributed to the so called booksellers' classification (Sosińska-Kalata, 2002). This kind of systems started to appear when the profession of bookseller who was a middleman between a publisher and a reader arose. They have a form of bibliographical classification. Brunet was a son of a bookseller and acquired professional experience very early. At the age of 22 he published a supplement to *Dictionnaire bibliographique, historique et critique des livres rares*, a bibliographical dictionary of R. Duclos and André-Charles Cailleau, published from 1790. But it was his main opus

³ *Libri Graeci impressi usque diem primum Octobris MIIID*, Venetiis [1498].

⁴ In the meantime it was developed by Diderot and d'Alembert.

entitled *Manuel du libraire et de l'amateur des livres* published in Paris in 1810 that gave him an eminent place in the history of librarianship. This document provided a scheme of bibliological topics (Encyklopedia Wiedzy o Książce, 1971) and placed the system within the so called French system whose main representative was Gabriel Naudé. Schemes used by the French system became later the so called system of Parisian booksellers (système des librairies de Paris or classification des librairies de Paris).

Foundations of Dewey's system were developing in two aspects: division in classes and decimal system.

Until 70's of the XIXth century, American libraries used two different classification systems – the Baconian one and the Brunetian one. William Torrey Harris, a philosopher, the founder and the first editor-in-chief of the prestigious *Journal of Speculative Philosophy*, was the director of the St. Louis Public School Library since 1868. In his library he introduced a scheme of classification based on the Baconian system which can be regarded as “a diversified version of Bacon's scheme” (Sosińska-Kalata, 2002). The division of sciences including memory, reason and imagination which became a basis for division into history, philosophy and poetry described in *De augmentis scientiarum* (Bacon, 1662) was transformed under the influence of Hegel's philosophy (Wiegand, 1998; Graziano, 1959) in the way that the first class became philosophy. According to Wiegand (Wiegand, 1998) Harris inspired by Hegel created additional classes: theology, social sciences, philology, nature, useful and fine arts, geography, biography and history. It is worth mentioning that Harris in his *Book Classification* suggests using a decimal notation in classification systems.

System of classes created by Jacques Charles Brunet did not take into account the collections gathered on the shelves, which was commented by Harris (Harris, 1870, p. 116):

Brunet's system is the most popular of the unphilosophical order, and is somewhat practical, after one has learned it; for it requires the Memory exclusively, no aid being given the librarian by any intimation of a scientific justification at its basis. It is needless to say that it coordinates classes with subclasses and confounds genera with species, and yet has no practical reason therefor, inasmuch as some subdivisions have (in an ordinary library) ten times the number of books that may be found under some one general class; take, for example, a subdivision of “Belles-Lettres” and compare it with the whole division of “Jurisprudence” or that of “Theology.” It is clear that Brunet's Catalogue was made rather for the bookseller in Paris than for the librarian.

What is more, Harris believes that Baconian division of sciences is not useful for libraries, though he admits that the principles of the division are right and should be considered while creating a system for libraries.

In his preface to the first edition of the *Decimal Classification*, Dewey mentions the name of Natale Battezzati from Milan who in 1871 published *Nuovo sistema di catalogazione bibliografico generale*, which proposed a system similar to the Baconian classification of knowledge exactly like Harris did: memory (history), imagination (poetry, arts), reason (philosophy).

Despite Dewey's gratitude expressed to Battezzati in the preface to the first edition of the *DDC*, it is easier to see closer analogies to the Harris system. Harris wrote (Harris, 1870, p. XIV):

Philosophy is the highest type of science, and hence begins the catalogue.

Thus in Dewey's system philosophy takes the first place just after the general works. The philosophy does not occupy the first place in the Baconian division of knowledge, and in that of Brunet as well, even though philosophy was considered as the most important category in classification of sciences already in ancient times. It took also the first place in other systems of the XIXth century like the classification of Wilhelm Wundt (1832-1920) (Sosińska-Kalata, 2002).

Close resemblance of the main classes of Harris's and Dewey's systems is evident. For example, Harris's first class *science* which corresponds to the last Baconian class *reason* includes *philosophy*, *theology* (just as in Dewey's system), next *jurisprudence*, *politics*, *social science* and *philology* which are part of *social* and *political science* and correspond to Dewey's classes of *social science* (including *political science* and *jurisprudence*) and *philology*.

This may be presented in table 1⁵.

Both classifications are similar to Brunet's system but Philosophy as the first class proves that Dewey's classes came from Harris' classes. In Brunet's system which, as we remember, was assigned by Harris to "the unphilosophical order" (Harris, 1870, p. 116), philosophy was a subclass of sciences and arts. What is more, Harris proposes to have the classes numbered from 1 to 100 (*ibid.*, XVI) while Dewey says (Dewey, 1876, Preface):

The Arabic numerals can be written and found more quickly, and with less danger of confusion or mistake, than any other symbols whatever. Therefore the Roman numerals, capitals and small letters, and similar symbols usually found in systems of classification are entirely discarded and by the exclusive use of Arabic numerals in their regular order throughout the shelves, classifications, indexes, catalogues and records, there is secured the greatest accuracy, economy, and convenience.

Harris, however, employed letters in his notation of third-level classes.

⁵ The table is based on the sources: Dewey, 1876 and Harris, 1870.

Table 1. Classes according to Harris⁶ and Dewey

	Harris	Dewey
	-	General
Generalities (Baconian Reason)		
	Philosophy	Philosophy
	Theology	Theology
	Social and political science	Sociology
	Jurisprudence	
	Politics	
	Social science	
	Philology	Philology
	Natural sciences and useful arts	Natural science
	Mathematics	
	Physics	
	Natural history	
	Medecine	
	Useful arts	Useful arts
Arts (Baconian Imagination):	Fine arts	Fine arts
	Poetry	Literature
	Prose Fiction	
	Literary Miscellany	
History (Baconian Memory):	History	History (including geography and biography)
	Geography and Travels	
	Civil History	
	Biography and Correspondence	

In search of sources of Dewey's system, it is worth to take a careful look at the proposal of William Phipps Blake. He was a mining engineer who since 1872 was a member of executive committee of United States Centennial Exhibition 1876 in Philadelphia and was responsible for organization of the exhibition. He put forward for consideration of the Centennial Commission a plan of the exhibition, system of classification and arrangement based on seven divisions: 1) Mining and Metallurgy, 2) Manufactures, 3) Education

⁶ <https://archive.org/stream/journalspeculat04unkngoog#page/n134/mode/2up> [access: 27.09.2016].

and Science, 4) Art, 5) Machinery, 6) Agriculture, 7) Horticulture (CEDC; Giberti, 2015). Every division consisted of subclasses which had a numerical notation, eg.: 206-216 pottery and porcelain, 410-419 painting, 665-669 textiles of vegetable or animal origin (CEDC).

Blake's proposal was published in February 1873, three years before Dewey published his system⁷. Researchers agree that Dewey must have known the Blake's system (Wiegand, 1998; Maass, 1972). Furthermore, it seems that even Blake was not a pioneer of forming the system in this shape. At the beginning of the 60's of the XIXth century a geology professor J. Peter Lesley created and published a catalog of the library of the American Philosophical Society. In 1858-1885 he was a librarian there and made a catalogue which was published in three volumes in 1863, 1866 and 1878 (Lesley, 1863-1878). He established some rules for creation of a catalogue and similarity of his system to that of Dewey I will show below. His system consisted of following classes: 1) General science, 2) Mathematical science, 3) Inorganic science, 4) Organic science, 5) Historical science, 6) Social sciences, 7) Spiritual sciences, 8) Personal sciences or biography (LaMontagne, 1952). In the preface to his catalogue (vol. I, 1863) Lesley like Harris stresses differences between philosophical classification of sciences and classifications made for libraries. Even though Lesley is known as an adherent of Brunet's system opposed to the Baconian one, the ideas of the latter evidently influenced Lesley:

Its treasures [i.e. of general library (AG)], like those of memory, should be preserved in the natural order of time, and the natural order of space should be ancillary and complementary, wherever applicable.

Memory mentioned here is a Baconian class which Harris identified with History. On the other hand in his system Lesley uses ideas of Kant concerning physical geography which were presented during his lectures in Königsberg in 1765 r.⁸, and which Lesley as a geologist was acquainted with. A motif of memory as a factor arranging facts within time and space was popular and promoted in the XIXth century also by a German philosopher and physician Hermann Lotze (1817-1881) who made a research on human's mind.

An incontestable merit of Lesley was the adaptation of Brunet's system for requirements of a library. A problem of insufficiency of the Brunet's classification as a library tool had been already noticed by Harris but it was Lesley who modified and improved the system. He put forward the rule:

⁷ In his first edition of the *DDC* Dewey says that a concept of the system was devised in 1873 after visiting a large number of libraries. Maass discovered (Maass, 1972) that Dewey's studies on classification systems at libraries took place at the beginning of the year, so it seems probable that Blake's ideas were earlier than Dewey's.

⁸ *Geography in: Encyclopaedia Britannica*, 1911.

Eight principal classes carry from the universal to the special, from the abstract to the concrete (from the inorganic to the organic, and from matter to mind)

which was very similar to the division proposed by Dewey in his subclasses

- from the universal to the special: Fine arts - Landscape architecture - Architecture - Sculpture - Drawing etc. From the abstract to the concrete: subclass in natural sciences: Chemistry - Theory - (...) - Mineralogy.

Furthermore Lesley, writes:

Each class begins with the theory of its subject and follows with its practice.

Dewey practices this rule in almost each main subclass as follows:

Sociology - (...) - Periodicals - Society - History.

As the very first class Lesley fixed General science including Encyclopedias, Learned societies and Library catalogues. Such a kind of class is absent in Brunet's and Harris's systems but it appears in Dewey's as a first class including Bibliography, Book Rarities, Encyclopedias, Polygraphs ("writings on many things"), 9 General Periodicals, General Societies, which is a developed and improved copy of Lesley first class. Notation of Lesley's system has still more in common with Brunet's classification: main classes identified by Roman numerals, divisions by Arabic numerals and letters place this catalogue in the older types of classification systems which were criticized by Harris. There are many traces indicating Lesley's influence on Blake's propositions for the catalogue of the Centennial Exhibition. There are not only divisions on classes and subclasses which appear to descend from library catalogues but also chromatic signs to mark buildings in sectors. It was Lesley who introduced in his library colors to mark classes. Both Lesley and Blake were geologists active in their field. J. Peter Lesley was a public person, a recognized expert in geology and mining, a professor of the Pennsylvania University, an active member of the American Philosophical Society and its librarian, secretary and finally the president of the organization (J. P. Lesley Papers). His Papers include correspondence with Blake which shows evolution of their relationship starting with official

⁹ The class "polygraphs" was defined as "writings on many things" by Edward William Johnston in his preface to the *Catalogue, Systematic and Analytical of the Books of the Saint Louis Mercantile Library Association*, 1858. A book which was assigned to this class had a subject not classifiable as Memory, Philosophy nor Poetry and thus destined to the "indeterminate class of Polygraphs".

“Dear Sir” and finally reaching more informal “My Dear Lesley”. They were talking together and their letters prove that a subject of their meetings was also the Centennial Exhibition (Blake’s letter of 30th June 1874).

Thanks to Shurtleff and Cutter, Dewey became a great adherent of a decimal system even if it was not a novelty. Such a system had been already devised for the New York Mercantile Library by Jacob Schwartz. He adapted also Arabic numerals for divisions of main classes. Harris used the same notation to mark classes which included alphabetically ordered records arranged by authors.

In this way the system came into being, the system which dominated classification of knowledge and documents in American libraries and later spread all over the world. It is evident that the idea was not, as Dewey said, a revelation similar to Archimedes’ discovery, but a result of careful observations, processing and synthesis of achievements in the field of American librarianship. Some researchers even accused Dewey that he “cunningly covered his tracks”¹⁰ which he followed on his way to the decimal system. It seems true after careful reading of the first edition of the *DDC* where he thanks such personage as Natale Battezzati, a book of whom he calls “the most fruitful source of ideas”, not mentioning at all Shurtleff or Harris. Paradoxically in the same first edition Dewey speaks in his favor and contrary to the previous story about a revelation during a Sunday sermon:

The author has no desire to claim original invention for any part of his system where another has been before him, and would most gladly make specific acknowledgment of every aid and suggestion were it in his power to do so.

As a summary stressing indisputable merit of Dewey it is worth to quote the opinion of Julius Otto Kaiser the author of *Systematic Indexing* (Kaiser, 1911):

To be able to visit any number of some thousands of public libraries scattered over the area of the United States, and to find in each applied the same Dewey classification, to find in each the same book by means of the same numbers and in the same numerical place, to be able to call for whatever books be required by giving the identical numbers at any of these libraries is a magnificent example of organization whose practical utility seems beyond dispute.

¹⁰ por. Maas, 1972, Graziano, 1959.

Bibliography

- Bacconnier, B. (1996). La classification décimale de Dewey et ses application en CDI, *Mémoire de D.E.A.*, Lyon.
- Battles, M. (2003). *Library: An Unquiet History*, W.W. Norton & Company, Inc., New York
- Encyclopaedia Britannica (1911). *The Encyclopaedia Britannica : a dictionary of arts, sciences, literature and general information*, 11th ed. [Hugh Chisholm, editor], New York: Encyclopaedia Britannica [1910-22].
- Harris, M.H. (1995). *History of Libraries in the Western World* (4th ed.). Scarecrow Press, New York.
- Kaiser, J.O. (1911). *Systematic Indexing*. Pitman, London.
- LaMontagne, L.E. (1952). Historical Background of Classification. In: M.F. Tauber *The Subject Analysis of Library Materials*. Columbia University School of Library Service, New York, pp. 16-28.
- Lesley, J.P. (1863–1878). *The Catalogue of the American Philosophical Society Library*. American Philosophical Society, Philadelphia.
- Sayers, B.W.C. (1944). *Manual of Classification for Librarians and Bibliographers*. Grafton & Co., London.
- Wiegand, W.A., Davis Jr., D.G. (eds.). (1994). *Encyclopedia of Library History*. Garland Publishing & Co., New York, London

Anna Górska

Dewey Decimal Classification - less-known facts and sources

Abstract

The aim of the article is to reveal the unknown sources of the Dewey Decimal Classification and especially to indicate the influence of its predecessors on the final version of DDC. The reasoning points out derivative character of his system as decimal classification with similar classes and notation already existed in the 19th century American classification of sciences. Some researches prove an intentional covering the tracks of his precursors. The article shows their conceptions and analyses their similarity to DDC.

Key words: history of DDC, Dewey Decimal Classification, decimal classifications, knowledge classification

EKONOMIA DOŚWIADCZEŃ A USŁUGI INFORMACYJNE

Wstęp

Współczesna gospodarka, zarówno w wymiarze lokalnym, jak i międzynarodowym opiera się na usługach (Kielczewski, 2012; Balcerowicz-Szkućnik, Elagin, 2014; Ehret, Wirtz, 2015). Proces zwiększania udziału rynku usług w tworzeniu PKB określa się mianem serwicyzacji. Według E. Szymańskiej: „[...] W Unii Europejskiej około 70% całkowitego zatrudnienia oraz około 72% wartości dodanej brutto wytworzonej przez kraje członkowskie pochodzi z sektora usług” (Szymańska, 2015). Dla porównania w USA wskaźnik ten wynosi 80%, a w Polsce 60% (Szymańska, 2015). Kolejnym stadium rozwoju modelu gospodarki opartej na usługach jest tzw. ekonomia doświadczeń (ang. *experience economy*), definiowana jako model gospodarczy, w którym kluczową wartością jest doświadczenie klienta (Niezgoda, 2013; Majchrzak, 2014). Koncepcja ekonomii doświadczeń nie jest nowym pomysłem, pierwsze opracowania na ten temat zaczęły się pojawiać w latach 90. XX w. (Pine, Gilmore, 1998), jednak obecnie ta problematyka jest coraz bardziej eksponowana zarówno w literaturze przedmiotu, jak i w dyskursie publicznym. W tym kontekście odpowiedzi wymaga pytanie o miejsce usług informacyjnych w modelu ekonomii doświadczeń oraz o możliwość wypracowania modelu realizacji usług bibliotecznych, tak by wpisywały się one w założenia tej koncepcji.

Przedmiot i cel

Przedmiot artykułu stanowi ekonomia doświadczeń rozumiana jako model gospodarczy, w którym kluczową wartością jest budowanie pozytyw-

¹ Uniwersytet Jagielloński, Instytut Informatyki i Bibliotekoznawstwa.

nych doświadczeń klienta. Celem jest ustalenie, w jaki sposób zasady ekonomii doświadczeń mogą być realizowane w sektorze usługowym, szczególnie w bibliotecznych usługach informacyjnych. Do celów szczegółowych można zaliczyć:

- wyróżnienie cech charakterystycznych dla ekonomii doświadczeń,
- scharakteryzowanie prób zastosowania cech ekonomii doświadczeń w sektorze usług informacyjnych,
- wypracowanie pilotażowego modelu świadczenia bibliotecznych usług informacyjnych zgodnie z zasadami ekonomii doświadczeń.

Metoda

Zastosowano metodę analizy i krytyki piśmiennictwa oraz modelowanie. Celem ustalenia stanu badań nad zagadnieniem wykorzystania elementów ekonomii doświadczeń w usługach informacyjnych przeszukano według przyjętych kwerend („ekonomia doświadczeń” AND „usługi informacyjne”, „experience economy” AND „information services”) naukowe bazy danych używając narzędzia Google Scholar. Uzupełniając przejrano też Polską Bibliografię Bibliologiczną, katalog Biblioteki Narodowej oraz bazy abstraktowe BABIN (Bibliografia Analityczna Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej) i LISTA (Library, Information Science & Technology Abstracts) pod kątem haseł związanych z organizacją usług informacyjnych. Szukano wyłącznie relewantnych publikacji opublikowanych w języku polskim lub angielskim w latach 2011–2016. Znalezione zasoby poddano tagowaniu i kategoryzacji starając się wskazać dominujące tematy i podejścia. Następnie na podstawie zgromadzonej literatury podjęto próbę opracowania modelu zastosowania zasad ekonomii doświadczeń do projektowania i świadczenia bibliotecznych usług informacyjnych.

Stan badań

Przeprowadzona analiza stanu badań pokazała, że w literaturze bibliotekoznawczej problematyka ekonomii doświadczeń i jej zastosowania w usługach bibliotecznych była poruszana, ale bardzo rzadko i raczej przy okazji omawiania innych zagadnień niż jako główny temat rozważań. Ogółem odnaleziono 17 relewantnych prac z przyjętego zasięgu chronologicznego. Znaleziony materiał można podzielić na kategorie biorąc pod uwagę kontekst poruszania problematyki ekonomii doświadczeń. Wyróżniono:

- artykuły nawiązujące do koncepcji projektowania usług informacyjnych w nurcie UX (ang. *User Experience Design*) jako elementu ekonomii

doświadczeń² (Deng, Fang, Liu, Li, 2015; Ling, Liyi, 2013; Kavanagh, Rhodes, Cook, Andresen, Russell, 2016; Qian, Jia, 2015; Walton, 2015; Yang, Juan, 2013),

- artykuły dotyczące doświadczeń użytkowników jako elementu bibliotecznego PR i budowania marki (Rowley, 2013),
- artykuły dotyczące zmieniającej się roli bibliotekarza oraz jakości usług bibliotecznych (Das, Ninan, 2014; Pencarelli, Splendiani, Cini, 2013; Stevenson, 2016; Yi, 2016),
- artykuły wprost nakierowane na problematykę budowania doświadczeń użytkowników w bibliotekach (Bell, 2014; Dahlkild, 2011; Datig, 2015; Lamb i in., 2016; Singh, Ovsak, 2013; Singh 2016).

Do najciekawszych, z punktu widzenia celów tego artykułu, prac można zaliczyć: *Creating Engaging Library Experiences through Effective Content Marketing* (Singh, Ovsak, 2013), artykuł przedstawiający pomysły na budowanie efektywnej komunikacji z użytkownikiem biblioteki z wykorzystaniem zasad współczesnego marketingu oraz *Library experience matters! Touchpoints to community engagement* (Singh, 2016), artykuł, w którym poruszono problematykę budowania marki usług bibliotecznych. Nie udało się odnaleźć polskich artykułów poruszających temat ekonomii doświadczeń w kontekście świadczenia usług informacyjnych w bibliotekach.

Ekonomia doświadczeń – charakterystyka zjawiska

Ekonomia doświadczeń jest najczęściej definiowana jako nowe stadium rozwoju gospodarczego, w którym kluczową wartością jest doświadczenie klienta (Niezgoda, 2013; Majchrzak, 2014). W tak ogólnym ujęciu trudno jednak wyróżnić cechy charakterystyczne dla tej koncepcji, można przecież zakładać, że w każdym wariancie gospodarki – rolnej, produkcyjnej czy też usługowej – chodzi o budowanie satysfakcji i pozytywnych doświadczeń, one bowiem zwiększają szansę na utrzymanie relacji z klientem. Koncepcja ekonomii doświadczeń wychodzi od założenia, że po okresie, w którym dominowała gospodarka agrarna, nastął czas rewolucji przemysłowej, a następnie okres dominacji sektora usług. Obecnie, kluczowym elementem budowania przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstw jest podejmowanie działań zmierzających do: „zaspokojenia ludzkiej potrzeby doświadczenia” (Sundbo, Serensen, 2013). Chodzi więc nie tyle o zapewnianie dobrych doświadczeń w realizacji transakcji handlowej lub usługowej, ale o celowe

² W analizie stanu badań pod uwagę wzięto wyłącznie publikacje wprost nakierowane na zastosowanie elementów projektowania UX w usługach informacyjnych w kontekście ekonomii doświadczeń. Nie brano pod uwagę ogółu prac dotyczących tego nurtu projektowania. W dalszej części artykułu posilkowano się pracami dotyczącymi wykorzystania UX w projektowaniu stron www bibliotek, w których nie poruszano wątku ekonomii doświadczeń, nie zostały one jednak włączone do stanu badań.

projektowanie i dostarczanie doświadczenia, jako niezależnej wartości. Zdaniem A. Stasiaka, w ekonomii doświadczeń: „właściwym produktem są: przeżycia, emocje, wrażenia, wzruszenia, nastrój, atmosfera” (Stasiak, 2013). Doświadczenia te powinny być przy tym warte zapamiętania (ang. *memorable*) oraz dostosowane do indywidualnych potrzeb odbiorcy (ang. *individualized*) (Pine, Gilmore, 2013).

Wielu autorów podkreśla, że budowanie doświadczenia jest współcześnie jednym z najsilniejszych narzędzi komunikacji marketingowej sprzyjającym tworzeniu długotrwałych relacji z klientem i uzyskiwaniu przewagi konkurencyjnej. Zdaniem M. Majchrzak: „Ekonomia doznań to nowy sposób myślenia na temat łączenia się z klientami i zapewnienia ich lojalności” (Majchrzak, 2014). Na doświadczenie klienta składa się przy tym szereg komplementarnych czynników, do których zaliczyć można między innymi: wygląd sklepu, zachowanie obsługi, opakowanie produktu, sposób dostarczenia usługi, sposób komunikacji z klientem itp. (Skowronek, 2012). Wśród przykładów firm, które opanowały zasady tworzenia unikatowych doświadczeń klientów wymienia się najczęściej Disney, Apple czy Starbucks oraz marki luksusowe (np. odzieżowe, kosmetyczne). Istotą tworzenia doświadczenia klienta jest stworzenie sytuacji, w której przeprowadzenie procesu kupna produktu lub skorzystania z usługi jest dla klienta warte zdecydowanie więcej niż materiały i nakłady zużyte przez producenta lub usługodawcę i więcej niż podobne produkty/usługi oferowane przez konkurencyjne podmioty. Klient nie płaci więc jedynie za produkt/usługę, ale właśnie za doświadczenie związane z jego nabyciem i użytkowaniem (Dziewanowska, 2013).

Ekonomia doświadczeń w usługach informacyjnych

Wśród przykładów instytucji działających w nurcie ekonomii doświadczeń wymieniane są najczęściej podmioty z branży technologicznej, turystycznej, spożywczej czy kosmetycznej (Quadri-Felitti, Fiore, 2012; Zeng, 2013), rzadziej wspomina się o firmach działających na rynku usług informacyjnych. Wyjątkiem jest nurt rozważań poświęconych projektowaniu UX jako przejawowi myślenia o doświadczeniu użytkownika podczas dostarczania elektronicznych usług informacyjnych (Deng i in., 2015; Ling, Liyi, 2013; Qian, Jia, 2015; Walton, 2015; Yang, Juan, 2013). Warty zauważenia jest jednak fakt, że chociaż w wymiarze ilościowym liczba publikacji na temat zastosowania UX w usługach informacyjnych jest stosunkowo duża, to jednak dostęp do sporej części pełnych tekstów publikacji jest utrudniony (np. dostęp poprzez mało popularne bazy danych). Co więcej, publikacje, które są dostępne poruszają problematykę projektowania usług informacyjnych w ramach ekonomii doświadczeń na dużym poziomie ogólności, tak więc trudno wyróżnić cechy charakterystyczne dla projektowania tego typu usług. Nieco więcej informacji można znaleźć w pracach

poświęconych wykorzystaniu zasad UX w projektowaniu stron www bibliotek, jednak w tego rodzaju publikacjach bardzo rzadko pojawiają się z kolei odniesienia do szerszego kontekstu związanego z osadzeniem projektowania UX w ekonomii doświadczeń.

W pracach poświęconych projektowaniu UX zawraca się przede wszystkim uwagę na problemy związane z tworzeniem doświadczenia użytkownika w warunkach środowiska elektronicznego, które z jednej strony stwarza nowe możliwości, z drugiej pozbawia proces pośredniczenia w dostępie do produktu lub usługi wielu elementów charakterystycznych dla transakcji tradycyjnych, takich jak: wygląd sklepu czy opakowanie produktu. Badania przeprowadzone przez Shengli Deng, Yuling Fang, Yong Liu i Hongxiu Li pokazały, że na pozytywne doświadczenia użytkownika serwisu informacyjnego mają w równym stopniu wpływ jego obiektywna użyteczność i subiektywna przyjemność z korzystania (Deng i in., 2015). Dobry serwis musi więc łączyć funkcjonalność z estetyką i przyjaznością użytkowania, by pomóc stworzyć pozytywne doświadczenie klienta. W budowaniu przekazów elektronicznych szczególnie istotna wydaje się kwestia personalizacji, która pomaga zwalczyć wrażenie unifikacji i anonimowości usług (Chan, 2014; Alaofi, Rumantir, 2015). Z powodu braku możliwości oddziaływania na klienta poprzez komunikację interpersonalną, szczególnie ważne wydaje się również projektowanie interaktywnych i multimedialnych przekazów, które zaangażują użytkownika i dadzą mu poczucie uczestnictwa w spersonalizowanej interakcji (Johnson, Nicol, Scales, 2014).

Świadczenie usług informacyjnych stacjonarnie, w budynku biblioteki lub ośrodka informacji, z wykorzystaniem zasad ekonomii doświadczeń, było tematem rzadko omawianym w literaturze przedmiotu. Mimo to możliwe jest jednak wyróżnienie kilku cech charakterystycznych dla tego rodzaju inicjatyw. Kluczowy wydaje się przede wszystkim oryginalny pomysł, który pozwala wyróżnić oferowaną usługę na tle podobnych, nadaje kontekst i pozwala zaproponować – często proste rozwiązania – w nieszablonowej i interesującej formie. Przykładem takiego podejścia mogą być „degustacje książek” (ang. *book tasting*), nawiązujące do konwencji degustacji kulinarnych. Czytelnicy mogą wybrać ze specjalnie przygotowanego „menu” książki, które ich zaintrygowały, zamówić je do stolika i dokonać „degustacji”, polegającej po prostu na przejrzeniu/przeczytaniu fragmentu książki (Janik, 2016). Nadanie prostej czynności przeglądania książek kontekstu pomaga tworzyć wyjątkowe i warte zapamiętania doświadczenie użytkownika. Istotna jest przy tym spójna forma oferowanego przekazu, pozytywne wzmocnienia i elementy zaskoczenia, które pomagają budować zaangażowanie klientów. R. Singh zwraca uwagę na fakt, że aby z sukcesem kreować doświadczenie użytkownika w bibliotece należy wyraźnie zdefiniować i komunikować cechy wyróżniające bibliotekę. Autor podkreśla, że nie chodzi tu o krótkotrwałe promowanie usług bibliotecznych i szybkie zdobywanie nowych klientów, ale

o budowanie długotrwałych relacji z użytkownikiem opartych o wyjątkową i niedostępną w innych miejscach wartość oferowaną przez bibliotekę. Co istotne, wyjątkowej wartości nie muszą tworzyć same zasoby, ale raczej sposób ich opracowania i udostępniania (Singh, 2016). Niektórzy autorzy zwracają również uwagę na istotną rolę przestrzeni bibliotecznej jako elementu wpływającego na doświadczenie użytkownika. Odpowiednio zaprojektowana przestrzeń sama w sobie nie tworzy jeszcze doświadczenia użytkownika, ale może w istotny sposób sprzyjać budowaniu pozytywnych doświadczeń w realizacji usług (Lamb i in., 2016). Wystrój i aranżacja wnętrza, zastosowane kolory i czcionki, a nawet stroje pracowników stanowią przy tym istotny element budowania spójnej marki biblioteki, marka instytucji zaś jest dobrą podstawą do projektowania doświadczeń użytkowników (Rowley, 2013).

Tab. 1. Rejestr cech usług informacyjnych świadczonych w nurcie ekonomii doświadczeń

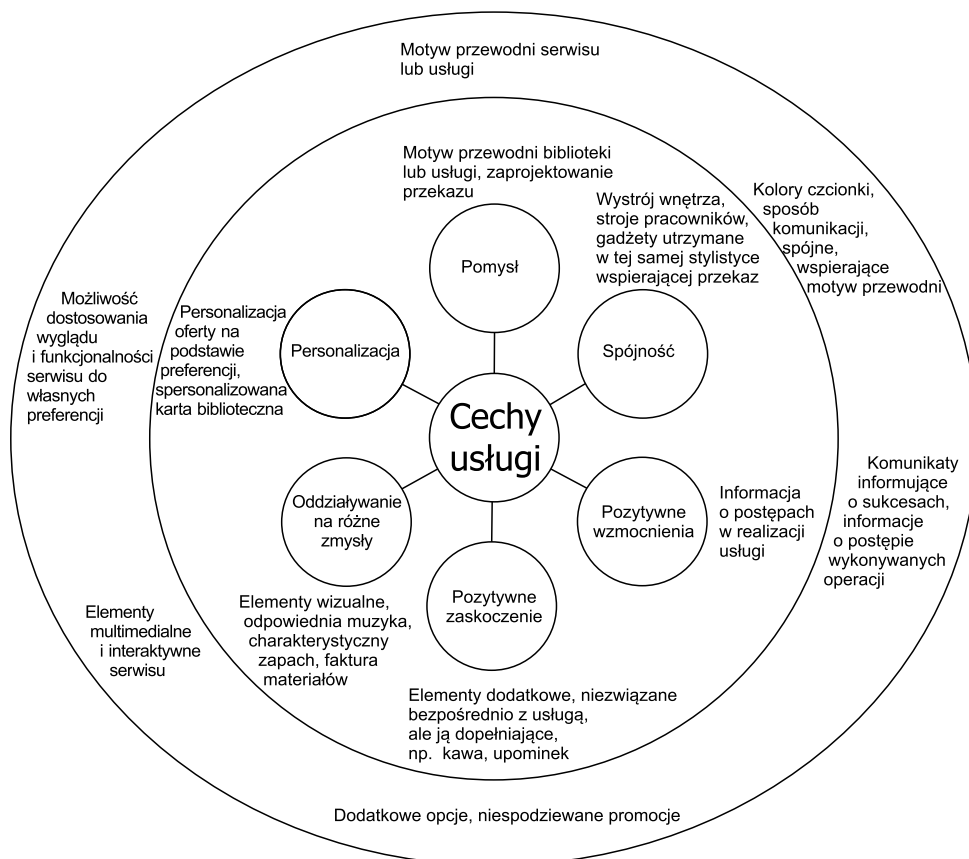
Cecha	Elementy składowe
Oryginalność	Temat przewodni, przekaz, wartość, spójność przekazu
Zaangażowanie	Pozytywne wzmocnienia, elementy niespodzianki, interaktywność, multisensoryczność
Personalizacja	Dostosowanie, unikatowy charakter, niezwykłość, adekwatność

Źródło: opracowanie własne na podstawie literatury przedmiotu, 2016

Podsumowując, główne cechy usług informacyjnych świadczonych w nurcie ekonomii doświadczeń, zarówno w modelu tradycyjnym, jak i elektronicznym, opierają się na trzech głównych filarach: oryginalności pomysłu, zaangażowaniu użytkowników oraz personalizacji usługi (tab. 1).

Ekonomia doświadczeń a biblioteczne usługi informacyjne

Celem opracowania modelu świadczenia bibliotecznych usług informacyjnych zestawiono typologię współczesnych usług informacyjnych (Wójcik, 2015) z opracowanym na podstawie literatury przedmiotu rejestrem cech charakterystycznych dla projektowania usług w nurcie ekonomii doświadczeń (tab. 1). W modelu zrezygnowano z prezentacji poszczególnych typów usług informacyjnych świadczonych w bibliotekach na rzecz bardziej ogólnego podejścia. Zaprezentowano, wyróżnione na podstawie analizy literatury przedmiotu, cechy usług informacyjnych świadczonych w konwencji ekonomii doświadczeń, starając się dopasować do każdej cechy sposób jej realizacji w środowisku tradycyjnym i elektronicznym (il. 1).



II. 1. Model świadczenia bibliotecznych usług informacyjnych w modelu ekonomii doświadczeń (wewnętrzny okrag – usługi świadczone tradycyjnie, zewnętrzny – usługi świadczone elektronicznie). Źródło: opracowanie własne, 2016

W modelu zwrócono uwagę, że niezależnie od okoliczności świadczenia usługi (wariant tradycyjny lub realizowany w środowisku elektronicznym) powinna ona posiadać te same cechy. Najistotniejszym elementem wydaje się zaprojektowanie przekazu, rodzaju doświadczenia związanego z realizacją usługi. Przekaz ten powinien być oryginalny, pozytywny i wyróżniać się na tle innych, podobnych. Co ważne, wszystkie elementy przekazu powinny ze sobą współgrać tworząc komplementarną i spójną całość. Na każdym etapie realizacji usługi użytkownik powinien otrzymywać pozytywne wzmocnienia, utrwalające zaprojektowany przekaz. Istotne jest także budowanie elementów pozytywnego zaskoczenia, które wzmacniają poczucie wyjątkowości przeżywanego doświadczenia. Przekaz

powinien mieć charakter multimedialny i multisensoryczny, tak by w jak największym stopniu zaangażować użytkownika. Kluczowa jest także personalizacja usługi, a więc jej dostosowanie do indywidualnych potrzeb i preferencji użytkownika, co potęguje wrażenie niezwykłości i wyjątkowego charakteru doświadczenia (il. 1).

Opracowany model pokazuje, że niezależnie od środowiska, w którym świadczona jest usługa jej cechy powinny być podobne. Różne mogą być natomiast działania zmierzające do osiągnięcia tego samego celu jakim jest realizacja zaprojektowanego doświadczenia użytkownika. W środowisku tradycyjnym największą rolę odgrywa element komunikacji interpersonalnej oraz miejsca świadczenia usługi, podczas gdy w przypadku usług świadczonych online kluczowy jest sposób zaprojektowania serwisu, za pośrednictwem którego dostarczana jest usługa. Co istotne, w przypadku świadczenia usług hybrydowych, realizowanych zarówno w bibliotece, jak i elektronicznie, konieczne jest zachowanie spójności i ciągłości zaprojektowanego przekazu w obu środowiskach.

Wnioski

Przeprowadzona analiza stanu badań pokazała, że w literaturze bibliotecznoznawczej problematyka ekonomii doświadczeń i jej zastosowania w usługach bibliotecznych jest rzadko poruszana w publikacjach anglojęzycznych i nieobecna w rozważaniach polskich autorów. Na podstawie istniejących publikacji dotyczących wykorzystania zasad ekonomii doświadczeń w usługach informacyjnych udało się jednak wytypować cechy charakterystyczne dla tego rodzaju podejścia do budowania relacji z klientem. Podkreślono wagę projektowania usług w oparciu o jasny, oryginalny i spójny przekaz, który odróżnia ofertową usługę od innych podobnych. Zwrócono uwagę na konieczność personalizacji usług, tak by odpowiadały na indywidualne potrzeby użytkownika i były zgodne z jego preferencjami oraz użyteczność stosowania angażujących interaktywnych i multimedialnych środków komunikacji. W oparciu o wnioski płynące z analizy literatury przedmiotu opracowano model wykorzystania zasad ekonomii doświadczeń w projektowaniu tradycyjnych i elektronicznych bibliotecznych usług informacyjnych. Proponowany model ma charakter pilotażowy – może i powinien być uzupełniany i modyfikowany. Dalszych badań wymaga kwestia praktycznego wykorzystania zasad ekonomii doświadczeń w działaniach bibliotek, w tym szczególnie kwestia oceny skuteczności proponowanych rozwiązań i ustalenia ich faktycznego wpływu na jakość bibliotecznych usług informacyjnych i satysfakcję użytkowników.

Bibliografia

- Alaofi, M., Rumantir, G. (2015). Personalisation of Generic Library Search Results Using Student Enrolment Information. *JEDM-Journal of Educational Data Mining*, 7(3), 68–88.
- Balcerowicz-Szkutnik, M., Elagin, S. (2014). Serwicyzacja i zmiana modelu konsumpcji jako echo procesów globalizacyjnych. W: W. Szkutnik (red.), *Problemy społeczno-ekonomiczne w relacjach międzynarodowych: analiza modelowa rozwoju regionów* (s. 13–21). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego, 13–21.
- Bell, S.J. (2014). Staying true to the core: designing the future academic library experience. *Libraries and the Academy*, 14(3), 369–382.
- Chan, I. (2014). Leveraging student course enrollment data to infuse personalization in a library website. *Library Hi Tech*, 32(3), 450–466. DOI: 10.1108/LHT-07-2013-0096.
- Dahlkild, N. (2011). The Emergence and Challenge of the Modern Library Building: Ideal Types, Model Libraries, and Guidelines, from the Enlightenment to the Experience Economy. *Library Trends*, 60(1), 11–42. DOI: 10.1353/lib.2011.0027.
- Das, K.C., Ninan, N.A.M. (2014). PG College Librarians in the 21st Century: Changing Roles and Responsibilities. *Pearl: A Journal of Library and Information Science*, 8(3), 138–144. DOI: 10.5958/0975-6922.2014.00735.9.
- Datig, I. (2015). Walking in Your Users' Shoes: An Introduction to User Experience Research as a Tool for Developing User-Centered Libraries. *College & Undergraduate Libraries*, 22(3–4), 234–246. DOI: 10.1080/10691316.2015.1060143.
- Deng, S., Fang, Y., Liu, Y., Li, H. (2015). Understanding the Factors Influencing User Experience of Social Question and Answer Services. *Information Research: An International Electronic Journal*, 20.4. Pobrane 3 maja 2016, z: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1087372.pdf>
- Dziewanowska, K. (2013). Nowe oblicze marketingu — koncepcja marketingu doświadczeń. *Marketing i Rynek*, 1, 16–24.
- Ehret, M., Wirtz, J. (2015). Creating and Capturing Value in the Service Economy: The Crucial Role of Business Services in Driving Innovation and Growth. W: J. R. Bryson, P. W. Daniels (eds.), *The Handbook of Service Business: Management, Marketing, Innovation and Internationalisation* (s. 129–145). Cheltenham: Edward Elgar.
- Janik, B. (2016). Jak zachęcić do czytania? Pobrane 5 lipca 2016, z: https://prezi.com/580nkpifsqrz/jak-zachecac-do-czytania/?utm_campaign=share-amp;utm_medium=copy
- Johnson, C.M., Nicol, E.A., Scales, B.J. (2014). Redesigning Comprehensive Library Tutorials: Theoretical Considerations, Multimedia Enhancements and Assessment Activities Incorporated. *Reference & User Services Quarterly*, 53(3), 242–252. Pobrane 8 lipca 2016, z: <https://research.libraries.wsu.edu/xmlui/bitstream/handle/2376/5607/20-redesigning.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kavanagh Webb, K., Rhodes, T., Cook, E., Andresen, C., Russel, R. (2016). Our Experience with User Experience: Exploring Staffing Configurations to Conduct

- UX in an Academic Library. *Journal of Library Administration* [online first]. DOI: 10.1080/01930826.2015.1109892.
- Kielczewski, D. (2012). Uwagi o serwicyzacji gospodarki. *Optimum. Studia Ekonomiczne*, 4, 37–4.
- Lamb, K., Tumelty, N., Crane, D., Etteridge, Ammon, M., Dignum, M., Willatt, J., Alexander, A., Fitzpatrick, A. (2016). User experience in the newly refurbished CUED Library space: exploring the study needs and habits of library users through ethnographic and UX methods. Pobrane 4 lipca 2016, z: https://www.repository.cam.ac.uk/bitstream/handle/1810/256152/Lamb_et_al-2016-User_experience_in_the_newly_refurbished_CUED_Library_space-VoR.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Ling, T.I., Liyi, M.A. (2013). Research on Comprehensive Evaluation of Website Information Services Based on User Experience. *Ecological Economy*, 10, 160–162.
- Majchrzak, M. (2014). Ekonomia doświadczeń a przewaga konkurencyjna przedsiębiorstwa. *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie*, 1, 27–35. Pobrane 15 czerwca 2016, z: <http://przedsiębiorstwo.waw.pl/files/68/815/majchrzak-knop-1-2014.pdf>
- Niezgoda, A. (2013). Rola doświadczenia w zachowaniach konsumenta na rynku turystycznym. Koncepcja ekonomii doświadczeń i marketingu doznań. *Folia Turistica*, 28(1), 91–106. Pobrane 12 czerwca 2016, z: http://wtir.awf.krakow.pl/attachments/article/101/Folia%20Turistica_Ciapa%C5%82a-Zielonka.pdf#page=91
- Pencarelli, T., Splendiani, S., Cini, D. (2013). Quality and value in university services: The experience of the placement service at the University of Urbino “Carlo Bo”. *International Journal of Quality and Service Sciences*, 5(2), 140–154.
- Pine, B.J., Gilmore, J.H. (1998). Welcome to the experience economy. *Harvard Business Review*, 76, 97–105.
- Pine, B.J., Gilmore J.H. (2013). The experience economy: past, present and future. Handbook on the experience economy. W: J. Sundbo, F. Sørensen (eds.), *Handbook on the Experience Economy* (s. 21–44). Cheltenham : Edward Elgar.
- Qian, W., Jia, C. (2015). Quantization model of user experience for electronic information services. W: Z. Zhang, R. Zhang, V. Fernandez, S. Liu (eds.), *Logistics, Informatics and Service Sciences (LISS)* (s. 1–5). Barcelona: IEEE.
- Quadri-Felitti, D., Fiore, A.M. (2012). Experience economy constructs as a framework for understanding wine tourism. *Journal of Vacation Marketing*, 18(1), 3–15. DOI: 10.1177/1356766711432222.
- Rowley, J. (2013). Branding libraries: the challenges and opportunities. In: D. K. Gupta, C. Koontz, A. Massisimo (eds.), *Marketing Library and Information Services II* (s. 55–68). München: KG Saur.
- Singh, R. (2016). Creating Engaging Library Experiences through Effective Content Marketing. *OLA Quarterly*, 21(4), 49–54. DOI: 10.7710/1093-7374.1838. Pobrane 19 czerwca 2016, z: <http://commons.pacificu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1838&context=olaq>
- Singh, R., Ovsak, A. (2013). Library experience matters! Touchpoints to community engagement. *Journal of Library Administration*, 53(5–6), 344–358. DOI: 10.1080/01930826.2013.876826.

- Skowronek, I. (2012). *Marketing doświadczeń: od doświadczeń klienta do wizerunku firmy*. Warszawa : Wydawnictwo Poltext.
- Stasiak, A. (2013). Produkt turystyczny w gospodarce doświadczeń. *Turyzm*, 23(1), 29–38. Pobrańe 7 lipca 2016, z: http://turyzm.pl/artykuly/Pdf_23_1/03_Stasiak_SK.pdf
- Stevenson, S.A. (2016). Immaterial labour, public librarians, and third-generation public libraries. *New Library World*, 117(3–4), 186–200. DOI: 10.1108/NLW-11-2015-0083.
- Szymańska, E. (2015). Serwicyzacja gospodarki jako źródło jej transformacji. *Optimum. Studia Ekonomiczne*, 1(73), 97–109.
- Walton, G. (2015). What User Experience (UX) Means for Academic Libraries. *New Review of Academic Librarianship*, 21(1), 1–3. DOI: 10.1080/13614533.2015.1001229.
- Wójcik, M. (2015). Typologia współczesnych usług informacyjnych. *Przegląd Biblioteczny*, 83(4), 563–578.
- Yang, Z., Juan, W. (2013). An Analysis of the User Experience-based Mobile Information Services Operation Mechanism. *Information and Documentation Services*, 2, 89–93.
- Yi, Z. (2016). Knowledge management for library building design. *Library Management*, 37(1–2), 2–12. DOI: 10.1108/LM-06-2015-0034.
- Zeng, T. (2013). Food and Beverage Marketing Strategy Based on Experience Economy: An Empirical Study. *Modern Management*, 3(3), 101–107.

Magdalena Wójcik

Experience economy and information services

Abstract

The experience economy is the main subject of the article. It is understood as an economic model in which the key value is the customer experience. The aim of the article is to determine how the principles of the economics experiments can be carried out in the service sector, especially in library information services. The methods of analysis and criticism of literature as well as modeling were used. As a result, conclusions were drawn about the possibility of application main features of the concept of experience economy for the design and provision of library information services.

Key words: experience economy, library services, information services

ZMIANY W UDOSTĘPNIANIU CZASOPISM POLSKICH WYŻSZYCH UCZELNI TECHNICZNYCH NA PRZYKŁADZIE ZASOBÓW DE GRUYTER OPEN W BAZTECH I KATALOGACH OPAC

Wstęp

Nikt dzisiaj nie podważa zasadności publikowania i upowszechniania zarówno czasopism naukowych jak i informacji o czasopismach w otwartym Internecie. Wręcz przeciwnie, korzystanie online z artykułów i dodatkowych informacji na temat czasopisma stało się standardem w środowisku naukowym, a szerzej ujmując zagadnienie – wymogiem. Coraz więcej tytułów i informacji związanych z publikowaniem ukazuje się jako wartość dodana online, równoległe do wersji drukowanej lub wyłącznie w formie elektronicznej. Następuje stopniowe przeorientowanie w polityce publikowania i dystrybucji uczelnianych czasopism naukowych. Zarówno wzrost ilości zasobów online², jak i stosowanie różnych technologii informacyjno-komunikacyjnych zapewniają wiele możliwości wyszukiwania zintegrowanych artykułów czasopism w jednym miejscu w Internecie. W obliczu zmieniającego się otoczenia, w bibliotekach i wydawnictwach uczelnianych trwa nieustanne przystosowanie organizacji do nowych warunków udostępniania zasobów.

W pierwszej części artykułu omówiono dwie publikacje poświęcone elektronicznemu publikowaniu skierowane do wydawców czasopism naukowych, które stały się przyczynkiem do sformułowania i rozpoznania problemu badawczego przez autora.

W niniejszej pracy podjęto próbę określenia zmian zachodzących w ofercie wydawniczej i dystrybucji czasopism naukowych polskich wyższych uczelni technicznych oraz jak ulega zmianie ich proces udostępniania w bibliotekach. W tym celu dokonano przeglądu uczelnianych cza-

¹ Politechnika Częstochowska, Biblioteka Główna.

² M. Nahotko (2007, s. 97-105) przedstawia różne rodzaje zasobów Open Access (OA): 1. Czasopisma OA, elektroniczne, naukowe i recenzowane tzw. „złoty” Open Access; 2. Autoarchiwizacja tzw. „zielony” Open Access.

sopism De Gruyter Open w BazTech i katalogach OPAC bibliotek uczelni będących właścicielem badanych tytułów. Szczególną uwagę zwrócono na ofertę online: zasoby, dostępność, De Gruyter Open. Wyselekcjonowane spośród zasobów De Gruyter Open ogółem dwadzieścia tytułów czasopism naukowych jedenastu polskich uczelni technicznych utworzyło materiał badawczy. Badanie realizowano w okresie czerwiec-sierpień 2015 r.

Nowe trendy w elektronicznym publikowaniu czasopism w wydawnictwie uczelnianym – przyczynek do podjęcia badań

Podjęte na początku lat 90. na świecie udostępnianie wyników badań naukowych w otwartym Internecie³ było zjawiskiem zupełnie niezrozumiałym i nieakceptowanym przez wydawców czasopism naukowych (Bednarek-Michalska, 2013, s. 12). Dzisiaj biznesowe modele publikowania przechodzą kolejne fazy rozwoju i stosowania różnych narzędzi w tym zakresie. W polskiej literaturze przedmiotu nowe sposoby publikowania elektronicznego na potrzeby redakcji i wydawnictw czasopism naukowych, a także środowisk związanych z publikowaniem szczegółowo przybliżyły m.in. autorki Ewa Aleksandra Rozkosz i Bożena Bednarek-Michalska. Pierwsza z autorek przedstawia nowoczesne oprogramowanie *Open Journal Systems* (OJS) wymagające nowej organizacji procesu elektronicznego publikowania czasopism wewnątrz wydawnictwa. Ten bezpłatny system zainstalowany na własnym lub wybranym przez wydawcę serwerze zapewnia w środowisku online:

- proces tworzenia pojedynczego numeru czasopisma począwszy od przyjmowania prac od autorów, przez proces recenzowania, w tym wgląd autora w poszczególne jego etapy, wzajemne kontakty między członkami zespołu redakcyjnego;
- archiwizację artykułów, w tym jednego lub kilku tytułów, różne możliwości wyszukiwania: autor, tytuł, dowolna fraza;
- łączność z innymi zewnętrznymi systemami, w tym automatyczne indeksowanie w Google Scholar, współpraca z Directory of Open Access Journals;
- globalny zasięg, w tym elastyczność systemu uwzględniająca odmienne wersje językowe zapewniająca widoczność w międzynarodowym środowisku naukowym;
- permanentne doskonalenie oprogramowania (Rozkosz, 2014, s. 7-8).

³ Wśród pierwszych otwartych zasobów naukowych na świecie wymienia się czasopismo „The Public Access Computer Systems Review” i repozytoria naukowe mp_arc i arXiv, w 2013 r. w Polsce do klasycznych repozytoriów zaliczono dziewięć projektów (Szczęsny, 2013, s. 11, 25). Z kolei w 2014 r. zebrano podstawowe informacje o repozytoriach polskich i wyróżniono 11 oferujących wszystkie treści otwarte (Szprot, red., 2014, s. 32, 50-53). Repozytoria rozwijają się znacznie słabiej niż czasopisma w modelu „złoty” Open Access (Świećkowska, 2012, s. 13). Na terenie Europy: w Wielkiej Brytanii, Szwecji, Francji i Włoszech dużą ilość repozytoriów odnotowano już na początku XXI w. (Stępnia, 2004, s. 242).

Podane w pracy informacje na temat historii i rozwoju OJS oraz wskazane inne ciekawe publikacje źródłowe związane z systemem, mogą być wykorzystane dla różnych potrzeb redakcji, wydawnictwa i osób zainteresowanych procesem wydawniczym czasopism naukowych.

Platforma jest dobrze znana i stosowana: na świecie przez „instytuty naukowe, stowarzyszenia badawcze, biblioteki, repozytoria oraz różne niezależne inicjatywy wydawnicze” (Świećkowska, 2012, s. 7), w Polsce przez wielu wydawców czasopism naukowych, których tytuły opublikowano wg stanu na dzień 10 maja 2014 r. (zob. Rozkosz, 2014, s. 11-16).

Inaczej pojmowany zysk w działalności wydawniczej w rozważaniach Bednarek-Michalskiej pozwala na dokonywanie różnych zmian w publikowaniu i dystrybucji czasopism naukowych w modelu Open Access. Autorka skupia uwagę na środowisku uczelnianym odpowiedzialnym za wydawnictwa uczelniane. Problem publikowania rozpatruje w szerszym kontekście. Podkreśla w jaki sposób należy interpretować rzeczywistość, że „dziś myślenie o niedochodowości publikowania otwartego zastępują poszukiwania nowych modeli biznesowych, które jednak przynoszą zysk wydawcom komercyjnym czy uczelnianym. Zysk rozumiany szeroko” (Bednarek-Michalska, 2013, s. 13). W dyskusji nad otwartym publikowaniem w nauce istotne są odpowiedzi na pytania: „Co rozumiemy przez zysk? Czy tylko korzyści finansowe, czy także korzyści związane z budowaniem prestiżu uczelni? Kto inwestuje w naukę, czyimi pieniędzmi obracamy i komu należy się zwrot z inwestycji?” (Bednarek-Michalska, 2013, s. 12-13). Autorka wskazuje odbiorcy również materiały źródłowe pokazujące inicjatywy podejmowane w ramach wydawców komercyjnych m.in.: Wiley Open Access, Springer Open, Elsevier Open Access, Emerald Open Access oraz wydawnictw uczelnianych Oxford University Press, HighWire Press, Stanford University. Z kolei charakteryzując otwarte modele biznesowe do publikowania naukowego sygnalizuje ich zalety i wady. Zmiany na rynku wydawniczym zachodzą permanentnie, ale podążanie organizacji za zmianami powinno być przemyślane, oparte na wiedzy dotyczącej zlecenia przez wydawnictwa uczelniane publikowania czasopisma elektronicznego na zewnętrznej platformie innego wydawcy. Publikowanie naukowe w Internecie przynosi korzyści instytucji non profit i społeczeństwom w skali globalnej ponieważ: działalność wydawnicza jest dostępna bezpłatnie dla wszystkich bez żadnych ograniczeń miejsca i czasu, buduje się wizerunek uczelni wśród szerokiej społeczności w Internecie, szybciej następuje generowanie nowych badań i nowej wiedzy. W efekcie tych działań „postęp ostatnich lat spowodował zmiany, które dramatycznie eliminują tradycyjne metody i sposoby publikowania i dystrybucji wiedzy” (Bednarek-Michalska, 2013, s. 7). Publikowanie elektroniczne przy niskim nakładzie finansowym obniża koszty magazynowania i dystrybucji czasopism.

Organizacja badania

W kontekście istnienia różnych możliwości publikowania czasopism naukowych w Internecie podjęto próbę określenia zmian zachodzących w ofercie wydawniczej i dystrybucji czasopism polskich wyższych uczelni technicznych oraz zmian jakim ulega ich proces udostępniania w bibliotekach. W tym celu dokonano przeglądu uczelnianych czasopism De Gruyter Open w BazTech⁴ i katalogach OPAC bibliotek uczelni będących właścicielem badanych tytułów.

Na wstępie badania rozpoznano wydawnictwo De Gruyter Open i ustalono, że firma poprzednio publikująca pod nazwą Versita założona w 2001 r. przez Jacka Ciesielskiego, obecnie jest częścią grupy wydawniczej De Gruyter. W tym miejscu należy zaznaczyć, że De Gruyter to niemiecki wydawca książek i czasopism posiadający długoletnią tradycję i ugruntowaną pozycję na światowym rynku wydawniczym. Plany wydawnicze Versity były realizowane w modelu subskrypcyjnym i modelu Open Access w ramach Versity Open. W 2006 r. działalność została rozszerzona w ramach współpracy z wydawnictwem Springer, a w 2010 z De Gruyter Open na mocy umowy podpisanej z De Gruyter. Na stronie wydawnictwa (Platforma De Gruyter Open, 2015, online) czytamy, że De Gruyter Open zajmuje się publikowaniem i dystrybucją prac naukowych w modelu Open Access różnych towarzystw naukowych, uniwersytetów, politechnik przy wykorzystaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych, jak również prowadzi usługi marketingowe dla zasobów publikowanych na platformie. W opisie kolekcji składającej się głównie z anglojęzycznych czasopism Europy Środkowej i Wschodniej zamieszczone są także: klasyfikacja tematyczna, ewaluacja czasopism na poziomie międzynarodowym, zasady recenzowania i inne ważne dla autorów informacje związane z publikowaniem elektronicznym.

Zasoby De Gruyter Open są wspólnie udostępniane z ofertą w modelu subskrypcyjnym całej grupy wydawniczej De Gruyter, która obecnie obejmuje: czasopisma naukowe, książki, podręczniki, serie książkowe, wydawnictwa multimedialne z zakresu najważniejszych dyscyplin naukowych, na przykład: chemia, ekonomika, informatyka, matematyka, psychologia, zarządzanie. Wyszukiwanie w bazie przez opcję „Search” można wykonywać bez ograniczenia lub ograniczyć m.in. do: typu publikacji, poziomu dostępności zawartości (*Accessible Content*), grupy wydawniczej. Przy wykorzystaniu indeksu „Subjects” i wybraniu dowolnego ograniczenia udostępniane są publikacje w określonej dyscyplinie naukowej. Konkretnie czasopismo najłatwiej wyszukać za pomocą opcji:

⁴ BazTech przeglądamo pod adresem <http://baztech.icm.edu.pl/>. Zasoby bazy są zintegrowane i wspólnie udostępniane także z: Agro, BazEkon, BazHum, CEJSH, DML-PL, IEEE, PSJD w Bibliotece Nauki prowadzonej przez Centrum Otwartej Nauki (Szerzej: Platforma CEON, 2015, online).

- „Search” przez tytuł;
- „Advanced Search” (pojedynczy artykuł) przez: tytuł, autora (nazwisko i imię);
- pod adresem: <http://degruyteropen.com/about-us/> w zakładce „Publications” przy stosowaniu indeksu tytułowego.

Na potrzeby niniejszego artykułu w zasobach De Gruyter Open wyszukano czasopisma polskich wyższych uczelni technicznych zidentyfikowane przez autora niniejszego artykułu. W ten sposób został utworzony materiał badawczy składający się ogółem z dwudziestu tytułów wydawanych w uczelniach: „Acta Mechanica et Automatica” – Politechnika Białostocka, „Advances in Materials Science”, „Polish Maritime Research” – Politechnika Gdańska, „Autex Research Journal” – Politechnika Łódzka, „Civil and Environmental Engineering Reports”, „Discussiones Mathematicae. Graph Theory”, „International Journal of Applied Mathematics and Computer Science”, „International Journal of Applied Mechanics and Engineering”, „Management” – Uniwersytet Zielonogórski, „Demonstratio Mathematica”, „Foundations of Management International Journal”, „Reports on Geodesy and Geoinformatics” – Politechnika Warszawska, „Fasciculi Mathematici”, „Foundations of Computing and Decision Sciences” – Politechnika Poznańska, „Geochronometria” – Politechnika Śląska, „Image Processing & Communications” – Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, „Materials Science Poland”, „Studia Geotechnica et Mechanica” – Politechnika Wrocławska, „Opto-Electronics Review” – Wojskowa Akademia Techniczna w Warszawie, „Polish Journal of Chemical Technology” – Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie. Tytuły objęte badaniem na platformie De Gruyter Open zawierają roczniki najnowsze i ukazujące się na bieżąco.

Ponieważ udostępnianie uczelnianych czasopism naukowych w bibliotekach ma ścisły związek z ich rejestracją w różnych elektronicznych serwisach i procesem opracowania w bibliotece, badania prowadzono dwukierunkowo. Próbowano ustalić, po pierwsze czy zasób publikowany na platformie De Gruyter Open stanowi przedmiot opracowania w BazTech i OPAC, pośrednio w bibliotekach cyfrowych, po drugie jak kształtuje się oferta zasobów pełnotekstowych dostępnych online.

Najpierw sprawdzono obecność tytułów w BazTech i OPAC badanych bibliotek. Ciągłość opracowania zasobów ustalono: w BazTech w oparciu o dane w polu „Zawartość czasopisma” w rekordzie czasopisma, w OPAC w oparciu o dane w polu 260. Próbowano w ten sposób wykazać czy wszystkie ukazujące się roczniki są indeksowane w BazTech i dopisywane na bieżąco w zasobach w katalogach bibliotecznych – co najmniej w jednym OPAC. Kolejnym obszarem poznania była oferta online każdego badanego czasopisma polecana w BazTech i katalogach bibliotek. Źródła zasobów online ustalono: w BazTech na podstawie danych w polach „Pełne tek-

sty” i „Pełne teksty dostępne lokalnie”, w OPAC na podstawie zawartości pola 856. Usługa udostępniania zasobów online w BazTech znajduje się w rekordzie czasopisma w polu „Pełne teksty” i w rekordzie artykułu w polu „Treść/Zawartość”. Udostępnianie na poziomie artykułu oznacza ofertę przeglądania, czytania i zapisywania kopii pojedynczego artykułu w formacie PDF. W opisie czasopisma pole „Pełne teksty dostępne lokalnie” zawiera tylko informację tekstową o dostępności pliku PDF w pojedynczych artykułach. Kryterium wyboru miejsca lokalizującego zasoby online w katalogach stanowiło posiadanie tej funkcji w systemie komputerowym przez wszystkie badane biblioteki. Spośród różnych możliwości istniejących w OPAC (Knop, 2014, s. 66-68), usługę udostępniania linków w polu 856 posiadają wszystkie biblioteki. W źródłach zidentyfikowanych w Internecie szczególną uwagę zwrócono na ofertę, w tym na: zasoby, dostępność, platformę De Gruyter Open.

Wyniki badań i ich dyskusja

Na podstawie przeglądu oferty tytułowej De Gruyter Open w serwisach BazTech i OPACs ustalono braki: w BazTech - „Discussiones Mathematicae. Graph Theory”, „Foundations of Management International Journal”, w OPAC - „Autex Research Journal”, „Reports on Geodesy and Geoinformatics”. Przyjmowanie tytułów do rejestracji w BazTech odbywa się na podstawie umów zawieranych przez Konsorcjum BazTech⁵ z wydawnictwami i jest procesem permanentnym. Oznacza to, że te obecnie nieindeksowane, w przyszłości mogą pojawić się w bazie.

Analiza każdego tytułu pod kątem kompletności zasobów wykazała w BazTech w polu „Zawartość czasopisma” wszystkie roczniki osiemnastu zarejestrowanych tytułów w bazie, to znaczy poczynając od 1998 r. w czasopiśmie, których edycję rozpoczęto przed 1998 r. i cały zasób w tytułach zaistniałych na rynku wydawniczym po 1998 r. Natomiast w katalogach nie odnotowano ostatnich roczników czasopism, których cykl edycji wersji drukowanej został zamknięty w roku wskazanym w polu 260: „Advances in Materials Science” - 2008, „Demonstratio Mathematica” - 2013, „Materials Science Poland” - 2010. W OPAC w rekordzie bibliograficznym czasopisma drukowanego pole 260, w którym „rok” zakończony jest znakiem „-”, oznacza datę ukazania się pierwszego numeru czasopisma na rynku wydawniczym, a przedział zamknięty koniec edycji wynikający z różnych powodów, na przykład zmiana tytułu, zakończenie okresu wydawniczego.

⁵ W wyniku współpracy z redakcjami i wydawcami zamieszczano kolejno w BazTech: elektroniczne wersje opisów bibliograficznych ze streszczeniami i słowami kluczowymi, bibliografie załącznikowe, okładki czasopism w wersji cyfrowej, pełne artykuły PDF (Derfert-Wolf i Buzdygan, 2014). Obecnie obowiązujące zasady ewaluacji czasopism naukowych spowodowały wśród wydawców większe zainteresowanie bazą (Narloch, Skrodzka, 2014, s. 26).

Udostępnianie czasopism przechowywanych w magazynach i czytelnich bibliotek uczelnianych coraz częściej opiera się na zasobach online. W wyniku przeglądu oferty online w BazTech i OPAC's badanych bibliotek wskazano ogółem następujące źródła zasobów online:

- strona wydawcy⁶;
- De Gruyter Open;
- PDF w rekordzie artykułu w BazTech;
- Biblioteka Cyfrowa Politechniki Warszawskiej;
- Dolnośląska Biblioteka Cyfrowa;
- Podlaska Biblioteka Cyfrowa;
- Pomorska Biblioteka Cyfrowa;
- Zachodniopomorska Biblioteka Cyfrowa;
- Ebsco kolekcja "Academic Search Complete";
- Springer.

Udostępnione na stronie wydawcy archiwa pełnych artykułów⁷ były niekompletne i obejmowały zasób: „Demonstratio Mathematica” nr 3/2008-2015; „Fasciculi Mathematici” 2005-2014; „Foundations of Computing and Decision Sciences” 2012-2015; „International Journal of Applied Mathematics and Computer Science” 2001-2015; „International Journal of Applied Mechanics and Engineering” 2006; „Opto-Electronics Review” 1992-2006; „Polish Research Maritime” 2004-2015; „Studia Geotechnica et Mechanica” 2004-2015. Kompletny zasób wyszukano w: „Acta Mechanica et Automatica” 2007-2015; „Autex Research Journal” 1999-2015; „Civil and Environmental Engineering Reports” 2005-2015; „Discussiones Mathematicae. Graph Theory” 1995-2015; „Geochronometria” 2000-2015; „Materials Science Poland” 2002-2015; „Foundations of Management International Journal” 2009-2014. Część roczników w archiwum zawierała link do platformy wydawców komercyjnych:

- De Gruyter – w czasopismach: „Autex Research Journal” zasób od 2012; „Foundations of Computing and Decision Sciences” zasób od 2012; „Geochronometria” rok 2015; „Materials Science Poland” zasób od 2011; „Studia Geotechnica et Mechanica” zasób od nr 2/2012;
- Springer (SpringerLink) w czasopiśmie „Geochronometria” zasób 2011-2014.

Na stronach wydawców również w innych miejscach zamieszczono wejście na platformy:

- De Gruyter w: „Autex Research Journal” w zakładce „Editorial Policy”, linkach „Online Submission Manuscripts”, „Online Content”; „Civil

⁶ W niniejszym artykule przez stronę wydawcy należy rozumieć ofertę wydawnictwa non profit (uczelni), albowiem wyszukane źródła online czasopism na stronie wydawcy, oddzielnej stronie czasopisma, stronie wydziału, potraktowano łącznie jako stronę wydawcy.

⁷ Archiwum na poziomie spisu treści wykazało: „Fasciculi Mathematici” w zasobach 1999-2004; na poziomie abstraktów: „Demonstratio Mathematica” 1995-nr 2/2011, „International Journal of Applied Mechanics and Engineering” 2001, nr 3/2005, nr 1/2007.

and Environmental Engineering Reports” na stronie głównej; „Discussiones Mathematicae. Graph Theory” w zakładce „Partners”; „Foundations of Computing and Decision Sciences” w zakładkach: „Open Access” w serwisach Versita i De Gruyter Open oraz „Subscription”; „Foundations of Management International Journal” w serwisie De Gruyter Open; „Geochronometria” na stronie głównej w serwisach: De Gruyter, MediaPress, Versita; „International Journal of Applied Mathematics and Computer Science” w zakładce „Partners”; „Materials Science Poland” na stronie głównej w logo firmy i serwisie De Gruyter Open oraz w zakładkach „Accepted Papers”, „Current Issue”, „Distribution & Subscription”;

- Springer (SpringerLink) w: „Geochronometria” na stronie głównej; „Materials Science Poland” w zakładce „Distribution & Subscription”.

Zasoby archiwum można dodatkowo wyszukiwać przy użyciu wyszukiwarki w: „Foundations of Computing and Decision Sciences”, „International Journal of Applied Mathematics and Computer Science” – przez pola autor, tytuł artykułu, słowa kluczowe; „Studia Geotechnica et Mechanica” – przez autora, tytuł artykułu; oraz „Discussiones Mathematicae. Graph Theory” – przez indeksy autorzy i słowa kluczowe znajdujące się w zakładce „Search”.

W wyniku analizy tytułów czasopism, w których w BazTech i OPAC’s zamieszczono ofertę De Gruyter Open ustalono, że kolekcja De Gruyter Open stanowi kontynuację zasobów: „Materials Science Poland” ukazujących się drukiem i zamieszczonych od początku okresu wydawniczego do 2010 w bibliotece cyfrowej (BC); „Polish Journal of Chemical Technology” zamieszczonych od początku okresu wydawniczego do 2006 w BC; „Advances in Materials Science” ukazujących się drukiem do 2008 i publikowanych na stronie wydawcy do 2007. De Gruyter Open jest jedynym źródłem online „Image Processing & Communications” (2011-2014) oraz „Management” (2012-2015). Kompletne archiwum na platformie tego wydawcy zauważono jedynie w czasopismach ukazujących się stosunkowo od niedawna, takich jak „Foundations of Management International Journal” od 2009 i „Reports on Geodesy and Geoinformatics” od 2013.

Z badań wynika, że w katalogach OPAC zlokalizowano BC⁸ w opisach: „Acta Mechanica et Automatica”, „Foundations of Management International Journal”, „Materials Science Poland”, „Polish Journal of Chemical Technology”, „Polish Maritime Research”. W ten sposób zapewniono dostęp nie tylko do BC, w której zostało zamieszczone czasopismo wyszukane w OPAC, ale także do wszystkich bibliotek cyfrowych zagregowanych w Federacji Bibliotek Cyfrowych.

⁸ W literaturze przedmiotu zwraca się uwagę na fakt braku znajomości polskich bibliotek cyfrowych wśród środowisk spoza kręgu bibliotekarzy i pracowników informacji naukowej (Januszko-Szakiel, Szepski, 2012, s. 130).

Z kolei pliki PDF załączone w rekordach artykułów w BazTech są udoskonaleniem archiwów online dostępnych w: „Acta Mechanica et Automatica”, „Civil and Environmental Engineering Reports”, „International Journal of Applied Mathematics and Computer Science”, „Polish Maritime Research”, „Reports on Geodesy and Geoinformatics”, „Studia Geotechnica et Mechanica”. Wynika to m.in. z porównania ofert zebranych w czasie badania. Zauważono bowiem, w niektórych ten sam zasób w kilku źródłach jednego tytułu. Na przykład „Acta Mechanica et Automatica” można przeglądać w archiwum na stronie wydawcy, BC, PDF w rekordzie artykułu w BazTech. Jednak analiza każdej oferty różniła źródła ze względu na dostępność zasobów. Artykuły pierwszych roczników na stronie wydawcy były spakowane i bez programu rozpakowującego istniało ograniczenie w przeglądaniu pełnego tekstu. Z kolei udostępnione w BC całe numery bez podziału na pojedyncze artykuły można wyszukiwać przez tytuł czasopisma, tytuł artykułu, autora artykułu, ale kopiować cały numer. Najbardziej dogodną ofertę wyszukiwania i kopiowania pojedynczego artykułu PDF w najstarszych rocznikach stanowił PDF w rekordzie artykułu w BazTech. Najnowsze roczniki 2013-2015 można alternatywnie wyszukiwać w zasobach na stronie wydawcy czy platformie De Gruyter i rezultaty kopiować w postaci pojedynczych artykułów PDF. De Gruyter Open stanowił dodatkową ofertę w zakresie kopiowania oddzielnych artykułów PDF w „Foundations of Management International Journal” od 2009, dostępnych w postaci całych numerów na stronie wydawcy i do 2012 w BC oraz w odniesieniu do „Polish Maritime Research” od 2007, dostępnych na stronie wydawcy w postaci całych numerów i do 2013 w BC.

W sytuacji współistnienia różnych źródeł pełnotekstowych zasobów online jednego czasopisma istnieje możliwość optymalizacji oferty bibliotecznej. Pola wyznaczone do linkowania zasobów online w BazTech „Pełne teksty” i w OPAC pole 856 są polami powtarzalnymi czyli pozwalającymi na dodawanie kolejnych linków. Wyniki badań pokazują, że więcej jak jeden linkowany serwis w jednym rekordzie zamieszczono: w BazTech w „International Journal of Applied Mechanics and Engineering” – strona wydawcy zasób (pełny tekst) 2006, De Gruyter Open 2013-2015, w OPAC w „Materials Science Poland” – Dolnośląska BC zasób 2002-2010, SpringerLink 2011-2014, strona wydawcy 2002-2015; „Polish Journal of Chemical Technology” – Zachodniopomorska BC 1999-2006, De Gruyter Open 2007-2015; „Studia Geotechnica et Mechanica” – Dolnośląska BC 2011-2014, strona wydawcy 2004-2015. Należy mieć na uwadze, że ilość linków w rekordzie nie jest jedynym wyznacznikiem ilości udostępnionych w nim źródeł online danego czasopisma jak wykazano wcześniej. Istotne jest zatem dokładne przeglądanie całej oferty na stronie wydawcy. Osobną kwestią jest linkowanie bezpośrednio strony archiwum. System nawigacji nie zawsze umożliwia przeglądanie innych podstron wydawcy jak to ma miejsce w przypadku „Opto-Electronics Review”.

Dalsze rozważania nad udostępnianiem polskich czasopism uczelnianych prowadzą do sprawdzenia komercyjnych zagranicznych baz danych Springer w: „Geochronometria”, „Opto-Electronics Review” i „Materials Science Poland” oraz Ebsco w „Studia Geotechnica et Mechanica”. Obie bazy udostępniane są w Wirtualnej Bibliotece Nauki (<http://wbn.edu.pl/>).

Springer można przeglądać: na serwerze ScienceServer (<http://vls2.icm.edu.pl/cgi-bin/sciserv.pl?collection=springer>) w Interdyscyplinarnym Centrum Modelowania Matematycznego i Komputerowego Uniwersytetu Warszawskiego (ICM UW); na serwerze wydawcy - SpringerLink (<http://link.springer.com/>); w serwisie Infona (<https://www.infona.pl/>). Ebsco posadowiony jest na platformie Ebscohost (<http://search.ebscohost.com>).

Zasoby Springer na serwerze ScienceServer dostępne są łącznie z Science Direct, co oznacza, że czasopisma „Geochronometria”, „Materials Science Poland” i „Opto-Electronics Review” są wspólnie przeszukiwane z pełnotekstowymi czasopismami wydawców Elsevier i Springer. Z bazy można korzystać z komputerów w sieci uczelnianej lub z domowych po zalogowaniu.

Natomiast kolekcja na serwerze SpringerLink skierowana do wszystkich (bez logowania) obejmuje zasoby ponad dziewięciu milionów dokumentów naukowych (Platforma SpringerLink, 2015, online) jednocześnie wyszukiwanych poprzez wyszukiwarkę „Search” i opcję „Browse by Discipline” dostępnych przy każdej wyświetlonej informacji w serwisie. Wyszukiwarka w obrębie czasopisma „Search within this journal” przeszukuje tytuł według kryteriów wybranych przez użytkownika i stanowi dodatkową opcję rozwinętego systemu linkowania wewnętrznego, lokalizującego zawartość całej bazy, w tym m.in. czasopisma przez dyscyplinę, subdyscyplinę, język publikacji, przy stosowaniu indeksu. Na platformie udostępnia się wszystkim informacje:

- z poziomu opisu czasopisma: podstawowe dane bibliograficzne, archiwum („Geochronometria” w zasobach 2011-2014, „Materials Science Poland” 2011-2014, „Opto-Electronics Review” 2006-2014) dostępne w opcji do wyboru abstrakt lub dwie pierwsze strony artykułu, możliwość przeglądania według voluminów w ich obrębie numerów przy wykorzystaniu wyszukiwarki „Find your Volume and Issue”, wszystkich artykułów;

- z poziomu opisu artykułu: podstawowe dane bibliograficzne, słowa kluczowe, numer DOI, bibliografię załącznikową, linki odsyłające do innych prac autora w bazie, abstrakt, dwie pierwsze strony artykułu.

Pełne teksty dostępne są z komputerów w sieci uczelnianej lub z domowych, po zalogowaniu.

Z kolei w serwisie Infona zasoby Springer udostępnia się użytkownikom na zasadzie rejestracji bezpośrednio na stronie. Infona jest to portal komunikacji naukowej zapewniający: dostęp do dokumentów publikowanych w ramach „serii, książek, czasopism, artykułów, konferencji (13 tysięcy książek i ponad 10 milionów artykułów); funkcje społeczno-

ściowe; wymianę wiedzy, opinii i doświadczeń; współpracę; narzędzie pracy naukowca” (Platforma Infona, 2015, online). W ofercie „dla wszystkich” czasopismo wyszukane według tytułu można przeglądać w zasobach:

- Springer poprzez numer DOI w pełnym tekście na platformie De Gruyter;
- BazTech na poziomie abstraktów i bibliografii załącznikowej.

Wśród wielu funkcjonalności systemu wymienia się: powiadomienia o nowych publikacjach, łatwe wyszukiwanie, tworzenie list publikacji do przeczytania i kolekcji tematycznych (Platforma Infona, 2015, online).

W zasobach kolejnej bazy Ebsco „*Studia Geotechnica et Mechanica*” znajdują się w kolekcji „*Academic Search Complete*”, na którą składa się „ponad 8500 czasopism pełnotekstowych, oprócz tego indeksy i abstrakty ponad 12500 czasopism i przeszło 13200 publikacji, w tym monografie, raporty, materiały konferencyjne” (Platforma Ebsco, 2015, online) z różnych dziedzin: nauki humanistyczne, społeczne, ścisłe, techniczne, informatyka, psychologia, rolnictwo i inne. Kolekcja dostępna jest z komputerów w sieci uczelnianej lub po zalogowaniu na platformę Ebscohost⁹. Czasopisma i artykuły można wyszukiwać przez tytuł, pojedyncze wyrazy, frazy przy użyciu wyszukiwarek, wielu indeksów, w tym: autor, autorskie słowa kluczowe, ISBN, ISSN. Interfejs użytkownika wzbogacony o „Cytowania naukowe” umożliwia generowanie danych przez opcje: autor cytowany, artykuł cytowany, źródło (czasopismo) cytowane, rok cytowania. Wyszukiwanie informacji o pracach cytowanych i cytujących nie ma zastosowania do wszystkich tytułów w bazie. Na opis czasopisma składają się podstawowe dane bibliograficzne, w tym m.in. dokładny adres i URL wydawcy, archiwum („*Studia Geotechnica et Mechanica*” 2005-2015). W opisie artykułu niektóre dane bibliograficzne są linkowane, na przykład pole „Autorzy” odsyłające do innych prac autora w bazie, ponadto słowa kluczowe, numer DOI oraz narzędzia ułatwiające pracę z tekstem m.in.: „Drukuj”, „E-mail”, „Cytuj”, „Utwórz uwagę”. Poprzez URL De Gruyter Open w opisie „*Studia Geotechnica et Mechanica*” można przeglądać zasoby na platformie tego wydawcy.

Wnioski

W ostatnich latach obserwuje się przewartościowanie w polityce publikowania i dystrybucji uczelnianych czasopism naukowych. Wiele wydawnictw polskich wyższych uczelni technicznych publikuje i dystrybuuje online czasopisma anglojęzyczne we własnym zakresie i przy współpracy z wydawnictwem De Gruyter Open.

⁹ Wirtualna Biblioteka Nauki funkcjonuje w Polsce od 2010 r., w tym okresie wydano pierwsze regulacje prawne dotyczące zasad udostępniania zasobów zagregowanych w bazach Ebsco (Szerzej: Komunikat, 2009).

Biblioteki uczelniane nawiązują współpracę z wydawnictwami w celu pozyskania uczelnianych czasopism nie tylko do bibliotek tradycyjnych, ale także do bibliotek cyfrowych i bazy BazTech.

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego zapewnia uczelniom i instytucjom naukowym w kraju dostęp do zasobów naukowych znanych zagranicznych wydawców oraz do ogólnodostępnych polskich zasobów naukowych.

W efekcie tych działań uczelniane czasopisma anglojęzyczne udostępniane są na stronie wydawcy, w bibliotekach cyfrowych, bazach komercyjnych De Gruyter Open, Ebsco, Science Direct, SpringerLink oraz w bazie ogólnie dostępnej BazTech. Można je wyszukiwać i lokalizować przez OPAC. Rozwija się system komunikacji naukowej, w którym treści naukowe są wyszukiwane w agregatorach w jednym miejscu na zewnętrznej platformie niezależnie od instytucji, w których je opublikowano (zob. też: Szprot, red., 2014, s. 41).

W każdym z badanych źródeł online dostępne są: zasoby czasopism połączone ze sobą w różny sposób, różne informacje na temat czasopism, różne zasady ich wyszukiwania.

Wejście na platformę De Gruyter udostępniane jest poprzez: strony wydawców uczelnianych, BazTech, katalogi OPAC, Ebsco, serwis Infona.

Standardem stało się wyszukiwanie zawartości czasopism według autora artykułu, tytułu artykułu z możliwością kopiowania. Użytkownicy mogą pobierać treści naukowe, pracować z tekstem, komunikować się poprzez specjalistyczne platformy wykazujące pełnotekstowe czasopisma.

Badania potwierdzają, że tylko najstarsze zasoby, niektórych uczelnianych czasopism anglojęzycznych nie posiadają odpowiedników w wersji cyfrowej. Coraz więcej czasopism, w tym przede wszystkim roczniki najnowsze, publikowane są wyłącznie online. Zmiany te przenoszą udostępnianie czasopism w inny wymiar, a ilość zasobów udostępnianych przez biblioteki nie przekłada się na zasoby przechowywane w magazynach bibliotecznych.

W kontekście nowych warunków funkcjonowania, w bibliotekach uczelnianych zachodzi konieczność opracowania i jednocześnie udostępniania uczelnianych zasobów naukowych za pomocą różnych nowoczesnych technologii w celu utrzymania ciągłości statutowych zadań organizacji. Proces zmian w udostępnianiu czasopism naukowych trwa nieprzerwanie.

Bibliografia

- Bednarek-Michalska, B. (2013). *Modele biznesowe otwartego publikowania naukowego. Informator dla polskich wydawców uczelnianych*. Toruń: Stowarzyszenie EBIB.
- Derfert-Wolf, L., Buzdygan, D. (2014). *Baza danych BazTech – integracja i poszerzanie dostępu*. W: VII Konferencja Naukowa IN-FOBAZY 2014. Inspiracja, Integracja, Implementacja, Gdańsk, Sopot, 8-10 września 2014. Pobrane 30 sierpnia 2015,

- z: <http://eprints.rclis.org/25089/1/B2-Derfert-Wofl-BazTech.pdf>
- Januszko-Szakiel, A., Szepski, M. (2012). *Internet - niewykorzystana szansa promocji polskiej nauki*, W: J. Bierówka, Z. Pucek, (red.). *Polska w mediach, media w Polsce* (s. 123-137). Kraków: Oficyna Wydawnicza AFM.
- Knop, U. (2014). Polskie czasopisma ogólnodostępne online w katalogach OPAC i na stronach WWW bibliotek wyższych uczelni technicznych – rozpoznanie wstępne. *Bibliotheca Nostra*, 1(35), 62-72.
- Komunikat, (2009). Komunikat Poznańskiego Centrum Superkomputerowo-Sieciowego do Konsorcjum Ebsco w Polsce z dnia 30.12.2009 r.
- Nahotko, M. (2007). *Naukowe czasopisma elektroniczne*. Warszawa: Wydaw. SBP.
- Narloch, A., Skrodzka, J. (2014). BazTech – baza indeksująca polskie czasopisma z zakresu nauk technicznych. *Forum Uczelniane*, 3(23), 26-28.
- Platforma CEON, (2015). CEON Biblioteka Nauki. Pobrane 13 czerwca 2015, z: <http://bibliotekanauki.ceon.pl>
- Platforma De Gruyter Open, (2015). Pobrane 13 czerwca 2015, z: <http://degruyteropen.com/>
- Platforma Ebsco, (2015). Pobrane 30 lipca 2015, z: <http://search.ebscohost.com/>
- Platforma Infona, (2015). Pobrane 30 lipca 2015, z: <https://www.infona.pl/>
- Platforma SpringerLink, (2015). Pobrane 30 lipca 2015, z: <http://link.springer.com>
- Rozkosz, E.A., (2014). Open Journal Systems – wartość dodana czasopisma. *Biuletyn EBIB*, 4(149). Pobrane 13 czerwca 2015, z: <http://open.ebib.pl/ojs/index.php/ebib/article/view/246>
- Stępnia, J., (2004). *Europa wobec wzrostu cen czasopism – warunki zjednoczenia*. W: *Konferencja na temat: Polskie biblioteki akademickie w Unii Europejskiej*, Łódź, 23-25 czerwca 2004 r. *Materiały konferencyjne* (s. 237-246). Łódź: Wydaw. Politechniki Łódzkiej.
- Szczęsny, P. (2013). *Otwarta nauka czyli dobre praktyki uczonych*. Toruń: Stowarzyszenie EBIB.
- Szprot, J. (red.). (2014). *Otwarta nauka w Polsce 2014. Diagnoza*. Warszawa: Wydaw. ICM.
- Świećkowska, T. (2012). *Modele Open Access i ich realizacja w Polsce* [Preprint], Pobrane 30 lipca 2015, z: <http://eprints.rclis.org/17956/>

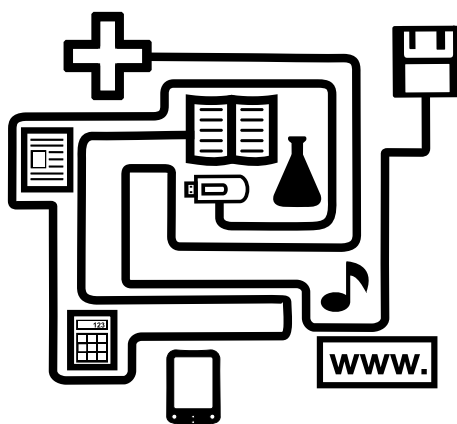
Urszula Knop

***The changes in sharing Polish technical universities' journals with the use
of an example of De Gruyter Open sources in BazTech and OPACs***

Abstract

In the face of using various ICTs there are changes in sharing university journals. The standard becomes to search the contents of the journals according to various criteria defined by the users with the ability to view, read and write copies of the individual articles. The access to journals and information about them are closely connected with publishing, distribution and development of various projects. The primary source of information about the journals of technical universities, created by librarians are BazTech database and OPAC catalogues. The article attempts to identify changes in the publishing offer and distribution of the Polish technical universities' journals as well as the change process of sharing libraries. Particular attention was paid to offer online: resources, availability, De Gruyter Open. The issues presented on the basis of the review of De Gruyter Open academic journals in BazTech and the OPACs of libraries surveyed universities which own titles. The research was conducted from June to August 2015.

Key words: university journals, libraries, sharing of journals, De Gruyter Open



Helena Więckowska: bibliotekarz, historyk, bibliolog / pod red. Jadwigi Koniecznej i Magdaleny Rządkowolskiej. – Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2015. – 126 s. : il. – ISBN 978-83-7969-615-4

Jednym z przejawów szacunku dla dokonań teoretycznych i praktycznych wybitnych przedstawicieli polskiej bibliologii, np. Joachima Lelewela, Karola Estreichera, Heleny Radlińskiej, Jana Muszkowskiego, Józefa Grycza, Kazimierza Piekarskiego, Zygmunta Mocarskiego, Adama Łysakowskiego czy Heleny Hleb-Koszańskiej są książki pamiątkowe, dokumentujące ich życie i twórczość². W 2015 r. ten dorobek został powiększony staraniem pracowników Katedry Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Łódzkiego (KBiIN UŁ), którzy przygotowali pracę zbiorową poświęconą pamięci Heleny Więckowskiej³.

Jadwiga Konieczna i Magdalena Rządkowolska zredagowały dzieśięć artykułów problemowych, wydanych w trzydziestą rocznicę śmierci badaczki⁴. Jednocześnie publikacja ta stanowi jeden z elementów nauko-

¹ Uniwersytet Śląski w Katowicach, Instytut Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej.

² M.in. Joachim Lelewel – księgoznawca, bibliotekarz, bibliograf. W 200 rocznicę urodzin 1786-1986. Międzynarodowa sesja naukowa, Warszawa, 20-22 marca 1986 roku. Warszawa 1986. [Tekę]; Joachim Lelewel – księgoznawca, bibliotekarz, bibliograf. Red. nauk. M.M. Biernacka. Warszawa 1993; Księga pamiątkowa ku czci Karola Estreichera (1827-1908). Studia i rozprawy. Red. R. Hennel. Kraków 1964; Karol Estreicher (1827-1908) bibliograf, bibliotekarz, historyk teatru. Sesja Jubileuszowa w 100. rocznicę śmierci Karola Estreichera. Warszawa, 22 października 2008. Red. J. Tarasiewicz. Warszawa 2009; Profesor Helena Radlińska. W sto dwudziestą piątą rocznicę urodzin i pięćdziesiątą rocznicę śmierci. [Red. E. Marynowicz-Hetka, W. Theiss]. Łódź 2004; Jan Muszkowski – ludzie, epoka, książki. Tradycje i kontynuacje. Red. nauk. G. Czapnik, Z. Gruszka, J. Ladorucki. Łódź ; Warszawa 2014; Z zagadnień teorii i praktyki bibliotekarskiej. Studia poświęcone pamięci Józefa Grycza. Red. nacz. B. Horodyski. Wrocław ; Warszawa ; Kraków 1961; Studia nad książką poświęcone pamięci Kazimierza Piekarskiego. Wrocław 1951; Zygmunt Mocarski. Toruń 1946; Pamięci Adama Łysakowskiego. Warszawa 1973; Adam Łysakowski bibliotekarz, bibliograf, bibliolog. Materiały z Sesji Jubileuszowej Warszawa, 10 września 2002. Warszawa 2003; Helena Hleb-Koszańska – bibliotekarz i bibliograf. Materiały z sesji jubileuszowej w setną rocznicę urodzin. Warszawa 10 czerwca 2003. [Oprac. red. A. Konopka]. Warszawa 2003.

³ Artykuły dostępne są także w wersji elektronicznej w Repozytorium Uniwersytetu Łódzkiego.

⁴ Była to już druga książka pamiątkowa poświęcona H. Więckowskiej, opracowana przez środowisko łódzkie. Jako pokłosie sesji naukowej z 1985 r., trzy lata później opublikowano 18 materiałów pt. *Helena Więckowska, 1897-1984*. [Red. nauk. t. J. Andrzejewski]. Łódź 1988. W studiach z 2015 r. podjęto próbę ukazania odmiennych od wcześniejszych aspektów

wego opracowania fragmentu dziejów Uniwersytetu Łódzkiego, obchodzącego w ubiegłym roku siedemdziesięciolecie istnienia.

Dobrane do książki artykuły ukazały różnorodne zainteresowania uczonnej, a otworzyły je wstęp J. Koniecznej, wówczas kierownik KBiIN UŁ, oraz przedmowa Barbary Ł. Sordylowej, doktorantki Pani Profesor z lat 1964-1969. Te materiały wprowadzające zarysowały interdyscyplinarne zajęcia H. Więckowskiej – od historii, poprzez badania epistolograficzne, rękopisoznawstwo, po budownictwo biblioteczne. W jej dorobku nie brakowało też osiągnięć organizacyjnych, redaktorskich, dydaktycznych, które znalazły rozwinięcie w kolejnych tekstach przedstawianego tu tomu.

Wszystkie artykuły przygotowali pracownicy Uniwersytetu Łódzkiego – KBiIN UŁ, Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego (BUŁ) oraz Instytutu Historii. W pierwszych z nich zaprezentowana została sylwetka H. Więckowskiej jako bibliotekarza-praktyka. Hanna Tadeusiewicz⁵ omówiła *Działalność Heleny Więckowskiej jako dyrektora Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi (1948-1969)*⁶, wskazując główne kierunki działania po przejęciu kierownictwa po Adamie Łysakowskim (budowa gmachu Biblioteki, restrukturyzacja agend, polityka kadrowa i polityka zarządzania zbiorami, organizacja prac naukowych bibliotekarzy oraz dydaktyka biblioteczna). Autorka tego wstępnego szkicu podkreśliła dbałość H. Więckowskiej o poprawę jakości pracy, planowanie zmian, wpływających na wartość zasobów (np. starania o środki finansowe zewnętrzne na zakup potrzebnych materiałów) oraz ich ilość (dziesięciokrotne powiększenie liczby zbiorów). Część artykułu dotyczyła także prac inwentaryzacyjnych podjętych przez Więckowską, opracowania przez nią manuskryptów i druków muzycznych oraz utworzenia Działu Informacji Biblioteczno-Bibliograficznej – pierwszego tego typu miejsca w bibliotece akademickiej w powojennej rzeczywistości.

Rozwinięcie zarysowanych we wcześniejszym tekście też dotyczących starań o odpowiednie warunki pracy, odnaleźć można u Piotra Lewkowicza, pracownika Oddziału Zbiorów Specjalnych BUŁ, który opisał *Budow-*

działalności H. Więckowskiej – sprawy kobiet w dorobku piśmienniczym, przedstawiono działania służb aparatu PRL wobec uczonnej oraz jej udział w pracach biografistycznych. Zabrakło zatem już ogłoszonych w 1988 r. tematów, jak zarys życia i pracy (Krystyna Pieńkowska), działalność uczonnej jako historyka, także w kontekście zainteresowań Joachimem Lelewelem (Andrzej F. Grabski), bibliologa (Krzysztof Migoń – to w tytule tego artykułu zamieścił chętnie powtarzane w księdze z 2015 r. sformułowanie „bibliolog – praktyk”), rękopisoznawcy (Jerzy Andrzejewski) oraz bibliotekoznawcy, również na forum międzynarodowym (Jadwiga Kołodziejaska). Zamieszczono także liczącą 221 pozycji bibliografię prac H. Więckowskiej w opracowaniu Janiny Jaworskiej. Warto teraz pokusić się o przygotowanie bibliografii przedmiotowej.

⁵ H. Tadeusiewicz, jako jedyna autorka w tomie, poza B. Sordylową, miała okazję współpracować z H. Więckowską.

⁶ W poprzedniej księdze, H. Tadeusiewicz również przygotowała tekst na temat działalności Więckowskiej na stanowisku dyrektora BUŁ, w którym szczególną uwagę zwróciła na działania związane z podjętą budową gmachu Biblioteki oraz organizacją wewnętrzną instytucji.

nictwo i wyposażenie biblioteczne w sferze zainteresowań Profesor Heleny Więckowskiej. Wartość tego artykułu podwyższają materiały archiwalne, na których autor oparł swoje rozważania. Z ich lektury wynika profesjonalne podejście H. Więckowskiej do spraw budownictwa bibliotecznego. Doświadczenia zawodowe zdobyte w Łodzi, podczas budowy nowoczesnego gmachu BUŁ, pozwoliły jej przyjąć w 1959 r. funkcję wiceprzewodniczącej Rady IFLA, a wkrótce zajęła się kierowaniem Komisją ds. Budownictwa Bibliotecznego i Wyposażenia Bibliotek (kadencja zakończyła się w 1966 r.). Tym działaniom poświęcił P. Lewkowicz dużą część artykułu, wskazując też wpływ H. Więckowskiej na rozwój zainteresowań problematyką budownictwa bibliotecznego w kraju w ramach działań podjętych w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich, dzięki ogłaszanym artykułom czy referatom wygłaszanym w Polsce i poza granicami. Z analizowanego tu tekstu wyłoniła się postać H. Więckowskiej jako znawczyni światowych kierunków budownictwa bibliotecznego, krytycznie oceniającej stan budownictwa i wyposażenia polskich księżnic. Sama jednak nie aspirowała do miana specjalisty problemu, „postrzegając budownictwo i wyposażenie bibliotek jako jedno z zagadnień bibliotekoznawstwa, w praktyce bibliotecznej związane blisko z organizacją i zarządzaniem biblioteką, i jako bibliotekoznawca problemy te opisywała, dążyła do ich zdefiniowania, poznania i rozwiązania” (Lewkowicz, s. 32).

Innym wątkiem pracy zawodowej H. Więckowskiej zajęła się Irena Łabiszewska z Oddziału Informacji Naukowej i Prac Naukowo-Dydaktycznych BUŁ. Scharakteryzowała *Wkład Profesor Heleny Więckowskiej w opracowanie zbiorów rękopiśmiennych Biblioteki Batignolskiej*. Jednocześnie tekst ten wprowadził czytelników w zagadnienia naukowe, jakimi przez wiele lat zajmowała się znawczyni rękopisów. Autorka artykułu omówiła jej dorobek dydaktyczny, ale przede wszystkim publikacyjny z zakresu rękopisoznawstwa ogłaszany już w okresie międzywojennym. Wtedy to Więckowska podjęła pracę w Bibliotece Narodowej w Warszawie (1927 r.), gdzie zajęła się rękopisami, które wpłynęły wraz z kolekcją z Batignolles. Zainteresowanie rękopiśmiennymi zagadnieniami trafnie określił przywoływany kilkakrotnie przez autorów artykułów Krzysztof Migoń, nazywając Więckowską „bibliologiem – praktykiem”. Zarys dziejów szkoły batignolskiej i jej biblioteki (zwłaszcza źródeł narastania zasobów rękopiśmiennych i prób katalogowania) oraz związki Joachima Lelewela z księżnicą, poprzedziły omówienie prac podjętych przez Więckowską przy porządkowaniu tychże zbiorów (co pozwoliło wydzielić pięć grup rękopisów⁷) i ich opracowaniu. Wynikiem starań były wydane w 1933 r. *Zbiory rękopisów batignolskich i Towarzystwa Przyjaciół Polski w Londynie*, które wywołały ożywienie świata nauki

⁷ Były to: *Archiwalia i rękopisy Biblioteki Towarzystwa Demokratycznego Polskiego (TDP) z lat 1832-1849*; *Spuścizna po emigrantach*; *Rękopisy depozytowe*; *Dokumenty po organizacjach emigracyjnych z lat 1863-1864 oraz instytucjach sprawujących funkcję Rządu Narodowego*; *Dokumenty świadczące o działalności kulturalnej i oświatowej na emigracji*.

i opinie, których treść przypomniła I. Łabiszewska. Należy więc żałować, że zorganizowane zasoby rękopiśmienne przepadły, w znacznej części, w trakcie II wojny światowej. Jedynym świadectwem ich istnienia pozostał katalog przygotowany przez Więckowską.

Z dwóch kolejnych tekstów także można poznać dorobek badawczy i publikacyjny H. Więckowskiej. *Profesor Heleny Więckowskiej spojrzenie na Joachima Lelewela* stało się inspiracją dla artykułu Renaty Osiewały, reprezentującej Bibliotekę Instytutu Historii. Autorka odtworzyła zainteresowanie Więckowskiej Lelewelą, od momentu wpłynięcia do Biblioteki Narodowej kolejnej interesującej kolekcji – Biblioteki Rapperswilskiej, również wymagającej opracowania. W tym zbiorze uwagę Więckowskiej zwróciły listy Lelewela, które miały się stać źródłem wnikliwych badań, o czym informowała już w 1935 r. Analiza działań Więckowskiej, zmierzających do odtworzenia możliwie pełnej korespondencji Lelewela, przechowywanej w ośrodkach krajowych i zagranicznych oraz przygotowania rękopisu wydawniczego antologii korespondencji przed II wojną światową i po niej, wypełniły dalszą część artykułu. R. Osiewała przypomniła losy edytorskie *Listów emigracyjnych Joachima Lelewela*, które zaczęły się ukazywać nakładem Polskiej Akademii Umiejętności w 1948 r. Wzmiankowała też o innych, wybranych, tekstach, które wyszły spod pióra historyk, a związane były z Lelewelą. Opisała wreszcie zaangażowanie Więckowskiej w prace zespołu badawczego powołanego do realizacji projektu opublikowania dzieł uczonego, zainicjowanego przez Zakład Historii Historiografii Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk w 1954 r. Autorka wskazała także archiwalne leleweliana, które przechowywane są w zasobach Działu Rękopisów BUŁ, a nie zostały opracowane przez Więckowską. Dotychczas nie stały się one źródłem opracowań, a z pewnością mogłyby rzucić światło na samego Lelewela, jak i H. Więckowską, jako badaczkę jego spuścizny.

M. Rzadkowolska i Agata Walczak-Niewiadomska z KBiN UŁ, reprezentujące zarazem Pracownię Słownika Pracowników Książki Polskiej, scharakteryzowały natomiast *Helenę Więckowską na kartach Słownika pracowników książki polskiej*, jako autorkę sześciu biogramów. Były to życiorysy J. Lelewela, co oczywiste, a także J. Grycza, J. Muszkowskiego, Adama Lewaka, z którym miała okazję współpracować w zakresie opracowania rękopisów, Bonawentury i Wincentego Niemojewskich oraz Antoniego Ostrowskiego. Przedstawiły sylwetki uczonych, bibliotekarzy i bibliofilów w postaci zarysowanej przez samą Więckowską, podkreślając opinie i fakty, na które zwróciła uwagę w prezentacjach ich życia zawodowego. Zanalizowały też biogramy magistrantów i doktorantów Pani Profesor, jako dydaktyka Uniwersytetu Warszawskiego i Uniwersytetu Łódzkiego, którzy zapisali się w dziejach bibliologii⁸. W ten sposób ukazały wkład badaczki do

⁸ W *Słowniku*... można odnaleźć biogramy Wandy Frontczakowej, Jana Kosińskiego, Michała Kuny, Ireny Morsztynkiewiczowej, Janiny Racięckiej, Jadwigi Siniarskiej-Czaplickiej, Małgorzaty Stolzman, Ireny Treichel, Konrada Zawadzkiego.

rozwoju dyscypliny. Wspomniały również występujących na kartach *Słownika...* współpracowników Więckowskiej, a więc Zygmunta Dylika, wicedyrektora BUŁ, Janusza Dunina, pracującego pod jej kierownictwem w Sekcji Dubletów i Druków Zbędnych, Hanny Pliszczyńskiej, z którą przygotowała *Podręczny słownik bibliotekarza* (Warszawa, 1955) i Bogdana Horodyskiego, z którym stworzyła *Wytyczne opracowania rękopisów w bibliotekach polskich* (Wrocław, 1955)⁹.

Z kolejnego z tekstów, J. Koniecznej, pt. *Helena Więckowska jako kierownik Katedry Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Łódzkiego (1953-1969)*, również wyłania się inspirujący wpływ uczoney na środowisko bibliologów. Jednocześnie artykuł ten ukazuje szesnastoletnie dzieje katedry bibliotekoznawstwa, kierowanej przez uczoną po śmierci J. Muszkowskiego. J. Konieczna zwróciła uwagę nie tylko na prowadzone przez Więckowską zajęcia dydaktyczne z zakresu rękopisoznawstwa, później bibliotekoznawstwa, bibliotekarstwa i nauki o książce, ale ukazana została jako promotor prac magisterskich i doktorskich, a przede wszystkim organizator starający się utrzymać, a następnie przywrócić Katedrze możliwości rekrutacji. Więckowskiej należy zawdzięczać, jak to podkreśliła autorka, powołanie w 1956 r. Magisterskiego Dwuletniego Studium Eksternistycznego (wówczas jedynej formy kształcenia bibliotekarzy w Uniwersytecie; działało do 1963 r.), seminarium doktoranckiego (od 1963 r.), Międzywydziałowego Dwuletniego Studium Bibliotekoznawstwa dla studentów III i IV roku studiów każdego kierunku (od 1969 r.), dzięki któremu po siedmiu latach udało się zainaugurować pełne, początkowo czteroletnie studia magisterskie, na których kształt wpłynęły pomysły dyrektor Katedry.

Nowatorskie spojrzenie na aktywność organizacyjną, społecznikowską i publikacyjną uczoney zaprezentowały Stanisława Kurek vel Kokocińska z KBiN UŁ oraz Urszula Kowalewska z Oddziału Informacji Naukowej i Prac Naukowo-Dydaktycznych BUŁ. Z artykułu *Sprawy kobiet w dorobku piśmienniczym z lat 1926-1948 późniejszej dyrektor Biblioteki Uniwersytetu Łódzkiego Heleny Więckowskiej* wyłoniła się sylwetka działaczki zaangażowanej w założenie w 1926 r. Polskiego Stowarzyszenia Kobiet z Wyższym Wykształceniem¹⁰. Organizacja ta broniła spraw zawodowych kobiet i ułatwiała im podejmowanie studiów. Zainteresowanie sprawami kobiet zaowocowało artykułami (ogłaszanymi od 1924 r.), które stały się przedmiotem analizy. Teksty drukowane w pracach zbiorowych i czasopismach, takich jak „Kobieta Współczesna”, z dodatkiem „Femme Polonaise”, „Bluszcz” i „Komunikat Polskiego Stowarzyszenia Kobiet z Wyższym Wykształceniem”, były zróżnicowane tematycznie – historyczne, analityczne (osiągnię-

⁹ Autorki artykułu wymieniły ponadto przygotowane i planowane do opracowania kolejne biogramy współpracowników Więckowskiej z BUŁ, które ukażą się w suplemencie czwartym *Słownika...*

¹⁰ W 1988 r. wspomniała o tym wątku życiorysu badaczki K. Pieńkowska.

cia kobiet w nauce), biograficzne i wspomnieniowe (już po II wojnie światowej) oraz sprawozdawcze z działalności Stowarzyszenia¹¹. Jak zauważyły autorki, w artykułach Więckowskiej widoczne było dążenie do rzeczowego ujmowania tematów, które porzuciła jednak po zakończeniu działalności Stowarzyszenia w 1948 r.

Równie mało znany temat podjął Krzysztof Lesiakowski z Katedry Historii Polski i Świata po 1945 roku Uniwersytetu Łódzkiego, przedstawiając *Profesor Helenę Więckowską w dokumentach aparatu bezpieczeństwa PRL*. Kwerenda dokumentów Urzędu Bezpieczeństwa przeprowadzona przez autora była uzasadniona przedwojenną i wojenną działalnością patriotyczną Więckowskiej oraz faktem pozostania jej syna, Jana, poza granicami kraju po 1945 r. Dokumenty z okresu stalinowskiego nie ujawniły co prawda większego zainteresowania uczoną, była jednak śledzona, a utrwalone zostały wzmianki z jej życia zawodowego, wyrażające życzliwy stosunek do wojennego podziemia antyhitlerowskiego, udostępnianie prohibitów niezgodnie z zasadami, czy też niedostosowanie się do nakazów Służby Bezpieczeństwa dotyczących odpowiedniej kontroli użytkowania materiałów sprowadzanych do BUŁ z zagranicy. Więckowska podejrzewana była także o kontakty z paryską „Kulturą” i londyńskimi „Wiadomościami” oraz rozpowszechnianie wrogiej literatury, co związane było z jej licznymi wyjazdami, wynikającymi z pełnionych w IFLA funkcji. Podczas podróży do Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Szwajcarii, Republiki Federalnej Niemiec i Francji rzeczywiście kontaktowała się ze źle widzianymi w kraju osobami i instytucjami emigracyjnymi. Więcej miejsca poświęcił autor na przywołanie działań bezpieki wobec Więckowskiej w 1968 r., kiedy to zarzucono jej przynależność do grupy naukowców, „niedostatecznie aktywnych w przeciwdziałaniu »nastrojom wichrzycielskim wśród młodzieży«” (Lesiakowski, s. 103). Uznana została za niełojalnego wobec władzy pracownika, co wpłynęło na przejście dyrektora BUŁ na emeryturę w roku kolejnym. Ciekawych danych osobowych dotyczących samej Więckowskiej, jak i jej syna, dostarczyła z kolei analiza wniosków paszportowych składanych w latach siedemdziesiątych. Choć Więckowska nie podjęła działalności antykomunistycznej, to z uwagi na m.in. swój rodowód, ale też pełnioną funkcję dyrektora Biblioteki, umożliwiającą wyjazdy zagraniczne, była osobą, którą bezpieka się interesowała, analizowała jej korespondencję i kontakty.

Dwa ostatnie teksty mają zdecydowanie odmienny charakter, Agnieszka Górecka z Oddziału Udostępniania Zbiorów i Urszula Michalska z Sekcji Wypożyczania Miejsowego oraz odrębnie Teresa Górniak z Oddziału Gromadzenia i Uzupełniania Zbiorów BUŁ zamieściły opracowania o cha-

¹¹ W *Chronologicznym wykazie publikacji Heleny Więckowskiej poświęconych sprawom kobiet* znalazły się opisy 15 pozycji.

rakterze wspomnieniowym¹². Z materiałów o tytułach *Helena Więckowska we wspomnieniach. Próba scharakteryzowania osoby na podstawie opinii współpracowników i uczniów*¹³ oraz *Dyrektor Helena Więckowska we wspomnieniach pracowników Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi w latach 1950-1969* wyłoniła się sylwetka osoby doświadczonej przez życie, ale życzliwej dla współpracowników, czasami krytycznej, ale powściągliwej, cierpliwej, zachęcającej swoich podwładnych do działań organizacyjnych i naukowych¹⁴, odważnej w stosunku do zarządzeń władz.

Na kartach księgi pamiątkowej zaprezentowano obraz Heleny Więckowskiej jako naukowca, praktyka bibliotekarza i dydaktyka, ściśle związanego z Łodzią. Nie jest to obraz rzecz jasna kompletny, za to komplementarny wobec zbioru *Helena Więckowska, 1897-1984* (Łódź 1988), warty jednak uzupełnienia i rozszerzenia. Rozległość podjętych w tomie tematów jest znaczna, może on zatem być przyczynkiem do podjęcia monograficznego opracowania życia i twórczości Heleny Więckowskiej, z pogłębioną analizą twórczości publikacyjnej, organizacyjnej i eksperckiej, prowadzonej także na emeryturze.

Publikację można polecić wszystkim tym, którym zagadnienia dziejów nauki o książce i bibliotece są bliskie. Wartość omawianego tu tomu podkreślają staranna szata graficzna, umieszczenie anglojęzycznych abstraktów, a przede wszystkim dobór odpowiednich materiałów ilustracyjnych, w postaci fotokopii źródeł rękopiśmiennych i drukowanych oraz zdjęć.

¹² W księdze z 1988 r. dużą część publikacji stanowiły wspomnienia na temat Więckowskiej jako pedagoga, promotora, współpracownika, wreszcie matki (Michał Kuna, Irena Bar-Święch, Maria Dembowska, Irena Morsztynkiewiczowa, Barbara Sordylowa, Jadwiga Siniarska-Czaplicka, Maria Brykczyńska, Izabela Nagórska, Anna Radziejowska-Hilchen, Anna Sitarska, Jan Więckowski). Materiały te miały charakter osobistych wspomnień, podczas gdy teksty z 2015 r. są analizą tego typu źródeł.

¹³ Tu także zamieszczono rys biograficzny, w którym podkreślono cechy osobowości H. Więckowskiej.

¹⁴ Jako dyrektor BUŁ Więckowska przygotowała plan prac naukowych pracowników jednostki z zakresu księgoznawstwa, bibliotekoznawstwa, czasopiśmiennictwa, bibliografii, edytorstwa i dokumentowania zbiorów, który skutkował corocznie ogłaszanymi opracowaniami.

**KONFERENCJA „KULTURA INFORMACYJNA W UJĘCIU
INTERDYSCYPLINARNYM. TEORIA I PRAKTYKA”
KRAKÓW 9.10.2016 – KATOWICE 23.10.2016**

W październiku 2015 r. Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie wraz z Centrum Informacji Naukowej i Biblioteką Akademicką Uniwersytetu Śląskiego i Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach (CINiBA) oraz z Instytutem Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Śląskiego zorganizował konferencję naukową, której przedmiotem interdyscyplinarnych rozważań uczyniono kulturę informacyjną. Kulturę tę analizowano w kontekście szeroko rozumianej kultury, której głównym obszarem zainteresowania jest funkcjonowanie człowieka w cywilizacji cyfrowej, w świecie ryzyka i katastrof, w świecie o zaburzonej równowadze pomiędzy podmiotowością a przedmiotowością jednostki. Uznano kulturę informacyjną za nieodzowny czynnik postępu społecznego, drogę do wolności politycznej, poprawy jakości życia i ludzkiego szczęścia.

W celu umożliwienia uczestnictwa w obradach szerszemu gronu zainteresowanych zorganizowano je w dniu 9 października 2015 r. w gmachu Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie i 23 października w budynku CINiBA (transmisja on-line). Konferencje te odbywały się w ramach cyklu spotkań naukowych pt.: „Człowiek w świecie informacji”, zaplanowanych z myślą podjęcia refleksji nad kondycją współczesnego człowieka w infosferze². Wypracowane wnioski wykorzystano w celu zapewnienia zrównoważonego rozwoju środowiska informacyjnego i w promowaniu

¹ Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Instytut Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej.

² Pierwsza konferencja naukowa z cyklu: „Człowiek w świecie informacji” odbyła się w zamku w Suchej Beskidzkiej w maju 2013 r. i dotyczyła znaczenia biblioteki w świecie zdominowanym przez nowoczesne technologie informacyjno-komunikacyjne. Tematem przewodnim konferencji z marca 2014 r. była „Biblioteka w świecie cyfrowym. Kultura – edukacja – wychowanie informacyjne” (zob. „Bibliotheca Nostra” 2013 nr 2, s. 96-99).

świadomości informacyjnej przejawiającej się w dbaniu o jakość informacji i procesów informacyjno-komunikacyjnych.

Podczas obrad analizowano kulturę informacyjną między innymi z punktu widzenia pedagogiki, psychologii, etyki, informatyki, nauk o informacji, ekonomii, ekologii, socjologii, nauki o bezpieczeństwie, komunikacji społecznej, filozofii i prawa. Miało to odzwierciedlenie w tematyce sesji plenarnych i obrad w sekcjach problemowych (kultura informacyjna w perspektywie bezpieczeństwa informacyjnego, nauki o informacji, pedagogiki, nauk społecznych). Tematy wystąpień referentów skupiały się wokół następujących zagadnień: kultura informacyjna komponentem kultury bezpieczeństwa w zglobalizowanym świecie; bezpieczeństwo informacji i człowieka w społeczeństwie informacyjnym; kultura informacyjna w firmie, wpływ kultury organizacyjnej na kulturę informacyjną jej pracowników; kultura informacyjna w edukacji międzykulturowej; kultura informacyjna przedmiotem rozważań pedagogicznych; wychowanie do informacji powinnością demokratycznego państwa; odpowiedzialność i etyka w pracy z informacją; ekologia informacji a kultura informacyjna współczesnego człowieka; zachowania informacyjne w kontekście badań informatologicznych i edukacji informacyjnej; kompetencje informacyjne w kontekście kluczowych kompetencji współczesnego człowieka.

Podczas konferencji uczestnicy mieli możliwość konfrontacji rozwiązań teoretycznych z przykładami dobrych praktyk związanych z propagowaniem kultury informacyjnej w społeczeństwie. Stwierdzono, że tylko interdyscyplinarne spojrzenie na jej istotę może pozwolić na zrozumienie pojęcia i wagi jaką kultura informacyjna odgrywa w zglobalizowanym świecie. W dyskusji brali udział przedstawiciele polskich i zagranicznych ośrodków akademickich i edukacyjnych. Ze szczególnym zainteresowaniem spotkały się wystąpienia Leszka Korporowicza i Sylwii Jaskuły, Mariana Cieślarczyka, Andrzeja Żebrowskiego, Zbigniewa Kwiasowskiego, Wiesława Babika, Janusza Morbitzera, Wandy Krystyny Roman, Barbary Kamińskiej-Czubały i innych.

Spojrzenie na kulturę informacyjną z perspektywy nauk o bezpieczeństwie, a szczególnie bezpieczeństwa informacyjnego otworzyło nowe pole badawcze także dla informatologów. Podejmując refleksję nad zakresem pojęć 'kultura bezpieczeństwa', 'kultura informacyjna' i 'bezpieczeństwo informacyjne' w kontekście funkcjonowania człowieka w świecie informacji wskazano na zadania securitologii w niwelowaniu zagrożeń dla istnienia, rozwoju i normalnego funkcjonowania człowieka i organizacji społecznych oraz nawiązano do ekologii informacji i kultury informacyjnej uznając je za domeny poznawcze podejmujące temat szans, wyzwań i zagrożeń współczesnego środowiska informacyjnego. Zwrócono także uwagę na potrzebę rozszerzenia obszaru zainteresowań nauk o bezpieczeństwie o te dwie subdyscypliny, pokazując ich bezpośrednie związki z bezpieczeństwem informacyjnym. Współczesne problemy bezpieczeństwa informacji zostały także przedstawione w kontek-

ście walki informacyjnej. Zwrócono uwagę, że walka ta łączy się nie tylko z atakiem informacyjnym ukierunkowanym na zdobywanie informacji, ale również z zakłócaniem informacji związanym z manipulacją, dezinformacją, propagandą, a także fizyczną destrukcją zasobów informacyjnych znajdujących się w osobowej i technicznej przestrzeni informacyjnej. Wymaga to ze strony uczestników walki informacyjnej podejmowania działań utrudniających prowadzenie zarówno ataku, jak i zakłócania informacyjnego. W tym kontekście rozważania o sposobach informowania, agitacji i używania przez media narzędzi manipulacji informacją, np. sloganów wyborczych, wpisują się w problematykę walki informacyjnej. Potężnym narzędziem walki informacyjnej jest także propaganda. Wskazano, że nieumiejętność dekodowania treści komunikatów medialnych (np. sloganów wyborczych, haseł agitacyjnych, artykułów propagandowych) wynikająca z braku znajomości analizy, krytyki, oceny, interpretacji faktów świadczy o braku wizji *information literacy* jako drogi do wolności politycznej i bagatelizowaniu znaczenia kompetencji informacyjnych jako kluczowych w zglobalizowanym społeczeństwie informacyjnym. Bezpieczeństwo informacyjne powiązано także z zabezpieczeniem infrastruktury informacyjnej i teleinformatycznej, dlatego jako ważny aspekt kultury informacji omówiono bezpieczeństwo systemów informacyjnych w kontekście administracyjnych, prawnych i normalizacyjnych dokumentów regulujących działania w zakresie zapewniania bezpieczeństwa danych oraz zarządzania ryzykiem w bezpieczeństwie informacyjnym, a także znaczenia audytu informacyjnego dla bezpieczeństwa firmy. Problematykę tę poruszały w swoich wystąpieniach następujące osoby: Marian Cieślarczyk, Andrzej Żebrowski, Hanna Batorowska, Andrzej Koziara, Agnieszka Jezierska, Łukasz Wróblewski, Przemysław Wywiał, Rafał Klepka, Katarzyna Pabis-Cisowska, Jacek Tomaszczyk, Monika Krzeczek, Bożena Jarosz, Paulina Motylińska, Grażyna Gregorczyk, Izabela Mrochen, Robert Grochowski, Barbara Krasieńska.

Za równie inspirujące uznano przykłady wspólnych obszarów badań nad kulturą informacyjną prowadzone przez pedagogów, prawników, informatologów, socjologów, historyków. W tej grupie prelegentów należy wymienić Zbigniewa Kwiasowskiego, Katarzynę Potyrałę, Leszka Korporowicza, Wiesława Babikę, Janusza Morbitzera, Wandę Krystynę Roman, Barbarę Kamińską-Czubalę, Sylwię Jaskulę, Joannę Ożarowską, Grzegorza Nanckę, Małgorzatę Bereźnicką, Emilię Musiał, Irenę Pulak, Małgorzatę Wieczorek-Tomaszewską, Ewę Kawończyk, Izabelę Rudnicką, Marka Deję, Sabinę Kwiecień, Adama Bańdo, Beatę Langer, Annę Górską, Błażeja Sajduka, Katarzynę Janczulewicz, Jadwigę Witek, Karolinę Czerwiec, Beatę Jancarz-Łanczkowską, Renatę Dulian i innych. Zainteresowanych szczegółami odsyłam do monografii pt.: *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym. Teoria i praktyka*, której opis bibliograficzny zamieszczono w dalszej części sprawozdania.

Powracając do konferencji warto zwrócić uwagę na towarzyszące jej przedsięwzięcia. Zaproszeni goście mieli możliwość uczestniczenia między innymi w warsztatach poświęconych następującym tematom: *Jak skutecznie zabezpieczyć dane w firmie?* (MAGRA), *Infografika - funkcjonalny sposób wizualizacji informacji* (Anna Seweryn), *Cyberprzestrzeń użytkownika biblioteki cyfrowej – dostępność do informacji zgodnie z zasadami WCAG 2.0* (Izabela Mrochen), *Modele edukacji cyfrowej – gamifikacja, „odwrócona klasa”, metoda hybrydowa, problemowa, projektowa oraz Narzędzia Google jako pakiet wspomagania pracy nauczyciela* (Małgorzata Wieczorek-Tomaszewska). Ponadto organizatorzy zaprosili uczestników konferencji na wycieczkę po zasobach CINIbA w Katowicach, zaproponowali zapoznanie się z wystawą książek nt.: „Człowiek w świecie cyberzagrożeń” przygotowaną specjalnie dla konferencji przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie oraz mieli przyjemność zaprosić na nastrojowy koncert w wykonaniu Jana Oberbeka - wirtuoza gitary klasycznej.

Szczegółowy program konferencji zamieszczony jest na stronie <http://konferencja-upkrakow.wixsite.com/kulturainformacyjna/program>.

Patronat nad konferencją objął JM Rektor Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie Michał Śliwa oraz Dyrektor Centrum Informacji Naukowej i Biblioteki Akademickiej w Katowicach Dariusz Pawelec.

Natomiast patronat medialny nad konferencją podjął między innymi Śląski Kwartalnik Naukowy „Bibliotheca Nostra”, Sekcja Bibliotek Szkół Wyższych przy Zarządzie Okręgowym Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w Katowicach, Polskie Towarzystwo Informacji Naukowej (PTIN), Zarząd Główny SBP, Ośrodek Badań nad Mediami w Krakowie, Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE), Ośrodek Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie (OELiZK), Serwis Informacyjny dla Nauczycieli Bibliotekarzy, Ogólnopolski Portal Bibliotekarski (sbp.pl), Elektroniczna BIBlioteka, Portal bibliotekarzy i pracowników informacji (EBIB), Elektroniczne czasopismo Biblioteki Głównej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie „Biblioteka i Edukacja”, Agencja Sukurs z Warszawy.

Do komitetu naukowego konferencji zaproszono między innymi Zofię Szarotę – Dziekana Wydziału Pedagogicznego UP w Krakowie, Katarzynę Potyrałę – Prodziekana Wydziału Pedagogicznego UP w Krakowie, Bogusława Skowronka – Dziekana Wydziału Filologicznego UP w Krakowie, Agnieszkę Ogonowską – Dyrektora Ośrodka Badań nad Mediami Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Leszka Korporowicza – Instytut Studiów Międzykulturowych, Aleksandrę Skrabacz – Dyrektora Wojskowego Centrum Edukacji Obywatelskiej w Warszawie, Zbigniewa Kwiasowskiego – Dyrektora IBiEO UP w Krakowie, Annę Tokarską – Dyrektora IBiIN UŚ w Katowicach, Remigiusza Sapę – Dyrektora IINiB UJ, Zdzisława Pietrzyka – Dyrektora Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie, Piotra Sienkiewicza - Dyrektora IISB Akade-

mii Obrony Narodowej w Warszawie, Wiesława Babika – IINiB Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Irenę Sochę – IBiIN Uniwersytet Śląski w Katowicach, Olę Wasiutę – IBiEO Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Jadwigę Woźniak-Kasperek – IINiSB Uniwersytet Warszawski, Katarzynę Materską – IINiSB Uniwersytet Warszawski, Tomasza Biedronia – IBiEO Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie, Ewę Głowacką – IINiB Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Bogumiłę Staniów – IINiB Uniwersytet Wrocławski, Dianę Pietruch-Reizes – IINiB Uniwersytet Jagielloński, Magdalenę Szpunar – KKiF Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie. Przewodniczącą komitetu naukowego i programowego była Hanna Batorowska, kierownik Katedry Kultury Informacyjnej i Zarządzania Informacją w Instytucie Bezpieczeństwa i Edukacji Obywatelskiej UP w Krakowie.

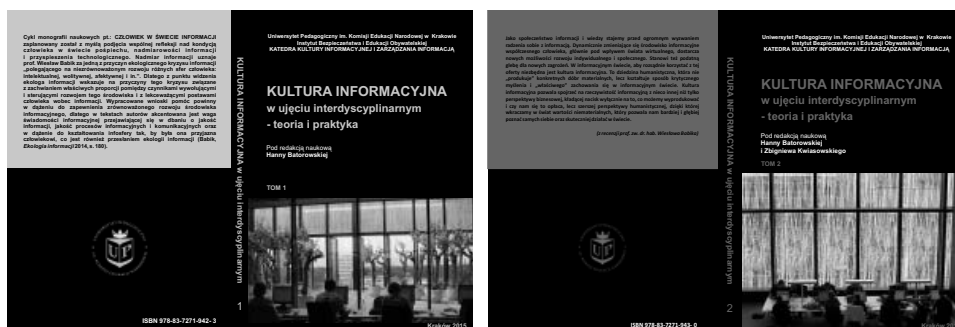
Efekt rozważań teoretyków i praktyków, uczestników konferencji naukowej w Krakowie i Katowicach, znalazł swoje odzwierciedlenie w dwóch tomach monografii pt.:

- *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym. Teoria i praktyka*. T.1. Red. Hanna Batorowska. Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie 2015, 225 ss. ISBN: 978-83-7271-942-3. Także: [dokument elektroniczny]. Dostęp 5.04.2016. Tryb dostępu: <http://rep.up.krakow.pl/xmlui/handle/11716/923>; http://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/923/kultura_informacyjna_w_ujeciu_in_batorowska_hanna_000038.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

- *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym. Teoria i praktyka*. T.2. Red. Hanna Batorowska, Zbigniew Kwiasowski. Kraków: Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie 2016, 332 ss. ISBN 978-83-7271-943-0. Także: [dokument elektroniczny] Dostęp 5.04.2016. Tryb dostępu: <http://rep.up.krakow.pl/xmlui/handle/11716/922>; http://rep.up.krakow.pl/xmlui/bitstream/handle/11716/922/kultura_informacyjna_w_ujeciu_in_batorowska_hanna_000035.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Zamieszczone w nich teksty prezentują różne stanowiska i perspektywy analizy zjawiska kultury informacyjnej i kultury informacji. Brak takiego opracowania w piśmiennictwie polskim stał się jednym z powodów zainicjowania interdyscyplinarnego dyskursu.

W uwagach zawartych w recenzji do drugiego tomu, prof. dr hab. Wiesław Babik podkreślił, że „jako społeczeństwo informacji i wiedzy stajemy przed ogromnym wyzwaniem radzenia sobie z informacją. Dynamicznie zmieniające się środowisko informacyjne współczesnego człowieka głównie pod wpływem świata wirtualnego dostarcza nowych możliwości rozwoju indywidualnego i społecznego. Stanowi też podatną glebę dla nowych zagrożeń. W informacyjnym świecie, aby rozsądnie korzystać z tej oferty niezbędna jest kultura informacyjna. To dziedzina humanistyczna, która nie „produkuje” konkretnych dóbr materialnych, lecz kształtuje sposób



II. 1. Okładka t. 1 i 2 publikacji *Kultura informacyjna w ujęciu interdyscyplinarnym. Teoria i praktyka*. Fot. H. Batorowska

krytycznego myślenia i „właściwego” zachowania się w informacyjnym świecie. Kultura informacyjna pozwala spojrzeć na rzeczywistość informacyjną z nieco innej niż tylko perspektywy biznesowej, kładącej nacisk wyłącznie na to, co możemy wyprodukować i czy nam się to opłaca, lecz szerszej perspektywy humanistycznej, dzięki której wkraczamy w świat wartości niematerialnych, który pozwala nam bardziej i głębiej poznać samych siebie oraz skutecznie działać w świecie informacji”.

Zatem słuszne jest stwierdzenie, że pełną syntezę wiedzy o relacji człowiek – informacja można osiągnąć jedynie przez prowadzenie wspólnych badań w różnych dziedzinach wiedzy. W związku z tym, jak pisałam we wstępie do pierwszego tomu „konieczny jest wysiłek szukania cech wspólnych w różnym podejściu do zagadnienia, dostrzegania podobieństw w różnorodności interpretowania tego samego zjawiska, podejmowania refleksji nad przedmiotem z perspektywy innych nauk, adaptacji do własnego aparatu naukowego, szczególnie pojęciowego, ustaleń badaczy odległych od siebie obszarów rzeczywistości”. Wysiłek ten został podjęty przez wszystkich uczestników konferencji i zaowocował nowymi badaniami i publikacjami nad fenomenem kultury informacyjnej i kultury informacji.

MARIA KYCLER¹
BOGUMIŁA WARZACHOWSKA²

SEMINARIUM SZKOLENIOWE
„STARE DRUKI I ICH KONSERWACJA”
TORUŃ, 18-19 KWIETNIA 2016 R.

„Stare druki i ich konserwacja” to tytuł seminarium szkoleniowego zorganizowanego w dniach 18-19 kwietnia 2016 r. w Bibliotece Diecezjalnej w Toruniu przez Federację Bibliotek Kościelnych FIDES. Udział w szkoleniu wzięli pracownicy piętnastu bibliotek naukowych, gromadzących zbiory zabytkowe.

Odpowiedzialność za część merytoryczną spoczęła na pracownikach Zakładu Konserwacji Papieru i Skóry Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, które pod kierunkiem prof. dr hab. Elżbiety Jabłońskiej wygłosiły cykl wykładów poświęconych różnym aspektom konserwacji starych druków oraz – jako czynne konserwatorki zabytków – przygotowały pokaz wybranych projektów konserwatorskich, realizowanych w oparciu o zagrożone obiekty Archiwum Akt Dawnych Diecezji Toruńskiej i Biblioteki Diecezjalnej.

Spotkanie otworzył wykład E. Jabłońskiej pt. *Lepiej zapobiegać niż leczyć. Konserwacja zapobiegawcza zabytkowych księgozbiorów*. Prelegentka zdefiniowała pojęcia ‘konserwacji zapobiegawczej’ i ‘konserwacji-restauracji’, a następnie bardzo obszernie i szczegółowo omówiła zasady przeprowadzania audytu konserwatorskiego. Ma on na celu zdefiniowanie zagrożeń, m.in.: określenie stanu technicznego budynku biblioteki, ocenę pomieszczeń magazynowych (ich umiejscowienie, stan techniczny, umeblowanie, oświetlenie, infrastrukturę), przeprowadzane kontrole bezpieczeństwa (BHP i PPOŻ), prawidłowe rozmieszczenie zabytkowych zbiorów na półkach wraz z uwzględnieniem zastosowanych opakowań ochronnych oraz stan zachowania zbiorów pod kątem zniszczeń mechanicznych, fizykochemicznych i biologicznych. E. Jabłońska zwróciła uwagę, że przy określaniu zagrożeń zbiorów należy brać pod uwagę historię badanego księgozbioru

¹ Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

² Uniwersytet Śląski w Katowicach. Biblioteka Teologiczna.

lub pojedynczego obiektu – analiza ich dziejów pozwala sprecyzować, które z czynników niszczących nadal wpływają degradująco. Wśród czynników wewnętrznych wskazała na chemiczną i fizyczną stabilność zabytkowych obiektów, surowce z których zostały wykonane oraz procesy technologiczne wykorzystane do produkcji. Na liście czynników zewnętrznych negatywnie oddziałujących na księgozbiory wyszczególniła przede wszystkim nieprawidłowe warunki przechowywania, w tym: niewłaściwą/niestabilną temperaturę i wilgotność powietrza, zanieczyszczenia atmosferyczne i pyłowe, zanieczyszczenia gazowe (np. SO_2 , NO_2 , O_3 , H_2S), oświetlenie (w zakresie światła widzialnego, podczerwieni i ultrafioletu), zabrudzenia i zaplamienia, katastrofy naturalne, kradzieże, akty wandalizmu. Do destrukcji zbiorów przyczyniają się też nieprofesjonalnie wykonywane prace introligatorsko-konserwatorskie. Prelegentka podkreśliła, że działania biblioteki w zakresie konserwacji zapobiegawczej należy skoncentrować na właściwym przechowywaniu i ekspozycji zbiorów, wykorzystując skalibrowane urządzenia do pomiaru parametrów mikroklimatycznych. Zabytkowe książki powinny być całkowicie wyłączone z obiegu czytelniczego.

W kolejnym wykładzie pt. *Zagrożenia biologiczne w archiwach i bibliotekach kościelnych – jak diagnozować i zapobiegać* Joanna Karbowska-Berent zwróciła uwagę jak istotne znaczenie dla przetrwania zasobów bibliotecznych ma ich zabezpieczenie przed wpływem czynników biologicznych. Nawet nieznaczne odstępstwa od optymalnych warunków przechowywania mogą bowiem skutkować nadmiernym rozwojem mikroorganizmów (grzybów, promieniowców i bakterii), owadów oraz gryzoni. Prelegentka – w oparciu o bogaty materiał ilustracyjny – uczyła jak rozpoznać atak na pergamin, papier i oprawy książek różnych grup drobnoustrojów, a także larw i następnych postaci rozwojowych owadów. Zwróciła uwagę na zniszczenia wywołane przez najczęściej spotykane w polskich bibliotekach owady – żywiaka chlebowca, kołatka domowego, pustosza kradnika, tykotka pstrego, mrzyka muzealnego i krostowca, skórnika słonińca, szubaka dwukropka, a także gryzki i rybiki cukrowe. J. Karbowska-Berent obszernie omówiła sposoby zabezpieczenia materiałów bibliotecznych przed mikroorganizmami oraz owadami; scharakteryzowała wybrane metody ochrony, m.in. sterylizację, dezynfekcję, dezynsekcję oraz fumigację. Stosowane w bibliotekach metody zwalczania drobnoustrojów i owadów stały się przedmiotem żywej dyskusji bibliotekarzy.

Profilaktyka konserwatorska – bezpośrednie zabezpieczenie woluminów (pudła, obwoluty, nauka ostrożnego manipulowania zabytkiem) to temat wystąpienia Doroty Jutrzenki-Supryn. Pokrowce, pudła, obwoluty stanowią – oprócz właściwego przechowywania zabytków – najistotniejszy element ich ochrony. Wykonane z materiałów zgodnych z wytycznymi konserwatorskimi zapobiegają uszkodzeniom mechanicznym i fizyko-chemicznym zbiorów, ograniczają rozprzestrzenianie się drobnoustrojów i owadów, ułatwiają prze-

mieszczanie obiektów w sytuacjach kryzysowych. Prelegentka scharakteryzowała normy dedykowane dla papieru: DIN-ISO 9706 oraz kartonu: DIN-ISO 16245 A i DIN-ISO 16245 B, a także dla materiałów do przechowywania zbiorów fotograficznych, płyt CD, taśm magnetycznych i mediów mieszanych. Zwróciła uwagę na rozwój nowych technologii opakowań aktywnych zawierających zeolity, które pochłaniają szkodliwe substancje, przedłużają trwałość, a nawet poprawiają stan opakowanego obiektu. Nowością stały się materiały inteligentne, wykorzystujące nanotechnologie, a monitorujące stan zabytku i jego otoczenie, np. system corrosion intercept, który służy do zabezpieczenia wyrobów rzemiosła artystycznego, kolekcji monet i medali. Na zakończenie wystąpienia D. Jutrzenka-Supryn zaprezentowała różne typy pudeł ochronnych; zaakcentowała potrzebę tworzenia opakowań dostosowanych do konkretnych obiektów, gdyż tylko zindywidualizowana konstrukcja w pełni je ochrania, zabezpiecza dodatkowe elementy (okucia, pieczęcie) oraz ułatwia bezpieczną manipulację. Podkreśliła, że w realizacjach konserwatorskich wykonywane są pudła eksponujące walory estetyczne chronionych zabytków oraz kopie pudeł historycznych.

Temat *Ocena stanu zachowania i wartościowanie zabytkowych księgozbiorów jako narzędzie pomocne w typowaniu obiektów do konserwacji* referowała Małgorzata Pronobis-Gajdzis. Po przedstawieniu definicji projektowania konserwatorskiego jako „opracowania na podstawie wyników wielodyscyplinarnych badań oraz analizy wartościującej i diagnozy konserwatorskiej programu i projektu konserwatorskiego wyznaczającego zasadnicze założenia, cel i zakres niezbędnych działań, harmonogram zadań (postępowanie konserwatorskie) ułożonych we właściwej kolejności wraz z propozycjami metod i materiałów oraz określającego planowany efekt końcowy, dokonane zgodnie z zasadami etyki konserwatorskiej, dobrej praktyki i podporządkowane dobru obiektu” prelegentka scharakteryzowała cechy dobrego projektu konserwatorskiego. Zwróciła uwagę na metodę stanfordzką wykorzystywaną do statystycznej oceny stanu zachowania księgozbiorów, omówiła kryteria i reguły, według których dokonuje się klasyfikacji obiektów oraz ustalenia udziału poszczególnych kategorii stanu zachowania w próbie reprezentatywnej. M. Pronobis-Gajdzis zademonstrowała kolejne etapy konserwacji zapobiegającej na przykładzie projektu realizowanego w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego „Hosianum” i Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Kolejne wystąpienie Małgorzaty Pronobis-Gajdzis przedstawiało *Współczesne tendencje konserwacji – restauracji zabytkowych kodeksów*. Prelegentka zwróciła uwagę na poszanowanie oryginalnej substancji dzieła, zaznaczając, że z długoletniego doświadczenia własnego nie zawsze jest to przestrzegane. Uświadamiała zebranym, że każdy obiekt przeznaczony do ochrony wymaga szczegółowych badań konserwatorskich i współpracy z wieloma specjalistami z zakresu fizyki, chemii i biologii. Działania zespó-

lowe specjalistów dziedzinowych i konserwatorów pozwolą na wnikliwą ocenę zmian artefaktu, a także wskażą na wszelkie zbędne ingerencje i nieprawidłowości związane z dotychczasową ochroną obiektu. Prelegentka podkreśliła również, że dla prawidłowego przebiegu procesów konserwatorskich ważna jest szeroko pojęta świadomość społeczna dotycząca ochrony dóbr kultury, a także świadomość właściciela i inwestora o wartości obiektu oraz merytoryczne przygotowanie i odpowiedzialność konserwatora za powierzone mu mienie. Mówczyni apelowała do zebranych, aby podejmując lub zlecając prace konserwatorskie nie dopuścić do uszkodzenia struktury dzieła, a tym samym nie podejmować działań, które bezpowrotnie zniszczą chroniony obiekt.

W wystąpieniu Doroty Jutrzenki-Supryn *Pozyskiwanie funduszy – przygotowanie i prowadzenie projektów dofinansowanych przez struktury państwowe i samorządowe* zostały zaakcentowane sposoby zdobywania finansów na działalność konserwatorską. Temat niezwykle ważny zwłaszcza, że instytucje kultury standardowo od lat są niedoinwestowane i niedoposażone. Zabieganie o dodatkowe fundusze niejednokrotnie pozwalają tym placówkom na dalsze funkcjonowanie, dlatego podkreślono znaczenie osobistych kontaktów i umiejętną współpracę z różnymi instytucjami w kraju i zagranicą. Prelegentka zaznajomiła słuchaczy z podstawowymi zasadami pozyskiwania finansów, które najczęściej pochodzą ze środków publicznych, w znacznej mierze z budżetu państwa lub z kwot przyznanych poszczególnym samorządom. Inną formą finansowania prac konserwatorskich są coraz częściej pojawiający się darczyńcy prywatni reprezentujący dobrze prosperujące firmy, jak również sponsorzy indywidualni świadomi wartości chronionych dzieł. Spory udział w ochronie dóbr kultury ma Ministerstwo Nauki, które z funduszy przeznaczonych na działalność upowszechniania nauki wspiera granty i inne nowatorskie projekty. Znaczna część prac rekonstrukcyjnych prowadzona jest dzięki środkom unijnym, a w znacznym stopniu z Funduszu Norweskiego.

W dalszej części referatu przybliżono wykorzystanie Funduszy Norweskich na konkretne działania konserwatorskie m.in. ochronę cieszyńskiego dziedzictwa piśmienniczego z Książnicy Cieszyńskiej, ze zbiorów zakonu Bonifratrów, dokumentów z parafii ewangelicko-augsburskiej oraz z Archiwum Państwowego w Cieszynie. Wybrane obiekty z tych instytucji poddano konserwacji i digitalizacji, a w konsekwencji wprowadzono je do obiegu naukowego i publicznego. Podobne zabiegi konserwatorskie poczyniono w Zakładzie Narodowym im. Ossolińskich we Wrocławiu na starych drukach, rękopisach i materiałach kartograficznych. Fundusze Norweskie zainwestowano również w Kościół Pokoju w Świdnicy, przywracając świetność luterkańskiej enklawy poprzez renowację organów, rewitalizację cmentarza, przebudowę plebanii gdzie założyła swoje miejsce biblioteka z cennymi starymi drukami i umieszczono zbiory archiwalne. Wspomniano

także o ratowaniu starych druków w Bibliotece Seminaryjnej w Sandomierzu i obszernej kolekcji dzieł wymagających ingerencji konserwatorów.

Istotnym elementem upowszechniania kultury jest działalność wystawiennicza. Najczęściej ekspozycje przygotowywane są na bazie własnych materiałów, ale często dla podkreślenia rangi wydarzenia uzupełnia się wystawę o wypożyczone eksponaty. W kolejnym referacie przedstawionym przez Dorotę Jutrzenkę-Supryn na temat *Przygotowania umów na wypożyczenie obiektów na wystawy czasowe* przybliżono procedury związane z udostępnianiem eksponatów na wystawy. Prelegentka przedstawiła szczegółowo zasady obowiązujące przy wypożyczaniu cennych zbiorów na wystawy czasowe. Podkreśliła ważność dopełnienia i przestrzegania procedur formalno-prawnych, a zwłaszcza przygotowania dwustronnych umów, polis ubezpieczeniowych, listu intencyjnego, a także zapewnienia właściwego i bezpiecznego transportu. Zaznaczono, że prawidłowo przygotowany wniosek o wypożyczenie eksponatu gwarantuje w znacznej mierze jego bezpieczeństwo. Istotnym uzupełnieniem czasowego wypożyczenia dzieła jest bieżące prowadzenie historii obiektu z uwzględnieniem tematu wystawy, miejsca i czasu ekspozycji. Tak szczegółowo prowadzona dokumentacja umożliwia ochronę eksponatu i wskazuje na szerokie wykorzystanie zgromadzonych obiektów.

Końcowym efektem seminarium – po bogatym i różnorodnym zestawie referatów – była część praktyczna, w której odniesiono się do wcześniejszych wystąpień, zwłaszcza do wykładu J. Karbowskiej-Berent *Zagrożenia biologiczne w archiwach i bibliotekach kościelnych – jak diagnozować i zapobiegać*, oraz Doroty Jutrzenki-Supryn *Profilaktyka konserwatorska – bezpośrednie zabezpieczenie woluminów (pudła, obwoluty, nauka ostrożnego manipulowania zabytkiem)*. Uczestnicy spotkania wzięli udział w praktycznych warsztatach rozpoznawania zagrożeń i sposobach likwidowania lub niedopuszczania do powstawania tych szkodliwości. W części pokazowej wykorzystano dokumenty wyjątkowo zniszczone, z dużą ingerencją w strukturę obiektu grzybów, owadów, gryzoni, a także nieumiejętnej, często ignoranckiej działalności człowieka. Każdy rodzaj zniszczeń został dokładnie scharakteryzowany, poparty konkretnym przykładem, z równoczesną sugestią do formy i sposobu zabezpieczenia zniszczeń i ochroną przed dalszą degradacją obiektu. Pokazano również te dzieła, które pomimo głębokiego uszkodzenia biologicznego, mechanicznego lub innej formy dewastacji, udało się odzyskać i przywrócić pierwotną strukturę.

Połączenie wiedzy teoretycznej z praktycznymi wskazówkami było znakomitą okazją do zadawania pytań prelegentom, którzy podczas trwającego sympozjum towarzyszyli słuchaczom udzielając na bieżąco wyjaśnień, porad, służąc konsultacjami i chętnym inicjowaniem dyskusji. Spotkanie to uświadomiło zarówno bibliotekarzom jak i konserwatorom sztuki wiele pokrewnych przedsięwzięć dokonywanych na książkach i dziełach

dla ochrony dóbr kultury i zachowania dziedzictwa narodowego dla dobra obecnych i przyszłych pokoleń. Mamy nadzieję, że toruńskie spotkanie otworzy drogę do dalszej współpracy bibliotekarzy i konserwatorów sztuki. Szczególne podziękowanie należy złożyć pracownikom Zakładu Konserwacji Papieru i Skóry Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, którzy mimo licznych obowiązków odpowiedzieli pozytywnie na zaproszenie Federacji Bibliotek Kościelnych Fides.



II. 1. Dokument przeznaczony do konserwacji. Fot. Maria Kycler

PRZEMYSŁAW KASPERKIEWICZ¹, ALEKSANDRA MARUSZCZYK²

**CZTERODNIOWY SEANS Z KSIĄŻKĄ NA NARODOWYM...
SPRAWOZDANIE Z VII WARSZAWSKICH TARGÓW KSIĄŻKI
WARSZAWA, 19-22 MAJA 2016 ROKU**

Czytanie książek to najpiękniejsza zabawa, jaką sobie ludzkość wymyśliła
Wisława Szymborska

Świat bez książek? To brzmi zupełnie (i na szczęście!) nierealnie. Co prawda wszelkie badania nad stanem czytelnictwa w Polsce jednoznacznie wskazują na jego spadek, słowo drukowane wciąż jednak zaznacza swoją trwałą obecność jako jeden z podstawowych nośników wiedzy o otaczającej nas rzeczywistości. Szeroko pojęty rynek książki funkcjonuje dziś zarówno dzięki autorom, wielkim wydawcom, małym firmom wydawniczym i dystrybutorom (hurtownikom, księgarzom) jak i bibliotekom. Coraz bardziej kreatywne działania marketingowe wszystkich tu wymienionych stron sprzyjają wywoływaniu zainteresowania lekturą o zróżnicowanej treści i formie. Nie trudno odnaleźć liczne przykłady tego typu aktywności w wielowymiarowej przestrzeni Internetu (realizowanej także poza siecią). Organizowanie festiwali czy dni książki to już w zasadzie codzienność. Na mapie wydawniczo-czytelniczych wydarzeń prym wiodą bez wątpienia Warszawskie Targi Książki, które po raz kolejny odbyły się na Stadionie Narodowym w dniach 19-22 maja br.

Patronat, inauguracja, wystawcy

Patronat honorowy nad wydarzeniem objął Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej Andrzej Duda. W kapitule honorowego komitetu znaleźli się: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Minister Edukacji Narodowej, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Rzecznik Praw Dziecka, Pol-

¹ Politechnika Śląska, Biblioteka Główna. Filia w Katowicach.

² Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.



II. 1. Na płycie Stadionu Narodowego. Fot. Aleksandra Maruszczyk

ska Akademia Nauk, Biblioteka Narodowa, Mazowsze. Serce Polski i Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy. Współpracę zadeklarowało wiele instytucji branżowych, m.in.: Polskie Towarzystwo Wydawców Książek, Polska Izba Książki, Stowarzyszenie Copyright Polska, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, Izba Księgarstwa Polskiego, Polska Izba Druku, Związek Literatów Polskich i Stowarzyszenie Tłumaczy Literatury. W roli głównego partnera medialnego wystąpiło Polskie Radio. Medialnego wsparcia udzieliły również: Telewizja Polska, Gazeta Wyborcza, Biblioteka Analiz, Rynek-Książki.pl, Wydawca, Książka.net.pl, portal Lubimy czytać.pl i in. Podobnie jak w latach ubiegłych organizatorem wykonawczym WTK była firma Murator EXPO.

Podczas uroczystej inauguracji głos zabrali m.in.: Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego Piotr Gliński, Minister Zasobów Ludzkich Węgier Zoltán Balog i Dyrektor Instytutu im. Rajmunda Llulla Manuel Forcano, w obecności gospodarzy targów: Prezesa Zarządu Targów Książki Rafała Skąpskiego, Prezesa Zarządu Murator EXPO Jacka Oryla i Prezydent Miasta Stołecznego Warszawy Hanny Gronkiewicz-Waltz oraz wielu zgromadzonych gości.

Łącznie ofertę wydawniczą zaprezentowało 815 wystawców z kraju i zagranicy (Australii, Austrii, Belgii, Białorusi, Bułgarii, Chin, Chorwacji, Czech, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Kanady, Niemiec, Rumunii, Słowacji, Szwecji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Ukrainy, Węgier, Wielkiej Brytanii i Włoch). Wśród krajowych reprezentantów największymi eks-

pozycjami wyróżniały się: Agora, BOSZ, Dom Wydawniczy REBIS, Edgard Języki Obce.pl, Empik, Olesiejuk, Prószyński i S-ka, Sonia Draga, Wielka Litera, Wydawnictwo Jedność, Wydawnictwo Literackie i Znak. Równie atrakcyjnie prezentowały się stoiska takich firm jak: Akapit Press, Anna-purna, Bellona, Bezdroża, Burda Książki, Compass, Biblioteka Narodowa, Czarne, Czeskie Klimaty, Egmont, Helion, Marginesy, Nasza Księgarnia, Pascal, Platon i SQN. Wśród wielu zagranicznych wystawców wymienić należy: francuskie (m.in. Actes Sud, Balivernes, Casterman, Didier Jeunesse, Fayard, Gallimard), niemieckie (m.in.: Arena Verlag, Frankfurt Book Fair, Gestalten, Steidl, Taschen), hiszpańskie (m.in.: Edicions del Periscopi – Llegir en Català, Instituto Cervantes, La Galera) i węgierskie (Magyarország – Rok Kultury Węgierskiej w Polsce).

Pod szyldem WTK odbywały się też 10. Targi Książki Akademickiej i Naukowej ACADEMIA. Entuzjaści książki naukowej i specjalistycznej mogli zapoznać się – w odrębnym wydzielonym sektorze – z publikacjami takich wydawców jak np.: Akademia Marynarki Wojennej, Akademia Muzyczna im. G. i K. Bacewiczów w Łodzi, Copernicus Center Press, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Wydawnictwa AGH, Wydawnictwa Komunikacji i Łączności, Wydawnictwa Naukowe Instytutu Lotnictwa, Wydawnictwa Uczelniane Politechniki Łódzkiej, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie oraz Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Na amatorów elektronicznych publikacji czekała atrakcyjna oferta coraz bardziej popularnych obecnie modeli czytników (Basic 2, Touch Lux 3, Ultra, Sense) firmy Pocketbook. Analogicznie serię podobnych urządzeń marki inkBook zaprezentowała również obecna na targach firma Nexto. W kategorii komiksu i gier planszowych ciekawie prezentowali się m.in.: Komikslandia, Komiksy Ekonomiczne, Planeta Komiksów, Sklep-komiksowy.pl, Polskie Stowarzyszenie Komiksowe, Sol Invictus Komiks, Strefa Komiksów oraz Magazyn Pixel – Kultura Gier Video, Gamiko Gry Planszowe, Rebel.pl. Tradycyjnie nie zabrakło przestrzeni dla książki z wtórnego obiegu oraz tzw. *białych kraków* (Antykwariat Grochowski, Antyk-Wariat Antika – Dorota Szwed, Czarny Kot, Książka dla każdego, Kwadryga, Na Tamce, Piotruś Pan, Szarlatan, Tomik – Anna Barańska i in.).

Goście, autorzy, nowości wydawnicze

Honorowym gościem tegorocznych WTK były Węgry. Podczas czterech targowych dni szeroko prezentowano kulturę i literaturę węgierską, m.in. z udziałem takich autorów i prelegentów jak: Antal Bayer, Gyula Csics,

Margit Garajszki, Lajos Grendel (*Dzwony Einsteina*), János Háy (*Syn ogrodnika*), Ottó Kaiser, Noémi Kiss, István Kovács i János Oláh. W ramach Salonu Barcelony i Literatury Katalońskiej (Gościa Specjalnego) pojawili się m.in. Sebastià Alzamora (*Bestie*), Blanca Busquets (*Jardí a l'obaga*), Jaume Cabré (*Cień eunucha*), Rafael Nadal (*Kłątwa rodziny Palmisano*), Care Santos (*Czekoladowe pragnienie*), Màrius Serra (*Plany na przyszłość*), Jordi Sierra i Fabra. Nie zawiedli również przedstawiciele literatury i kultury francuskiej m.in.: Pierre Assoulin, Jean-Guy Boin, Paul Colize (*Długa chwila ciszy*), Tahar Ben Jelloun, Nedim Gürsel, Boualem Sansal (*2084. Koniec świata*), Lyonel Trouillot i Carole Vantrois.

Najlichniesze kolejki po autografy ustawiały się do rodzimych autorów. Jak zwykle można było spotkać artystów, dziennikarzy, pisarzy, publicystów i sportowców. Książkowe premiery podpisywali m.in.: Marta Abramowicz (*Zakonnice odchodzą po cichu*), Cezary Bielakowski (*Jan Kulczyk. Biografia niezwykła*), Wojciech Cegielski (*Rozmowy o islamie*), Jacek Cygan (*Przeznaczenie, traf, przypadek*), Henryk Gołębiewski i Tomasz Solarewicz (*Zygzałem przez życie*), Katarzyna Grochola (*Przeznaczenie*), Cezary Harasimowicz (*Miejsce odosobnienia*), Józef Hen (*Powrót do bezsennych nocy*), Krystyna Janda i Katarzyna Montgomery (*Pani zyskuje przy bliższym poznaniu*), Iwona Kienzler (*Bodo i jego burzliwe romanse*), Marcin Kydryński (*Biel. Notatki z Afryki*), Robert Makłowicz (*Dalmacja. Książka kucharska*), Remigiusz Mróz (*Trawers*), Jacek Pałkiewicz (*Dubaj. Prawdziwe oblicze*), Jerzy Pilch (*Bezpowrotnie utracona leworęczność*), Wojciech Pokora i Krzysztof Pyzia (*Z Pokorą przez życie*), Eustachy Ryłski (*Po śniadaniu*), Mariusz Szczygieł (*Projekt: prawda*), Janusz Leon Wiśniewski (*Udręka braku pożądania*). To tylko niektóre z imponującej listy nazwisk!

Dyskusje, spotkania

W czasie trwania targów w przestrzeni konferencyjnej Stadionu Narodowego odbywało się wiele interesujących spotkań i paneli dyskusyjnych o różnorodnej tematyce. Katarzyna Nakonieczna, Remek Mendruń (Biblioteka Narodowa) i Adam Cholewka (Internews) omówili funkcjonalność formatu ONIX. Obecnie Biblioteka Narodowa (członek zrzeszony w ISBN International i EEditEUR - międzynarodowym konsorcjum zarządzającym rozwojem ISBN jako standardem wymiany metadanych) rekomenduje stosowanie formatu ONIX w wersji 3.0. Każdy egzemplarz obowiązkowy, trafiający do zasobów Narodowej Książnicy jest opracowywany właśnie w tym standardzie. Dzięki wymianie danych server-to-server bez potrzeby wypełniania formatek, wydawca otrzymuje wygodne narzędzie do publikowania swoich metadanych w sieci. Zapis w trybie ciągłym uwzględnia m.in.: dane o publikacji, dane marketingowe, zawartość, dane o wydawcy, powiązania z innymi materiałami i dostawę produktu. Aktualnie serwis e-ISBN umożli-

wia automatyczne pobieranie metadanych w standardzie ONIX (format ten jest stosowany m.in. przez księgarnię Prus24.pl).

Jakub Frołow z Legimi przedstawił możliwości wielofunkcyjnego narzędzia do promocji i sprzedaży książek w sieci o nazwie Microsite. Produkt ten jest adresowany głównie do wydawców, umożliwiając skuteczne oraz łatwe przygotowanie stron internetowych z wykorzystaniem gotowych szablonów i modułów: informacyjnego, sprzedaży książek, afiliacyjnej współpracy ze sklepami itd. Według prelegenta wzorcowa realizacja webowego projektu powinna zawierać najbardziej podstawowe informacje o danej publikacji, w tym notkę autorską oraz umożliwiać zapoznanie się z fragmentem treści, aż po uaktywnienie procedury zamawiania i finalizacji transakcji. Proponowane rozwiązanie przyczynia się do obniżenia kosztów promocji w Internecie (brak potrzeby konstruowania rozbudowanych, zewnętrznie administrowanych serwisów), poprawy skuteczności promocyjnej i utrwalania lojalności wokół marki wydawcy. To również szansa na wykorzystanie oraz rozwijanie nowych kanałów komunikacji i dystrybucji treści (m.in. we współpracy z operatorem telefonii komórkowej lub dystrybutorem sprzętu).

Stowarzyszenie Copyright Polska zaprezentowało zasady funkcjonowania systemu wynagrodzenia za wypożyczenia biblioteczne – przeznaczonego dla autorów, tłumaczy i wydawców. Obecnie w programie pilotażowym uczestniczy 60 bibliotek publicznych, generujących oraz przesyłających szczegółowe statystyki udostępniania konkretnych tytułów. Uprawniony do uzyskania wynagrodzenia beneficjent zgłasza dobrowolnie uczestnictwo w programie na podstawie stosownego oświadczenia. W ramach spotkania szczegółowo omówiono zasady podziału środków przeznaczonych na powyższy cel oraz przedstawiono nowe opcje, dostępne dla wydawców: system licencji międzynarodowych i Ogólnopolską Bazę o Publikacjach. Ponadto na stoisku Biblioteki Narodowej można było zapoznać się z funkcjonowaniem systemu wypożyczeń ACADEMICA, zapewniającym zdalny dostęp do publikacji naukowych w wersji cyfrowej.

Podczas konferencji *EduAKCJA - Biblioteka – usłyszeć i zobaczyć literaturę*, zorganizowanej przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, przy wsparciu Warszawskiego Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń, przedstawiono założenia Warszawskiego Programu Edukacji Kulturalnej, integrującego środowiska zaangażowane w działalność kulturalną. Przewodnicząca SBP Elżbieta Stefańczyk wskazała na aktywny udział bibliotekarzy w tworzeniu i upowszechnianiu kultury, prezentując najważniejsze inicjatywy w tej dziedzinie, podejmowane w ramach działalności stowarzyszenia. Z interesującym referatem na temat sprawności widzenia i jego znaczenia w kształtowaniu osobowości - w świetle wyników krajowych i zagranicznych badań - wystąpił Mikołaj Markiewicz z Ośrodka Treningu i Terapii Widzenia.

Radosław Jeż i Łukasz Głowacz z firmy Skilltelligence zaprezentowali autorski model biznesowy, oparty na uzyskiwaniu informacji rynkowych z zastosowaniem nowoczesnej platformy wykorzystującej Internet, urządzenia mobilne (np. smartfony) i rozproszony potencjał ludzki. Klient zainteresowany przeprowadzeniem badania marketingowego oraz pozyskaniem określonych danych, partycypuje w tworzeniu scenariusza i określeniu parametrów badań. Firma przyjmująca zlecenie programuje i udostępnia gotową aplikację klientowi oraz potencjalnemu wykonawcy, który przeprowadza badanie. Co istotne, ankieterem pozyskującym dane może zostać praktycznie każdy, wiek i wykształcenie nie mają tu znaczenia. Zleceniodawca korzysta z usług stałych i nowych współpracowników, wyznaczając im określone zadania do wykonania. To oni, przy pomocy aplikacji zainstalowanej w smartfonie (w toku przeprowadzanego badania) zatwierdzają odpowiedni wariant odpowiedzi lub wpisują określoną wartość. Informacje uzyskane w ten sposób od poszczególnych wykonawców są dostępne dla klienta w czasie rzeczywistym (online). Warto podkreślić, że firma jako operator zlecenia skrupulatnie monitoruje i ocenia wiarygodność wykonanych zadań przez poszczególne jednostki, co w istocie przekłada się na system wynagrodzeń. Według autorów wystąpienia, zaprezentowane rozwiązanie doskonale sprawdza się także w badaniach nad stanem czytelnictwa i skutecznością marketingu wydawniczego. Dla przykładu przedstawiono wyniki kompleksowego badania ankietowego na temat czytelnictwa, przeprowadzonego na grupie 497 osób w wieku 15-30 lat, współpracujących ze Skilltelligence.

Izabella Anuszevska (Millward Brown) dokonała szczegółowej analizy raportu z badania PIK *Książki w codziennym życiu Polaków*. Respondenci odpowiadali m.in. na pytania, dotyczące dostępu do urządzeń elektronicznych, umożliwiających odbiór treści cyfrowych. Większość badanych zadeklarowała korzystanie w tym celu z telefonu komórkowego (67%), laptopa (51,2%) i telewizji kablowej/platformy cyfrowej (49,6%). Na używanie czytnika e-książek powołało się zaledwie 1,1% uczestników badania. W kwestii korzystania z Internetu większość respondentów wskazywała na typowe czynności takie jak: przeglądanie stron (91,8%), obsługę poczty elektronicznej (86,5%) i słuchanie muzyki (58,5%). Sporadycznie wymieniano: publikowanie tekstów w formie postów i blogów (18,5%) oraz tworzenie stron WWW (7,8%). Wśród najpopularniejszych zajęć, realizowanych w ciągu dnia pojawiły się: oglądanie telewizji (66%), poświęcanie czasu rodzinie (54,2%) i korzystanie z Internetu (40,9%). Rzadko przyznawano się do czytania jakichkolwiek tekstów (10,5%), tylko 0,7% respondentów przeznaczyło najwięcej wolnego czasu na ich lekturę. Do najpopularniejszych rodzajów czytanych ostatnio tekstów zaliczono: sms-y, tweety, powiadomienia na portalach społecznościowych (20,1%) i prasę drukowaną (18,2%). Słabym zainteresowaniem cieszyła się książka tradycyjna (7,2%) i elektroniczna (1,3%). Czytelnicy prasy i periodyków najczęściej deklarowali

lekturę dzienników lokalnych (39,7%), rzadziej pism popularnych (22,1%) i tygodników opiniotwórczych (17,7%), najrzadziej czasopism branżowych i naukowych (odpowiednio 6,5% i 0,3%). Do przeczytania co najmniej jednej książki w ciągu roku przyznało się tylko 37,2% badanych. Zaledwie 4,2% uczestników badania czytało w tym okresie książki w formie elektronicznej. Jako powód ograniczonego kontaktu z książką najczęściej podawano brak czasu (40,6%) oraz wysokie ceny książek (9,3%). Respondenci byli pytani jeszcze m.in. o powody dla których sięgają po książkę, preferencje czytelnicze, źródła pozyskiwania książek (najczęściej wymieniano księgozbiory prywatne i biblioteki) a także oddziaływanie czytania na stosunki międzyludzkie w środowisku lokalnym. Nie sposób przedstawić wszystkich aspektów (także w odniesieniu do poszczególnych grup wiekowych), zaprezentowanych w tak obszernym raporcie.

W trakcie panelu *Literatura i piłka nożna* Manuel Forcano, Jordi Punti i Carles Villarubi rozmawiali o piłkarskim klubie FC Barcelona jako osobliwym zjawisku społecznym i kulturowym (Stadion Narodowy jawi się tu jako miejsce symboliczne!). Ich zdaniem to nie tylko najbardziej znacząca sportowa marka na świecie, ale również synonim ciężkiej pracy, narodowej dumy i przynależności do społeczności katalońskiej. W czasie spotkania wyświetlono film dokumentalny *Josep Suñol – Krzyk odwagi*, poświęcony jednemu z twórców tej klubowej potęgi piłkarskiej, zamordowanemu podczas wojny domowej w Hiszpanii.

Warto wspomnieć o promocji okolicznościowej serii Foto Retro Wydawnictwa BOSZ, ukazującej Warszawę w fotografiach od lat 20-tych do schyłku lat 80-tych ubiegłego stulecia. Beata Tyszkiewicz, Krystyna Sienkiewicz, Joanna Szczepkowska i Prezydent Warszawy Hanna Gronkiewicz-Waltz, w interesującej rozmowie z Jerzym Kisielewskim, wspominały (z perspektywy własnych doświadczeń) zmieniającą się przez dekady stolicę w przestrzeni architektonicznej, politycznej i społecznej. Podczas spotkania autorskiego Robert Makłowicz - przy akompaniamencie chorwackiego zespołu Smrika - opowiadał na Kanapie Literackiej o swojej najnowszej publikacji *Dalmacja. Książka kucharska* (Wysoki Zamek). Autor powieści *2084. Koniec świata* (Sonia Draga) Boualem Sansal poruszył niezwykle aktualny problem radykalizmu religijnego i jego zagrożeń dla zachodniej kultury i cywilizacji. W ramach zorganizowanego Dnia Reportażu odbyły się spotkania z Karoliną Domagałską, Antonią Lloyd-Jones, Jackiem Giszczakiem, Pawłem P. Reszką, Michałem Książkiem, Zbigniewem Parafricanowiczem, Michałem Potockim i Jenny Nordberg.

Atrakcje, wystawy

W ciągu wszystkich targowych dni na czytelników czekało wiele ciekawych atrakcji, z korzystnymi rabatami cenowymi włącznie. Wydawnictwo Prószyński i S-ka oferowało książki autorów obecnych na stoisku za połowę

ceny! Nabywając dwa tytuły wydane nakładem SQN za trzeci, najtańszy, płacono tylko symboliczną złotówkę!

W ramach akcji *Książka za książkę* każdy, kto zdecydował się oddać przynajmniej pięć zbędnych egzemplarzy mógł otrzymać kod do pobrania darmowego e-booka z witryny Publio.pl. Jako nagrodę w konkursie „na czas” przewidziano e-czytnik Pocketbook Touch Lux 3. Na stoisku producenta i dystrybutora tej marki można było zdobyć ten sam model urządzenia, rozwiązując kreatywne zadanie. Z kolei w konkursie fotograficznym firmy Nexto dla najlepszych przygotowano bony na zakup e-książek i czytniki inkBook. Portal Granice.pl – w ramach tzw. *targowych manewrów* – zaproponował wytrwałym i cierpliwym zestaw pytań, dotyczących literatury, książek i wydawnictw. Odpowiedzi na nie należało szukać na wybranych stoiskach. Nagrodami w konkursie były samodzielnie komponowane zestawy książek. Poza tym wielu wystawców zorganizowało loterie z drobnymi upominkami.

„Warszawski Weekend Rodzinny” wraz z „Festiwałem Lotto – Radość wygrywania”, odbywający się na płycie stadionu, przyciągnął uwagę najmłodszych. Tu przygotowano dla nich atrakcyjną strefę gier planszowych (Board&Dice, Bolt Action, Fabryka Gier Historycznych, Integra, Lucrum Games, Muve.pl, Polskie Stowarzyszenie Carrom, Wargamer), gdzie pod czujnym okiem animatorów mogli zapoznać się szczegółowo z zasadami rozgrywek i spróbować swoich sił. Na przyległej scenie trwała prezentacja zespołów tanecznych i wokalnych, reprezentujących stołeczne domy kultury i fundacje. Na stoisku Gościa Honorowego można było skosztować specjalnie przygotowywanych potraw węgierskiej kuchni. Podobnie kulinarne atrakcje zorganizował Carrefour.

Poza wszechobecną książką na targach można było dostrzec ekspozycje plakatów, rysunków i fotografii. Wydawnictwo BOSZ zorganizowało trzy wystawy: „Beksiński” – znane i cenione prace autora, pochodzące z okresu jego twórczych zainteresowań fantastyką, gotykiem i sztuką abstrakcyjną; „Olbiński. Pasja plakatów” – wybrane reprodukcje prac jednego z najbardziej znanych malarzy surrealizmu oraz „Warszawa” – archiwalne fotografie stolicy od lat 20-tych do 80-tych ubiegłego wieku. Za równie interesującą uznać należy wystawę prac Wojciecha Siódmała „Don Kichot”, towarzyszącą promocji nowego wydania słynnej powieści, w 400-tną rocznicę śmierci hiszpańskiego pisarza. Z okazji jubileuszu 200 lat istnienia Uniwersytetu Warszawskiego zaprezentowano plansze dokumentujące historię i czas obecny uczelni pod tytułem „Dwa stulecia. Dobry początek. Wystawa na 200-lecie Uniwersytetu Warszawskiego”. Warto wspomnieć efektowne ilustracje autorstwa Marianny Jagody-Mioduszeckiej, pokazane na wystawie „Cudowny jeleń. Baśnie węgierskie”.

Nagrody, wyróżnienia

Stałym punktem WTK są liczne konkursy, adresowane do edytorów i autorów. W ramach ustanowionej Nagrody Magellana redakcja Magazynu Literackiego Książki dokonała wyboru najlepszych publikacji w kategorii przewodników, map, atlasów i literatury o tematyce podróżniczej. Za najważniejsze wydarzenie ubiegłego roku uznano serię *Podróżowniki* Anny i Krzysztofa Kobusów. Nagrodę specjalną za promocję idei podróżowania jako stylu życia i tym samym wrażliwość na piękno świata, zdobył Michał Książek, autor m.in. pozycji *Droga 816* i reportażu *Jakuck. Słownik miejsca*.

Wybrano najlepsze przekłady z zakresu nauk przyrodniczo-matematycznych i technicznych. Nagrodę główną im. Jerzego i Hanny Kuryłowiczów otrzymało tłumaczenie publikacji *Nasz matematyczny wszechświat* Maxa Tegmarka (Prószyński i S-ka), w przekładzie Ewy Łokas i Bogumiła Bienioka; wyróżnienia trafiły do: Agnieszki Sobolewskiej za tłumaczenie *Księgi tajemnic matematycznych* Iana Stewarta (Wydawnictwo Literackie) i Doroty Konowrockiej-Sawy za przekład książki Nicka Bostroma *Superinteligencja. Scenariusze, strategie, zagrożenia* (Helion).

Nagrodę Warszawskich Targów Książki IKAR 2016 za całokształt otrzymał Eustachy Ryłski. Przyznano również Medale Gloria Artis twórcom, zrzeszonym w Stowarzyszeniu Pisarzy Polskich. Srebrne odznaczenia otrzymali: Piotr Müldner-Nieckowski, prof. Anna Nasiłowska i Barbara Wachowicz-Napiórkowska; brązowe: Tamara Bołdak-Janowska, Krzysztof Michał Choiński, Zdzisław Tadeusz Łączkowski, Barbara Rosiek, Konrad Sutarski i Aleksandra Ziółkowska-Boehm. Nagrodą im. Ryszarda Kapuścińskiego za najlepszy reportaż literacki uhonorowano Piotra Pawła Reszkę (*Diabeł i tabliczka czekolady* Wydawnictwa Agora). Polskie Towarzystwo Wydawców Książek w konkursie na najpiękniejszą książkę minionego roku doceniło edycje w następujących kategoriach: literatura piękna – *Edessy [poemat sowi-zdrzański]* (Episteme); książki naukowe i popularno-naukowe – *Wesela 21* (Muzeum Etnograficzne w Krakowie); literatura dla dzieci i młodzieży – *Pszczółki* (Dwie Siostry), podręczniki, materiały edukacyjne i szkoleniowe – *Wiedza o papierze dla konserwatorów zbiorów* (Biblioteka Narodowa); albumy – *21 myśli o teatrze* (Fundacja Win-Win); katalogi i wydawnictwa bibliofilskie – *O melomanie, który wyleczył zapomnienie* (Fundacja Alpha i Drukarnia Petit). Konkursowi PTWK towarzyszyło rozstrzygnięcie akcji *Wydawcy wybierają Drukarnie* i ogłoszenie rankingu. Za najlepszą drukarnię dzielową uznano Opolgraf S.A., drugie miejsce przypadło firmie Pozkał z Inowrocławia (zdobywcy także pierwszego miejsca w kategorii drukarni cyfrowych), trzecie Zakładowi Graficznemu Colonel S.A. z Krakowa.

Nagrodę ECONOMICUS 2016 (Dziennik Gazeta Prawna) dla najlepszego tłumaczenia zagranicznej książki ekonomicznej otrzymało Wydawnictwo Krytyki Politycznej (1 i 3 miejsce – odpowiednio za *Kapitał w XXI wieku* Tho-

masa Piketty'ego i *Ekonomię. Instrukcję obsługi* Ha-Joon Changa). Najlepszą polską książką, promującą wiedzę ekonomiczną okazała się publikacja Marcina Popkiewicza *Rewolucja energetyczna. Ale po co?* (Sonia Draga). Za najlepszy poradnik uznano książkę *Przedsiębiorca w internecie. Kompendium* (Poltext) autorstwa Moniki Nieradki-Bernaciak i Joanny Rodek-Kietlińskiej. W konkursie TECHNIKUS 2016, zorganizowanym przez Federację Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT, najlepszą publikacją o charakterze poradnikowym ogłoszono *Poradnik górnika naftowego* (SiTPNiG). W kategorii publikacji technicznych zwyciężyła pozycja Ewy B. Skrodzkiej *Eksperymentalna analiza modalna gitar i skrzypiec* (UAM). Natomiast laureatem Nagrody prof. Skowronka (przyznawanej autorom i wydawcom publikacji z zakresu archiwistyki i historii) został Wiesław Walkiewicz za *Balkany Słowiańskie. Aspiracje – Uwikłania – Sprzeczności* (Libra).

Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich przyznało nagrody w konkursie Mistrz Promocji Czytelnictwa 2015 najprężniej działającym placówkom bibliotecznym. Pierwszą nagrodą uhonorowano Powiatową i Miejską Bibliotekę Publiczną „Bibliotekę pod Atlantami” w Wałbrzychu. Druga nagroda trafiła do Gminnej Biblioteki Publicznej w Aleksandrowie, trzecia do Miejskiej Biblioteki Publicznej w Jastrzębiu Zdroju. Wyróżniono również: Bibliotekę Publiczną Gminy Zamość z siedzibą w Mokrem, Gminną Bibliotekę Publiczną w Juchnowcu Kościelnym, Miejską Bibliotekę Publiczną w Mińsku Mazowieckim i Pedagogiczną Bibliotekę Wojewódzką w Łodzi z filiami w Kutnie, Łęczycy, Zgierzu i Pabianicach.

W ramach 10. Targów Książki Naukowej i Akademickiej ACADEMIA, rozstrzygnięto konkurs na najlepsze publikacje akademickie i naukowe. Wyróżnienia Rektora Uniwersytetu Warszawskiego dla najlepszej książki akademickiej w dziedzinie nauk społecznych i humanistycznych otrzymały: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego i Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich – za publikację *Jan Muszkowski. Życie książki - edycja krytyczna na podstawie wydania z 1951 roku* pod redakcją Grzegorza Czapnika i Zbigniewa Gruszki ze wstępem Hanny Tadeusiewicz, Wydawnictwo Uniwersytetu M. Curie-Skłodowskiej w Lublinie – za pozycję *Logopedia. Standardy postępowania logopedycznego* pod redakcją naukową Stanisława Grabiasa, Tomasza Woźniaka i Jolanty Panasiuk, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego - za książkę *Czytanie. Kobieta, biblioteka, lektura* pod redakcją Agaty Zawiszeńskiej i Arlety Galant. Główna nagroda w tej kategorii przypadła Wydawnictwu Naukowemu Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu za *Historię polskiego filmu dokumentalnego (1896-1944)* autorstwa Małgorzaty Hendrykowskiej. Wyróżnieniami dla książki technicznej o charakterze dydaktycznym uhonorowano: Wydawnictwa AGH – za publikację *Archeometria szkieł zabytkowych* Elżbiety Greiner-Wronowej, Wydawnictwo Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy – za *Studium laserowego i plazmowego modyfiko-*

wania warstwy wierzchniej materiałów polimerowych Piotra Rytlewskiego, Wydawnictwa Komunikacji Łączności – za pozycję *Ekomobilność T. 1-2* pod redakcją naukową Włodzimierza Choromańskiego. Z kolei wyróżnienia specjalne za opracowanie edytorskie otrzymały: Wydawnictwo Lekarskie PZWL – za *Dzieje medycyny w Polsce T. 1-2* pod redakcją naukową Wojciecha Noszczyka i Fundacja Terytoria Książki – za publikację *Gdańsk w literaturze. Bibliografia od roku 1997 do dzisiaj T. 2: 1601-1700, Cz. 1: do 1656* pod redakcją Zofii Tylewskiej-Ostrowskiej. Poza tym wyróżniono: Wydawnictwa Naukowe PWN (*Testowanie i jakość oprogramowania. Modele, techniki, narzędzia* Adama Romana), Wydawnictwo Instytutu Sztuki PAN (*Polskie życie artystyczne w latach 1944-1960 T.1-6* pod redakcją Anny Wierzbickiej), Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum, Arx Regia (*Pamiętniki Stanisława Augusta na nowo odkryte* Teresy Kostkiewiczowej). Wyróżnienie specjalne przypadło tym razem w udziale Oficynie Wydawniczej Politechniki Warszawskiej (*Czas i miejsce. Architektura Politechniki Warszawskiej* Anny Agaty Wagner). Nagrodę główną dla najlepszej publikacji akademickiej i naukowej otrzymały Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego – za książkę *Sztuka Burgundii i Niderlandów 1380-1500 T. 3* Antoniego Ziembę.

W plebiscycie Warszawska Premiera Targowa 2016 na najpopularniejszą książkę wybraną przez czytelników najwięcej głosów zdobyła *Niezlomna* autorstwa Nele Neuhaus (Media Rodzina). Stowarzyszenie Tłumaczy Literatury uhonorowało Lwem Hieronima Wydawnictwo Czarne – za stworzenie i praktykowanie szczególnie dobrych warunków do współpracy z tłumaczami.

Do Literackiej Nagrody Gdynia nominowani zostali: w kategorii poezja – Kacper Bartczak za *Wiersze organiczne* (Dom Literatury w Łodzi), Maria Bigoszevska za *Jeden pokój* (FORMA), Hanna Janczak za *Lekki chłód* (Igloo) i Tadeusz Pióro za *Powązki* (Biuro Literackie); w kategorii proza – Weronika Murek za *Uprawę roślin południowych metodą Miczurina* (Czarne), Andrzej Muszyński za *Podkrzywdzie* (Wydawnictwo Literackie), Łukasz Orbitowski za *Inną duszę* (Od deski do deski), Maciej Płaza za *Skoruń* (WAB) i Dominika Słowik za *Atlas: Doppelganger* (Znak); esej: Lidia Kośka za *Lec. Autobiografia słowa* (ŻIH), Michał Książek za *Droge 816* (Fundacja Sąsiedzi), Renata Lis za pozycję *W lodach Prowansji. Bunin na wygnaniu* (Sic!) i Piotr Paziński za *Rzeczywistość poprzecieraną* (Austeria); tłumaczenie na język polski: Jacek Giszczak za przekład *Zwierzeń jeżozwiera* Alaina Mabanc-kou (Karakter), Jolanta Kozak za *Krótkie wywiady z paskudnymi ludźmi* Davida F. Wallace’a (WAB), Robert Papieski za *Lato w Baden* Leonida Cypkina (Zeszyty Literackie), Agnieszka Pokojska za *Młode skóry* Collina Barretta (Igloo) oraz Anna Wasilewska za *Rękopis znaleziony w Saragossie* Jana Potockiego (Wydawnictwo Literackie).

Ogłoszono też nominacje do kolejnej, dwudziestej już edycji prestiżowej Nagrody Nike. Otrzymali je: Julia Fiedorczuk – *Nieważkość* (Marginesy), Magdalena Grzebałkowska – *1945. Wojna i pokój* (Agora), Łukasz Jarosz –

Kardonia i Faber (Biuro Literackie), Piotr Ibrahim Kalwas – *Egipt. Haram Halal* (Dowody na Istnienie), Marcin Kaćki – *Białystok. Biała siła czarna pamięć* (Czarne), Angelika Kuźniak – *Stryjeńska. Diabli nadali* (Czarne), Ewa Lipska – *Czytnik linii papilarnych* (Wydawnictwo Literackie), Renata Lis – *W lodach Prowansji. Bunin na wygnaniu* (Sic!), Piotr Matywiecki – *Którędy na zawsze* (Wydawnictwo Literackie), Weronika Murek – *Uprawa roślin południowych metodą Miczurina* (Czarne), Bronka Nowicka – *Nakar-mić kamień* (Biuro Literackie), Joanna Olczak-Ronikier – *Wtedy. O powojen-nym Krakowie* (Znak), Łukasz Orbitowski – *Inna dusza* (Od deski do deski), Maciej Płaza – *Skoruń* (WAB), Uta Przyboś – *Prosta* (Forma), Dariusz Rosiak – *Ziarno i krew* (Czarne), Żanna Słoniowska – *Dom z witrażem* (Znak), Jerzy Sosnowski – *Co Bóg zrobił szympansem* (Wielka Litera), Katarzyna Sur-miak-Domańska – *Ku Klux Klan. Tu mieszka miłość* (Czarne) i Ziemowit Szczerek – *Tatuaż z tryzubem* (Czarne).

Na zakończenie

Ogromna liczba wystawców, autorów, wydawniczych premier i spo-tkań z książką sprawia, że WTK są coraz chętniej odwiedzane przez czytel-ników. Według danych organizatora, tegoroczną edycję odwiedziło łącznie ponad 70 tys. osób! Co istotne, w tym roku bramę Stadionu Narodowego przekroczyła dwukrotnie wyższa liczba zorganizowanych grup dzieci i mło-dzieży. Trudno odnotować wszystkie atrakcje i wydarzenia, które umożliwiły odwiedzającym obcowanie z książką (i nie tylko!) w aktywny, czasami wręcz niekonwencjonalny sposób. Jak widać, najważniejsza arena piłkarska w Pol-sce idealnie sprawdza się jako przestrzeń propagowania czytelnictwa i kultu literatury. Trudno o równie przyjazne miejsce – w sensie logistycznym i orga-nizacyjnym – dla tak wielkiego, wydawniczo-czytelniczego przedsięwzięcia.

Inauguracja tegorocznych WTK wyjątkowo odbyła się w sali konferen-cyjnej *Warszawa* (a nie jak dotychczas na Kanapie Literackiej). Dzięki temu sama uroczystość była w ograniczonym zakresie dostępna dla szerszego grona publiczności. Warto zwrócić uwagę na skromną reprezentację seg-mentu książki elektronicznej i nowoczesnych technologii (także w wymiarze dyskusyjnym). Choć rynek e-booków aktualnie zajmuje tylko kilka pro-cent udziału w rynku wydawniczym w Polsce, e-książki i urządzenia do ich odczytu stają się coraz bardziej popularne i konsekwentnie wzmacniają czytelniczą aktywność. Poza tym bibliotekarze z dezaprobatą wypowia-dają się w sprawie odpłatnego dla nich wstępu na targi w czasie weekendu (a wtedy dzieje się najwięcej!). Czy środowisko, czynnie uczestniczące na co dzień w kreowaniu i propagowaniu czytelnictwa, nie powinno być w ogóle zwolnione z tejże opłaty – tak jak ma to miejsce podczas Międzynarodowych Targów Książki w Krakowie? To pytanie z pewnością warto skierować do organizatorów.

Powołując się na przytoczone na początku słowa wielkiej Noblistki, świat bez książek raczej nam nie grozi! Literatura ma swoje zasłużone miejsce w przestrzeni kultury oraz pozwala nie tylko intelektualnie rozwijać się ale i dobrze bawić. Wydawcy, reagując na innowacje coraz częściej sięgają po nowoczesne technologie, inwestując w e-marketing i e-dystrybucję oraz format elektroniczny. Sprawą otwartą pozostaje tylko jakość samej książki – zarówno w ujęciu merytorycznym (kto, co i jak pisze?) jak i estetycznym, ale to już zupełnie inny problem.

Poczytaj mi Wrocław. Światowa Stolica Książki UNESCO 2016

W związku z przejściem przez Wrocław od koreańskiego miasta Incheon miana Światowej Stolicy Książki UNESCO w kwietniowy weekend (22-24 kwietnia 2016) miało miejsce wiele ciekawych spotkań, warsztatów, wystaw, koncertów, performansów, a nawet zabaw tanecznych. W program wpisano Wieczór Koreański ogniskujący się wokół spotkania z Iwoną Chmielewską autorką książki *Maum*, której pierwsze wydanie ukazało się w Korei, i za którą otrzymała prestiżową Bologna Ragazzi Award, nazywaną Noblem literatury dziecięcej. Otwarcie Goethe-Institut Pop Up Pavilion połączone zostało ze spotkaniem z pisarką Olgą Grjasnową i Filipem Springerem, reportażyście i fotoreporterem.

23 kwietnia miłośnicy skandynawskich kryminałów mieli możliwość spotkania się z Jo Nesbø, wybitnym norweskim przedstawicielem gatunku. Spotkanie, podczas którego autor podpisywał książki, poprowadzili Mariusz Bonaszewski i Irek Grin. Agnieszka Szydłowska i Michał Nogaś czytali wybrane fragmenty książek gościa dzieciom. O godzinie 19.00 ruszyła Europejska Noc Literatury, podczas której, w różnych przestrzeniach miasta, przedstawiciele kultury (m.in. Olga Boładź, Magdalena Cielecka, Janusz Chabior, Arkadiusz Jakubik, Tomasz Karolak, Jan Nowicki, Maria Pakulnis, Bartosz Porczyk, Ewa Skibińska) czytali zebranych fragmenty dzieł Williama Szekspira w związku z 400-leciem jego śmierci. Tego dnia Zakład Narodowy im. Ossolińskich uroczystie zainaugurował ekspozycję główną Muzeum Pana Tadeusza. Także tego samego wieczoru, pod hasłem Book is a dj odbył się pojedynek didżejki Agnieszki Szydłowskiej i Michała Nogasia prezentujących muzykę do tańczenia z książkami.

Imprezy odbywające się 24 kwietnia poświęcone zostały twórczości Williama Szekspira: prezentowano dramaty mistrza, m.in. miał miejsce plenerowy spektakl zatytułowany „Szekspir – Speranza”, który został przygotowany przez aktorów Teatru im. Heleny Modrzejewskiej z Legnicy, oraz koncert „Śpiewający Szekspir” Chóru Narodowego Forum Muzyki pod dyrekcją Agnieszki Franków-Żelazny któremu towarzyszyły interpretacje tekstów Szekspira w wykonaniu Tomasza Lulka.

Ciekawy program towarzyszący stworzyła Miejska Biblioteka Publiczna, organizując różne akcje w przestrzeni komunikacyjnej (tramwaje) i handlowej (sklepy, cukiernie, piekarnie). Wiele imprez skierowanych było do najmłodszych czytelników.

Tak bogata różnorodność programowa wynikała z założenia organizatorów, którzy w związku z literaturą chcieli sięgnąć dalej i mocniej niż kiedykolwiek wcześniej.

Źródło: <http://www.wroclaw2016.pl/poczytaj-mi-wroclaw.-swiatowa-stolica-ksiazki-unesco-2016>

Marta Kunicka

Muzeum „Pana Tadeusza”

Poemat *Pan Tadeusz* powstał w Paryżu w latach 1832-1834, a jego rękopis składa się z zeszytu w miękkiej kartonowej oprawie, liczącego 48 kart i ich fragmentów, zawierających czystopis księgi I-III oraz fragment IV; album liczący 91 kart zawierających w czystopisie księgi: IV-XII oraz w brulionie księgi X, XI, XII wraz z Epilogiem. W księgach VIII, XI i XII zdarzają się przygodne luki. Jest on oprawiony w czerwoną skórę ozdobioną złotymi wyciskami – jest to najcenniejszy rękopis Ossolineum, a zarazem najwartościowszy zabytek kultury narodowej. Za życia autora został on dwukrotnie sprzedany w celu ratowania twórcy z kłopotów finansowych, w obu przypadkach kupującymi byli przyjaciele poety, którzy zwracali poecie rękopis jako dar. Po śmierci autora niemal w stanie kompletnym trafił do najstarszego syna Mickiewicza, Władysława. W 1871 r. profesor i rektor Uniwersytetu Jagiellońskiego, Stanisław Tarnowski zakupił manuskrypt, który następnie został zabezpieczony i złożony w hebanowej szkatule ozdobionej płaskorzeźbami rytowanymi w kości słoniowej. Na ścianach bocznych szkatuły zamieszczono reliefy zaprojektowane przez Juliusza Kossaka. Po śmierci Stanisława rękopis odziedziczył jego syn, który w 1929 r. odsprzedał go wujowi Hieronimowi. Został on wówczas ulokowany w siedzibie rodowej w Dzikowie. W pierwszych dniach wojny właściciele zdeponowali rękopis, a także część muzealiów, w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, gdzie miał bezpiecznie przeczekać wojnę. Po wielu wojennych perturbacjach w 1947 r. decyzją premiera Józefa Cyrankiewicza manuskrypt *Pana Tadeusza* trafił do Ossolineum. W 1992 r. spadkobierca Jan Artur Tarnowski sprzedał rękopis Zakładowi Narodowemu im. Ossolińskich. Na wniosek Prezydenta Wrocławia Bogdana Zdrojewskiego, gmina Wrocław przekazała jedną trzecią wartości eksponatu – dwie trzecie spadkobierca przekazał w darze.

Jak można przeczytać na stronie muzeum: „Misją Muzeum Pana Tadeusza jest pokazanie rangi dzieła Adama Mickiewicza w zmieniającej się rzeczywistości historycznej i kulturalnej Europy na przestrzeni ostatnich dwustu lat, a także ukazanie poematu *Pan Tadeusz* jako tekstu kształtującego nowoczesne myślenie o tradycji i tożsamości kulturowej”.

Źródło: <http://www.pantadeusz.ossolineum.pl/pl/o-muzeum>

Marta Kunicka

NIK o rozwoju czytelnictwa

Najwyższa Izba Kontroli dokonała podsumowania środków wydatkowanych w latach 2012-2015 na rozwój czytelnictwa. Analizowana była suma 268 mln zł za pomocą której Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego,

w ocenie NIK-u, nie zapewnił wzrostu poziomu czytelnictwa w Polsce. Mimo zarejestrowania pewnego wzrostu w 2014 r. (względem 2012), wyniku nie udało się utrzymać w następnym, 2015 r. Badane środki wydatkowane były w ramach Narodowego Programu Rozwoju Czytelnictwa na lata 2014-2020. Przy współudziale Biblioteki Narodowej, Instytutu Książki oraz Narodowego Centrum Kultury zorganizowano wiele programów promujących czytelnictwo (2014-15; 2015-20).

NIK wskazał potrzebę dokładniejszej analizy programów skierowanych w stronę najmłodszych czytelników, powołując się na opracowania, z których wynika iż czytelnicy dorośli miłością do książek często „zarażali” się w dzieciństwie. Zwrócono także uwagę na niewystarczające, zdaniem NIK, akcentowanie elektronicznej formy książek. Zaleceniem pokontrolnym była intensyfikacja działań w tym kierunku, jak również działań upowszechniających czytelnictwo (Internet, media społecznościowe). Mimo zainwestowania w biblioteki publiczne w latach 2012-2014 kwoty 63,5 mln zł zarejestrowano spadek zarejestrowanych czytelników i liczby wypożyczeń. Jak przytoczono w raporcie, w Polsce w 2013 r. tylko ok. 25% badanych korzystało z bibliotek publicznych, podczas gdy w Szwecji – 75 %. Nieznaczny wzrost zanotowano w bibliotekach publicznych modernizowanych w ramach Priorytetu *Biblioteka+ i Kultura +*. Zwrócono uwagę na konieczność współpracy pomiędzy bibliotekami różnego typu w zakresie gromadzenia, promocji czy prezentacji zakupionych nowości. Zwrócono uwagę na konieczność promowania czytelnictwa w społeczeństwie we wszystkich możliwych kanałach informacyjnych. NIK zwrócił także uwagę na możliwość wykorzystania praktyk stosowanych w innych europejskich krajach.

W ocenie NIK dalsza realizacja programów ministerialnych i programu rządowego wspierających rozwój czytelnictwa w Polsce wymaga usprawnienia.

Źródło: <https://www.nik.gov.pl/aktualnosci/nik-o-rozwoju-czytelnictwa.html>

Marta Kunicka

Noc Czasopism i Wydawnictw Polonistycznych

23 czerwca w Centrum Informacji Naukowej i Bibliotece Akademickiej w Katowicach zorganizowano, w ramach VI Światowego Kongresu Polonistów, Noc Czasopism i Wydawnictw Polonistycznych. Wydarzenie to było miejscem spotkania przedstawicieli świata literatury a skierowane było przede wszystkim do wydawców, twórców, tłumaczy, wykładowców, nauczycieli, studentów, i innych osób pragnących promować język i literaturę polską. Zainteresowani mieli możliwość nabycia ciekawych pozycji ale także porozmawiania z twórcami, wydawcami jak również odbiorcami.

W spotkaniu wzięli udział m.in.: Wydawnictwo Instytutu Badań Literackich PAN, Zeszyty Literackie, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Nowa Panorama Literatury Polskiej, Wydawnictwo Universitatis i wiele innych.

Źródło:

http://ciniba.edu.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=1494%3Anoc-czasopism-i-wydawnictw-polonistycznych&catid=69%3Awiadomoci&Itemid=14&lang=pl

Marta Kunicka

BIBLIOTEKA AWF w KATOWICACH
MATERIAŁY • ZBIORY • WYDARZENIA

INFORMACJE • 164

NOWOŚCI W ZBIORACH • 169

WYDAWNICTWA AWF • 179

**AKTUALNY WYKAZ CZASOPISM DOSTĘPNYCH
W BIBLIOTECIE GŁÓWNEJ AWF
IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH**

Czasopisma zagraniczne

1. Acta Gymnica
2. Acta Universitatis Carolinae. Kinanthropologica
3. Aktiv Laufen
4. Archives of Physical Medicine and Rehabilitation
5. Exercise and Sport Sciences Reviews
6. Fussballtraining
7. International Journal of Sports Medicine
8. JOPERD - Journal of Physical Education, Recreation and Dance
9. Lab Times
10. Leichtathletiktraining
11. Manuelle Medizin
12. Marketing Science
13. Medicine & Science In Sports & Exercise
14. New Studies in Athletics
15. Physio Active
16. Physio Science
17. Pt Zeitschrift fur Physiotherapeuten
18. Research Quarterly for Exercise and Sport
19. Science
20. Swimming World Magazine
21. Telesna Kultura
22. Teoria i Praktyka Fizycznej Kultury
23. University Sports Magazine

Czasopisma polskie

- I. BIBLIOTEKOZNAWSTWO. INFORMACJA NAUKOWA. BIBLIOGRAFIA
 1. Bibliografia Bibliografii Polskich
 2. Bibliotekarz
 3. Bibliotheca Nostra. Śląski Kwartalnik Naukowy
 4. Polska Bibliografia Bibliologiczna
 5. Przegląd Biblioteczny
 6. Rocznik Biblioteki Narodowej
- II. NAUKI EKONOMICZNE. ZARZĄDZANIE. SOCJOLOGIA. PRACA. STATYSTYKA
 1. Auxilium Sociale Novum
 2. Business In Brief
 3. Controlling i Rachunkowość Zarządcza
 4. Ekonomiczne Problemy Turystyki / US
 5. Ekonomista
 6. European Journal of Service Management
 7. Harvard Business Review Polska
 8. Health Problems of Civilization
 9. Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula
 10. Logistyka
 11. Marketing i Rynek
 12. Marketing w Praktyce
 13. MICE Poland
 14. Nowe Zarządzanie Kryzysowe w Praktyce (pozycja wymiennokartkowa)
 15. Organizacja i Kierowanie
 16. Personel i Zarządzanie

17. Problemy Jakości
18. Przegląd Organizacji
19. Przegląd Polsko-Polonijny
20. Rocznik Statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej
21. Rocznik Statystyczny Województwa Śląskiego
22. Rozprawy Społeczne = Social Dissertations
23. Studia Periegetica. Zeszyty Naukowe WSB w Poznaniu
24. Turystyka (seria Informacje i Opracowania Statystyczne) (tylko dostęp elektroniczny)
25. Zeszyty Historyczne AWF we Wrocławiu
26. Zeszyty Naukowe MWSE w Tarnowie
27. Zeszyty Naukowe Uczelni Vistula

III. NAUKA. EDUKACJA. PEDAGOGIKA. SZKOLNICTWO

1. Academia : magazyn PAN
2. Akademicki Przegląd Sportowy
3. Auxilium Sociale Novum
4. Biuletyn Akademii Obrony Narodowej
5. Chowanna
6. Deutsch Aktuell
7. Edukacja Ustawiczna Dorosłych
8. Edukacja Zdrowotna
9. English Matters
10. Eunomia : miesięcznik raciborskiej PWSZ
11. Forum Akademickie
12. Homines Hominibus. Zeszyty Naukowe WSPiA w Poznaniu
13. Nowa Szkoła
14. Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze
15. Rekord : pismo AWF w Katowicach
16. Rocznik Pedagogiczny
17. Rozprawy Społeczne = Social Dissertations
18. Studies in Sport Humanities / AWF Kraków
19. Szkoła Specjalna
20. Świat Nauki
21. Wiedza i Życie
22. Wychowanie Fizyczne w Szkole
23. Zeszyty Historyczne AWF we Wrocławiu

IV. WOJSKO. OBRONNOŚĆ

1. Bezpieczeństwo : teoria i praktyka
2. Biuletyn Akademii Obrony Narodowej
3. Kwartalnik Policyjny
4. Nowe Zarządzanie Kryzysowe w Praktyce (pozycja wymiennokartkowa)
5. Przegląd Obrony Cywilnej
6. Wiedza Obronna

V. NAUKI BIOLOGICZNE. EKOLOGIA. ANTROPOLOGIA. BIOCHEMIA

1. Anthropological Review
2. Antropomotoryka
3. Aura : ochrona środowiska
4. Biology of Sport
5. Human Movement

VI. MEDYCYNĄ. HIGIENA. REHABILITACJA

1. Acta Balneologica
2. Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wieku
3. Baltic Journal of Health and Physical Activity
4. Ból
5. Dieta & Trening
6. Edukacja Zdrowotna
7. Fizjoterapia
8. Fizjoterapia Polska
9. Food Forum
10. Health Problems of Civilization
11. Journal of Physical Education & Health. Social Perspective
12. Kardioprofil
13. Medicina Sportiva Practica
14. Medycyna Manualna
15. Medycyna Sportowa
16. Ortopedia, Traumatologia i Rehabilitacja
17. Pediatria Polska
18. Polish Journal of Rehabilitation Research
19. Polski Merkuriusz Lekarski
20. Postępy Rehabilitacji
21. Praktyczna Fizjoterapia & Rehabilitacja
22. Rehabilitacja Medyczna
23. Rehabilitacja w Praktyce
24. Roczniki PZH
25. Sport Paraolimpijski

-
26. Sport Paraolimpijski (wcześniej Niepełnosprawnych)
 27. Studia Medyczne = Medical Studies
 28. Telemedycyna
 29. Terapia : uzależnienia i współuzależnienia
 30. Żyjmy Dłużej
- VII. WYCHOWANIE FIZYCZNE. SPORT. KULTURA FIZYCZNA. KULTURYSTYKA
1. Akademicki Przegląd Sportowy
 2. Aktywność Ruchowa Ludzi w Różnym Wieku
 3. Antropomotoryka
 4. Asystent Trenera
 5. Baltic Journal of Health and Physical Activity
 6. Biblioteczka Piłki Nożnej
 7. Biology of Sport
 8. Biuletyn Sekcji Historii PTNKF
 9. Body Life
 10. Cross
 11. Góry : górski magazyn sportowy
 12. Handball Polska
 13. Human Movement
 14. IDO Movement for Culture
 15. Jezyk : biuletyn informacyjny Stowarzyszenia Olimpiady Specjalne Polska
 16. Journal of Human Kinetics
 17. Journal of Physical Education & Health. Social Perspective
 18. Kronika / AWF Poznań
 19. Kultura Fizyczna
 20. Kulturystryka i Fitness
 21. Magazyn Rowerowy
 22. Magazyn Trenera
 23. Medicina Sportiva
 24. Medicina Sportiva Practica
 25. Medycyna Sportowa
 26. Men's Health
 27. Olimpionik
 28. Physical Culture and Sport. Studies and Research
 29. Piłka Nożna : tygodnik
 30. Polish Journal of Sport & Tourism / AWF Warszawa. ZWWF Biała Podlaska
 31. Prace Naukowe AJD w Częstochowie. Kultura Fizyczna
 32. Prawo Sportowe (pozycja wymiennokartkowa)
 33. Przegląd Sportowy
 34. Psychologia Sportu
 35. Rocznik Naukowy / AWF Gdańsk
 36. Roczniki Naukowe WSWFiT w Białymstoku
 37. Rozprawy Naukowe AWF we Wrocławiu
 38. Runner's World
 39. SKI: magazyn dla narciarzy
 40. Sport
 41. Sport dla Wszystkich
 42. Sport Paraolimpijski
 43. Sport Paraolimpijski (wcześniej Niepełnosprawnych)
 44. Sport Wyczynowy
 45. Studies in Sport Humanities / AWF Kraków
 46. Trainer
 47. Trends in Sport Sciences
 48. Trener
 49. Women's Health
 50. Wychowanie Fizyczne i Sport
 51. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne
 52. Wychowanie Fizyczne w Szkole
 53. Zeszyty Metodyczno-Naukowe / AWF Katowice
 54. Zeszyty Naukowe WSKFiT / Pruszków
 55. Żagle
 56. Żyjmy Dłużej
- VIII. KRAJOZNAWSTWO. TURYSTYKA. REKREACJA
1. Aura : ochrona środowiska
 2. Cross
 3. Ekonomiczne Problemy Turystyki / US
 4. Folia Turistica
 5. Góry : górski magazyn sportowy
 6. Hotelarz
 7. National Geographic Polska
 8. Pamiętnik Polskiego Towarzystwa Tatrzańskiego
 9. Physical Culture and Sport. Studies and Research
 10. Płaj
 11. Problemy Turystyki i Hotelarstwa
 12. Problemy Turystyki i Rekreacji / SGTiR
 13. Roczniki Naukowe WSWFiT w Białymstoku

-
- | | |
|--|---------------------------------------|
| 14. Rynek Turystyczny | IX. DZIENNIKI, TYGODNIKI, MIESIĘCZNI- |
| 15. Studia Periegetica : zeszyty naukowe
WSB w Poznaniu | KI - OGÓLNE |
| 16. Sudety | 1. Do Rzeczy : tyg. Lisickiego |
| 17. Tatarnik | 2. Dziennik Gazeta Prawna |
| 18. Turystyka (seria: Informacje i Opraco-
wania Statystyczne) | 3. Polska Dziennik Zachodni |
| 19. Turystyka i Rekreacja / AWF Warszawa | 4. Focus |
| 20. Turyzm | 5. Gazeta Wyborcza |
| 21. Wiadomości Turystyczne | 6. Newsweek Polska |
| 22. Wierchy | 7. Rzeczpospolita |
| 23. Zeszyty Naukowe WSKFiT / Pruszków | 8. Sukces |
| 24. Zeszyty Naukowe WSTiJO w Warsza-
wie. Turystyka i Rekreacja | 9. Uważam Rze |
| | 10. Wprost |

BAZY DANYCH DOSTĘPNE W BIBLIOTECĘ GŁÓWNEJ AWF IM. JERZEGO KUKUCZKI W KATOWICACH

Bazy własne biblioteki:

- PROLIB
Obejmuje całość zbiorów zgromadzonych w Bibliotece Głównej Akademii Wychowania Fizycznego.
- BIBLIOGRAFIA M21
Zawiera dorobek naukowy pracowników AWF (prace zwarte, artykuły, udział w konferencjach naukowych), prace magisterskie i doktorskie oraz Bibliografię Zawartości Czasopism (informacje bibliograficzne o zawartości wybranych tytułów czasopism polskich z zakresu kultury fizycznej, sportu, edukacji obronnej, nauk biologiczno-medycznych, rehabilitacji oraz turystyki i rekreacji).

W ramach serwisu EBSCO:

- Academic Search Complete
- Medline
- SPORTDiscuss with Full Text
- Hospitality and Tourism Complete

W ramach krajowej licencji (na platformie WBN):

- Wydawnictwo ELSEVIER
- Wydawnictwo SPRINGER
- Czasopisma wydawnictwa WILEY & BLACKWELL
- Czasopismo NATURE
- Czasopismo SCIENCE
- Baza WEB OF KNOWLEDGE
- Baza SCOPUS

Na platformie OVID – czasopisma elektroniczne:

- Sports Medicine
- American Journal of Physical Medicine & Rehabilitation
- Drugs in R & D
- Spine
- Baza MEDLINE(R)

WYKAZ KSIĄŻEK ZAREJESTROWANYCH W BIBLIOTECĘ GŁÓWNEJ AWF W KATOWICACH W II KWARTALE 2016 ROKU

Filozofia, psychologia, religia

BOURBON F., LAVAGO E.: *Ziemia Święta : przewodnik po Izraelu, Synaju i Jordanii śladami starożytności* / proj. graf. C. Zanotti. Kielce : „Jedność”, cop. 2014. Sygn.: W 52599

CLARK B.: *Yin joga : najspokojniejszy trening świata* / przedm. S. Powers. Białystok : „Vital”, 2016. Sygn.: CZYT. 613 ; W 52706

DELANEY T.: *101 ćwiczeń, gier i zabaw dla dzieci z autyzmem, zespołem Aspergera i zaburzeniami integracji sensorycznej*. Gdańsk : „Harmonia Universalis”, 2016. Sygn.: CZYT. 159.9 ; W 52684

KAROLCZUK M.: *Polska : przewodnik pielgrzyma* / słowo wstępne S. Gądecki. Kraków : Wydaw. AA, 2016. Sygn.: W 52589

ŁUSZCZYŃSKA A.: *Psychologia sportu i aktywności fizycznej : zagadnienia kliniczne*. Wyd. 1, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2014. Sygn.: W 52491

RÓŻYCKI P.: *Turystyka a pielgrzymowanie*. Kraków : „WAM”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 338.48-6

SENA J., O'Connell J.: *Spartan UP! : bądź jak spartanin*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2016. Sygn.: CZYT. 796:159.9 ; W 52594

Socjologia, statystyka, demografia

DRZAZGA E.: *Chuligaństwo futbolowe w Polsce : studium z zakresu kontroli społecznej zjawiska*. Warszawa : Wydaw. Nauk. Scholar, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

GIERSZEWSKI J.: *Organizacja systemu bezpieczeństwa społecznego*. Warszawa : „Difin”, 2013. Sygn.: CZYT. 35

Ochrona danych osobowych w sektorze publicznym : z uwzględnieniem ogólnego rozporządzenia unijnego / A. Balicki [i in.]. Wyd. 3, stan prawny: lipiec 2016. Warszawa : C.H. Beck, 2016. Sygn.: W 52740/+CD

SZWEDA E.: *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych najbliżej człowieka*. Warszawa : „Difin”, 2016. Sygn.: CZYT. 35

Polityka, nauki ekonomiczne, gospodarka, prawo, wojskowość

GIERSZEWSKI J.: *Bezpieczeństwo społeczne : studium z zakresu teorii bezpieczeństwa narodowego*. Warszawa : „Difin”, 2013. Sygn.: CZYT. 35 ; W 52528

GIERSZEWSKI J.: *Organizacja systemu bezpieczeństwa społecznego*. Warszawa : „Difin”, 2013. Sygn.: CZYT. 35

GUZAL-DEC D.: *Samorząd gminny w kreowaniu zrównoważonego rozwoju obszarów przyrodniczo cennych województwa lubelskiego*. Biała Podlaska, Wydaw. PSW, 2015. Sygn.: CZYT. 502/504

JANTYCH: *Kibice w polityce - lata 2004-2016*. Warszawa : PZI „Softena”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

KAPUSTA P.: *Polsko-angielsko-rosyjski słownik marketingu, reklamy, zarządzania*. Kraków : „Publishing House Dr Lex”, 2015. Sygn.: CZYT. 339.138

LESZCZYŃSKI M.: *Bezpieczeństwo społeczne Polaków wobec wyzwań XXI wieku*. Warszawa : „Difin”, cop. 2011. Sygn.: CZYT. 35 ; W 52526

Mały Ruch Graniczny między Polską i Rosją jako czynnik ożywienia gospodarczego / pod red. M. Boruszcza. Gdańsk : WSTiH, 2013. Sygn.: CZYT. 33

Międzynarodowe prawo lotnicze, kosmiczne i technologie / red. nauk. E. Dynia, D. Kuźniar-Kwiatek. Rzeszów : Wydaw. Uniw. Rzeszowskiego, 2016. Sygn.: CZYT. 34

MISIUK A.: *Instytucjonalny system bezpieczeństwa wewnętrznego*. Warszawa : „Difin”, 2013. Sygn.: CZYT. 35

Ochrona danych osobowych w sektorze publicznym : z uwzględnieniem ogólnego rozporządzenia unijnego / A. Balicki [i in.]. Wyd. 3, stan prawny: lipiec 2016. Warszawa : C.H. Beck, 2016. Sygn.: W 52740/+CD

Prawo obronne Rzeczypospolitej Polskiej / red. nauk. P. Bała. Warszawa : „Difin”, 2014. Sygn.: CZYT. 35

Przedsiębiorczość w sporcie : zasady i praktyka / pod red. nauk. M. Bednarczyk, K. Nessel. Warszawa : „CeDeWu”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.06 ; W 52592

SIENKIEWICZ-MAŁYJUREK K.: *Skuteczne zarządzanie kryzysowe*. Wyd. popr. Warszawa : „Difin”, 2015. Sygn.: CZYT. 35 ; W 52712

SZWEDA E.: *Bezpieczeństwo społeczności lokalnych najbliższej człowieka*. Warszawa : „Difin”, 2016. Sygn.: CZYT. 35

Teoretyczne i metodologiczne podstawy problemów z zakresu bezpieczeństwa : podręcznik akademicki / red. nauk. Z. Ścibiorek, Z. Zamiar. Toruń : Adam Marszałek, 2016. Sygn.: CZYT. 32

WAWRZUSISZYN A.: *Bezpieczeństwo, strategia, system : teoria i praktyka w zarysie*. Warszawa : „Difin”, cop. 2015. Sygn.: CZYT. 32 ; W 52531

Wybrane problemy i wyzwania bezpieczeństwa : bezpieczeństwo jednostkowe – bezpieczeństwo zbiorowe : ujęcie interdyscyplinarne / red. nauk. K. Zawieja-Żurawska ; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie. Konin : Wydaw. PWSZ, 2015. Sygn.: CZYT. 35 ; W 52323

Zarządzanie przedsiębiorstwem / pod red. M. Strużyckiego ; [aut. M. Strużycki i in.]. Warszawa : „Difin”, 2002. Sygn.: W 52125

Szkolnictwo, oświata, pedagogika, wychowanie

Akademie Wychowania Fizycznego w Polsce : od przeszłości ku przyszłości / M. Łuczak [i in.]. Poznań : AWF, 2015. Sygn.: CZYT. 378

Od Filii do Filii : Zjazd Absolwentów z okazji Jubileuszu 45 lecia Filii Akademii Wychowania Fizycznego w Białej Podla-

skiej, 12-13 września 2015 / [red. T. Jaślikowska-Sadowska] ; Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie. Filia w Białej Podlaskiej. Biała Podlaska : AWF w Warszawie. Filia, 2015. Sygn.: CZYT. 378

SIPOWICZ K., NAJBERT E., PIETRAS T.: *Dogoterapia : terapia z udziałem psa : podstawy kynopedagogiki*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2016. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52710

Turystyka, rekreacja, czas wolny, hotelarstwo, etnologia

MAZURSKI K.R.: *Cywilizacyjna pozycja turystyki*. Wrocław : Wydaw. WSZ „Edukacja” : Wrocławskie Tow. Nauk. Wydaw., 2014. Sygn.: CZYT. 338.48

Nowa ekonomia turystyki kulturowej / red. nauk. M.K. Leniartek, K. Widawski. Wrocław : Wydaw. WSZ „Edukacja”, 2012. Sygn.: CZYT. 338.48-6

OLSZEWSKI A.: *Nowoczesne instrumenty finansowe w turystyce : wybrane zagadnienia*. Gdańsk : Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa, 2015. Sygn.: CZYT. 338.486

ORŁOWSKA M., BŁESZYŃSKI J.: *Czas wolny jako środowisko życia : perspektywa pedagogiczna : wybrane problemy*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 379.8

Postęp cywilizacyjny a kultura fizyczna / pod red. I. Wyszowskiej, P. Raglewskiej. Poznań : AWF, 2016. Sygn.: CZYT. 796

RÓŻYCKI P.: *Turystyka a pielgrzymowanie*. Kraków : „WAM”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 338.48-6

Wyzwania turystyki kulturowej w Malborku / pod red. J. Hochleitnera. Malbork : Muzeum Zamkowe, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 338.48-6

Matematyka, nauki przyrodnicze i biologiczne

GUZAL-DEC D.: *Samorząd gminny w kreowaniu zrównoważonego rozwoju obszarów przyrodniczo cennych województwa lubelskiego*. Biała Podlaska, Wydaw. PSW, 2015. Sygn.: CZYT. 502/504

KRÓL H.: *Biomechaniczne aspekty ćwiczeń doskonalących technikę sportową* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2016. Sygn.: CZYT. 796:577 ; W 52120-52124, 52356-2357

Medycyna

ABBOTT C., GREENWOOD-ROBINSON M.: *Piekielnie twarda sztuka : ćwiczenia i dieta dla zuchwałych*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2016. Sygn.: CZYT. 613 ; W 52584

BIAŁEK E.D.: *Wellness : zdrowie odnowa : innowacje w zdrowiu - integralne podejście : inspiracje do całonocnej edukacji dla zdrowia, budowania systemu dobrostanu i zdrowia oraz prewencji chorób*. Warszawa : Inst. Psychosyntezy Centrum Wspierania Zrównoważonego Rozwoju Człowieka, 2015. Sygn.: CZYT. 613

BOCHENEK A., REICHER M.: *Anatomia człowieka : podręcznik dla studentów medycyny i lekarzy*. T. 1, *Anatomia ogólna : kości, stawy i więzadła, mięśnie* / współaut. T. Bilikiewicz, St. Hiller, E. Stołyhwo ; pod red. W. Łasińskiego. Wyd. 13, dodr. 5. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2016. Sygn.: CZYT. 611 ; W 52605/T.1-52606/T.1

CLARK B.: *Yin joga : najspokojniejszy trening świata* / przedm. S. Powers. Białystok : „Vital”, 2016. Sygn.: CZYT. 613 ; W 52706

DELANEY T.: *101 ćwiczeń, gier i zabaw dla dzieci z autyzmem, zespołem Asperge-*

ra i zaburzeniami integracji sensorycznej. Gdańsk : „Harmonia Universalis”, 2016. Sygn.: CZYT. 159.9 ; W 52684

FABIŚ A., WAWRZYNIAK J.K., CHABIOR A.: *Ludzka starość : wybrane zagadnienia gerontologii społecznej*. Wyd. 2. Kraków : Oficyna Wydaw. „Impuls”, 2015. Sygn.: CZYT. 613

Fizjologia wysiłku i treningu fizycznego / red. nauk. J. Górski ; aut. Z. Adach [i in.]. Wyd. 1, dodr. 5. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: W 52611-52612

Fizjoterapia w ortopedii / red. nauk. D. Białoszewski ; [aut. J. Grzegorz Adamczyk i in.] ; patr. meryt. Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Wyd. 1, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: W 52613-52614

KITA J.: *Zapomniane polskie uzdrowiska*. Łódź : „Księży Młyn” Dom Wydaw. Michał Koliński, 2016. Sygn.: CZYT. 614

LANGE E.: *Dieta paleo dla początkujących : nowo odkryta kuchnia człowieka pierwotnego : radość z jedzenia, zdrowe odchudzanie*. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 613 ; W 52635-52636

LUCHAU T.: *Zaawansowane techniki mięśniowo-powięziowe*. T. 1, *Bark, miednica, kończyny górna i dolna* / słowo wstępne R. Schleip. Wyd. pol. / red. nauk. oraz tł. z jęz. ang. R. Gnat. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52651/T.1-52653/T.1

MACHNACZ W.: *Dostosowanie motoryczne w działaniach specyficznych dla gier sportowych i jego uwarunkowania*. Wrocław : Wydaw. AWF, 2016. Sygn.: CZYT. 796.012

MICHAJLIK A., RAMOTOWSKI W.: *Anatomia i fizjologia człowieka*. Wyd. 5 popr. i uzup., dodr. 7. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2016. Sygn.: CZYT. 611 ; W 52608

MIRSKA-KRÓLIKOWSKA D.: *Życie bez bólu kręgosłupa : Bolesław Paluch : legenda polskiej medycyny manualnej*. Warszawa : „Edipresse Polska” : we współpr. z Piętro Wyżej Mirosława Łomnicka, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 616.7 ; W 52601

MOHAN, A.G.: *Joga dla ciała, oddechu i umysłu : program przywracania równowagi życiowej* / przedm. S.T. Krishna-Charya. Gliwice : „Helion”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 613 ; W 52691

MUSCOLINO J.E.: *Badanie palpacyjne układów mięśniowego i kostnego : z uwzględnieniem punktów spustowych, stref odruchowych i stretchingu* / [słowo wstępne R. Werner]. Wyd. 2 / red. Z. Śliwiński. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52633

NIERZWICKI W.: *Zarządzanie bezpieczeństwem żywności : zagadnienia podstawowe*. Gdańsk : Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa, 2016. Sygn.: CZYT. 64

OLCZAK A.: *Równowaga ciała człowieka : ćwiczenia* / patr. meryt. Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2016. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52626-52628

OLSON K.A.: *Terapia manualna kręgosłupa*. Wyd. 2 pol. / red. nauk. i tł. M. Kuszewski. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52649/+DVD

Opieka geriatryczna w Polsce / red. nauk. A.M. Fał, I. Witczak, E. Kuriata-Kościelniak. Warszawa : „CeDeWu”, 2016. Sygn.: CZYT. 616-053.9

5 minut dla kręgosłupa : [100 ćwiczeń ze zdjęciami, wskazówki, porady, instrukcje, dolegliwości] / A. Kolcz-Trzęsicka [i in.]. Warszawa : „SBM”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52558-52559

5 minut dla serca : [100 ćwiczeń ze zdjęciami, wskazówki, porady, instrukcje, dolegliwości] / M. Paprocka-Borowicz [i in.]. Warszawa : „SBM”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52561-52562

5 minut dla stawów : [100 ćwiczeń ze zdjęciami, wskazówki, porady, instrukcje, dolegliwości] / A. Żurowska [i in.]. Warszawa : „SBM”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52564-52565

PONIKOWSKA I.: *Kompendium balneologii : rekomendacje Krajowego Konsultanta.* Toruń : Adam Marszałek, 2016. Sygn.: CZYT. 615.8

RADZISZEWSKI P., DOBRONSKI P.: *Nietrzymanie moczu : [przyczyny, leczenie, profilaktyka].* Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, cop. 2008. Sygn.: CZYT. 616 ; W 52616

Rehabilitacja w chorobach dzieci i młodzieży : diagnostyka funkcjonalna, programowanie rehabilitacji, metody leczenia fizjoterapeutycznego : praca zbiorowa / red. nauk. I. Maciąg-Tymiecka. Wyd. 1, dodr. 5. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2014. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52618

ROSIŃSKI M.: *Rehabilitacja : nauka chodu /* patr. meryt. Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Wyd. 1, dodr. 1. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2016. Sygn.: W 52619-52621

SCHWIND P.: *Techniki powięziowe i membranowe : podręcznik do kompleksowego leczenia układu tkanki łącznej.* Białe Błota : „Versus Medicus”, 2016. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52719-52721

SIPOWICZ K., NAJBERT E., PIE-TRAS T.: *Dogoterapia : terapia z udziałem psa : podstawy kynopedagogiki.* Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2016. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52710

STRYŁA W., POGORZAŁA A.M.: *Ćwiczenia propriocepcji w rehabilitacji /* patr. meryt. Komitet Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej PAN. Wyd. 1, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2016. Sygn.: CZYT. 615.8

TANNO-RAST H.: *Mięśniowo-powięziowe punkty spustowe : diagnostyka, terapia, działanie /* słowo wstępne B. Dejung, H. Müller-Ehrenberg]. Wyd. pol. / red. E. Saulicz. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 615.8 ; W 52643-52644

Terapia w chorobach układu nerwowego / red. nauk. W. Kozubski ; [aut. H. Bartosik-Psujek i in.]. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2016. Sygn.: CZYT. 616.8

Wybrane aspekty zarządzania zakładem uzdrowiskowym / pod red. nauk. A.R. Szromka. Kraków : „Proksenia”, 2016. Sygn.: CZYT. 614 ; W 52717

YOGARAJAH M.: *Neurologia.* Wyd. 4 pol. / red. W. Kozubski. Wrocław : Edra Urban & Partner, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 616.8

Nauki techniczne, rolnictwo

Międzynarodowe prawo lotnicze, kosmiczne i technologie / red. nauk. E. Dynia, D. Kuźniar-Kwiątek. Rzeszów : Wydaw. Uniw. Rzeszowskiego, 2016. Sygn.: CZYT. 34

NIERZWICKI W.: *Jakość żywności.* Wyd. 4 zaktual. Gdańsk : Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa, 2015. Sygn.: CZYT. 64

NIERZWICKI W.: *Zarządzanie bezpieczeństwem żywności : zagadnienia podstawowe*. Gdańsk : Wyższa Szkoła Turystyki i Hotelarstwa, 2016. Sygn.: CZYT. 64

Organizacja i zarządzanie

KAPUSTA P.: *Polsko-angielsko-rosyjski słownik marketingu, reklamy, zarządzania*. Kraków : „Publishing House Dr Lex”, 2015. Sygn.: CZYT. 339.138

SIENKIEWICZ-MAŁYJUREK K.: *Skuteczne zarządzanie kryzysowe*. Wyd. popr. Warszawa : „Difin”, 2015. Sygn.: CZYT. 35 ; W 52712

Wybrane aspekty zarządzania zakładem uzdrowiskowym / pod red. nauk. A.R. Szromka. Kraków : „Proksenia”, 2016. Sygn.: CZYT. 614 ; W 52717

Zarządzanie przedsiębiorstwem / pod red. M. Strużyckiego ; [aut. M. Strużycki i in.]. Warszawa : „Difin”, 2002. Sygn.: W 52125

Sport

ABBOTT C., GREENWOOD-ROBINSON M.: *Piekielnie twarda sztuka : ćwiczenia i dieta dla zuchwałych*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2016. Sygn.: CZYT. 613 ; W 52584

Akademicki Związek Sportowy / [ed. by H. Hanusz, B. Korpak, D. Sokołowski]. Warsaw : [b.w.], 2016. Sygn.: W 52214

ANKERSEN R.: *Kopalnie talentów*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2014. Sygn.: W 52578

BALAGUE G.: *Barça : ilustrowana historia FC Barcelony*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

BURCZYK T.: *Leksykon sportu rzeszowskiego*. Rzeszów : Podkarpacki Inst. Książki i Marketingu, 2016. Sygn.: CZYT. 796(091)

DIVINE M.: *Sealfit : w osiem tygodni do sprawności Komando Fok*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.8 ; W 52701-52702

DOBRUSZEK W.: *Żużlowy leksykon ligowy*. T. 8, (1976-1978). Leszno : Firma Wydaw. „Danuta”, 2016.

DRZAZGA E.: *Chuligaństwo futbolowe w Polsce : studium z zakresu kontroli społecznej zjawiska*. Warszawa : Wydaw. Nauk. Scholar, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

DUŁAWA, MICHAŁ *Piłka ręczna : [zasady, porady, trening]*. Wyd. 2. Bielsko-Biała : „Dragon”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.322

Fizjologia wysiłku i treningu fizycznego / red. nauk. J. Górski ; aut. Z. Adach [i in.]. Wyd. 1, dodr. 5. Warszawa : Wydaw. Lekarskie PZWL, 2015. Sygn.: W 52611-52612

GAWĘDZKI T.: *Cracovia znaczy Kraków*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

GIBA, MONTES L.P.: *Giba w punkt : autobiografia*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.325 ; W 52575

GIEŚING J.: *Trening siłowy*. Wyd. 3. Warszawa : „RM”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 796.8 ; W 52598

GOKSIŃSKI J., PIĄTEK J.: *Polska piłka nożna : frekwencja, stadiony, mecze w latach 1921-2016*. Warszawa : PZI „Softena”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

GOLA-RAKOWSKA A.: *110% : [poznaj prawdziwe oblicze sportu, poczuj smak zwycięstwa]*. Warszawa : „Burda Publishing Polska”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 796.(091)

HEATLEY M.: *Futbol*. Ożarów Mazowiecki : Firma Księgarska Olesiejuk, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

Historia Memoriału Janusza Kusocińskiego / Komisja Statystyczna PZLA ; oprac. A. Socha ; współpr. D. Grinberg [i in.]. Warszawa : [Stow. Polskich Statystyków Sportowych „Statpol”], 2014. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

Historia polskiej lekkoatletyki halowej 1924-2014 / D. Grinberg [i in.]. Warszawa ; Sopot : [Stow. Polskich Statystyków Sportowych „Statpol”], 2014. Sygn.: CZYT. 796.42/.43

IDOWIAK Ł.: *Dzieje piłki nożnej we Wrocławiu w latach 1945-1980*. Warszawa : Fund. na rzecz Historii Polskiego Sportu, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

IWANOW B.: *Najlepsi piłkarze świata*. Belchatów : P.H.W. „Fenix”, [2016]. Sygn.: CZYT. 796.332

JANTYCH: *Kibice w polityce - lata 2004-2016*. Warszawa : PZI „Softena”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

JAROSZEWICZ A.: *Czerwony książkę* / w rozm. z A. Grzybowską. Warszawa : Prószyński Media, 2016. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

KALUŻNY R., KAROŃ M.: *Radosław Kalużny : powrót taty : autobiografia*. Otwock : „Kopalnia”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332 ; W 52699

KARPIŃSKI R.: *Pływanie : podstawy techniki, nauczanie*. Wyd. 7 popr. i uzupełn. Katowice : nakł. autora, 2016. Sygn.: CZYT. 797.1/.2

KEOGHAN J.: *Futbolowa rewolucja : kibice wkraczają do gry*. Warszawa : „Magnus”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

KOPROWIAK I., WŁODARCZYK T.: *W kadrze : wywiady, znacze ich jako piłkarzy, poznajcie jako ludzi* / zdj. P. Kucza, [Ł. Grochala ; wstęp R. Lewandowski].

Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

KOSECKI D.: *Trening rowerowy : jak trenować, by osiągnąć wyższy poziom*. Warszawa : Grupa Wydaw. Foksal - Buchmann, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 796.6/.7 ; W 52596

KOŻUSZNIK J.: *Polska mistrzem świata, czyli Nie ma piłki bez kantów*. Katowice : „Sonia Draga”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332 ; W 52588

KRÓL H.: *Biomechaniczne aspekty ćwiczeń doskonalących technikę sportową* / Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2016. Sygn.: CZYT. 796:577 ; W 52120-52124, 52356-2357

KUROWSKI J., SZARMACH A.: *Andrzej Szarmach : diabeł nie anioł*. Poznań ; Wrocław : „Publicat - Wydaw. Dolnośląskie”, [2016]. Sygn.: CZYT. 796.332 ; W 52570

KUŚNIERZ C.: *Hierarchia celów wychowania fizycznego w opiniach nauczycieli i uczniów południowo-zachodniej Polski*. Opole : Oficyna Wydaw. PO, 2015. Sygn.: CZYT. 796.01

LAUREN M., GALINSKI J.: *90-dniowy program dla mężczyzn : siła bez siłki*. Łódź : „Aha!” [właśc. „JK”], 2016. Sygn.: CZYT. 796.8 ; W 52567-52568, 52686-52688

LIPSKI R.: *Pressing*. Warszawa : „Magnus”, 2016. Sygn.: W 52590

LIPECKI K.: *Symetryzacja ruchów w treningu młodych piłkarzy nożnych jako proces zwiększający efektywność szkolenia sportowego* / [Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie]. Kraków ; [UE], 2015. Sygn.: CZYT. 796.332

ŁUSZCZYŃSKA A.: *Psychologia sportu i aktywności fizycznej : zagadnienia kli-*

niczne. Wyd. 1, dodr. 2. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, 2014. Sygn.: W 52491

MACHNACZ W.: *Dostosowanie motoryczne w działaniach specyficznych dla gier sportowych i jego uwarunkowania*. Wrocław : Wydaw. AWF, 2016. Sygn.: CZYT. 796.012

MECNER K.: *Tenisowe turnieje mistrzów 1970-2015*. Katowice : Krzysztof Mecner Oficyna Wydawniczo-Usługowa „Mecner-Media”, [2016]. Sygn.: CZYT. 796.3

ORŁOWSKA M. BŁESZYŃSKI J.: *Czas wolny jako środowisko życia : perspektywa pedagogiczna : wybrane problemy*. Warszawa : Wydaw. Nauk. PWN, cop. 2016. Sygnatury: CZYT. 379.8

Osobowość trenera-wychowawcy w kulturze fizycznej : olimpiada wiedzy i wartości w sporcie / red. J. Kostorz, A. Rogowska. Opole : Wyd. Wychowania Fizycznego i Fizjoterapii Politech. Opolskiej : Red. Wydaw. Wydz. Teologicznego Uniw. Opolskiego : Wydaw. i Druk. Świętego Krzyża, 2015. Sygn.: CZYT. 796:159.9

Postęp cywilizacyjny a kultura fizyczna / pod red. I. Wyszowskiej, P. Raglewskiej. Poznań : AWF, 2016. Sygn.: CZYT. 796

Przedsiębiorczość w sporcie : zasady i praktyka / pod red. nauk. M. Bednarczyk, K. Nessel. Warszawa : „CeDeWu”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.06 ; W 52592

ROUSEY R., ORTIZ M.B.: *Moja walka/ twoja walka*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.8

RYMANOWSKI B.: *Gracze*. Poznań : Zysk i S-ka, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 796.332 ; W 52577

SENA J., O'Connell J.: *Spartan UP! : bądź jak spartanin*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2016. Sygn.: CZYT. 796:159.9 ; W 52594

SIWIŃSKI T.P.: *Historia Gminnego Klubu Sportowego „Zjednoczeni” Przytoczna (1946-2016)*. Nowy Tomyśl : [„Beyga”, Kazimierz Beyga], 2016. Sygn.: CZYT. 796(091)

SŁOWIŃSKI P.: *Muhammad Ali : zmierzch giganta 1942-2016*. Chorzów : „Videograf”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 796.8 ; W 52694

Sport i wychowanie fizyczne w badaniach naukowych : teoria - praktyce / red. nauk. J. Kwieciński, M. Tomczak, M. Łuczak ; Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Koninie. Konin : Wydaw. PWSZ, 2014. Sygn.: CZYT. 796 ; W 52325

Trening sportowy : diagnoza, programowanie, kontrola / pod red. R. Strzelczyka i K. Karpowicza. Poznań : AWF, 2015. Sygn.: CZYT. 796.01

WRÓBLEWSKI F.: *Koszykówka : [zasady, porady, trening]*. Wyd. 2. Bielsko-Biała : „Dragon”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.323

WRÓBLEWSKI F.: *Siatkówka : [zasady, porady, trening]*. Wyd. 2. Bielsko-Biała : „Dragon”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.325

Współczesny system szkolenia w zespołowych grach sportowych / pod red. A. Zająca i J. Chmury ; Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach. Katowice : Wydaw. AWF, 2016. Sygn.: CZYT. 796.3 ; W 52099-52106, 52514-52518

ZIMOCH T.: *Mówi Tomasz Zimoch - Panie... kończ Pan ten mecz* / rozm. A. Bogusz. Warszawa : „Fabuła Fraza”, 2016. Sygn.: CZYT. 796

ŻAK P.: *Piłka nożna : [zasady, porady, trening]*. Wyd. 2. Bielsko-Biała : „Dragon”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

ŻMUDA W., WITKOWSKI Z., PIECHNICZEK A.: *Przygotowanie taktyczne we współczesnej piłce nożnej*. Katowice ; Gli-

wice : [Usługi Komputerowe i Poligraficzne, Gębka Jan, Gębka Dariusz], 2016. Sygn.: CZYT. 796.332 ; W 52409

Sztuka, architektura, urbanistyka

KOŻUSZNIK J.: *Polska mistrzem świata, czyli Nie ma piłki bez kantów*. Katowice : „Sonia Draga”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332 ; W 52588

Językoznawstwo, nauka o literaturze

KAPUSTA P.: *Polsko-angielsko-rosyjski słownik marketingu, reklamy, zarządzania*. Kraków : „Publishing House Dr Lex”, 2015. Sygn.: CZYT. 339.138

Geografia, opisy krajów, podróże

Barcelona : city map : 1:16 000. [Warszawa] : „EkspressMap”, cop. 2015. Sygn.: K- 2005

Beskid Wyspowy : mapa turystyczna : skala 1:50 000 / red. P. Pietroń ; konsult. turyst. D. Gacek, K.J. Pucek. Wyd. 7. Kraków : „Compass”, 2013. Sygn.: K-1995-1996

BOURBON F., LAVAGO E.: *Ziemia Święta : przewodnik po Izraelu, Synaju i Jordanii śladami starożytności* / proj. graf. C. Zanotti. Kielce : „Jedność”, cop. 2014. Sygn.: W 52599

County of Bochnia and its surroundings : tourist map : scale of 1:45 000 / mapping Wydaw. Regis ; text and photos P. Bielak. Łapczyca : „Regis” Anita Własnowolska-Bielak, cop. 2015. Sygn.: W K- 1990

Gmina Wielka Wieś i okolice : mapa turystyczna : skala 1:25 000 / red. T. Ślusarczyk. Wyd. 2. Kraków : „Compass”, 2010. Sygn.: K- 1984

JAGIEŁŁO J.: *Polskie Sudety*. Warszawa : „CM”, 2016. Sygn.: W 52697

Jura Krakowsko-Częstochowska : mapa turystyczna : skala 1:50 000 / red. D. Faustmann ; konsult. treści turyst. K.J. Pucek, A. Stróżecki. Wyd. 12. Kraków : „Compass”, 2013. Sygn.: K- 1991-1992

KAROLCZUK M.: *Polska : przewodnik pielgrzymy* / słowo wstępne S. Gądecki. Kraków : Wydaw. AA, 2016. Sygn.: W 52589

LGD DIROW : mapa turystyczna obszaru LGD DIROW : skala 1:140 000 / oprac. mapy E. Kluczek ; tekst i zdj. P. Bielak. Łapczyca : „Progress”, cop. 2014. Sygn.: K-1988-1989

Małopolska : 101 atrakcji turystycznych : mapa samochodowo-krajoznawcza : skala 1:200 000 / red. mapy M. Maryniak, J. Korpak ; tekst J. Korpak, M. Maryniak. Wyd. 5. Kraków : „Compass”, [2014]. Sygn.: K- 1997

MISZTA A.: *Śląskie : przewodnik turystyczny*. Katowice : „Śląska Turystyczna” ; Kraków : „Amistad”, 2009. Sygn.: W 52333

Nizina Staropruska : Lidzbark Warmiński, Bartoszyce i okolice : mapa turystyczna : skala 1:75 000 / red. R. Trzmielowski ; oprac. kartogr. P. Pietroń ; tekst M. Jurak. Kraków : Wydaw. Kartogr. „Compass”, 2012. Sygn.: K- 2001-2003

Okolice Rzeszowa - część północna, okolice Mielca : mapa turystyczna : skala 1:50 000 / red. M. Maryniak. Wyd. 2. Kraków : Wydaw. Kartogr. „Compass”, 2013. Sygn.: K- 2004

50 lat badań latynoamerykańskich na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego / red. nauk. B. Lisocka-Jaegermann. Warszawa : UW. WGiSR, 2015. Sygn.: Czyt. 91

Powiat ostródzki : Mazury Zachodnie : mapa turystyczna / [oprac.] Agencja Reklamowo-Wydaw. „Flesz” ; tł. J. Domin

[i in.]. Bydgoszcz : ARW „Flesz”, 2013. Sygn.: K- 1986

Powiat raciborski dla aktywnych : skala 1:50 000. Plan Raciborza / oprac. Studio „Plan” ; red. G. Zwoliński ; kartogr. M. Si-bielec, D. Wojciechowski, R. Guga ; teksty D. Wojciechowski. Wyd. 2. Wrocław : Studio „Plan”, 2012. Sygn.: K- 1985

Puszcza Niepołomska, Niepołomice : mapa turystyczna : skala 1:35 000 / red. R. Trzmielewski. Wyd. 4. Kraków : „Compass”, 2013. Sygn.: K- 2000

STROJNY A.: *Lwów : miasto Wschodu i Zachodu : przewodnik / [współpr. M. Jurcki, O. Sereda]. Wyd. 5. Kraków : „Bezdroża”, 2007. Sygn.: W 52332*

Szlaki rowerowe południowego Podlasia : [skala] 1:150 000 / oprac. graf. i kartogr. MGM Studio ; red. A. Misztal, A. Kazimierska, A. Banach. [Biała Podlaska] : Białkopodlaska Lokalna Grupa Działania, 2014. Sygn.: K- 1987

WIECZOREK E.: *Śląskie : informator krajoznawczy / oprac. kartogr. M. Maryniak ; realiz. Wydaw. Kartogr. „Compass”. Katowice : Śląska Organizacja Turystyczna, [2010?]. Sygn.: W 52364/+2mapy*

Województwo śląskie - część południowa : mapa turystyczna : skala 1:100 000 / red. mapy M. Maryniak. Wyd. 2. Kraków : Wydaw. Kartogr. „Compass”, 2012. Sygn.: K- 1993-1994

Wyżyna Wieluńska : mapa turystyczna : skala 1:50 000 / red. D. Faustmann ; oprac. kartogr. P. Pietroń. Kraków : „Compass”, 2012. Sygn.: K- 1998-1999

Historia, biografie

GIBA, MONTES L.P.: *Giba w punkt : autobiografia*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.325 ; W 52575

JAROSZEWICZ A.: *Czerwony książę / w rozm. z A. Grzybowską*. Warszawa : Prószyński Media, 2016. Sygn.: CZYT. 796.6/.7

KALUŻNY R., KAROŃ M.: *Radosław Kalużny : powrót taty : autobiografia*. Otwock : „Kopalnia”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332 ; W 52699

KOPROWIAK I., WŁODARCZYK T.: *W kadrze : wywiady, znacie ich jako piłkarzy, poznajcie jako ludzi / zdj. P. Kucza, [Ł. Grochala ; wstęp R. Lewandowski]*. Warszawa : Ringier Axel Springer Polska, 2016. Sygn.: CZYT. 796.332

KUROWSKI J., SZARMACH A.: *Andrzej Szarmach : diabeł nie anioł*. Poznań ; Wrocław : „Publicat - Wydaw. Dolnośląskie”, [2016]. Sygn.: CZYT. 796.332 ; W 52570

MIRSKA-KRÓLIKOWSKA D.: *Życie bez bólu kręgosłupa : Bolesław Paluch : legenda polskiej medycyny manualnej*. Warszawa : „Edipresse Polska” : we współpr. z Piętro Wyżej Mirosława Łomnicka, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 616.7 ; W 52601

ROUSEY R., ORTIZ M.B.: *Moja walka/ twoja walka*. Kraków : „Sine Qua Non”, 2016. Sygn.: CZYT. 796.8

RYMANOWSKI B.: *Gracze*. Poznań : Zysk i S-ka, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 796.332 ; W 52577

SŁOWIŃSKI P.: *Muhammad Ali : zmierzch giganta 1942-2016*. Chorzów : „Videograf”, cop. 2016. Sygn.: CZYT. 796.8 ; W 52694

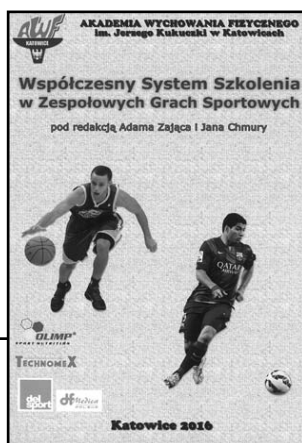
WYDAWNICTWA AWF



H. Król

*Biomechaniczne aspekty ćwiczeń
doskonalących technikę sportową*
2016

*Współczesny system szkolenia
w zespołowych grach sportowych*
pod red. A. Zająca i J. Chmury
2016



Journal of Human Kinetics
Vol. 50, 2016

